

SEÐLABANKI ÍSLANDS

ÁRSSKÝRSLA 1993
REYKJAVÍK 1994

Prentvinnsla:
ÍSAFOLDARPRENTSMIÐJA HF.
Bókband:
BÓKAVIRKIÐ HF.

EFNISYFIRLIT

I. Inngangur	5
II. Yfirlit um þróun efnahagsmála	10
1. Alþjóðleg efnahags- og peningamál	10
2. Innlend hagþróun	14
3. Opinber búskapur	27
III. Peningamál og vaxtaþróun	35
1. Stefna í peningamálum og aðgerðir Seðlabankans ..	35
2. Vaxtaþróun 1993	38
3. Skýrsla vaxtamyndunarnefndar	39
4. Vextir á verðbréfamarkaði	39
5. Vextir á peningamarkaði	41
6. Vextir banka og sparisjóða	43
IV. Lánamarkaður og lánastofnanir	45
1. Um lánakerfið	45
2. Þróun á lánamarkaði	51
3. Bankakerfið	55
4. Aðrar fjármálastofnanir	62
5. Greiðslu- og verðbréfamíðlun	66
V. Bankaefirlit	72
VI. Gengisstefna, gjaldeyrismarkaður og greiðslujöfnuður .	80
1. Stefna í gengismálum	80
2. Gengisþróun og gjaldeyrismarkaður	82
3. Greiðslujöfnuður og erlend skuldastaða	86
VII. Erlend samskipti og lánamál	94
VIII. Umsjá sjóða og ýmis starfssemi fyrir ríkissjóð	100
IX. Ýmsir þættir í starfsemi bankans og lagabreytingar	110
X. Afkoma Seðlabankans	118
XI. Annáll aðgerða í peninga- og gjaldeyrismálum 1993 ..	120
Tölur (sjá yfirlit á næstu síðu)	127
Ársreikningur Seðlabanka Íslands fyrir árið 1993	153
Stjórn bankans og starfslið	161

TÖFLUYFIRLIT

1. tafla	Þjóðarframleiðsla og verðmætaráðstöfun	129
2. tafla	Fjármunamyndun	130
3. tafla	Visitölur verðlags	131
4. tafla	Greiðslujöfnuður við útlönd	132
5. tafla	Greiðslujöfnuður við útlönd - Ársfjórðungsfirlit	133
6. tafla	Löng erlend lán	133
7. tafla	Staða þjóðarþúsins út á við	134
8. tafla	Gjaldeyrisstaða Seðlabankans og erlend staða innlánsstofnana ..	134
9. tafla	Þjóðarauðurinn	134
10. tafla	Verðvisitölur og viðskiptakjör	135
11. tafla	Vísitala meðalgengis og raungengis krónunnar	135
12. tafla	Yfirlit yfir fjármál ríkissjóðs	136
13. tafla	Sala ríkisverðbréfa	137
14. tafla	Skuldir ríkissjóðs	137
15. tafla	Seðlar og mynt	138
16. tafla	Skipting seðla og myntar eftir stærðum í árslok	138
17. tafla	Ávísanavelta	139
18. tafla	Úr reikningum Seðlabankans	139
19. tafla	Úr reikningum innlánsstofnana	140
20. tafla	Úr reikningum bankakerfisins	140
21. tafla	Innlán og útlán innlánsstofnana	141
22. tafla	Lánaflokkun innlánsstofnana	142
23. tafla	Samandregið efnahagsyfirlit fjárfestingarlánasjóða	142
24. tafla	Lánaflokkun fjárfestingarlánasjóða	143
25. tafla	Útlán einstakra fjárfestingarlánasjóða	143
26. tafla	Greiðslufirlit lífeyrissjóða	144
27. tafla	Lánakerfið	144
28. tafla	Eignir lífeyrissjóða	145
29. tafla	Gengi erlendra gjaldmiðla skv. skráningu Seðlabanka Íslands ...	145
30. tafla	Helstu meðalnafnvextir hjá bönkum og sparisjóðum	146
31. tafla	Helstu vextir skv. A- og B-tilkynningum Seðlabankans	147
32. tafla	Almennir inn- og útlánsvextir við Seðlabankann	148
33. tafla	Helstu vextir gengisbundinna liða við Seðlabankann	148
34. tafla	Vextir óstaðlaðra ríkisvixla	148
35. tafla	Ávöxtun óstaðlaðra ríkisbréfa	148
36. tafla	Lausafjár- og bindiskylduhlutföll	149
37. tafla	Vextir spariskírteina í frumsölu	149
38. tafla	Meðalávöxtun á uppboðum verðbréfa	149
39. tafla	Efnahagsreikningur Seðlabankans 1987-1993	150

SKÝRSLA BANKASTJÓRNAR

I. INNGANGUR

Í ársbyrjun 1993 var því spáð að samdráttur í þjóðarbúskapnum, sem einkennt hafði árið áður, héldi áfram. Eftir því sem á árið leið kom í ljós að efnahagsþróunin hér á landi yrði hagstæðari en við hafði verið búist. Sjávarafli, útflutningur og landsframleiðsla jukust, og jafnvægi náðist í viðskiptum við útlönd í fyrsta skipti í átta ár. Viðskiptakjör rýrnuðu hins vegar vegna lækkandi útflutningsverðs sem skerti þjóðartekjur lítillega. Atvinnuleysi fór vaxandi á árinu og er nú alvarlegasta áhyggjuefnið í efnahagsmálum. Verðbólga sem hafði verið lítil á árinu 1992 jókst tímabundið vegna gengislækkunar, en hjaðnaði svo ört á síðustu mánuðum ársins og var nær horfin við árslok. Ísland er nú meðal þeirra landa þar sem verðbólga er minnst.

Þessar niðurstöður í þjóðarbúskapnum á árinu 1993, sem um margt eru hagstæðar, eru þeim mun athyglisverðari sem hann hefur að undanförnu mætt andstreymi vegna skerðingar aflaheimilda og efnahagslæggðar í mikilvægum markaðslöndum. Þrátt fyrir þessa erfiðleika náðist á árinu betra jafnvægi og meiri stöðugleiki í þjóðarbúskapnum en nokkru sinni fyrr í 50 ára sögu lýðveldisins.

Stöðugleiki í verðlagsmálum og efnahagsmálum yfirleitt er mikilvæg forsenda hagvaxtar og atvinnu þegar til lengdar lætur og er þess vegna helsta markmið Seðlabankans við stjórn peningamála. Þetta markmið Seðlabankans er í reynd tvíþætt, annars vegar stöðugt verðlag og hins vegar stöðugleiki og öryggi í starfsemi stofnana á lánamarkaði, banka og annarra lánastofnana. Bæði markmiðin tengjast öðrum þáttum efnahagsmála með ýmsum hætti, ekki síst fjármálum hins opinbera og ákvörðunum um kaup og kjör á vinnumarkaði.

Á árinu 1993 náðist þrátt fyrir ýmsa erfiðleika verulegur árangur á báðum þessum sviðum seðlabankastarfseminnar. Hér koma meðal annars við sögu þær mikilvægu breytingar sem gerðar hafa verið á síðustu árum á umgjörð alls viðskiptalífs í landinu með nýrri löggjöf um gengismál, gjaldeyrisviðskipti og innflutning og um verðbrefa-

viðskipti og starfsemi fyrirtækja á fjármagnsmarkaði og með nýjum samkeppnislögum. Með þessum umbótum er hagkerfið opnað og markaðsverðmyndun gerð virkari en áður. Þar með fást betri skilyrði til hagvaxtar auk þess sem grundvöllur hefur verið lagður fyrir áhrifaríkari markaðsaðgerðir af hálfu Seðlabankans bæði á fjármagnsmarkaði og gjaldeyrismarkaði.

Þótt skár hafi árað 1993 en við var búist í ársbyrjun er við ýmis torleyst vandamál að fást í þjóðarbúskapnum. Grundvöllur vöruútflutnings hefur lítið breikkað um árábil, en fagna ber vaxandi tekjum af ferðaþjónustu og tækjasmíð fyrir matvælaíðnað. Nýsköpun skortir í atvinnulífinu, og fjárfesting í nýjum atvinnutækjum er í lágmarki. Þrálátur halli á ríkissjóði hefur verið undirrót viðskiptahalla og skuldasöfnunar og haldið uppi hærri vaxtastigi en samrýmst getur viðunandi hagvexti. Og þótt tekist hafi að ná verðbólgunni niður á lægra stig en dæmi eru um í hálfa öld, hvort sem skoðað er í sögulegu samhengi eða alþjóðlegum samanburði, kann þessi árangur að vera að nokkru háður efnahagslæðinni. Verðbólga kynni að blunda í hagkerfinu og blossa upp þegar uppsveifla verður ef ekki er gætt varfærni í peningamálum og ríkisfjármálum. Síðast en ekki síst er atvinnuleysi á bilinu 5-6% af mannafla eins og nú er útlit fyrir alvarlegt þjóðfélagsmein. Það er viðfangsefni hagstjórnar að leysa úr þessum vandamálum og leggja um leið grunn að varanlegum framförum og hagvexti. Seðlabankinn hefur leitast við að leggja fram sinn skerf í þessari viðleitni með því að slaka á taumhaldi í peningamálum til þess að örva efnahagsstarfsemina og hamla gegn atvinnuleysi þegar verðstöðugleiki og jafnvægi í utanríkisviðskiptum voru innan seilingar.

Gengi og verðlag

Stöðugt gengi er kjölfesta verðstöðugleikans í opnu hagkerfi eins og því íslenska. Á árinu hófust millibankaviðskipti með gjaldeyri með þátttöku Seðlabankans. Í þessari nýju tilhögun fólst ekki fráhvarf frá markaðri stefnu um stöðugt gengi, heldur skyldi áfram stefnt að því að halda genginu innan markanna $\pm 2\frac{1}{4}\%$ frá ákveðnu miðgengi. Í júnílok var hins vegar ákveðið að lækka gengið um 7,5% til þess að mæta fyrirsjáanlegum áhrifum af skerðingu aflaheimilda á fiskveiðiárinu 1993-94 og rýrnandi viðskiptakjörum. Hin nýja gengistilhögun hefur reynst vel. Til dæmis stóð hún af sér sviptingarnar sumarið 1993 þegar gengissamstarf Evrópubandalagsríkja gliðnaði og horfið var frá því að halda gengi Evrópumynta innan markanna $\pm 2\frac{1}{4}\%$ frá miðgengi og tekin upp mörkin $\pm 15\%$. Í þessu fólst að gengi flestra Evrópumynta fór í reynd á flöt.

Raungengi krónunnar á síðari hluta árs 1993 er með allra lægsta móti miðað við síðustu þrjá áratugi. Enginn vafi leikur á að ein helsta

skýringin á því að viðskiptahallinn hvarf árið 1993 er lækkun raungengisins. Þessar gengisaðstæður þurfa að haldast til þess að greiða fyrir eflingu útflutnings og nýjungum í atvinnulífinu. Þá er ekki síður nauðsynlegt að traust ríki á gengi krónunnar þegar óheftar fjármagnshreyfingar milli Íslands og annarra landa hefjast á árinu 1994. Í byrjun þess árs er gjaldeyrisstaða Seðlabankans sterk. Opnunin út á við gerir það enn mikilvægara en áður að aðhalds sé gætt í fjármálastjórn.

Áhrifa gengisbreytinga gætti nokkuð í verðlagsþróun fram eftir árinu 1993, en í mun minna mæli en fyrri reynsla gaf ástæðu til að ætla vegna þess að í kjölfar nafngengislækkunar fylgdi ekki almenn hækkun launa og kostnaðar innanlands. Í árslok var verðbólga nánast engin, og horfur á fyrstu mánuðum 1994 eru um 1-1½% ársverðbólgu sem er með því lægsta sem gerist í löndum OECD. Það er mikilvægt þegar þetta er skoðað að hjöðnun verðbólgu er staðfest bæði í verði vöru og þjónustu og í þróun eignaverðs. Þessi árangur leggur stjórnvöldum og öðrum ákvörðunaraðilum í hagkerfinu þá skyldu á herðar að verja stöðugleikann þegar gæta tekur þess endurbata sem vonast er eftir. Stöðugt gengi og traust á gengi krónunnar er áfram mikilvægasta viðmiðunin í stjórn peningamála.

Peningamál og vextir

Á árinu 1993 varð veruleg lækkun vaxta, einkum á verðtryggðum skuldbindingum á innlendum fjármagnsmarkaði. Þegar ljóst var að stöðugleiki í verðlagi myndi nást á ný að afstaðinni gengislækkun í júnílok og með tilliti til þess að saman fór ört minnkandi viðskiptahalli og vaxandi atvinnuleysi, var ákveðið að beita stjórnþækjum og áhrifum Seðlabankans til lækkunar vaxta. Vaxtalækkun til samræmis við alþjóðlega vaxtaþróun og til að vega á móti efnahagslæggðinni var mikilvægt markmið á árinu 1993, en hægt miðaði í þessum efnum á fyrri hluta ársins. Í kjölfar vaxtaskiptasamninga Seðlabankans við banka og sparisjóði í september og rýmkunar á bindiskyldu og lausafjárvöðum og lækkunar á viðskiptavöxtum Seðlabankans í tengslum við yfirlýsingu ríkisstjórnarinnar í októberlok um það að ríkissjóður myndi ekki selja ný spariskírteini með hærri ávöxtunarkröfu en 5%, en taka erlend lán ella, tókst hins vegar með markaðsaðgerðum að ná mikilli vaxtalækkun. Fara þarf mörg ár aftur í tímann til þess að finna svo lága vexti sem nú eru í gildi hér á landi, og reyndar nálgast vaxtastig á Íslandi um þessar mundir það sem gerist í Evrópulöndum yfirleitt. Sú tilslökun sem gerð var í peningamálum á árinu 1993 með lækkun gengis og vaxta var ákveðin til þess að hamla gegn atvinnuleysi og efnahagssamdrætti þegar fyrir lá að verðbólga færi ört fallandi og jafnvægi væri að nást í utanríkisviðskiptum á síðustu mánuðum ársins.

Stöðugleiki í lánakerfi

En jafnmikilvægt og það var að ná fram lækkun raunvaxta við ríkjandi skilyrði er hitt, að brugðist verði við ofpenslumerkjum, þegar þau birtast, með hækkun vaxta. Vextirnir eiga á hverjum tíma að vera eins lágir og unnt er, en jafnframt svo háir sem nauðsynlegt er til að jafnvægi haldist á lánamarkaði og í þjóðarbúskapnum.

Útboð á skuldabréfum ríkissjóðs á opinberum markaði í Bandaríkjunum í byrjun ársins 1994, sem var fyrsta útboð á þessum markaði af Íslands hálfu, sýndi að íslenska ríkið getur átt þess kost um þessar mundir, ef rétt er á haldið, að taka lán erlendis með $2\frac{1}{2}$ -3% raunvöxtum til langs tíma. En því aðeins að lánsfjárförf ríkisins sé í hóf stillt er þetta raunhæfur kostur. Hið sama á við á innlendum lánamarkaði, eigi vextir að vera hóflegir.

Ein ástæða þess að vaxtalækkun lét á sér standa á árinu 1993 voru útlánatöp og erfið afkoma bankanna. Bankarnir leituðust við að halda svo háum vöxtum sem þeim var fært til þess að eiga fyrir varúðar-afskriftum vegna útlánataphættu sem farið höfðu ört vaxandi í erfiðu árferði undanfarin ár. Við þessar aðstæður hefur vitaskuld reynt mjög á bankaeftirlit Seðlabankans og fyrirbyggjandi starf lánastofnana, meðal annars samkvæmt ábendingum Seðlabankans. Seðlabankinn leggur í starfi sínu mikla áherslu á það að lánastofnanir taki ekki óeðlilega áhættu. Í því skyni hafa í samráði við banka og sparisjóði verið settar reglur sem miða að því að draga úr verðtryggingar- og gengisáhættu í starfsemi bankakerfisins auk hinna almennu reglna um eiginfjárstöðu, lausafé og hámark útlána til einstakra lántakenda. Jafnframt er svo eftirlit með einstökum stofnunum sem verður stöðugt umfangsmeira. Allt er þetta mikilvægt til þess að draga úr líkum á áföllum í lánakerfinu, en bankaeftirlitinu hefur verið falið sífellt umfangsmeira hlutverk sem nær nú til mikils hluta fjármagnsmarkaðarins. Mikilvægi almennra öryggisreglna og bankaeftirlits hefur aukist á síðari árum með þeim stórstígu breytingum sem orðið hafa með viðskiptafrelsi á fjármagnsmarkaði og nýrri löggjöf sem meðal annars er löguð að því sem tíðkast á Evrópska efnahagssvæðinu.

Auk fyrirbyggjandi starfs tók Seðlabankinn þátt í því á árinu 1993 með ríkisstjórninni að efla eiginfjárstöðu Landsbankans á grundvelli laga sem sett voru í mars. Í viðleitninni til að tryggja öryggi í starfsemi lánastofnana þarf að rata meðalhóf milli strangs aðhalds og aðstoðar af hálfu hins opinbera.

Sá árangur sem ótvírætt hefur náðst á árinu 1993 í bættri afkomu og efnahag banka og sparisjóða - þrátt fyrir miklar afskriftir vegna útlánatapa - og birtist meðal annars í lægri rekstrarkostnaði, bendir til þess að

allvel hafi til tekist. Enn eru þó ýmis vandamál óleyst í lánakerfinu, og áfram þarf að vinna að því að bæta skipulag og starfsskilyrði íslenskra lánastofnana, ekki síst af því að framundan eru frekari breytingar í starfsumhverfi þeirra vegna opnunar markaða, vaxandi samkeppni og örra tæknibreytinga.

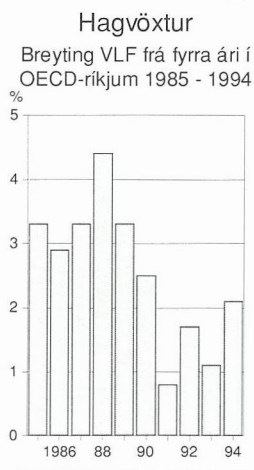
Stöðugt verðlag og sterkt lánakerfi eru mikilvægustu markmiðin fyrir stjórn peningamála. Þau eiga það sameiginlegt að vera almennir þættir í efnahagslífinu og starfsumhverfi atvinnuveganna og eru báðir nauðsynlegir til þess að greiða fyrir framförum og atvinnu. Hagkerfið starfar betur og skilar betri árangri þegar traust ríkir á þeim stofnunum sem ávaxta sparifé almennings og miðla starfsfé til atvinnulífsins, líkt og stöðugt verðgildi peninga auðveldar skynsamlegar ákvarðanir í efnahagsmálum bæði hjá hinu opinbera og einkaaðilum.

II. YFIRLIT UM ÞRÓUN EFNAHAGSMÁLA

1. Alþjóðleg efnahags- og peningamál

Ætla má að botninum í þeirri efnahagslægd sem ríkti í heiminum hafi verið náð víðast hvar á árinu 1993 nema í Austur-Evrópu. Í mörgum ríkjum Asíu og rómönsku Ameríku hefur hagvöxtur verið nokkuð öflugur að undanförunu og þau tekið við útflutningi margra iðnríkja í auknum mæli. Á árinu 1993 jókst hagvöxtur í Bandaríkjunum og Bretlandi, auk nokkurra minni ríkja. Samdráttar gætti hins vegar í Japan, Þýskalandi, Frakklandi og fleiri Evrópuríkjum. Eins hefur atvinnuleysi verið vaxandi vandamál víða í Evrópu. Einn jákvæðasti þátturinn í hagþróun helstu iðnríkja heims er sá að verðbólga hefur almennt farið hjaðnandi.

Framleiðsla og atvinna

Hagvöxtur var á árinu 1993 áætlaður 2,8% í Bandaríkjunum, 2% í Bretlandi, en í Japan minnkaði landsframleiðsla um 0,5% og um 1,5% í Þýskalandi. Vöxtur heimsframleiðslunnar er talinn hafa verið 2,2%, í OECD-ríkjum 1,1%, en í Evrópubandalaginu dróst framleiðsla saman um 0,3%. Í Svíþjóð og Finnlandi varð samdráttur þriðja árið í röð. Í Danmörku var nær enginn hagvöxtur og lítill í Noregi. Í löndum Austur-Evrópu og fyrrverandi Sovétríkja varð samdráttur fjórða árið í röð. Á Vesturlöndum er skuldsetning heimila, fyrirtækja og opinberra aðila enn víða hemill á hagvöxt. Vextir hafa þó lækkað verulega, einkum eftir að sum ríki hurfu frá fastgengisstefnu, og öldurnar virðist hafa lægt nokkuð á gjaldeyrismörkuðum.

Efnahagur nokkurra engilsaxneskra landa hefur náð að dafna á síðustu misserum, enda lækkuðu vextir þar sums staðar fyrr og meira en annars staðar. Í Bandaríkjunum ræður fjárfesting einkaaðila og einkaneysla mestu um hagvöxtinn, en aukinn viðskiptahalli og samdráttur í opinberum rekstri vegur á móti þótt minni ríkisumsvif nú gætu í framtíðinni örvað hagvöxt með því að stuðla að lægri vöxtum.

Í flestum Evrópulöndum dróst framleiðsla hins vegar saman á árinu. Dreigið hefur verulega úr einkaneyslu vegna minni atvinnu og lækkanði

kaupmáttar ráðstöfunartekna. Þá hefur fjárfesting fyrirtækja minnkað töluvert vegna vannýtingar á framleiðslutækjum og lélegra markaðsaðstæðna.

*Tafla II.1. Hagvöxtur og atvinnuleysi
Árlegar breytingar í %*

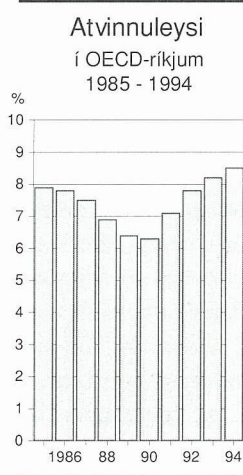
	1988	1989	1990	1991	1992	1993
<i>Hagvöxtur ¹⁾</i>						
Heimsframleiðsla	4,6	3,4	2,2	0,6	1,7	2,2
OECD	4,4	3,3	2,5	0,8	1,7	1,1
Bandaríkin	3,9	2,5	1,2	-0,7	2,6	2,8
Japan	6,2	4,7	4,8	4,0	1,3	-0,5
Evrópuríki	4,0	3,5	3,2	1,3	1,1	-0,2
Þróunarríki	5,3	4,1	3,7	4,5	5,8	6,1
Austur-Evrópa og fyrirverandi Sovétríkin	4,3	2,3	-3,5	-12,0	-15,4	-10,2
<i>Atvinnuleysi ²⁾</i>						
OECD	6,9	6,4	6,3	7,1	7,8	8,2
Bandaríkin	5,5	5,3	5,5	6,7	7,4	6,9
Japan	2,5	2,3	2,1	2,1	2,2	2,5
Evrópuríki	9,4	8,6	8,1	8,6	9,6	10,7
<i>Heimsverslun ³⁾</i>	9,0	6,7	4,5	2,4	4,6	3,0

1) Vöxtur VLF/VÞF frá fyrra ári.

2) Hlutfall af mannafla.

3) Vöxtur meðaltals útflutnings og innflutnings allra ríkja frá fyrra ári.

Heimildir: Alþjóðagjalddeyrissjóðurinn og OECD.

Viðskiptajöfnuður batnaði þar sem gengi gjaldmiðla féll, svo sem í Svíþjóð og Finnlandi, á Ítalíu og Spáni. Í þessum löndum dregur gengisfallið úr samdrætti og stuðlar að hagvexti. Í Japan hefur hátt gengi jensins dregið úr útflutningstekjum, fjárfestingu, tekjum, einkaneyslu og þar með hagvexti. Viðskiptahalli fór vaxandi í Bandaríkjunum, og á móti hefur afgangur í utanríkisviðskiptum Japana farið heldur vaxandi.

Atvinnuleysi fór víða vaxandi. Um 34 milljónir manna voru án atvinnu í öllum aðildarlöndum OECD, rúmlega 8% alls vinnuafls í þessum löndum, sem er aðeins hærra hlutfall en var á botni síðustu hagsveiflu árið 1983. Mest hefur atvinnuleysi aukist í Evrópu. Þar hafa 9 milljónir manna bæst á atvinnuleysisskrá á síðustu þremur árum, og var atvinnuleysið komið upp í 11% á árinu 1993. Atvinnuleysi minnkaði í Bandaríkjunum, var orðið tæplega 7%. Á Norðurlöndum er útlitið í þessum efnum einna verst í Finnlandi þar sem atvinnuleysi var um 18% á síðasta ári.

Margar ástæður hafa verið nefndar fyrir vaxandi atvinnuleysi í Evrópu. Af þeim má nefna aðhaldssama stefnu í ríkisfjármálum og peninga-

málum, harðnandi samkeppni frá þriðja heiminum, áhrif umbreytinga í Austur-Evrópu, háar atvinnuleysisbætur, reglur um lágmarkslaun og há launatengd gjöld; í stuttu máli ófullnægjandi sveigjanleiki og aðlögunarhæfni.

Opinber búskapur

Tekjuhalli hins opinbera í OECD-löndum jókst úr um 1% af VLF að jafnaði 1989 í 4,6% 1993. (Með tekjuhalla hins opinbera er átt við halla ríkis, sveitarfélaga og almannatrygginga. Ýmsir opinberir sjóðir og fyrirtæki eru ekki meðtalin.) Samfara þessu jukust opinberar skuldir. Heildarskuldir hins opinbera í OECD-löndum jukust að meðaltali úr 41% árið 1979 í 66% árið 1993. Hluta hallans má rekja til efnahagslæðarinnar á síðustu árum, en stór hluti er þó til kominn vegna svokallaðs kerfislægs halla sem hverfur ekki þrátt fyrir góðæri. Í flestum löndum Evrópu og Norður-Ameríku hefur verið gripið til aðhalds- og endurskipulagsaðgerða á þessu sviði, eða slíkar aðgerðir kynntar. Í Japan má hins vegar búast við frekari þensluaðgerðum í ríkisfjármálum.

Verðlagspróun

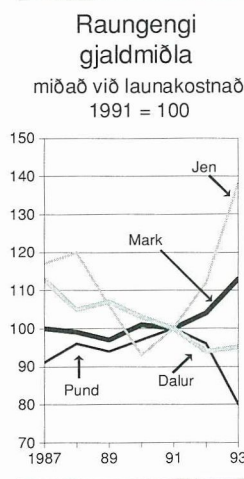
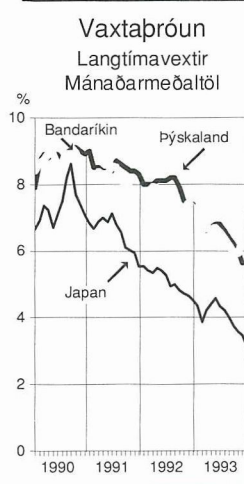
Verðbólga hjaðnaði víðast hvar á árinu 1993. Mælt með verðvísitölu landsframleiðslu var verðbólgan aðeins 2½% að meðaltali í OECD-löndum, að Tyrklandi undanskildu þar sem verðbólgan var margfalt meiri. Í Evrópubandalaginu var verðbólga að meðaltali 3,8% sé miðað við verðvísitölu einkaneyslu. Hæst var verðbólgan í Grikklandi (14,1%), Portúgal (6,3%) og á Spáni (4,8%). Í Þýskalandi og Frakklandi var verðhækkun á bilinu 4-5%. Í Bandaríkjunum hækkaði verð um 2,7%, en aðeins um 0,9% í Japan.

Vextir

Vextir lækkuðu víðast hvar á árinu, einkum langtímavextir sem mestu máli skipta fyrir fjárfestingar og hagvöxt. Í Bandaríkjunum náðu langtímavextir sögulegu lágmarki síðustu 25 ára, en ávöxtun 10 ára ríkisbréfa fór þá niður í 5,25%. Má rekja vaxtalækkunina til dvínandi verðbólguóttu og samþykktu þingsins sem stuðla eiga að umbótum í ríkisfjármálum. Í Japan lækkuðu vextir einnig þótt þeir væru mjög lágir fyrir, og voru skammtímavextir aðeins um 2% í lok ársins og langtímavextir á ríkisbréfum um 3%. Í Evrópu hafa vextir verið lækkaðir til að örva atvinnulífið.

En þótt skammtímavextir hafi lækkað verulega í flestum Evrópulöndum voru þeir enn nokkuð háir miðað við aðstæður, og gæti það leitt til þess að viðreisn í álfunni yrði hægari en ella. Langtímavextir eru sums staðar í Evrópu lægri en skammtímavextir. Þetta bendir til þess að peningastefnan sé enn sums staðar fremur aðhaldssöm miðað við ríkjandi aðstæður og verðbólguhorfur, t.d. í Þýskalandi.

Gengi

Mesta breytingin á gengi helstu gjaldmiðla á árinu 1993 var gengis-
hækkun jensins sem hækkaði um tæplega 13% gagnvart Bandaríkjadal
(m.v. mánaðarmeðaltöl; desember 1992 - desember 1993), en á árinu
varð hækkunin meiri. Hin mikla hækkun japanska jensins á rætur í
miklum viðskiptaafgangi Japana og væntingum um hagstæða vaxta-
þróun gagnvart verðbréfum í Evrópumyntum.

Nokkurs óróa gætti á gjaldeyrismörkuðum í Evrópu við og við á árinu
1993. Gengi peseta og eskúðs var breytt um miðjan maí. Eftir það og
samþykkt Dana í þjóðaratkvæði á Maastricht-samningnum dró úr óróa
í gengismálum í álfunni um stundarsakir, munur á vöxtum á milli landa
minnkaði og gengi sumra gjaldmiðla gagnvart þýsku marki hækkaði.
Óhagstæðar hagtölur sem birtar voru í júlí og vantrú á vaxtalækkun olli
þó nýrri spennu. Spákaupmennska með gjaldeyri tók verulegan kipp
sem lauk með því að vikmörk í gengissamstarfi Evrópubandalagsríkja
voru víkkuð í byrjun ágúst í $\pm 15\%$ fyrir myntir í gengisfyrirkomulagi
bandalagsins (ERM), aðrar en þýskt mark og hollenskt gyllini sem
urðu áfram $\pm 2,25\%$ eins og verið hafði. Fyrir þessa ákvörðun, sem telja
má visst undanhald í samruna evrópskra gjaldmiðla, sveifluðust vextir
nokkuð á skammtímamarkaði í Frakklandi, Belgíu og Danmörku, enda
átti gengi gjaldmiðla þessara landa undir högg að sækja á gjaldeyris-
mörkuðum. Þrátt fyrir víkkun á vikmörkunum hélst gengi gjald-
miðlanna tiltölulega stöðugt það sem eftir var ársins.

Tafla II.2. Helstu hreyfingar á gjaldeyrismörkuðum á árinu 1993

Gengisbreyting gagnvart Bandaríkjadal og þýsku marki
Breyting á meðalgengi desember 1992 - desember 1993, í %

	Dalur	Jen	Þ.mark	Pund	Í.kr.	D.kr.	N.kr.	S.kr.	F.mark
Gagnvart dal	-	12,9	-7,6	-4,0	-12,7	-8,8	-10,1	-17,7	-11,0
Gagnvart marki	8,2	22,2	-	3,9	-5,6	-1,3	-2,7	-10,9	-3,7

Töluverðar breytingar urðu á innbyrðis gengi Evrópumynta. Þannig
lækkaði gengi spánsks peseta og portúgalsks eskúðs gagnvart þýsku
marki um rúmlega 12%, sænsk króna lækkaði um 10,9% og ítölsk líra
um 9,6%. Á hinn bóginn hækkaði breskt pund um 3,9% gagnvart
marki.

Bandaríkjadalur hækkaði talsvert gagnvart Evrópumyntum frá miðjum
aprílmánuði til loka júlí, sem endurspeglar hagþróun og væntingar um
að vaxtaþróun yrði dalnum í hag. Eftir það tók dalur að falla þegar hag-
vöxtur reyndist minni en vænst var, en það dró úr væntingum um
hækkun langtímavaxta. Vaxandi viðskiptahalli í Bandaríkjunum og von-
brigði með vaxtalækkun í Þýskalandi stuðlaði einnig að lækkun dals
síðsumars og fram á haust. Þessi þróun snerist svo við á haustmánuðum.

Helstu áhrifabættir efnahagsþróunar

Það sem einkum stuðlaði að samdrætti í framleiðslu vestrænna landa var skuldabyrði einkaaðila, einkum utan meginlands Evrópu, háir vextir á meginlandinu og kerfislægt atvinnuleysi sem dró úr tekjum og neyslu þótt lækkanði verðbólga hafi aðeins vegið á móti. Fjárhagsleg endurskipulagning er víða enn í fullum gangi, en hefur líklega náð lengst í Bandaríkjunum. Lækkun vaxta hefur auðveldað umbætur, en skuldabyrði einkaaðila er samt víða veruleg.

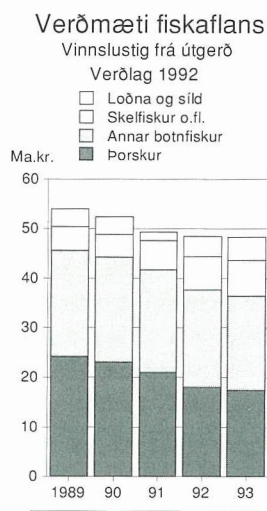
Þensla og verðbólga í Þýskalandi í kjölfar sameiningar ríkjanna tveggja ýtti vöxtum upp á við. Þannig hægði á efnahagsstarfseminni, en verðbólga var enn nokkur og því meira aðhaldi beitt í peningamálum en heppilegt var frá sjónarhóli framleiðslu og atvinnustígs. Lönd sem tóku þátt í gengissamstarfi Evrópubandalagsins fylgdu í kjölfarið með hækkun vaxta til að verja gengi gjaldmiðla sinna, en afleiðingin varð sú að samdráttar gætti í auknum mæli. Ósættanleg ytri og innri stefnumið í efnahagsmálum höfðu í för með sér endurtekinn gjaldeyrisóróa, allt þar til vikmörk flestra gjaldmiðla Evrópuríkja voru víkkuð í 15% 2. ágúst sl. Slakað hefur verið á aðhaldi í peningamálum síðan, og gengi nokkurra gjaldmiðla hefur lækkað. Þó voru skammtímavextir enn fremur háir í sumum Evrópulöndum í lok árs 1993.

2. Innlend hagþróun

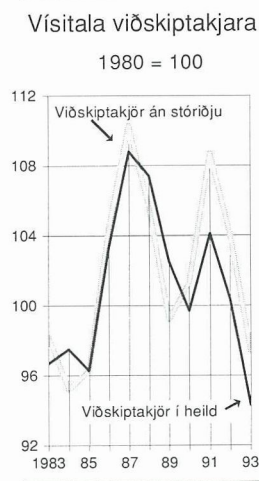
Ytri skilyrði

Þjóðarbúskapur Íslendinga er einatt skilgreindur sem opið, lítið hagkerfi, rekið á sérstæðum auðlindagrundvelli. Efnahagsleg framvinda hans er að sama skapi háð raunverulegum skilyrðum náttúrufars og ytri markaða. Í hagrænum skilningi er hér um ytri skilyrði þjóðarbúsins að ræða, gagnstætt þeim innri þáttum sem ráðast af samhengi í hagkerfinu að ytri skilyrðum gefnum. Veigamest þeirra eru ástand nytjafiskstofna við landið og markaðsskilyrði fiskafurða ytra, en við hlið þeirra skipta markaðsskilyrði stóriðju verulegu máli, einnig sem færi á nýsköpun við hlið takmarkaðra fiskstofna, auk samkeppnisstöðu fjölbreytilegra framleiðslu- og þjónustugreina. Á útgjaldahlið þjóðarbúsins vega verðkjör innflutnings og lánavextir ekki síður þungt og eru hin hliðin á viðskiptakjörunum, en eru almennari og því í eðli sínu tregbreytanlegri þættir. Á heildina lítið hafa ytri skilyrðin verið óhagstæð um árabíl og þannig valdið stöðnun og lægð þjóðarbúsins frá 1988, en hnignun landsframleiðslu og þjóðartekna frá 1987 hlaust einnig af offari þjóðarútgjalda og framleiðslu háðrar henni, fram til þess árs.

Þrátt fyrir útfærslu fiskveiðilögsögunnar stig af stigi og hartnær tveggja áratuga íslenska fiskveiðistjórn innan 200 mílna markanna hefur ástand helstu fiskstofna mótast æ meir af varnarstöðu og aðgerðum gegn

hruni. Heildaraflí botnfisks hefur staðnað innan við 700 þúsund tonn, þar hefur þorsstofninn sýnt alvarlegust merki hnignunar, svo að þorskaflinn hefur fallið úr 364 þús. tonna meðaltali árána 1986-90 niður í 240 þús. tonn 1993 og áætluð 165 þús. tonn samkvæmt úthlutun aflamarks fyrir fiskveiðiárið september 1993 - ágúst 1994, en með því aflamarki er stefnt að nokkurri viðreisn stofnsins. Loðnaflí hefur oftast haldist á bilinu 800 - 1000 þús. tonn og er áætlaður um 1100 þús. tonn 1993, en er hætt við að falla niður í brot af því á svo sem áratugs fresti, eins og 1982-83 og aftur 1991 er hann nam 258 þús. tonnum. Leiðin út úr þessum þrengingum hefur því einkum falist í sókn í fleiri og miður nýttu stofna og á alþjóðleg hafsvæði, svo og að taka afla erlendra fiskiskipa til vinnslu. Hefur það tekist að því marki að staðvirði heildarafla innlands flota á heimamíðum er talið hafa staðið nánast í stað 1992 eftir 15% samdrátt frá 1987, og aukist svo um 3,4% árið 1993. Við það bætist vaxandi afli af fjarimiðum og landanir erlendra fiskiskipa sem munu hafa numið um 4% ofan á reiknað hráefnisverðmæti 1993. Þannig hefur verið tekin sú stefna að losa nokkuð um bindingu flotans við heimamíð og vinnslunnar við landanir innlands flota, og eru hin ytri skilyrði að þessu leyti orðin rýmri en áður, m.a. vegna lagabreytinga.

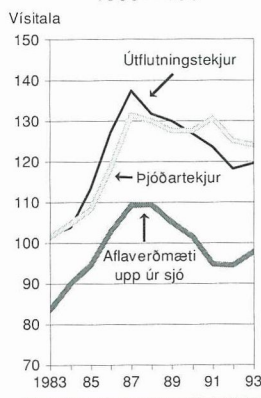

Viðskiptakjör þjóðarbúsins, hinn meginþátturinn í ytri skilyrðum, héldu áfram að rýrna og náðu sennilega lágmarki síðla ársins. Áætlað verðlag sjávarafurða í SDR lækkaði um 13,6% milli ársmeðaltala, en alls um 17,1% frá hæsta ársmeðaltalinu 1991. Meðalverð náði botni í september, um 4% neðan ársmeðaltals, en þokaðist síðan aftur upp um nærri 2% til ársloka. Verðlækkunin gekk mjög almennt yfir og var mest á saltfiski, en náði yfir árið að líta ekki til loðnulýsis. Þótt víðtæk sé er þessi mælieining ekki algild, en miðað við meðalgengi á vog vöruviðskipta þjóðarbúsins mælist lækkun meðalverðs sjávarafurða 6,9% frá 1992 eða 10,7% frá 1991. Ekkert lát varð á markaðsprengingum áls sökum offramboðs úr austri, og féll heimsmarkaðsverð þess enn um 9%, í 1139 dali á tonn sem er aðeins 45% af toppnum 1988, en hins vegar áþekkt meðaltalinu 1984-86. Framleiðsla var þó haldið vel uppi, en áformum um nýtt álver slegið ótímabundið á frest. Verð á kísiljárnri hækkaði hins vegar um 20,3% milli ársmeðaltala, og framleiðsla þess færðist á ný til eðlilegs horfs.

Á hinn bóginn hefur þjóðarbúið hagnast á innflutningshlið af samfelldri lækkun hráolíuverðs frá Flóastríðstoppinum 1990 þegar olíufatið komst í 23,2 dali. Það lækkaði um 11,3% að ársmeðaltali 1993, í 17,2 dali, en hélt áfram að lækka á síðari hluta ársins í 13,7 dali í desember.

Aflaverðmæti,
útflutnings- og
þjóðartekjur
1980 = 100

Raungengi og samkeppnisstaða

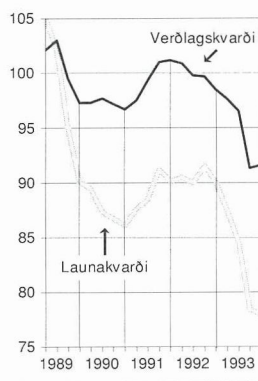
Viðskiptakjörin í vöruviðskiptum í heild versnuðu þannig tilfinnanlega annað árið í röð, um 6,0% frá fyrra ári eða alls um 10% frá 1991, en að frádreginni stóriðju (áli og kísiljámi) versnuðu þau um 6,4% eða alls um 10,8% frá 1991. Toppurinn 1991 var án stóriðju lítið lægri en 1988, og mótaðist sú afstaða einkum af verðþróun sjávarútvegsins, en heildin var um 4% lægri þar sem stóriðjan hefur dregið meðaltalið niður.

Á hinn bóginn hafa vextir á erlendum lánamörkuðum lækkað verulega, einkum flotvextir svo sem 6-mán. LIBOR-dalavextir úr 3,9% í 3,4% meðaltal, en 1989 náði það 9,3%. Vextir erlendra lána með breytanlegri viðmiðun lækkuðu í 4,9% meðaltal úr 6,7% árið áður eða 9,1% á topp-árinu 1990. Að meðtalinni lækkun á meðaltali fastvaxtalána í 7,1% lækkuðu meðalvextir í 5,8% úr 7% árið áður eða 8,6% 1990. Þetta veldur lækkun metinna raunvaxta þjóðarbúsins úr 3,7% árið áður í 2,7% 1993.

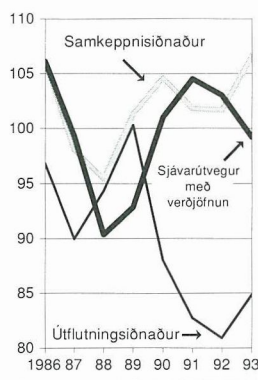
Áhrif ytri skilyrða koma best fram í samandreginni heildarmynd raunverulegra útflutningstekna þjóðarbúsins, sem fela í sér þróun bæði útflutningsmagns og viðskiptakjara og hafa gildi vaxtarstofns fyrir þjóðarbúið sem heild. Þær fóru ört vaxandi fram til 1987, en hafa síðan dregist jafnt og þétt saman um alls 15,7% og hvað örst síðustu tvö árin, um 4,4% 1992 og 2,7% 1993. Gengisstefnan, eins og hún birtist í raungengi og samkeppnisstöðu, veldur miklu um stærð þessa vaxtarstofns og þá efnahagsheild sem byggist ofan á hann. Þjóðartekjur risu hvorki svo hátt sem útflutningstekjurnar né hafa fallið eins mikið, heldur stóðu þær í stað til 1991. Þannig hefur hnignunin í grunnstærðunum jafnast nokkuð upp.

Meginstefnan í efnahagsmálum síðustu ára hefur miðað að jafnvægi og stöðugleika, og hefur stöðugt gengi verið kjölfestan í æ stöðugra verðlagi frá því að skeiði gengissigs lauk í árslok 1989. Verðfall útflutningsafurða með árinu 1992, í kjölfar aflasamdráttar áranna á undan, tók þó að veikja gengisgrunninn. Þegar við bættist órói á gjald-eyrismörkuðum Evrópu undir árslok 1992 og brenglun á gengisafstöðum, einkum með tilliti til hinnar formlegu gengisvogar og markaðsaðstöðu fiskafurða, var talið óhjákvæmilegt að fella krónuna 23. nóvember um 6% á formlega vog, sem mældist 4,4% á viðskiptavog frá því fyrir gengisóróann. Hið sama varð upp á teningnum vorið 1993 þegar horft var fram til 7-8% samdráttar afla og sjávarafurða-framleiðslu fram til 1994, og var talið að gengið yrði ekki varið til lengdar á nýstofnuðum gjaldeyrismarkaði og það því fellt 28. júní um 7,5%. Þessar tvær gengisfellingar, sem nema alls 11,6% án tillits til minni hræringa á gjaldeyrismarkaði síðan, eru meginþátturinn í þróun verðlags, raungengis og samkeppnisstöðu síðan þær urðu.

Ársfjórðungslegt
raungengi krónunnar
1980 = 100

Vísitala
samkeppnisstöðu
1979 = 100

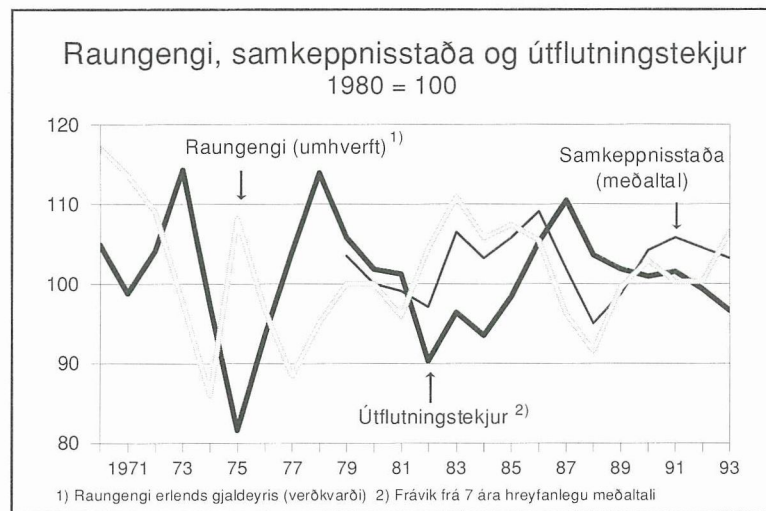
Á árunum 1990-92, þegar búið var við fast gengi fram undir lok hins síðasta, var mjög svipaður framgangur vísitalna verðlags og launa, en báðar hækkuðu talsvert örrar en í viðskiptalöndunum fram til 1991. Raungengi krónunnar hækkaði því talsvert á ný frá botninum 1990, um 2,6% á verðlagskvarða og 4,7% á launakvarða, hvort tveggja til 3. ársfjórðungs 1992, en hinn síðar greindi tekur mun meiri sveiflum og hafði lækkað meira á undan heldur en verðkvarðinn sem verður fyrir gagnáhrifum af genginu. Upp frá því og með áður greindum gengisbreytingum lækkaði raungengið enn á ný, á verðlagskvarða um 5,5% milli ársmeðaltala 1992-93 eða um 8,1% milli 3. fjórðungs 1992 og hins 4. 1993, en á launakvarða um 9,4% milli ára eða 14,9% milli fyrrgreindra fjórðunga, og var raungengið þá enn í dálitilli lækkun á báða kvarðana. Að þeirri breytingu afstaðinni er raungengi á launakvarða í sögulegu lágmarki þeirra þriggja áratuga sem útreikningar ná til, 6,6% lægra en 1984, en þessi mælikvarði virðist hafa meiri grundvallarþýðingu en hinn. Á verðlagskvarða var raungengið 1969-71 að vísu talsvert lægra og 1983 svo til jafnlágt, en öll önnur ár nokkru eða oftast talsvert hærra en á 3.-4. fjórðungi 1993. Af þessu virðist mega álykta, að gengiskjör ættu að vera atvinnurekstrinum lífvænleg við venjuleg skilyrði að öðru leyti.

Hvort svo reynist vera fer að auki mest eftir þeim sérstöku rekstrarskilyrðum atvinnuvega sem reynt er að mæla í samkeppnisstöðu þeirra: afurðaverði, framleiðni og sérmetnum rekstrarkostnaði, svo sem verði olíu og annarra innfluttra aðfanga. Það leiðir af þeim ytri skilyrðum, sem að framan er lýst, að samkeppnisstaða sjávarútvegs hélt áfram að batna meðan verðhækkunar afurða naut við til og með 1991, en í framhaldi af því jafnaði Verðjöfnunarsjóður að verulegum hluta upp verðfallið 1992. Þessa naut ekki lengur við á árinu 1993, og rýrnaði samkeppnisstaðan þá um 3,7% þrátt fyrir umræddar gengisbreytingar. Samkeppnisstaða útflutningsiðnaðar að undanskildum áliðnaði hafði árið 1989 náð jafnstöðu við upphaf sitt 1979, en versnaði svo frá því um rúm 19% til 1992. Hún snerist aftur til endurbata um 4,8% 1993 og var í enn frekari hækkun til ársloka. Samkeppnisstaða innlands samkeppnisiðnaðar hefur þróast best, enda nánast tengd raungengi án sérstakra viðskiptakjara. Allt frá 1989 hefur hún sýnt betri stöðu en við upphafið 1979 og 1993 6,6% betri, eftir 4,8% bata frá fyrra ári. Þessi þróun veitir vísbendingu um ýmis sóknarfæri framundan utan hinna hefðbundnu megingreina, en að undanförunu hefur samdráttur eftirspurnar og háir raunvextir hamlað framgangi samkeppnisgreinanna.

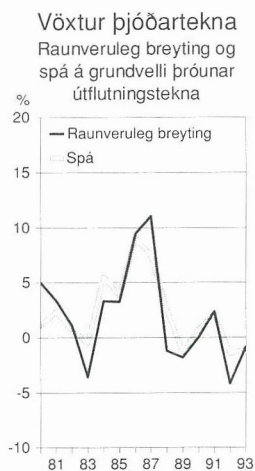
Reynsla þriggja áratuga hefur sýnt að raungengið er, ásamt hinum ytri skilyrðum, eitt helsta skilyrði fyrir því að útflutningsframleiðsla og -tekjur aukist, en þær eru svo sem áður er að vikið helsti vaxtarstofn

þjóðarbúsins í heild. Á hinn bóginn hafa útflutningstekjurnar, og þá einkum þáttur ytri skilyrða í þeim, mikil áhrif á það raungengi sem þjóðfélagið í heild telur sér fært að halda uppi í skiptum sínum við útflutnings- og samkeppnisgreinarnar, en raungengið er eins konar skiptakjör milli þessara meginaðila. Samkeppnisstaða atvinnuveganna varpar nokkru skarpara ljósi á þetta samhengi yfir þann tíma frá 1979 sem það hefur verið reiknað.

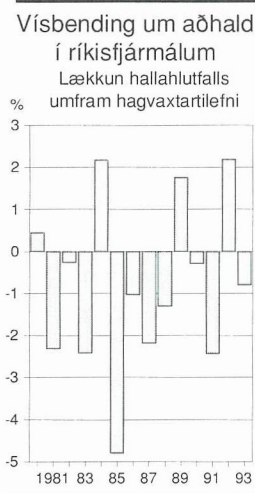
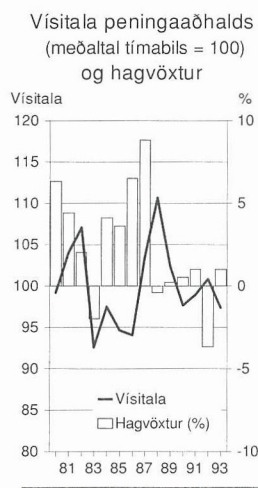

Hagvöxtur og áhrif peninga- og fjármálastefnu

Aukinn útflutningur og bætt viðskiptakjör eru lykillinn að auknum þjóðartekjum hér á landi. Samband þessara stærða hefur verið sterkt og stöðugt svo áratugum skiptir og hefur í engu raskast á síðustu árum. Rannsóknir sýna að aðrir þættir, svo sem fjárfesting, opinber útgjöld og skattar, skýra sáralítið til viðbótar af þróun þjóðartekna, sérstaklega þegar tekið er tillit til þess að þeir ákvarðast að nokkru leyti sjálfir af þróun þjóðartekna. Þótt breytingar í ríkisfjármálum og öðrum þáttum sem hafa áhrif á innlenda eftirspurn geti skýrt frávik í sambandinu einstök ár, hafa þær að því er virðist lítil áhrif haft á hagvöxt þegar á heildina er litið nema að því leyti sem þær hafa áhrif á þróun útflutnings. Aðhaldsaðgerðir í ríkisfjármálum og peningamálum virðast þannig yfirleitt hafa verið viðbrögð við lækkun útflutningstekna þjóðarinnar fremur en sjálfstæð orsök samdráttar. Ekki er þar með sagt að sveiflur þjóðartekna séu utan áhrifasviðs stjórnvalda. Þróun útflutningstekna er ekki að öllu leyti ákvörðuð utan íslenska hagkerfisins. Stjórnvöld geta haft hvetjandi áhrif á þróun nýrra útflutningsgreina og örvað þær sem fyrir eru. Áhrifaríkari sveiflujöfnun með beitingu ríkisfjármála, sjálfstæðra sveiflujöfnunarkerfa og á vegum fyrirtækjanna sjálfra getur einnig dregið úr sveiflum þjóðartekna þrátt fyrir utanaðkomandi áhrif. Til þess að sveiflujöfnun ríkisfjármála geti orðið veru-

lega áhrifarík þarf ástand þeirra hins vegar að vera í góðu lagi að jafnaði, og halla á samdráttartímum þarf að mæta með afgangi í góðæri. Svigrúm til slíkrar sveiflujöfnunar yrði einnig mun meira ef tækist að lækka erlendar skuldir þjóðarinnar.

Á árinu 1993 var dregið umtalsvert úr aðhaldi í peningamálum, og nokkur slökun varð einnig á stefnunni í ríkisfjármálum. Þetta má t.d. sjá af meðfylgjandi hliðarlínuritum. Fyrri línuritið sýnir svokallaða vísitölu peningaaðhalds og hagvöxt, en seinna línuritið gefur vísbindingu um aðhald í ríkisfjármálum. Vísitala peningaaðhalds er samsett af þeim tveim stærðum sem mestu skipta fyrir endanleg áhrif peningastefnunnar á innlenda eftirspurn, þ.e. raungengi og raunvöxtum. Raungengið í vísitölunni er hlutfallslegur launakostnaður sem hefur verið leiðréttur fyrir fráviki útflutningstekna frá jöfnum vexti, þannig að hátt raungengi þegar útflutningstekjur eru háar er ekki talið bera vitni um eins aðhaldssama peningastefnu og þegar útflutningstekjurnar eru lægri. Hækkun vísitölunnar ber merki um aðhald, en lækkun um slökun. Vísbindingin um aðhald í ríkisfjármálum er hins vegar byggð á breytingum á halla ríkissjóðs í hlutfalli við landsframleiðslu annars vegar og hagvexti hins vegar. Sú krafa er gerð að tekjur ríkissjóðs breytist jafnmikið og hagvexti og verðbólgu nemur, þannig að hlutfall tekna og landsframleiðslu haldist óbreytt, en það lætur nærri að vera svo í raun þegar ekki eru gerðar sérstakar breytingar á skattstigum eða fyrirkomulagi innheimtu. Hins vegar er gert ráð fyrir að hagvöxtur lækki hlutfall ríkisútgjalda og landsframleiðslu. Ef hallinn eykst í hlutfalli við landsframleiðslu umfram það sem þessi útreikningur gefur tilefni til, er það talið bera vott um slökun, annars er um að ræða aukið aðhald. Báðir þessir mælikvarðar eru grófir, og er ekki hægt að nota þá nema til að segja til um í hvaða átt stefnan er á hverjum tíma. Þegar þróun síðustu ára er skoðuð kemur í ljós að hert er að í ríkisfjármálum á árinu 1989 á sama tíma og slakað er á aðhaldi í peningamálum. Þetta átti sjálfsagt þátt í lækkun raunvaxta á því ári. Slökun í peningamálum hélt áfram á árinu 1990, en ríkisfjármálastefnan var nánast hlutlaus. Aðhald í peningamálum jókst hins vegar á árunum 1991 og 1992 samfara hækkandi raungengi og raunvöxtum, en ríkisfjármálastefnan varð verulega slök á árinu 1991. Aukið aðhald í peningamálum á árinu 1991 var á margan hátt eðlilegt viðbragð við vaxandi þenslu og viðskiptahalla á því ári, sem slakinn í ríkisfjármálum átti m.a. þátt í að skapa. Á árinu 1992 jókst hins vegar aðhald bæði í peningamálum og ríkisfjármálum þrátt fyrir umtalsverðan samdrátt í landsframleiðslu. Frá sjónarhóli sveiflujöfnunar hefði verið mun heppilegra ef ekki hefði orðið slökun í ríkisfjármálum 1991, og hefði þá verið auðveldara að fylgja slakari stefnu á árinu 1992. Á árinu 1993 var síðan umtalsvert slakað á aðhaldi bæði í opinberum fjármálum og peningamálum vegna samdráttar í þjóðarþúskapnum og vaxandi atvinnuleysis. Sá árangur sem

náðist í verðlagsmálum á árinu, tiltölulega hægur vöxtur peningastærða og jafnvægi í utanríkisviðskiptum, gerði það fært að slaka á í peningamálum, en tilslökunin birtist í gengislækkun krónunnar og sögulegu lágmarki raungengis annars vegar og fallandi raunvöxtum hins vegar, sérstaklega á síðustu mánuðum ársins.

Samdráttur undanfarinna ára hefur vakið spurningar um umfang hans í sögulegu samhengi og hvernig beri að skilgreina tímabilið allt frá 1987. Í því sambandi er mikilvægt að hafa í huga að árið 1987 er á margan hátt óeðlilegt til samanburðar, þar sem sérstakir og tímabundnir þættir lyftu landsframleiðslunni í nýja sögulega hæð. Þar má nefna mikla aukningu þjóðarútgjalda og aukið vinnuframboð vegna „skattlausa“ ársins. Hin mikla aukning þjóðarútgjalda var langt umfram það sem vöxtur þjóðartekna gaf tilefni til, og aukið vinnuframboð vegna skattleysis hefur líklega fyrst og fremst falið í sér tilfærslu á þjóðartekjum á milli ára. Báðir þessir þættir hlutu því að kalla á leiðréttingu á næstu árum á eftir. Í þessu ljósi má líta á tímabilið 1988-91 sem tímabil stöðnunar eða mjög hægs vaxtar fremur en tímabil samdráttar. Samdráttur varð síðan árið 1992 vegna aflaryrnunar og leiðréttingar þjóðarútgjalda vegna mikillar aukningar þeirra og vaxandi viðskiptahalla árið áður. Á árinu 1993 jókst landsframleiðsla hins vegar lítils háttar eða um 0,8%, en þjóðartekjur drógust saman um 0,9% vegna lakari viðskiptakjara.

Sé litið yfir lengra tímabil er eðlilegt að taka mannfjölgun með í dæmið. Mesti samdráttur þjóðartekna á mann eftir seinni heimsstyrjöld átti sér stað á árunum 1948-52, en þá drógust þær saman um nær 22%. Á árunum 1967-68 drógust þjóðartekjur á mann saman um nær 14%. Þjóðartekjur á mann jukust um rúmlega 1% 1991, þannig að ekki er um að ræða samfellt samdráttarskeið frá 1987. Þær minnkuðu þó í heild um nærri 6½% á árunum 1988-90. Ef helmingur hagvaxtar ársins 1987 er tekinn í burtu sem sérstaks eðlis verður samdráttur þjóðartekna á mann 1988-90, þannig leiðréttur, aðeins um 2%, en samsvarandi mæling á landsframleiðslu á mann gefur um ½% aukningu. Þessar tölur staðfesta myndina af árunum 1988-90 sem sérstöku stöðnunartímabili eftir að ofþensla ársins 1987 hafði verið leiðrétt. Þjóðartekjur á mann lækka síðan um nær 7% á árunum 1992 og 1993, sem er heldur meira en á árunum 1988-1990 og því þriðji mesti samdráttur eftir seinni heimsstyrjöld.

**Framleiðsla,
fjárfesting og
hagur atvinnugreina**

Versnandi ytri skilyrði hafa sem fyrr segir valdið rýrnun útflutningstekna frá 1987 og stöðnun þjóðartekna frá sama tíma til 1991, en síðustu tvö árin hafa þjóðartekjur í heild einnig beinlínis lækkað. Á árinu 1993 fór magnarángur framleiðslunnar þó fram úr horfum, með 6,7% aukningu

útflutningsframleiðslu og nærri 1% aukningu landsframleiðslu. Koma þar efalaust saman áhrif aukinnar gengishvatningar, víðtækra hagræðingaraðgerða til að mæta þrengingum og harðari sókn til ýmissa nýrra færa. Rýrnun viðskiptakjara fór hins vegar langt með að vega þennan árangur upp svo að aðeins varð 1% aukning útflutningstekna á árinu. Nánari sundurgreining þessarar framvindu síðustu ára fer hér á eftir.

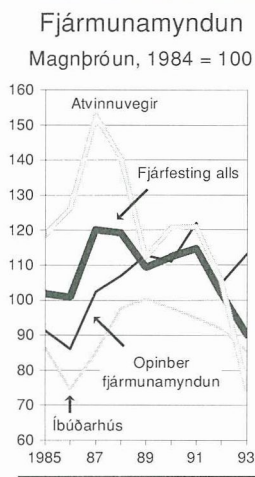
Tafla II.3. Útflutningsframleiðsla og -tekjur

<i>Magnbreyting frá fyrra ári %</i>	<i>1988</i>	<i>1989</i>	<i>1990</i>	<i>1991</i>	<i>1992</i>	<i>1993</i>
Aflaverðmæti af heimamiðum	-1,0	-3,9	-3,4	-6,6	-0,4	3,6
<i>Útflutningsframleiðsla:</i>						
Sjávarafurðir	-0,2	-2,3	-1,2	2,6	-2,0	6,0
Al	-1,7	7,8	-1,8	2,7	0,4	3,8
Kísiljárn	14,8	3,8	-12,2	-20,6	8,7	20,6
Annað	-1,8	13,5	-0,8	-22,5	-11,6	2,4
<i>Samtals, vörugreinar</i>	<i>-0,1</i>	<i>1,8</i>	<i>-1,8</i>	<i>-3,9</i>	<i>-2,6</i>	<i>6,7</i>
Vöruskiptakjör	-1,3	-4,6	-2,7	4,4	-3,9	-6,0
<i>Útflutningstekjur; vörur og þj.</i>	<i>-4,1</i>	<i>-1,3</i>	<i>-2,5</i>	<i>-2,5</i>	<i>-4,4</i>	<i>1,0</i>

Heimild: Þjóðhagsstofnun.

Að ýmsu leyti rofaði nokkuð til og slaknaði á tókum stöðnunarinnar árin 1990 og einkum 1991. Skárri horfur örvuðu fjárfestingu og methalli fjárlaga jók á þenslu. Þessi öfl fjöruðu þó út á árinu og með árunum 1992 og 1993 herti samdrátturinn tók sín á öllum þjóðarþúskapnum. Áætlanir Þjóðhagsstofnunar og virðisaukaskattskil benda til eftirgreindra breytinga framleiðslumagns, þ.e. raunverulegs vinnsluvirðis, þessi tvö ár í réttari röð talið. Landbúnaður, að undanskildum vinnslugreinum hans, mun hafa dregist saman um 1,6% 1992 og 2,1% 1993, og er hér að miklu leyti um skipulegan samdrátt offramleiðslu að ræða. Iðnaður, annar en fiskiðnaður, dróst saman um 3,7% og nálægt 5%. Byggingarstarfsemi dróst saman um 7,5% og nærri 2%. Verslun og veitinga- og hótelrekstur dróst saman um 5% fyrra árið, en virðist aðeins hafa staðið í stað hið síðara. Samgöngur drógust einnig saman fyrra árið, um 3,5%, en sýndu endurvakinn þrótt hið síðara með allt að 8% vexti, og gætir þar aukinnar örvunar út á við. Peningastofnanir og ýmis þjónustustarfsemi fyrirtækja sýndi um 4% samdrátt fyrra árið, en opinber starfsemi og veiturekstur hélt jákvæðum formerkjum, en um umsvif síðara ársins í þessum greinum er örðugt að staðhæfa.

Fjármunamyndunin, eða fjárfesting í framleiðslutækjum og mannvirkjum, speglar mat aðila hennar á fjárhagsstöðu og rekstrarhorfum og getur jafnframt verið tiltölulega sjálfstæður aflvaki athafna innan hvers árs, næst útflutningsfærum og opinberum hvatningum. Yfir lengri tíma litið hefur fjármunamyndunin numið lækkandi hlutfalli af landsfram-

leiðslu, úr fjórðungi eða meiru þar til fyrir rúmum áratug niður fyrir fimmtung 1986 og allt niður í tæp 16% 1993. Að talsverðum hluta var með þessu tekið afleiðingum af óhóflegri fjárfestingu fyrri tíma verðbólgu og gengisfellinga. Að magni hélst fjárfestingin allvel uppi síðustu árin fram til 1991, en dróst síðan saman um 13,3% 1992 og 9,5% 1993. Harðast kom samdrátturinn niður á atvinnuvegunum, um 16% og 25% hvort ár, og felur sú breyting í sér miklar sveiflur í fiskiskipum og hjá álverksmiðju og fall um nærri tvo þriðju samanlagt í flutningatækjum. Þar næst bitnaði samdrátturinn á íbúðabyggingum, um 6% og 9% þessi ár, en opinber fjárfesting minnkaði um tæp 14% fyrra árið, en jókst aftur á móti um tæp 9% 1993, meðfram fyrir auknar fjárveitingar til atvinnubóta. Áform um að láta byggingu álvers fylla í það skarð afkastagetu, sem myndast hefur í byggingarstarfseminni, hafa ekki orðið að veruleika.

Stöðnun og samdráttur gefur eindregna vísbendingu um versnandi afkomu atvinnuveganna að undanfögnu. Heildstæðasta mynd gefur hlutdeild vergs rekstrarafgangs í þáttatekjum samkvæmt þjóðhagsreikningum, þ.e. rekstrar og fjármagns á móti launum. Þetta hlutfall hefur sjaldan komist hærra hérlandis en í 35% á móti 37-39% að jafnaði í OECD-ríkjunum. Frá 1990, er það náði tæpum 36%, hefur það lækkað með hverju ári niður í tæp 32% 1993. Svipuð niðurstaða fæst úr úrtaksathugun þjóðhagsstofnunar á rekstri fyrirtækja, að hreinn hagnaður af reglulegri starfsemi þeirra lækkaði milli 1991 og 1992 úr 2% í 0,6% af tekjum, og eru bankastofnanir þá ekki meðtaldar.

Af einstökum greinum eru nýjastar heimildir um sjávarútveginn, þ.e. kjarna hans í botnfiskveiðum og vinnslu. Afkoman var þokkaleg 1991 og batnaði samkvæmt formlegu rekstraruppgjöri úr 1,2% hreinum hagnaði af sameinuðum tekjum greinanna það ár í 2,5% 1992, með hliðsjón af 6% raunvaxtakröfu stofnfjár. Að baki því uppgjöri lá hins vegar inngreiðsla í Verðjöfnunarsjóð fyrra árið og svipuð útgreiðsla hið síðara, sem svaraði um 4,5% af tekjum, þannig að í reynd var orðið um 2% tap á greininni, hið sama og síðan var metið við septemberskilyrði 1993 og áætlaðan afla þess árs. Þá var þegar hafið nýtt fiskveiðiár sem virtist horfa til tvöfalt meiri halla, nema sókn á fjarrið og sérstök hagræðing fengi bætt þar úr. Í botnfiskgreinum ríkti nokkuð gott jafnvægi 1992 með um 1,5% hagnaði af tekjum á hvora hlið veiða og vinnslu, en í septemberuppgjöri 1993 sýndu veiðar 3% halla á móti jöfnuði í vinnslunni. Innan hvorrar megingreinar um sig var hins vegar orðið verulegt misgengi, með góðum hagnaði frystiskipa á móti talsverðum halla í annarri útgerð, og á hinn bóginn miklum halla í söltun á móti sæmilegri afkomu frystingar.

Heimildir um afkomu annarra atvinnugreina ná ekki lengra en til 1992 og þá á úrtaksgrundvelli til bráðabirgða. Eftirfarandi tafla tengir saman atvinnuvegaskýrslur Þjóðhagsstofnunar til 1991 og ársreikninga- skýrslur með takmarkaðra gildi frá því ári til 1992.

*Tafla II.4. Hreinn hagnaður fyrirtækja af reglulegri starfsemi 1988-1992
Hlutfall af tekjum, %*

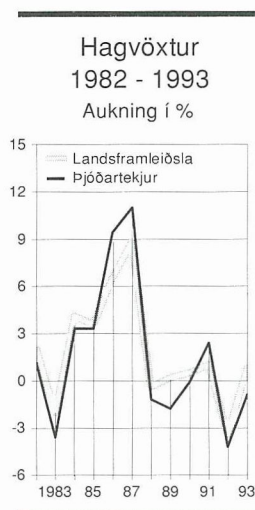
	Atvinnuvegaskýrslur Þjóðhagsstofnunar				Ársreikninga- skýrslur ÞHS	
	1988	1989	1990	1991	1991	1992
Iðnaður með stóriðju	-2,3	-0,8	2,4	-1,3	-1,8	-3,4
Iðnaður án stóriðju	-3,7	-3,1	2,8	0,2	2,0	-0,3
Byggingarstarfsemi	2,7	3,6	5,2	1,5	8,2	9,5
Verslun	-2,5	-0,7	2,9	1,6	2,4	2,0
Samgöngur	3,1	1,3	7,8	0,4	3,2	2,8
Lánastofnanir og tryggingafél.	13,1	14,3	8,3	7,1	7,1	-3,3
Veitinga- og hótélrekstur	-23,2	-2,4	5,5	-0,8	-2,3	-10,1
Þjónusta	3,7	4,2	7,8	6,8	7,5	5,0
Samtals með stóriðju	-0,7	1,2	4,4	1,5	2,7	0,5
Samtals án stóriðju	-0,9	0,8	4,6	1,9	3,7	1,3

Þjóðartekjur, þjóðarútgjöld og viðskiptajöfnuður

Á þessum grundvelli og með hliðsjón af þróun heildarstærðar þjóðar- búnsins hefur Þjóðhagsstofnun birt afar lauslega áætlun um veltu og afkomu atvinnurekstrar 1991-93:

	1991	1992	1993
Aukning %			
Heildarvelta	-	0,9	-0,2
Vergar þáttatekjur	-	5,3	0,2
Hlutföll %			
Hreinn hagnaður, % af veltu	0,5	1,1	0,8
Hreinn hagnaður, % af eigin fé	1,1	2,7	2,0

Samdrátturinn kom einnig mjög almennt niður á þjóðarútgjöldum líkt og árið áður. Samdráttur einkaneyslu um 4,5% og fjármunamyndunar um 11,6% var þó nokkru minni en árið áður, en í svipuðum innbyrðis hlut- föllum. Samneyslan reyndist þó undantekning frá þessu þar sem hún fór enn í sama farið og áður með 2% aukningu eftir aðeins eitt ár með lítils háttar samdrátt. Hér er ljóslega við rannan reip sjálfgengrar aukningar opinberrar þjónustu að draga. Mikilvæg þáttaskil urðu í afstöðu fram- leiðslu og verðmætaráðstöfunar eða útgjalda á árinu þar sem sam- drátturinn kom allur niður á 8,6% minnkun innflutnings vöru og þjónustu, en lands- og þjóðarframleiðsla tóku lítillega að glæðast á ný, um 0,8% og 0,7% í sömu röð talið. Drifkrafturinn að baki því var aukning útflutnings um 6,1%. Versnandi viðskiptakjör sem nam um 1,6% af þjóðarfram- leiðslu drógu aukningu útflutningstekna hins vegar niður í 1% og sneru þjóðartekjum til lækkunar um 0,9%. Reiknað á hvern mann stóð lands-

framleiðsla sem næst í stað, en þjóðartekjur minnkuðu um 1,9%. Þáttaskilin ollu þó þeim mikilvæga árangri að viðskiptahallinn, sem nam 3,1% af landsframleiðslu 1992 og 4,7% 1991, hvarf og snerist í lítills háttar afgang, 0,1% af landsframleiðslu, fyrsta sinni frá 1986.

Atvinnuástandið hélt áfram að versna verulega á árinu 1993, og reyndist ársmeðaltal þess 4,3% af mannafla, en var 3% árið áður og 1,5% 1991. Það ár mátti atvinnustig teljast eðlilegt framhald þróunar til

Tafla II.5. Hagvöxtur og þjóðarútgjöld
Árlegar breytingar í %

	1961-70	1971-80	1981-90	1991	1992	1993
Einkaneysla	5,5	6,1	2,7	5,1	-4,7	-4,5
Samneysla	6,5	7,0	5,4	3,2	-1,0	2,0
Fjármunamyndun	2,9	7,6	0,8	2,1	-11,2	-11,6
Þjóðarútgjöld	5,2	6,7	2,6	5,0	-5,5	-4,2
Útflutningur	6,6	6,1	1,9	-5,7	-1,7	6,1
Innflutningur	7,4	6,3	2,7	5,6	-7,8	-8,6
Landsframleiðsla	4,4	6,4	2,8	1,0	-3,4	0,8
Þjóðarframleiðsla	4,3	6,2	2,6	0,8	-3,5	0,7
Þjóðartekjur	5,5	6,2	2,5	2,4	-4,2	-0,9
Landsframleiðsla á mann	2,8	5,2	1,7	-0,2	-4,4	-0,2
Þjóðartekjur á mann	3,8	5,0	1,4	1,1	-5,1	-1,9
Viðskiptajöfnuður						
% af landsframleiðslu	-1,6	-3,4	-3,2	-4,7	-3,1	0,1

Heimild: Þjóðhagsstofnun.

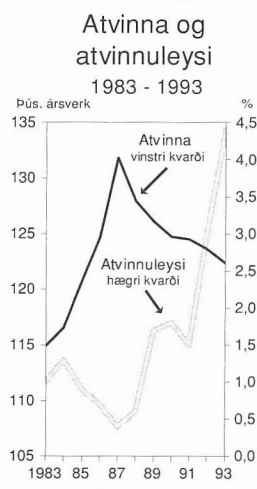
lengri tíma lítið, enda atvinnuleysið enn nærri lágmarki í iðnríkjum. Síðan hefur það aukist tvívegis um nánast jafnmikið milli ársmeðaltala, en er þó enn með því minna í heiminum. En jafnframt því hefur það magnast verulega á árinu og nam 6,3% í desember á móti 4,8% fyrir ári. Hliðstæð aukning varð einnig á útmánuðum, en hennar gætti lítið yfir sumarmánuðina. Mun það skýrast annars vegar af því að við slakt atvinnustig skeri hagstæðasti framkvæmdatíminn sig meira úr en ella, og hins vegar koma í þessu fram áhrif sérstakra aðgerða ríkis og sveitarfélaga til atvinnusköpunar. Meginorsakir atvinnubrestsins eru annars vegar hinn alþjóðlegi efnahagssamdráttur og hins vegar hin sérstaka auðlindakreppa þjóðarbúsins, og virðist athafnalífið enn sem komið er hafa staðist þá tvöföldu áraun furðu vel. Neikvæð arfleifð fyrri verðbólgu, offjárfesting og hallarekstur, varð svo til þess að bæta á vandann og valda lánatöpum, gjaldþrotum og háum raunvöxtum. Nauðsyn aðgerða til að ráða fram úr þessum fjármálalegu vandkvæðum hefur torvelað og tafið aðgerðir til að snúast við afturkipp og atvinnubresti, fremur en að áhrif þeirra hafi verið frumorsök samdráttarins.

Tafla II.6. Mannafli og atvinnustig

	1989	1990	1991	1992	1993
Mannafli, þúsundir	128,2	127,0	126,4	127,5	128,0
Atvinna, þús. ársverk	126,1	124,7	124,5	123,6	122,4
Atvinnuleysi, ársverk	2.125	2.255	1.901	3.868	5.603
“ % af mannafla	1,7	1,8	1,5	3,0	4,4
Vikulegur vinnutími landverkafólks í ASÍ	46,8	46,4	46,4	46,0	46,3 ¹⁾

1) Fyrstu þrír fjórðungar.
Heimild: Þjóðhagsstofnun.

Tekjuþróun

Í kjarasamningum síðustu ára hefur megináhersla verið lögð á að bregðast við efnahagsáföllunum með því að veita atvinnulífínu stöðug rekstrarskilyrði og leggja þannig grunn að eflingu atvinnu á ný og endurvekja hagvöxt þegar fram í sækir. Almennar kauphækkningar hafa hins vegar fjarað út, en samningar verið bundnir við aðhald að gengi og verðlagi. Hinir svonefndu þjóðarsáttarsamningar frá 1990, sem runnu út í september 1991, voru hinir síðustu er færðu að höndum verulega kauphækkun, rúm 10% á samningstímanum, og bættu þannig vindi í segl verðbólgunnar. Næstu almennu kjarasamningarnir leiddu til aðeins 1,7% kauphækkunar í maíbyrjun 1992, en hinir síðustu náðust í maílok 1993 án beinna launahækkana, annarra en láglaunabóta. Samningarnir gilda til ársloka 1994, háð ákvæði um endurskoðun um síðustu áramót, tengdu aflakvótum, verðlagi sjávarafurða og gengisskráningu, en tilefni reyndist ekki til að láta á það reyna. Þannig hafa viðhorf til kjaramála þróast til þess að taka raunsætt tillit til raunverulegra efnahagsskilyrða, hvort sem sú breyting reynist varanleg þegar umsvif aukast á ný.

Versnandi atvinnuástand hefur nánast einvörðungu komið fram í beinu atvinnuleysi, en vikulegur vinnutími ASÍ-fólks hefur haldist lítt breyttur í rúnum 46 stundum frá 1990, en hafði þá styst nokkuð frá árunum fram til 1987. Launaskrið, sem áður var þrálátt vandamál, hefur þorrið svo að atvinnutekjur hafa þróast svipað og launataxtar, en að meðaltali alls mannafla munu þær hafa lækkað um 1% frá 1992. Tilfærslutekjur hafa hækkað talsvert, en skattbyrði einstaklinga jafnframt þyngst. Ásamt áhrifum gengislækkana, og þar með hækkun verðlags umfram hækkun launa, hefur þetta valdið því að hvers konar kvarðar kaupmáttar hafa snúist frá skammægjum bata 1991, og í þætti tímakaups fram á 1992, til almennrar rýrnunar 1993, væntanlega um 6% í ráðstöfunartekjum á mann. Með því er til skila haldið hinni miklu lækkun þjóðartekna árið á undan.

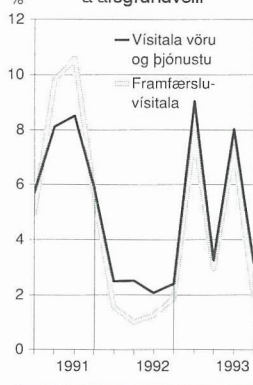

Tafla II.7. Tekjuþróun
Árlegar breytingar í %

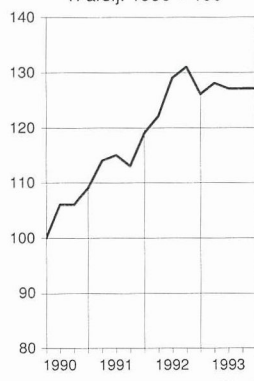
	1990	1991	1992	1993
Kaupmáttur greidds tímakaups	6,7	1,3	1,3	-2,5
Kaupmáttur atvinnutekna á mann	-4,6	4,5	-2,7	-2,0
Kaupmáttur ráðstöfunartekna á mann	-4,6	2,5	-2,3	-4,5
Þjóðartekjur á mann	0,0	2,4	-4,2	-0,9

Verðlagsþróun

Vísitala vöru og þjónustu
og framfærsluvísitala
Breyting frá fyrri ársfjórðungi
á ársgrundvelli

Vísitala
fjölbýlishúsaverðs á
höfuðborgarsvæðinu
Ársfjórðungstölur
1. ársfj. 1990 = 100

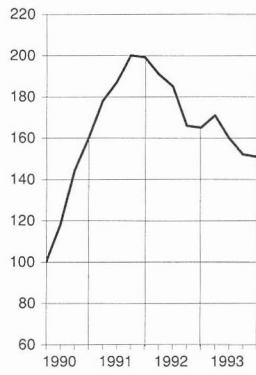

Mikill árangur í lækkun verðbólgu var staðfestur á árinu þrátt fyrir áhrif tveggja gengislækkana á verðlagið. Þróun verðlags á árinu mótaðist að öðru leyti af skattabreytingum og óbreyttum launum. Erlend verðbólga lagði lítið til verðbólguþróunar hér á landi þar sem innflutningsverð í heild í erlendri mynt virðist hafa lækkað og innfluttar neysluvörur hækkuðu aðeins um 1% milli ára.

Í upphafi ársins gætti enn áhrifa 6% gengisfellingar í lok nóvember 1992. Skattabreytingar höfðu hins vegar fyrst og fremst áhrif á tímaferil verðlagsbreytinga, en stuðluðu á heildina lítið ekki að teljandi lægra verðlagi en ella. Aðstöðugjald var afnumið, og er talið að það hafi stuðlað að lækkun verðlags um 1½%. Á móti vó hækkun bensín-gjalds, hækkun gjalda á húshitun, hækkun lyfja og læknskostnaðar og virðisaukaskatts á bækur, sem í heild er talin hafa hækkað verðlag um rétt rúmlega 1½%. Auknar niðurgreiðslur landbúnaðarvara í júní eru síðan taldar hafa stuðlað að lækkun framfærslukostnaðar um 0,3%. Kjarasamningar um vorið, um óbreytt launakjör út árið 1994, lögðu grunn að áframhaldandi stöðugleika verðlags. Hins vegar olli 7,5% gengisfelling í lok júní tímabundinni verðbólgu um miðbik ársins. Þannig náði þriggja mánaða hækkun framfærslukostnaðar hámarki á haustmánuðum, en hæst varð hún nær 9% í september, reiknað til árs-hækkunar. Í nóvember stóð framfærsluvísitalan í stað og lækkaði síðan um 0,5% í desember, og hefur hún ekki lækkað svo mikið á milli mánaða í tæplega átta ár. Þar eiga almennar vaxtalækkunar drjúgan hlut að máli í gegnum húsnæðislið vísitölunnar, auk þess sem verð á matvælum lækkaði töluvert á milli mánaða. Vísitalan lækkaði síðan enn um 0,35% í janúar á árinu 1994 vegna lækkunar virðisaukaskatts á matvæli. Alls hækkaði vísitala framfærslukostnaðar um 3,2% á árinu (janúar 1993 til janúar 1994), sem er tæplega einu prósentu meiri hækkun en árið á undan. Rétt er þó að hafa í huga að vaxtalækkunar og auknar niðurgreiðslur áttu nokkurn þátt í að halda verðbólgunni á þennan mælikvarða niðri. Því má halda fram að rétt sé að líta framhjá þessum þáttum þegar undirliggjandi verðbólguþróun er metin. Vísitala vöru og þjónustu er vísitala framfærslukostnaðar án húsnæðisliðar vísitölunnar, þar sem bein vaxtaáhrif koma fram. Hún hækkaði um 3,8% á árinu eða nokkru meira en framfærsluvísitalan. Sé bætt við nettóá-

Hlutabréfavisitala VÍB

Ársfjórðungstölur
1. ársfj. 1990 = 100

hrifum skattabreytinga og niðurgreiðslna má áætla gróflega að undirliggjandi verðlagshækkun á árinu hafi verið rúm 4%. Verðbólguhraðinn á síðustu mánuðum ársins var hins vegar mun minni á þennan mælikvarða. Þannig var þriggja mánaða hækkun vísitölu vöru og þjónustu rétt rúm 2% í desember, og vísitalan var lægri en í október. Nánara yfirlit yfir verðlagsþróunina er að finna í töflu II.8 og í hliðarlínuriti.

Þróun eignaverðs er ekki síður mikilvægur hluti af verðlagsþróuninni en þróun verðs á vöru- og þjónustumörkuðum. Hún er einnig mikilvæg af sjónarhóli seðlabanka þar sem ætla má að eignaverð sé næmara fyrir peningalegum stjórntækjum en vöruverð, a.m.k. til skemmri tíma lítið. Línuritinn hér til hliðar sýna ársfjórðungslega þróun fasteignaverðs í Reykjavík og hlutabréfavisitölu VÍB á árunum 1990-1993. Tafla II.8 sýnir hins vegar árlegar breytingar þessara vísitalna. Fasteignaverð hækkaði meira en almennt verðlag á árunum 1991 og 1992. Þessi þróun snýst hins vegar við á árinu 1993 þegar það stendur nánast í stað. Hlutabréfaverð lækkaði hins vegar að nafnvirði bæði árin 1992 og 1993 eftir mikla hækkun á árunum 1990 og 1991, sem var langt umfram almennar verðlagsbreytingar. Af þessu má sjá að hjöðnun verðbólgu á árinu 1993 er staðfest í þróun eignarverðs, en árin áður var hækkun þess meiri en vöruverðs á venjulega mælikvarða.

Tafla II.8. Verðlagsþróun
Árlegar breytingar í %

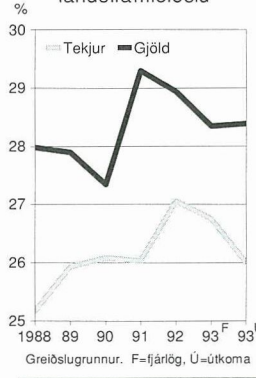
	Milli ára				Á árinu
	1990	1991	1992	1993	1993
Framfærsluvísitala	14,8	6,8	3,7	4,1	3,2
Vísitala vöru og þjónustu	14,7	7,0	4,1	5,0	3,8
Byggingarvísitala	17,8	7,6	2,4	2,2	1,1
Lánskjaravísitala	15,5	7,5	3,7	2,5	3,0
Fasteignaverð*	11,2	8,9	10,6	0,3	...
Hlutabréfavisitala**	47,7	46,7	-7,5	-10,5	...

* Fjölbýlishús á höfuðborgarsvæðinu.

** Hlutabréfavisitala VÍB.

Tekjur og gjöld ríkisjóðs

sem hlutfall af vergri
landsframleiðslu

3. Opinber búskapur

Stefnan í ríkisfjármálum mótaðist í upphafi árs af viðleitni til að sporna við efnahagssamdrættinum án þess að auka á hallarekstur sem verið hefur viðvarandi allt frá árinu 1985. Í þessu skyni var skattbyrðum létt af fyrirtækjum og þær lagðar á einstaklinga. Í kjölfar launasamninga í maí var hvíkað verulega frá markmiðum um að takmarka hallann með frekari skattaftirgjöf til fyrirtækja og auknum fjárveitingum til fjárfestingar og viðhalds.

Hallinn á ríkissjóði, innheimtar tekjur umfram greidd gjöld, varð á árinu 1993 um 9,6 milljarðar króna eða 2,4% af vergri landsframleiðslu. Er það 3,4 ma.kr. meira en fjárlög gerðu ráð fyrir, en 2 ma.kr. minna en spáð var í október. Ríkisútgjöld á föstu verði landsframleiðslu jukust óverulega milli ára og urðu 112,9 ma.kr. eða 28,4% af VLF sem er líkt hlutfall og 1992. Tekjur stóðu nánast í stað í krónum, en drógust saman að raungildi og urðu 103,2 ma.kr., 26,0% af VLF í stað 27,0 % árið áður. Hrein lánsfjárbörf ríkissjóðs nam 10,7 ma.kr. eða 2,7% af VLF. Útgjaldatölur og halli verða þó að líkindum nokkru hærri í ríkisreikningi þar sem tiltölulega lítill hluti vaxtakostnaðar kom til greiðslu á árinu, og útgjöld ríkisreiknings vegna lífeyrissjóða opinberra starfsmanna verða, ef að vanda lætur, allmiklu hærri en greiðslur til þeirra. Samkvæmt bráðabirgðatölum var 2,4 ma.kr. halli á rekstri sveitarfélaga á árinu, eða sem nemur 0,6 % af VLF. Hreinar lántökur sveitarfélaga virðast hafa verið heldur minni eða um 1,6 ma.kr.

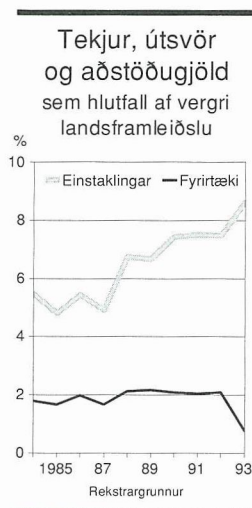
Skuldir ríkisins eru taldar hafa numið 181,4 ma.kr. í árslok 1993, en voru 153,4 ma.kr. í árslok 1992. Um 11 ma.kr. hækkun stafar af breytingum á gengi gjaldmiðla. Skuldir sveitarfélaga í árslok 1993 eru taldar nema um 22,6 ma.kr., en voru 20 ma. kr. í árslok 1992. Um 0,6 ma. af hækkuninni má rekja til gengisbreytinga.

Stefnumið fjárlaga

Með fjárlögum 1993 var stefnt að því að reka ríkissjóð með 6,2 ma.kr. halla, heldur minni en reyndin varð árið 1992. Jöfnuður í ríkisfjármálum með lækkuðum ríkisútgjalda var ofarlega á stefnuskrá ríkisstjórnarinnar sem tók við 1991. Ekki var talið fært að taka stór skref í þessa átt í upphafi árs 1993 vegna samdráttarins. Taldar voru horfur á 2,4% lækkuðum þjórðartekna og 3,2% samdrætti þjórðartekna. Ekki er fjarri lagi að hallinn samkvæmt fjárlögum hafi svarað til jafnaðar í meðalárferði. Tekjur samkvæmt fjárlögum áttu að lækka um 2% að raunvirði, nokkurn veginn í takt við þjórðartekjur. Útgjöld áttu að lækka heldur meira, um 3%. Að baki lækkuðum útgjöldum lágu fyrst og fremst áætlanir um 13% raunsamdrátt í tekju- og rekstrartilfærslum, að hálfu vegna minnkandi framlaga til landbúnaðar og niðurgreiðslna. Rekstrargjöld, viðhald, vextir og stofnkostnaður horfðu hins vegar fremur til hækkunar. Litlu varð að vonum ráðið um vaxtagreiðslur, en aukning rekstrargjalda var rakin til nýrra stofnana fatlaðra og breytinga í dómskerfinu. Með auknum útgjöldum til fjárfestingar og viðhalds var hins vegar ætlunin að hamla gegn fyrirsjáanlegum samdrætti í efnahagslífinu.

Viðleitni stjórnvalda til að hamla gegn samdrætti kom einnig fram í miklum breytingum sem gerðar voru á skattheimtu í ársbyrjun 1993 og færðu skattbyrði frá atvinnufyrirtækjum yfir á einstaklinga. Breytingar

Þessar voru boðaðar í kjölfar gengisfellingarinnar 23. nóvember 1992. Í ársbyrjun var aðstöðugjald lagt af. Talið var að afnám þess ylli 4 ma.kr. tekjumissi hjá sveitarfélögum á árinu. Tókst ríkisvaldið á hendur að bæta sveitarfélögunum tapið með samsvarandi fjárhæð, nánar tiltekið 80% af álögðu aðstöðugjaldi sem leggja skyldi á á árinu 1993. Til að fjármagna greiðslurnar til sveitarfélaga var tekjuskattshlutfall einstaklinga hækkað um 1,5% og skattfrelismörk einstaklinga lækkuð um 52 þús.kr. á ári. Sérstakur, tímabundinn 5% skattur var lagður á tekjur einstaklinga umfram 200 þúsund krónur á mánuði. Með breytingum á aðstöðugjaldi og tekjuskatti má telja að nærfellt 4 ma.kr. skattbyrði hafi verið létt af atvinnulífínu. Skattbyrði einstaklinga jókst að sama skapi.

Ýmsar aðrar breytingar á skattlagningu höfðu verið boðaðar þegar í frumvarpi til fjárlaga. Miðuðu þær einkum að því að breikka skattstofna, fækka undanþágum og lækka skatthlutföll. Tekjuskattshlutfall lögaðila var lækkað úr 45% í 39% og lækkun í 33% boðuð í ársbyrjun 1994. Á móti voru heimildir til frádráttar vegna arðgreiðslna og fjárfestinga þrengdar og skattfrelsi framlaga í fjárfestingarsjóði afnumið. Var talið að þessar breytingar vægju að mestu upp lækkun skatthlutfallsins. Til að fækka undanþágum frá tekjuskatti einstaklinga var ákveðið að við álagningu 1994 vegna tekna 1993 skyldi tekið fyrsta skref af fimm jöfnum til að afnema skattaívilnanir vegna hlutafjárkaupa og húsnæðissparnaðarreikninga. Áhrifanna á sparnað í þessum formum byrjaði að sjálfsögðu að gæta á árinu þótt ekki kæmi fram í skatttekjum. Umfangsmiklar breytingar voru gerðar á álagningu virðisaukaskatts, undanþágum fækkað og komið á sérstöku 14% skattþrepi fyrir orku til húshitunar frá 1. janúar, prentmál og fjölmiðlaþjónustu frá miðju ári, og hótélgistingu frá ársbyrjun 1994. Raunar var gert ráð fyrir því að fólksflutningar og þjónusta ferðaskrifstofa yrði skattlögð eins og gisting, en frá því var horfið í desember. Til stóð að draga úr endurgreiðslum virðisaukaskatts vegna vinnu við byggingu íbúðarhúsnæðis, en horfið var frá þeirri breytingu eftir nokkrar deilur í byrjun árs. Talið var að þær breytingar sem til framkvæmda komu skiluðu ríkissjóði um 1 ma.kr. á árinu 1993 og vægju nokkurn veginn upp áhrif veltusamdráttar á virðisaukaskatt.

Markmiðum um minni halla var fórnað með aðgerðum ríkisstjórnarinnar til að greiða fyrir kjarasamningum í maí. Gefin voru fyrirheit um að auka framkvæmdir um 1 ma.kr. til að styrkja atvinnu, þannig að samtals yrði 17 ma.kr. varið til fjárfestingar og viðhaldsverkefna á árinu. Niðurgreiðslur voru auknar og aflaheimildum, sem fénýta átti fyrir Hafrannsóknastofnun, var úthlutað án endurgjalds. Ennfremur fólu samningarnir í sér eingreiðslur launa og lífeyris sem ekki var gert ráð fyrir á fjárlögum. Tryggingagjald útflutningsgreina var felld niður á

Eftirgjöf og þyngri horfur

síðari helmingi árs 1993. Alls var talið að ráðstafanir til að greiða fyrir samningum hækkuðu ríkisútgjöld um 2,2 ma.kr. og lækkuðu tekjur á árinu um 0,5 ma.kr. Vegna samninganna var einnig gefið fyrirheit um að lækka virðisaukaskatt á matvæli í árslok í 14% og leggja 10% skatt á nafnvaxtatekjur frá sama tíma. Framkvæmd vaxtaskattsins var þó frestað vegna ástands og aðgerða á lánsfjármarkaði.

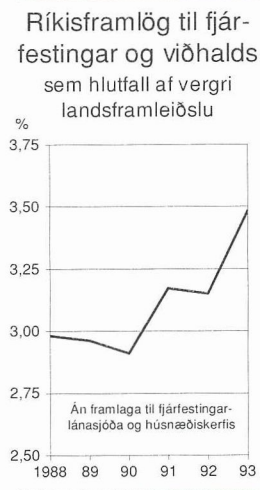
Um mitt ár var ljóst að ekki yrði úr sölu á neinni hinna öflugri fjármálastofnana ríkisins, en það var m.a. forsenda fjárlagaáforma um að afla 1,5 ma.kr. með eignasölu. Framlög til lífeyristrygginga voru hækkuð um 0,4 ma.kr., og um tíma var gert ráð fyrir að framlög til atvinnuleysistrygginga yrðu 2,7 ma.kr., 1,2 ma. hærri en á fjárlögum. Talið var að efnahagssamdráttur umfram fyrri spár myndi lækka tekjur

Tafla II.9. Greiðslufirlit ríkissjóðs 1988-1993
Í ma.kr. og % af VLF

	1988	1989	1990	1991	1992	1993 fjárlög ¹⁾	1993 útkoma
Tekjur	64,4	80,0	92,5	100,0	103,4	104,8	103,2
Gjöld	71,6	86,1	96,9	112,5	110,6	111,0	112,9
Tekjuafgangur	-7,2	-6,1	-4,4	-12,5	-7,2	-6,2	-9,6
Viðskiptareikn., hr. innstr.	-0,2	-0,9	-2,1	-0,3	2,1	0,1	0,2
Lánveit./stofnfé, hr. innstr.	-0,9	-0,7	-0,6	-1,9	-2,1	3,3	-1,3
Innh. afborg., hlutafjársla	2,1	2,5	3,1	3,2	3,9	6,1	5,3
Veitt lán og stofnfé	3,0	3,1	3,8	5,1	6,0	-2,8	6,6
Hrein lánsfjárbörf	8,3	7,6	7,2	14,6	7,2	8,9	10,7
Innl. afborg. utan Seðlab.	3,4	4,5	2,9	5,3	3,8	4,6	4,7
Afborganir erlendra lána	1,2	1,5	1,2	1,3	4,3	1,8	1,2
Verg lánsfjárbörf	12,9	13,6	11,3	21,2	15,3	15,3	16,6
Lántökur alls	9,3	17,1	14,1	16,2	24,0		18,0
Langar innlendar lántökur	5,1	5,2	8,1	7,5	4,0		10,2
Skammt.lánt., hr. innstr.	-0,2	5,2	2,0	1,4	5,4		2,6
Vergar erlendar lántökur	4,4	6,7	4,0	7,3	14,7		5,2
Greiðsluafgangur	-3,6	3,4	2,7	-5,0	8,7		1,4
Hreinar innlendar lántökur utan Seðlabanka	1,5	5,8	7,2	3,5	5,5		8,1
Hreinar erlendar lántökur	3,2	5,2	2,7	6,1	10,3		4,0
Hlutföll af vergri landsframleiðslu (%):							
Tekjur	25,2	25,9	26,1	26,0	26,4	27,3	26,0
Gjöld	28,0	27,9	27,3	29,3	28,2	29,0	28,4
Tekjur umfram gjöld	-2,8	-2,0	-1,3	-3,3	-1,8	-1,6	-2,4
Hrein lánsfjárbörf	3,2	2,5	2,0	3,8	1,8	2,3	2,7
Verg lánsfjárbörf	5,0	4,4	3,2	5,5	3,9	4,0	4,2

1) Lántökuform voru ekki tiltekin í fjárlögum.

um 2 ma.kr., en bætt innheimta, auknar vaxtatekjur og minni vaxtagjöld myndu skila 1,9 ma.kr. á móti. Samkvæmt fjárlögum sem samþykkt voru í byrjun desember jókst hallinn á árinu um 7,8 ma.kr. og stefndi samkvæmt því í 14 ma.kr., útgjöld í 115,7 ma.kr. og tekjur í

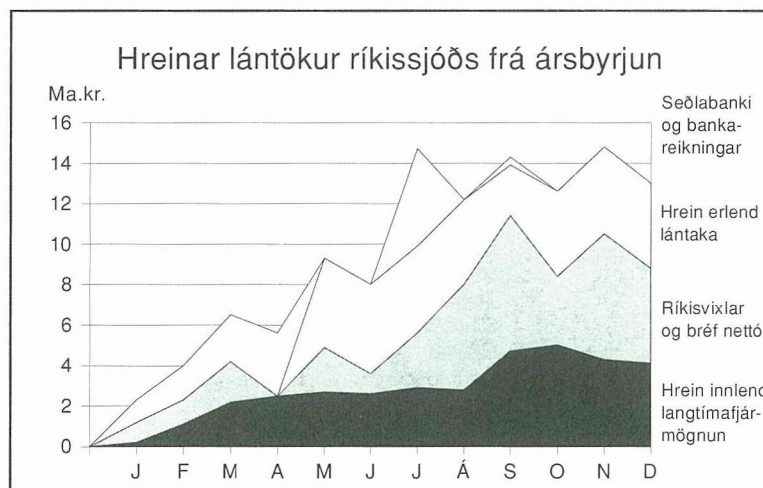

Lánahreyfingar og lánsfjármögnun

101,6 ma.kr. Útkoman varð sem fyrr segir talsvert betri, hallinn 9,6 ma.kr., tekjur 103,2 ma.kr. og útgjöld 112,9 ma.kr. Helstu frávik frá samanlögðum fjárlögum og fjáráaukalögum eru að greiðslur vegna stofnkostnaðar og viðhalds urðu 15,7 ma.kr. í stað 17,2 ma.kr., framlög til atvinnuleysistrygginga urðu 2,2 ma.kr. í stað 2,7 og vaxtagjöld urðu 9,5 ma.kr. í stað 10,5, en rekstargjöld hækkuðu um 0,5 ma.kr. frá áætlunum haustsins. Þetta þýðir að verulegar útgjaldaheimildir til stofnkostnaðar og viðhalds voru ógreiddar í árslok.

Engu að síður var framkvæmdastig hærra á árinu en undanfarin ár að árinu 1991 frátöldu, eins og fram kemur á mynd hér til hliðar. Hún sýnir greiðslur vegna fjármagnstílfærslna og stofnkostnaðar 1988-1993 án greiðslna til fjárfestingarlánasjóða. Þessar greiðslur voru um 3% af vergri landsframleiðslu framan af tímabilinu, en um 3,5% á árinu 1993, og samsvarar munurinn um 2 ma.kr.

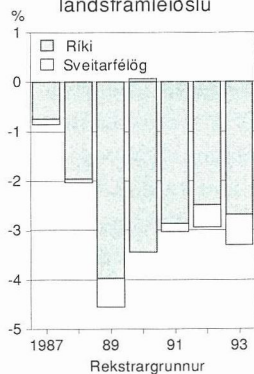
Hreinar langar lánveitingar ríkissjóðs á árinu urðu 1,3 ma.kr. Stærstu nýju lánin voru til Lánasjóðs námsmanna og endurfjármögnunarlán til Atvinnutryggingardeildar Bygðastofnunar. Heldur meira innstreymi en útstreymi varð á óreglulegum skammtímalántökum og -lánveitingum, og varð hrein lánsfjárbörf 1,1 ma.kr. meiri en halli eða 10,7 ma.kr. Lánsfjárbörfin jókst á fyrri hluta ársins, en var tiltölulega stöðug á seinni hlutanum. Henni var að mestu hægt að fullnægja með innlendum lántökum í formi markaðsverðbréfa, eða 10,2 ma.kr. af 10,7. Á seinni hluta ársins, þegar Seðlabankinn beitti sér í aðgerðum til vaxtalækkunar, jókst þáttur bankans mjög í kaupum á innlendum verðbréfum, og var þáttur hans í fjármögnun ríkissjóðs á árinu í heild 6,7 ma.kr. Aftur á móti jók ríkissjóður innstæður sínar á greiðslufjárreikningum í Seðlabankanum um 1,4 ma.kr. á árinu.

Ríkisbúskapur á samdráttarskeiði

Tekjuafgangur ríkis og sveitarfélaga sem hlutfall af vergri landsframleiðslu

Svo sem fyrr var getið var markmiðum um minni halla fórnað á árinu fyrir árangur í kjarasamningum og til að halda uppi atvinnustigi. Hallarekstur er síður litinn hornauga í samdrætti en þegar þensla og uppgangur ríkir, enda eykur samdráttur á hallann nema til komi sérstakar stjórnvaldsaðgerðir. Tekjuskattar skila þá tiltölulega minna að óbreyttum skattstiga og notkun minnkar á vörum sem bera háa óbeina skatta. Á móti aukast útgjöld vegna atvinnuleysisbóta. Við þessa sjálfvirkni bætast svo eftir atvikum útgjöld sem ætlað er að hamla gegn samdrætti. Grófir útreikningar miðað við núverandi skatta- og bótakerfi benda til þess að ekki sé fjarri lagi að við 1% hækkun þjóðartekna á mann vaxi tekjur ríkissjóðs um um það bil 1%, en útgjöld hækki á móti um 0,25% vegna tengingar tryggingabóta við tekjur launamanna og launaáhrifa í opinbera geiranum. Að auki má vænta þess að aukin umsvif dragi úr þörfinni á framlögum til atvinnuleysisbóta. Erfitt er þó að gera sér með nokkurri nákvæmni grein fyrir áhrifum endurvakins hagvaxtar á atvinnustigið, og óvíst er hvort framhald verður á framlögum sveitarfélaga til atvinnuleysis-trygginga. Þessi framlög námu 0,5 m.kr. á árinu 1993. Með batnandi almennum efnahag mætti einnig draga úr framlögum til fjárfestinga og viðhalds, en svo sem fyrr var lýst var framkvæmdastig óvenju hátt á árinu. Svo að dæmi sé tekið er ekki fráleitt að 5% hækkun landsframleiðslu leiði til nær 4 m.kr. bata á jöfnuði ríkissjóðs vegna kerfisbundinna breytinga tekna og gjalda. Ef útgjaldalækkun vegna atvinnuleysisbóta og framkvæmda næmi milljarði til viðbótar lætur nærri að helmingur af halla ríkissjóðs hyrfi í slíkum vaxtarkipp. Það sem umfram er þyrfti þá að jafna með markvissum aðgerðum, skattahækkunum eða lækkun útgjalda.

Tafla II.10. Fjármál hins opinbera

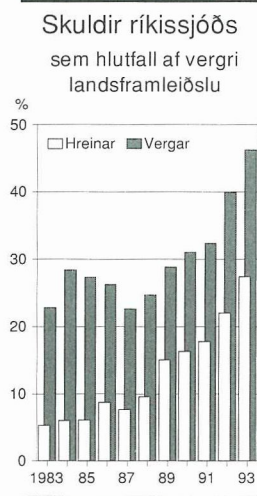
Í m.kr.	1988	1989	1990	1991	1992	1993
Tekjur	89,2	107,8	120,7	136,5	138,6	137,8
þar af skatttekjur	83,0	99,1	111,8	125,9	127,6	126,9
Útgjöld	94,4	121,8	132,8	148,1	149,9	150,7
Rekstrargjöld og -tilfærslur	77,9	96,8	109,6	121,0	125,1	126,6
Fjárfesting	16,6	25,0	23,1	27,1	24,7	24,1
Vergur sparnaður	11,4	10,9	11,0	15,5	13,5	11,1
Tekjujöfnuður	-5,2	-14,0	-12,1	-11,6	-11,2	-13,0
Hlutfall (%) af VLF:						
Tekjur	34,9	34,9	34,0	35,5	36,2	34,7
Skatttekjur	32,4	32,1	31,6	32,8	33,3	31,9
Útgjöld	36,9	39,5	37,5	38,6	39,1	37,9
Tekjujöfnuður	-2,0	-4,5	-3,4	-3,0	-2,9	-3,3

Heimild: Þjóðhagsstofnun.

Fjármál hins opinbera

Verkaskipting milli ríkis, sveitarfélaga og annarra opinberra stjórnvalda er harla ólík milli landa. Því er í alþjóðlegum samanburði vísað til hins opinbera í tiltölulega viðum skilningi, ríkis, sveitarfélaga og almannatrygginga, en almannatryggingar eru hér á landi orðnar nánast hluti af rekstri ríkisins. Þjóðhagsstofnun tekur sérstaklega saman upplýsingar um rekstur hins opinbera samkvæmt alþjóðlegum skilgreiningum. Miðað við áætlanir og takmarkaðar heimildir í árslok um fjármál sveitarfélaga, var halli á rekstri þeirra um 2,4 ma.kr. á árinu 1993. Svigrúm sveitarfélaga til útgjaldaaukningar með hallarekstri er minna en hjá ríkinu, enda eru þau ekki frjáls að því að auka tekjur sínar á sama hátt og ríkið ef nauðsyn knýr. Þá skiptir og máli að fjárfesting er gildari þáttur í útgjöldum sveitarfélaga og auðveldara er að sveigja fjárfestingarútgjöld að efnum og ástæðum en t.d. lögbundin framlög til almannatrygginga. Tafla II.10 sýnir yfirlit yfir fjármál hins opinbera í heild, ríkis og sveitarfélaga. Hún er að því leyti frábrugðin töflu II.9 að hér eru tekjur og gjöld á rekstrargrunni, en í hinni fyrri er stuðst við greiðsluyfirlit. Hér eru því m.a. færð til gjalda ógreidd vaxtagjöld og tilfall lífeyrisskuldbindinga, en svo er ekki í töflu II.9.

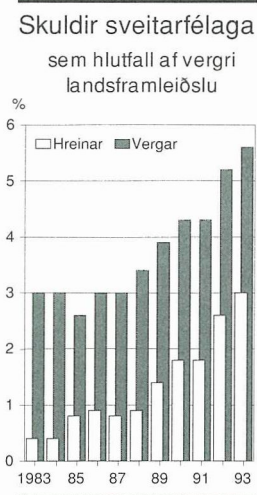
Opinberar skuldir

Skuldir ríkisins voru um 181,4 ma.kr. í árslok 1993. Veitt lán námu 44,4 ma.kr. og skammtímaeignir umfram ýmsar skammtímaskuldir 71,4 ma.kr. Utan við þetta uppgjör liggja að vísu veigamiklir eigna- og skuldaliðir, eign í fjölmörgum fyrirtækjum, sjóðum og bönkum sem meta má á tugi milljarða, en skuldamegin skuldbinding vegna lífeyris- sjóða sem metin er á um 60 ma.kr. í ríkisreikningi og fáeinir aðrir skuldaliðir þar sem hæst ber u.þ.b. 10 ma.kr. spariskírteinavexti sem gjaldfalla eftir árslok 1994. Erlendar skuldir ríkissjóðs voru um 102,3 ma.kr. í árslok 1993 og höfðu hækkað úr 87,3 ma.kr. á árinu vegna gengisfellingarinnar í júní og 4,0 ma.kr. hreinnar erlendar lántöku. Skuldir sveitarfélaga voru um 22,6 ma.kr. í árslok 1993. Jaðarmyndirnar um skuldastöðu staðfesta það sem áður var sagt um að hallarekstur og skuldasoðnun hefur verið meira vandamál hjá ríki en sveitarfélögum.

Með auknum skuldum verða vaxtagjöld æ þyngri í rekstri ríkissjóðs, og sú áhætta sem tengist vaxtabreytingum og ástandi lánsfjármarkaða verður að sama skapi veigameiri. Vaxtaberandi skuldir ríkissjóðs umfram þau útlán sem bera vexti eru eins og að framan greinir tæplega 140 ma.kr. Vextir af erlendum skuldum eru að vísu tiltölulega lágir sem stendur, og innlendir vextir hafa farið lækkandi. Hækkun um eitt prósentustig í raunvöxtum þýðir hins vegar að afkoma ríkissjóðs versnar um 1,4 ma.kr. að öðru óbreyttu. Á stöðnunartímum kann að vera takmarkað svigrúm til að auka aðhald í ríkisfjármálum, en því nauðsyn-

Lántökur opinberra aðila

legra er að nota þau færi sem gefast í næstu uppsveiflu til að rétta af hag og skuldastöðu ríkisins.

Í fyrri ársskýrslum hefur verið sýnt yfirlit yfir þær lántökur opinberra aðila sem koma til ákvörðunar eða umfjöllunar við afgreiðslu lánsfjárlaga. Auk lántaka ríkissjóðs er um að ræða erlendar lántökur fjárfestingarlánasjóða ríkisins, Landsvirkjunar og annarra þeirra fyrirtækja sem taka lán í eigin nafni, en fá umfjöllun vegna formlegrar ríkisábyrgðar. Í þetta safn hefur verið venja að bæta erlendum lántökum sveitarfélaga. Af þessum upplýsingum eru lántökur ríkis og húsnæðiskerfis einna markverðastar. Þessir aðilar eru stórir á innlendum lánsfjármarkaði, lántökur þeirra breytilegar frá ári til árs og líklegar til að hafa áhrif á vaxtastig. Hreinar lántökur þessara aðila á innlendum markaði voru 13,8 ma.kr. á árinu 1993, mun meiri en á árinu 1992. Það ber hins vegar að hafa í huga að nokkru af þessum aukna þrýstingi var létt af markaðnum með því að skuldabréfakaup Seðlabanka voru mun meiri á árinu 1993 en 1992. Eign bankans af markaðsverðbréfum hækkaði um tæpa 2 ma.kr. á árinu 1992, en um 6,7 ma.kr. á árinu 1993.

Tafla II.11. Opinber lánsfjárförf 1992-93

Í ma.kr.	1992			1993		
	Innlent	Erlent	Alls	Innlent	Erlent	Alls
Vergar lántökur	30,8	19,5	50,3	35,8	24,1	59,9
Ríkissjóður og ríkisfyrirtæki	9,3	11,5	20,8	12,8	16,8	29,6
Sveitarfélög	—	2,0	2,0	—	1,6	1,6
Húsnæðiskerfið	20,0	—	20,0	21,1	—	21,1
Aðrar opinberar lánastofnanir	1,5	6,0	7,5	1,9	5,7	7,6
Afborganir	12,4	14,1	26,5	17,7	17,7	35,4
Ríkissjóður og ríkisfyrirtæki	4,6	10,4	15,0	4,7	12,0	16,7
Sveitarfélög	—	0,7	0,7	—	0,3	0,3
Húsnæðiskerfið	4,1	—	4,1	8,1	—	8,1
Aðrar opinberar lánastofnanir	3,7	3,	6,7	4,9	5,4	10,3
Hreinar lántökur	18,4	5,4	23,8	18,1	6,4	24,5
Ríkissjóður og ríkisfyrirtæki	4,7	1,1	5,8	8,1	4,8	12,9
Sveitarfélög	—	1,3	1,3	—	1,3	1,3
Húsnæðiskerfið	15,9	—	15,9	13,0	—	13,0
Aðrar opinberar lánastofnanir	-2,2	3,0	0,8	-3,0	0,3	-2,7
Hreinar lántökur (% af VLF)	4,8	1,4	6,2	4,6	1,6	6,3
þ.a.ríkissjóður og ríkisfyrirtæki	1,2	0,3	1,5	2,1	1,2	3,3
þ.a. húsnæðiskerfi	4,2	—	4,2	3,3	—	3,3

III. PENINGAMÁL OG VAXTAÞRÓUN

1. Stefna í peningamálum og aðgerðir Seðlabankans

Á síðustu árum hefur umgjörð peningamála tekið umtalsverðum breytingum með nýrri löggjöf, uppbyggingu nýrra og mikilvægra fjármagnsmarkaða og að því er varðar viðskipti Seðlabankans við ríki og innlánsstofnanir. Á árunum 1992 og 1993 myndaðist peningamarkaður með samningum Seðlabanka og fjármálaráðuneytis þess efnis að ríkissjóður notaði ekki yfirdrátt í Seðlabanka til að uppfylla lánsfjárbörf ríkis. Með peningamarkaði er átt við markað fyrir skuldbindingar með allt að eins árs líftíma. Hér er því fyrst og fremst um markað fyrir ríkisvixla að ræða. Þá var millibankamarkaður fyrir gjaldeyri settur á laggirnar vorið 1993, en á honum ákvarðast daglegt gengi krónunnar. Honum er lýst nánar annars staðar í þessari skýrslu. Loks má nefna daglánamarkað fyrir millibankalán sem tók nokkrum framförum í byrjun ársins.

Stefnan í peningamálum hefur einnig breyst á síðustu misserum vegna breyttra efnahagsaðstæðna. Helsta einkenni breytinganna er að Seðlabankinn hefur að undanfögnu stuðlað að lækkun vaxta með margvíslegum aðgerðum, bæði á markaðnum þar sem hann tekur beinan þátt í vaxtamyndun og með því að breyta ýmsu í viðskiptum sínum við innlánsstofnanir til hagræðis fyrir þær. Erlendis hefur efnahagssamdráttur leitt til lækkunar vaxta, en hér á landi tafðist vaxtalækkun, m.a. vegna mikillar lánsfjáreftirspurnar ríkis og heimila og tregrar aðlögunar bankavaxta. Þótt Seðlabankinn stefndi að lækkun vaxta voru hvorki tölusett né tímasett tiltekin markmið í því sambandi, enda hljóta aðgerðir í þessum efnum að miðast við að ógna hvorki stöðugleika verðlags né þeim jöfnuði sem náðst hefur í viðskiptum við útlönd.

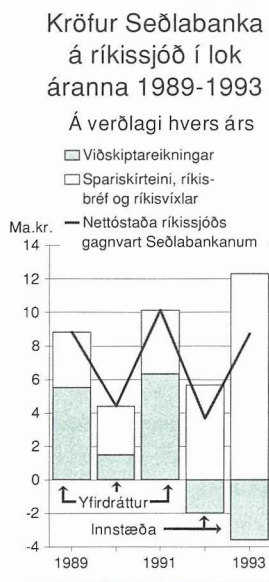
Í síðustu ársskýrslu bankans má sjá að breytingar, sem fólu í sér nokkru rýmri peningamálastefnu en fyrr, hófust á árinu 1992, t.d. með lækkun bindiskyldu og lækkun viðurlaga vegna lausafjárvöntunar innlánsstofnana. En helstu breytingar í þessum efnum urðu á árinu 1993, og má vísa til annáls hér aftar í skýrslunni varðandi nánari lýsingu aðgerðanna. Hinn 24. mars kynnti bankinn aðgerðir til lækkunar vaxta á peningamarkaði. Í kjölfar þess varð nokkur lækkun ávöxtunar í útboðum ríkisvixla. Hinn 1. júlí setti Seðlabankinn reglur um verð-

tryggingarjöfnuð innlánsstofnana og nýjar reglur um lágmarkslánstíma eða binditíma verðtryggðra liða, sem ætlað er að stuðla að betra jafnvægi milli verðtryggðra eigna og skulda innlánsstofnana. Þá hætti Seðlabankinn að kaupa af innlánsstofnunum sérstaka víxla vegna yfirdráttar. Þar með hurfu svonefndir refsivextir úr vaxtarófi bankans. Þetta var gert um leið og opnað var fyrir nýja tegund endurhverfra verðbréfakaupa, en svo nefnast samningar sem fela í sér að Seðlabankinn kaupi tiltekin verðbréf af innlánsstofnunum gegn loforði um að þær kaupi þau aftur. Eftir þessa breytingu geta innlánsstofnanir selt bankanum spariskírteini, húsbréf og ríkisbréf auk ríkisvígla sem áður voru eina gjaldgenga verðbréfategundin í endurhverfum viðskiptum. Hinn 22. september gerði bankinn vaxtaskiptasamninga við banka og sparisjóði, samtals að fjárhæð 24,5 ma.kr., til að draga úr áhættu þeirra af misvægi milli verðtryggðra eigna og skulda og stuðla þannig að því að þeir geti mætt skammtímasveiflum í verðbólgu án mikilla vaxtabreytinga. Samningurinn stendur til ársloka 1995, en á fjögurra mánaða fresti er samningsfjárhæðin lækkuð, um sjöunda hluta í hvert sinn, og samningur um vaxtakjör endurnýjaður. Lækkun samningsfjárhæðarinnar skýrist af því að innlánsstofnunum ber að vinna að því næstu tvö árin að betri jöfnuður verði milli verðtryggðra eigna og skulda. Loks skal nefndur síðasti áfanginn í þessari upptalningu aðgerða sem jafnframt var sá sem skilaði greinilega mestum árangri. Í lok október kynnti ríkisstjórnin aðgerðir til lækkunar vaxta, m.a. að tekin yrðu erlend lán ef ekki tækist að afla ríkissjóði lánsfjár á innlendum markaði á viðunandi vöxtum. Strax komu fram mikil viðbrögð á verðbréfa- og peningamarkaði sem sýndu að aðilar á markaðnum trúðu því að vextir myndu lækka. Í framhaldi af yfirlýsingu ríkisstjórnarinnar lækkaði Seðlabankinn bindiskyldu og lausafjárlutfall, þannig að telja má að losað hafi verið um 8-9 ma.kr. af umráðafé innlánsstofnana. Auk þess lækkaði bankinn eigin útlánsvexti og ávöxtun í tilboðum sínum á verðbréfa- og peningamarkaði eins og hann hafði raunar verið að gera nær allt árið. Nokkrum vikum síðar urðu einnig vaxtalækkunar hjá bönkum og sparisjóðum, þannig að svo virðist sem hér hafi verið um vel heppnaðar aðgerðir að ræða.

Sé hugað að því hvers vegna ekki var gripið fyrr til aðgerða eins og þeirra sem fram komu undir lok október og í byrjun nóvember má nefna nokkur atriði. Í fyrsta lagi skal nefnt að fjármagnsmarkaðir fóru með mikilvægt hlutverk í þessu sambandi, bæði peningamarkaður, sem aðeins var um eins árs gamall þegar hér var komið sögu, og verðbréfa-markaður þar sem viðskipti með spariskírteini hafa vaxið verulega að undanfögnu. Án þessa vettvangs hefði ekki verið unnt að skynja svo skjótt og áþreifanlega sem raun varð á viðhorf markaðsaðila til aðgerðanna. Í öðru lagi má benda á að þegar beinn aðgangur ríkisins að

yfirdrætti í Seðlabanka lokaðist myndaðist færi fyrir bankann að beita öðrum viðskiptaháttum en fyrr. Í stað þess að lenda stundum í vörn vegna mikils eða óvænts yfirdráttar ríkissjóðs gat bankinn beitt sér að verðbréfa kaupum á markaði og liðkað aðgang innlánsstofnana að skammtímafyrirgreiðslu í bankanum. Í þriðja lagi kom æ betur í ljós, eftir því sem á leið árið, að verðbólga var í reynd lítil, og það sem ekki skiptir minna máli að kominn var á jöfnuður í viðskiptum við útlönd gagnstætt því sem verið hafði næstu ár á undan. Í fjórða lagi var nauðsynlegt að ólgan sem fylgdi gengislækkun í júní væri liðin hjá. Yfirlýsing ríkisstjórnarinnar um erlenda lántöku var trúverðugri en verið hefði ef mikill viðskiptahalli, og erlend skuldasöfnun sem honum fylgir, hefði verið viðvarandi vandamál.

Annars staðar í þessum kafla er að finna nánari lýsingu á þróun vaxta Seðlabankans og viðskipta á fjármagnsmörkuðum. Hér skal hins vegar vikið nánar að samningi ríkissjóðs og Seðlabankans sem fyrr var getið og reynslunni af honum. Í samningnum, sem undirritaður var í júní 1992, var gert ráð fyrir að dregið yrði úr beinum aðgangi ríkissjóðs að Seðlabankanum í þremur áföngum. Í fyrsta áfanga, árið 1992, skyldi hámark yfirdráttar miðast við 3 milljarða króna. Þó var miðað við að myndast gæti hærri skuld sem skyldi þó ekki standa lengur en fimm daga í upphafi þeirra mánaða sem virðisaukaskattur er innheimtur og ekki lengur en þrjá daga annars. Í öðrum áfanga, árið 1993, skyldi yfirdráttur ekki notaður. Þegar líkur yrðu á yfirdrætti var gert ráð fyrir að ríkissjóður gæti afstýrt því, m.a. með því að selja Seðlabankanum sérstaka framseljanlega víxla. Þriðji og síðasti áfanginn hófst við upphaf árs 1994, en þá er ekki gert ráð fyrir að Seðlabankinn veiti ríkissjóði nein bein lán. Bæði í öðrum og þriðja áfanga var þó haldið í framangreinda undantekningarreglu um yfirdrátt í allt að þrjá eða fimm daga.

Framkvæmd samningsins hefur gengið vel. Ríkissjóður hefur þurft að mæta lánsfjárbörf sinni á markaði utan Seðlabankans, en bankinn hefur eftir atvikum greitt fyrir þeirri fjármögnun með viðskiptum sínum á eftirmarkaði og með því að bjóða í ríkisverðbréf á uppboðum á meðalverði tekinna tilboða. Tvisvar árið 1992 myndaðist þó meiri skuld en gert var ráð fyrir í samningi, í annað skiptið vegna þess að áformuð erlend lántaka dróst á langinn og hið seinna vegna óvenjumikillar fjárþarfar í ágústbyrjun, en á þeim tíma árs eiga sér stað miklar útborganir í skattkerfinu. Árið 1993 tókst ríkissjóði að mestu að halda viðskiptareikningum sínum í Seðlabanka skuldlausum. Ef yfirdráttur myndaðist var alltaf brugðist við eins og samningurinn gerði ráð fyrir, þ.e. annaðhvort hvarf yfirdrátturinn innan þriggja eða fimm daga eða gefnir voru út sérstakir framseljanlegir víxlar sem Seðlabankinn keypti. Gjaldalagi þeirra var miðaður við næsta útboð ríkisvixla hverju sinni.

Það var bein afleiðing þessa samnings að ríkissjóður hóf undir lok árs 1992 að selja ríkisvígla á markaði með skipulegri hætti en fyrr. Voru þeir boðnir til sölu í almennu útboði í nóvember 1992 og reglulega með tveggja vikna millibili síðan. Þessir víglar voru ólíkir þeim sem áður höfðu verið í boði að því leyti að þeir voru í stöðluðum flokkum sem auðvelt var að eiga viðskipti með á eftirmarkaði. Hafa þeir verið skráðir á Verðbréfaþingi Íslands þar sem myndast hefur virkur endursölumarkaður fyrir þá, þ.e. áðurnefndur peningamarkaður. Sölu óstaðlaðra ríkisvígla, sem voru sniðnir að óskum hvers kaupanda fyrir sig, var hætt á miðju ári 1993. Annar mikilvægur munur á stöðluðu og óstöðluðu víglunum er að kjör hinna fyrrnefndu myndast á markaði, en ríkissjóður ákvað kjör hinna síðarnefndu einhliða. Féllu þau kjör ekki kaupendum í geð urðu fyrstu áhrifin þau að sala minnkaði og yfirdráttur í Seðlabanka jókst. Þess má geta hér að árið 1984 bauð ríkissjóður ríkisvígla til sölu í almennum mánaðarlegum útboðum. Undir lok þess árs jókst verðbólga og niðurstaða útboða leiddi í ljós mikla hækkun markaðsvaxta. Ríkissjóður undi því ekki og útboðin voru lögð af. Tæplega áratug síðar myndast loks peningamarkaður hér á landi í líkingu við þá sem þekkjast í grannlöndum okkar og verið hafa grundvöllur vaxtamyndunar í hverju landi fyrir sig.

Við undirbúning samningsins milli fjármálaráðuneytis og Seðlabanka voru greiðslustraumar vegna ríkisfjármála skoðaðir allitarlega. Ljóst er að vissar reglubundnar greiðslur í hagkerfinu mynda fjárþörf á einum stað og lausafjáröfnun á öðrum. Sem dæmi má nefna að ríkissjóður greiðir út laun og lífeyri í upphafi hvers mánaðar. Við það versnar staða ríkissjóðs og staða banka og sparisjóða batnar um meira en 3 ma. kr. að meðaltali. Ríkissjóður fær tekjur af virðisaukaskatti 5. dag annars hvers mánaðar. Það leiðir til bata hjá ríkissjóði og lausafjárrýrnunar hjá bönkum og sparisjóðum um 4-5 ma.kr. að jafnaði. Ekki er æskilegt að sveiflur af þessu tagi, né aðrar skammvinnar sveiflur, hafi áhrif á markaðsvexti, heldur eðlilegt að Seðlabankinn jafni þær að verulegu leyti út með eigin framboði lausafjár um leið og tryggt sé að hið aukna lausafé leiði ekki til þenslu. Mikilvægur þáttur í samkomulagi fjármálaráðuneytis og Seðlabanka er einmitt sá að gerðar séu áætlanir um daglegar greiðsluhreyfingar ríkissjóðs bæði til nota við ákvarðanir um lánsfjáröflun og við ákvörðun Seðlabankans um eigið framboð peninga.

2. Vaxtaþróun 1993

Verulegur árangur náðist í lækkun vaxta á árinu 1993. Langmestar urðu breytingarnar eftir samstillt átak ríkisstjórnar, Seðlabanka og annarra aðila á fjármagnsmarkaði á haustmánuðum. Í lok ársins var ávöxtun spariskírteina og húsbréfa 4,7-5,4% og hefur ekki verið lægri frá því að skipulagður eftirmarkaður varð til árið 1986. Á frummarkaði var

ávöxtun spariskírteina á uppboðum í árslok um 5%, sem er lægsta ávöxtun þeirra frá því árið 1983, og meðalvextir verðtryggðra bankalána hafa ekki verið lægri í fjögur ár. Hins vegar héldust raunvextir óverðtryggðra bankalána áfram háir út árið. Það var gagnstætt þeirri þróun sem átti sér stað á vöxtum á peningamarkaði og ólíkt þróuninni í grannlöndunum þar sem miklar vaxtalækkunar urðu. Tilslakanir af hálfu Seðlabankans varðandi bindiskyldu, útlánsvexti og aðgang banka og sparisjóða að fyrirgreiðslu í bankanum stuðluðu að lægri vöxtum. Á uppboði ríkisvixla í lok ársins 1993 var meðalávöxtun þriggja mánaða ríkisvixla 5,44%. Þetta er lægsta ávöxtun ríkisvixla sem verið hefur hér á landi, og var ávöxtun þeirra í lok ársins með því lægsta í V-Evrópu.

3. Skýrsla vaxtamyndunarnefndar

Á miðju ári 1993 skipaði viðskiptaráðherra nefnd sérfræðinga til að kanna hvort vaxtamyndun á lánsfjármarkaði væri eðlileg. Niðurstöðum nefndarinnar var lýst í skýrslu sem viðskiptaráðuneytið gaf út í október 1993, „Vaxtamyndun á lánsfjármarkaði“. Í henni var meðal annars bent á sérkenni vaxtamyndunar í bankakerfinu, annars vegar víðtæka verðtryggingu og hins vegar skort á markaðsviðmiðun fyrir vexti óverðtryggðra skuldbindinga. Vextir vísitölubundinna útlána hafa verið ákveðnir með hliðsjón af þróun vaxta á verðbréfamarkaði, en óverðtryggðra út frá vöxtum vísitölubundinna lána að teknu tilliti til væntanlegra verðlagsbreytinga. Þetta hefur valdið því að helstu vextir í bankakerfinu, jafnvel vextir skammtímaskuldbindinga, hafa verið ákveðnir með hliðsjón af langtímaávöxtum í stað þess að ákvarðast á mjög hreyfanlegum skammtíamarkaði. Í skýrslunni kemur fram vaxandi munur, bæði milli raunvaxta af ríkisskuldabréfum hér á landi og erlendis og eins milli raunvaxta af óverðtryggðum lánum bankakerfisins til fyrirtækja hér og erlendis. Þar sem vextir banka og sparisjóða hér á landi byggjast einkum á ávöxtun á verðbréfamarkaði benti nefndin á að ávöxtun ríkisskuldabréfa þyrfti að lækka. Meðal tillagna nefndarinnar er að dregið verði úr notkun verðtryggingar við skammtímaskuldbindingar og að ríkissjóður einbeiti sér að heildsölu fremur en smásölu ríkisverðbréfa. Margar aðrar tillögur voru settar fram sem nefndin taldi að stuðlað gætu að eðlilegri vaxtamyndun hér á landi.

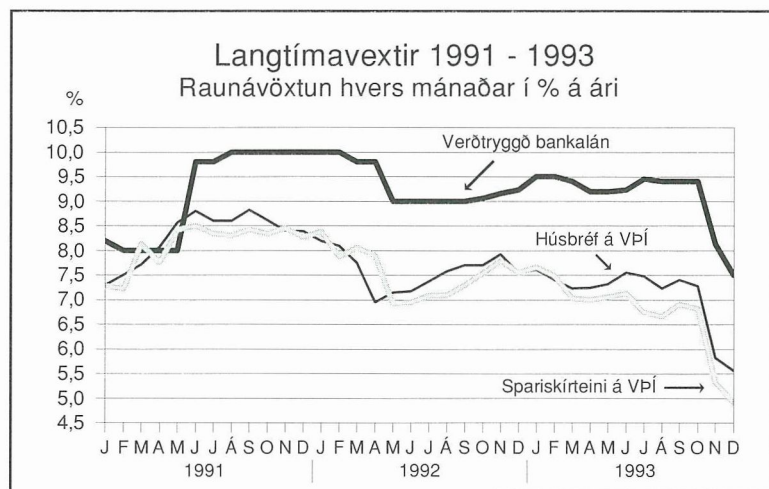
4. Vextir á verðbréfamarkaði

Ávöxtun í tilboðum Seðlabankans á spariskírteinum á Verðbréfaþingi lækkaði verulega á árinu 1993, fyrst lítillega í mars en einkum á síðasta fjórðungi ársins í tengslum við markaðsaðgerðir bankans til að lækka vexti. Í júní hækkaði reyndar ávöxtun langtímaverðbréfa nokkuð í kjölfar hækkandi ávöxtunar á uppboðum spariskírteina og húsnæðisbréfa. Bankinn hafði með miklum kaupum á spariskírteinum haldið ávöxtun

Áætluð ávöxtun á verðbréfa-
markaði 1993 umfram
breytingar lánskjaravísitölu
Mánaðarleg meðaltöl
í % á ári

	Eftirmarkaður Spari- skirteini	Hús- bréf	Frum mark. Spari- skirteini
Janúar	7,7	7,6	7,4
Febrúar	7,5	7,4	7,3
Mars	7,0	7,2	7,1
Apríl	7,0	7,2	7,0
Maí	7,0	7,3	7,1
Júní	7,1	7,6	7,0
Júlí	6,8	7,3	7,2
Ágúst	6,7	7,2	7,1
Sept.	6,9	7,4	7,1
Okt.	6,8	7,3	6,9
Nóv.	5,3	5,8	5,9
Des.	4,9	5,6	4,9
Meðaltal			
1993	6,7	7,1	6,9

þeirra niðri. Aukið framboð spariskírteina á eftirmarkaði í byrjun júní varð til þess að ávöxtun þeirra hækkaði. Hafði hún þá verið óbreytt í þrjá mánuði. Hækkunin varð mest í nýjustu flokkum spariskírteina þar sem uppboð þeirra í júní skilaði talsvert hærri ávöxtun en ríkti almennt á þinginu. Eftir gengislækkunina 28. júní jókst eftirspurn eftir spariskírteinum með tiltölulega skamman tíma til innlausnar, og olli það vaxtalækkun þeirra í júlí og ágúst. Sú lækkun gekk að hluta til baka í september vegna mikils framboðs þessara skírteina þegar verðbólgu-
kúfur vegna gengislækkunar var liðinn hjá. Í lok október kom yfirlýsing frá ríkisstjórninni með þátttöku Seðlabankans um breyttar áherslur í vaxtamálum. Þar kom meðal annars fram að stefnt væri að því að ávöxtun spariskírteina lækkaði fyrst í stað í 5% og síðan enn frekar. Þessu markmiði átti meðal annars að ná með því að ríkissjóður leitaði í auknum mæli á erlendan markað, ef ekki fengjust viðunandi kjör innanlands, og Seðlabanki beitti sér með öflugum hætti á eftir-

Dæmi um ávöxtun á verðbréfa-
markaði í árslok
umfram breytingar lánskjaravísi-
tölu í % á ári

	1992	1993
Ný spariskirteini ríkissjóðs		
Áskrift	6,5	4,5
Uppboð	7,7	5,0
Viðsk. á VPÍ	7,5	5,0
Húsnæðisbréf, uppboð	7,9	5,0
Ný húsnæðisbréf		
Viðsk. á VPÍ	7,6	5,5
Bankabréf	6,5-7,5	5,0-5,5
Skuldabréf		
eignarleigna	8,6-9,0	6,2-6,6
sveitarfélaga	7,5-9,0	6,0-7,0
fyrirtækja	8,5-9,0	6,0-7,0
Fasteignatryggð skuldabréf	11-13,0	8,5-10,5

markaði. Ennfremur var stefnt að því að rýmka reglur um bindi- og lausafjárskyldu banka og sparisjóða til að stuðla að lækkun vaxta hjá þeim. Markaðsaðgerðir Seðlabankans til stuðnings þessari yfirlýsingu höfðu skjótvirk áhrif. Vextir ríkisverðbréfa lækkuðu verulega. Sölu-
ávöxtun nýjustu flokka spariskírteina á Verðbréfaþingi lækkaði um 2,25 prósentustig frá 25. okóber til áramóta, úr 6,95% í 4,7%, en á árinu öllu um 2,8 prósentustig. Ávöxtun spariskírteina í viðskiptum á þinginu var 7,7% að meðaltali í janúar 1993, 6,7-7,1% um mitt ár, en 4,9% í desember sem er lægsta mánaðarávöxtun frá upphafi Verðbréfa-
þings Íslands. Ávöxtunarkrafa húsnæðisbréfa lækkaði ekki eins mikið og spariskírteina 1993. Kaupkrafa húsnæðisbréfa lækkaði um 2,1 prósentustig á árinu, úr 7,55% í 5,45%. Meðalávöxtun húsnæðisbréfa í viðskiptum á þinginu var 7,6% í janúar, en 5,6% í desember. Þótt ávöxtun húsnæðisbréfa

hafi ekki lækkað eins mikið og spariskírteina var hún í lok ársins hin lægsta frá upphafi. Í kjölfar mikillar lækkunar ávöxtunarkröfu húsbréfa á markaðnum kom upp sú staða í lok ársins að talsvert yfirverð myndaðist á þeim flokkum sem bera 6% nafnvexti. Í tengslum við aðgerðir ríkisstjórnarinnar í lok október var ákveðið að gefa út nýja flokka húsbréfa með lægri nafnvöxtum. Í byrjun nóvember var gefinn út flokkur með 5% nafnvöxtum. Í lok ársins var kaupkrafta nýjustu flokka húsbréfa 5,45%, bæði flokka sem bera 5% og 6% nafnvexti. Yfirverð var því á þeim flokkum sem bera 6% nafnvexti, en hins vegar nokkur af föll í flokki húsbréfa með 5% nafnvöxtum.

Á frummarkaði var meðalávöxtun á uppboðum spariskírteina og húsnaðisbréfa 7-7,5% fyrstu 10 mánuði ársins 1993. Á uppboðum í nóvember og desember var meðalávöxtun tekinna tilboða um 5% sem er um 2,2 prósentustiga lækkun frá uppboði um miðjan október. Raunávöxtun spariskírteina í frumsölu hefur ekki verið lægri frá því árið 1983. Niðurstöður uppboða undir lok ársins staðfestu þann ásetning stjórnvalda að taka ekki tilboðum með hærri ávöxtunarkröfu en 5%. Mikil vaxtalækkun spariskírteina undir lok ársins hefur leitt til þess að dregið hefur saman með ríkisskuldabréfavöxtum hér á landi og erlendis. Í lok ársins 1993 var raunávöxtun óverðtryggðra ríkisskuldabréfa í Bandaríkjunum, Kanada, Japan og 13 Evrópulöndum að meðaltali um 3,7%; lægst var hún í Sviss, 2,2%, en hæst í Finnlandi, 6,8 %.

5. Vextir á peningamarkaði

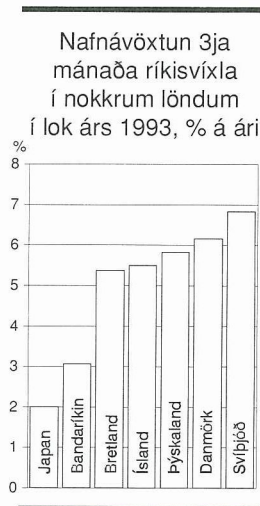
*Nafnávöxtun ríkisvixla 1993
Mánaðarleg meðaltöl
í % á ári*

	Uppboð 3 mán. ríkis- vixla ¹⁾	Endurhv. ríkisv.- kaup Seðlab. ²⁾
Janúar	11,7	10,5
Febrúar	10,1	10,5
Mars	10,4	10,2
Apríl	9,0	9,0
Mái	9,0	9,0
Júni	8,7	8,2
Júlí	9,5	8,0
Ágúst	9,2	8,0
September	8,9	8,0
Oktober	8,4	7,7
Nóvember	6,6	6,3
Desember	5,6	5,8
Meðaltal 1993	8,9	8,4

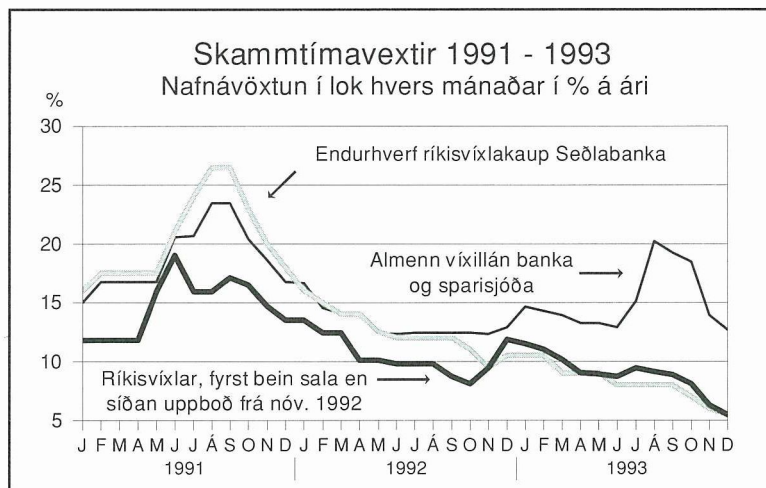
1) Meðaltal tveggja uppboða í hverjum mánuði.

2) Tímavegið meðaltal.

Meðalávöxtun ríkisvixla í viðskiptum á Verðbréfafingi lækkaði stöðugt á árinu 1993. Hún var 10,8% í janúar, 8,2% í júlí og 5,5% í desember. Hliðstæð breyting varð á ávöxtun ríkisbréfa. Hún var 10,8% í janúar, en 6,2% í desember. Enda þótt verðbólga hafi aukist tíma- bundið í kjölfar 7,5% gengislækkunar á miðju ári 1993 hélt ávöxtun ó- verðtryggðra skammtímabréfa á þinginu áfram að lækka. Seðlabankinn leitaðist við að hafa áhrif til vaxtalækkunar á peningamarkaði þar sem samdráttur í efnahagslífinu 1993 gaf tilefni til þess. Í því sambandi hafði bankinn ætíð ávöxtun í sölutilboðum á nýjasta flokki ríkisvixla lægri en niðurstöður uppboðanna. Slík afstaða milli vaxta á frum- markaði og eftirmarkaði stenst ekki til lengdar, en á meðan slíkum sölutilboðum er tekið er ekki ástæða til breytinga. Ríkissjóður fjár- magnar skammtíma lánsfjárbörf sína með reglulegum uppboðum ríkis- vixla og ríkisbréfa. Þannig er stuðlað að eðlilegri vaxtamyndun á peningamarkaði. Þær breytingar urðu á uppboðum ríkisverðbréfa undir lok ársins að í stað uppboða á 6 og 12 mánaða ríkisbréfum voru boðnir upp 6 og 12 mánaða ríkisvixlar. Ennfremur var hafin sú nýbreytni að

bjóða upp óverðtryggð ríkisbréf til tveggja ára. Á fyrsta uppboði þessara bréfa var meðalávöxtun tekinna tilboða 8,25% í nóvember, en 6,65% í desember. Þessar niðurstöður eru athyglisverðar þar sem hér er um að ræða fasta ávöxtun óverðtryggðra bréfa til tveggja ára, og þær sýna ótví-
rætt trú manna á að verðlag haldist stöðugt hér á landi næstu misseri.

Svonefndir bankavixlar, útgefnir af bönkum og sparisjóðum, hafa verið vinsælir við ávöxtun fjár í skamman tíma. Árin 1991 og 1992 voru vextir þeirra yfirleitt nokkru hærri en ríkisvixla. En eftir að farið var að selja ríkisvixla á uppboðum hafa vaxtakjör bankavixla fylgt kjörum ríkisvixla að mestu leyti. Mikil lækkun vaxta á ríkisvixlum á árinu 1993 kom því einnig fram í vöxtum bankavixla. Á árinu 1993 var metin raunávöxtun 3 mánaða bankavixla að meðaltali um 6%, en ríkis-
vixla á uppboðum um 6,3%.

Dæmi um nafnávöxtun á peningamarkaði í árslok í % á ári

3 mán. ríkisvixlar:	1992	1993
Bein sala	8,7	...
Uppboð	11,9	5,4
Viðskipti á VÞÍ	11,1	5,3
6 mán. ríkisvixlar:		
Uppboð	...	6,0
Viðskipti á VÞÍ	...	5,5
12 mán. ríkisvixlar:		
Uppboð	...	6,5
Viðskipti á VÞÍ	...	5,9
Bankavixlar	9,8-9,9	5,7
Endurhverf ríkisvixla- kaup Seðlabankans	10,5	5,5
Til samanburðar:		
24 mán. ríkisbréf:		
Uppboð	...	6,5
Viðskipti á VÞÍ	...	6,3
Útlán banka og sparisj.:		
Almenn vixillán	12,9	12,7
Óverðtryggð skuldabréf	12,9	12,0

Mikil lækkun ríkisvixlavaxta hér á landi á árinu 1993 leiddi til þess að þeir voru svipaðir eða nokkru lægri en annars staðar í V-Evrópu í lok ársins. Hins vegar eru vextir ríkisvixla enn talsvert hærri en í Japan og Bandaríkjunum. Fyrirgreiðsla Seðlabankans við banka og sparisjóði er meðal annars fólgin í svonefndum endurhverfum verðbréfakaupum. Í þeim felst að Seðlabanki kaupir t.d. ríkisvixla af bönkum og sparisjóðum sem þeir kaupa síðan aftur eftir 10 daga. Ávöxtun þessara lána lækkaði um 5 prósentustig á árinu 1993 og var í lok ársins 5,5%. Samanburður fyrirgreiðsluvaxta Seðlabankans hér á landi við útlönd sýnir hið sama og samanburður vaxta á ríkisvixlum. Þeir eru lægri hér en annars staðar á Norðurlöndum og í Þýskalandi, en svipaðir og í Bretlandi. Hins vegar vantar talsvert á að þeir séu komnir á svipað stig og í Japan og Bandaríkjunum.

6. Vextir banka og sparisjóða

Meðalvextir verðtryggðra lána banka og sparisjóða voru að mestu óbreyttir árið 1993 þar til 11. nóvember, er þeir fylgdu vaxtalækkun verðtryggðra ríkisskuldabréfa. Þá lækkuðu meðalvextir verðtryggðra lána um 1,9 prósentustig, úr 9,4% í 7,5%. Þetta eru lægstu vextir bankalána frá því í október 1989. Nafnvextir óverðtryggðra útlána banka og sparisjóða breyttust hins vegar talsvert á árinu 1993. Þegar í

Tafla III.1. Nafnvaxtaþróun nokkurra inn- og útlána í viðskiptabönkum og sparisjóðum 1993

Í % á ári	Almennar spari- bækur	Skipti- kjara- reikningar	Víxillán forvextir	Óverð- tryggð lán	Vísitölu- bundin lán ¹⁾
21/12 1992	0,9	5,2	12,0	12,5	9,3
21/11 1993	0,9	7,1	14,1	14,6	9,5
21/4	1,2	5,8	12,3	13,1	9,2
21/6	0,8	5,8	12,0	12,4	9,3
11/8	0,8	11,1	18,1	17,9	9,4
21/10	0,9	6,7	16,7	16,9	9,4
21/11	0,5	4,3	12,9	13,2	7,5
21/12	0,5	2,8	11,8	11,7	7,5
21/1 1994	0,5	2,8	10,7	10,2	7,6

1) Ávöxtun umfram breytingar lánskjaravísitölu.

upphafi ársins hækkuðu nafnvextir víxillána og óverðtryggðra skulda-
bréfalána um 2,1 prósentustig. Ástæða hærri vaxta var talin að horfur
væru á meiri hækkun lánskjaravísitölu 1. febrúar en verið hefði vegna
gengislækkunar 23. nóvember 1992. Fram til 1. apríl lækkuðu nafn-
vextir óverðtryggðra lána um tæplega 2 prósentustig, þar eð verulega
dró úr verðbólgu, en hækkuðu síðan að meðaltali um 6 prósentustig í
júlí og ágúst í kjölfar gengislækkunar 28. júní. Á sama tíma lækkuðu
vextir ríkisvixla á Verðbréfafingi, en hækkuðu örlítið á uppboðum í
júlí. Þessi ólíka þróun vaxta vakti verulega athygli þar sem undanfarin
ár hefur verið nokkuð góð fylgni á milli breytinga á vöxtum ríkisvixla
og víxillána banka og sparisjóða eins og glögglega má sjá á mynd um
skammtíma vexti. Samanburður á raunvöxtum banka og sparisjóða í
heild 11. ágúst og 21. júní (fyrir gengislækkun) sýndi nokkra hækkun á
flesta mælikvarða. Aðeins ef tekið var mið af hæsta kúf verðbólgunnar
(eins eða tveggja mánaða) var um nokkra lækkun að ræða. Verulegur
munur var þá hins vegar á raunvaxtastigi einstakra útlánsforma og milli
bankastofna. Frá miðjum ágúst til áramóta lækkuðu síðan nafnvextir
óverðtryggðra lána um rúmlega 6 prósentustig að meðaltali þar sem þá
dró verulega úr verðbólgu. Í byrjun ársins 1994 varð síðan enn frekari
lækkun óverðtryggðra útlánsvaxta er bankar og sparisjóðir lækkuðu

nafnvexti um 1-1,5 prósentustig að meðaltali. Þótt bankar og sparisjóðir hafi reynt að breyta nafnvöxtum í samræmi við verðlagsbreytingar á hverjum tíma voru miklar sveiflur í raunvöxtum óverðtryggðra útlána á árinu 1993. Til að mynda var raunávöxtun almennra skuldabréfalána 8,8% að meðaltali á þriðja fjórðungi 1993, en 14,4% á síðasta fjórðungi ársins. Árið 1993 var fjórða árið í röð sem raunávöxtun óverðtryggðra skuldabréfa var hærri en verðtryggðra. Að þessu sinni munaði 2,4 prósentustigum þar sem ávöxtunin var 11,5% á óverðtryggðum og 9,1% á verðtryggðum skuldabréfum.

Tafla III.2. Meðalvextir hjá viðskiptabönkum og sparisjóðum í % á ári

			I.	II.	III.	IV.
			ársfj.	ársfj.	ársfj.	ársfj.
Nafnvöxtun:	1992	1993	1993	1993	1993	1993
Óverðtryggðir liðir:						
Almennar sparisjóðsbækur	1,2	0,8	1,1	0,8	0,9	0,7
Almennir tékkareikningar	0,4	0,3	0,4	0,3	0,3	0,2
Almenn víxillán, 30 daga	13,2	15,0	14,4	13,1	17,4	15,3
Yfirdráttarlán, 90% nýting	17,9	19,3	18,7	17,5	21,6	19,5
þar af grunnvextir	11,8	11,2	11,4	11,1	11,7	10,5
Almenn skuldabréfalán	13,5	14,8	14,6	13,3	16,5	14,9
Afurðalán í ÍSK	13,7	14,9	14,4	13,5	17,2	14,9
Viðskiptavíxlar, 30 daga	16,5	18,6	18,1	16,7	21,2	18,4
Meðalávöxtun nýrra alm. útlána	13,7	15,0	14,0	13,6	15,4	16,8
Dráttarvextir	19,5	17,7	16,7	16,2	18,0	20,0
Vísitölubundnir liðir:						
Sérkjarareikningar, óhreyfð innstæða	5,4	6,1	.	.	.	.
Bundnir skiptikjarareikningar	7,6	7,3	.	.	.	.
6 mánaða innlánsreikningar	3,9	5,0	6,1	2,5	9,3	2,2
15-30 mánaða innlánsreikningar	8,2	9,4	10,8	6,9	14,0	6,0
Skuldabréfalán	11,0	12,4	13,8	9,7	17,2	8,9
Raunávöxtun: ¹⁾						
Óverðtryggðir liðir:						
Almennar sparisjóðsbækur	-0,4	-2,1	-2,8	0,3	-5,9	0,2
Almennir tékkareikningar	-1,1	-2,6	-3,5	-0,2	-6,4	-0,3
Almenn víxillán, 30 daga	11,5	11,7	10,0	12,5	9,6	14,8
Yfirdráttarlán, 90% nýting	16,1	15,9	14,1	16,9	13,5	18,9
Almenn skuldabréfalán	11,8	11,5	10,2	12,7	8,7	14,4
Afurðalán í ÍSK	11,9	11,6	10,0	12,9	9,4	14,4
Viðskiptavíxlar, 30 daga	14,7	15,1	13,5	16,1	13,2	17,8
Meðalávöxtun nýrra alm. útlána	12,0	11,6	9,6	13,1	7,7	16,2
Dráttarvextir	17,7	14,3	12,2	15,6	10,1	19,4
Vísitölubundnir liðir:						
Sérkjarareikn., óhreyfð innstæða	3,8	3,0	.	.	.	.
Bundnir skiptikjarareikningar	5,9	4,2	.	.	.	.
6 mánaða innlánsreikningar	2,3	1,9	2,0	2,0	2,0	1,7
15-30 mánaða innlánsreikningar	6,5	6,2	6,5	6,4	6,4	5,5
Skuldabréfalán	9,3	9,1	9,4	9,2	9,4	8,3

1) Raunávöxtun byggist hér á hækkun lánskjaravísitölu á viðkomandi tímabili, árgildi hækkunar voru þessi:

1,6	3,0	4,0	0,5	7,1	0,5

IV. LÁNAMARKAÐUR OG LÁNASTOFNANIR

1. Um lánakerfið

Íslenska lánakerfið hefur tekið miklum stakkaskiptum á undanförunum áratug. Stórstígar breytingar hafa átt sér stað bæði hvað varðar stofnanir og starfshætti auk þess sem löggjöf hefur verið færð að breyttum aðstæðum, þar á meðal aðild Íslands að Evrópska efnahagssvæðinu. Í upphafi níunda áratugarins voru bankar, sparisjóðir og fjárfestingarlánasjóðir allsráðandi á lánamarkaðnum og starfsemi í hefðbundnum skorðum. Bankar og sparisjóðir tóku við innlánnum sem ráðstafað var til útlána. Viðskiptabankarnir, sem voru 7 á þessum tíma, störfuðu allir nema einn samkvæmt sérstökum lögum sem tengdu þá í sumum tilvikum við ákveðnar atvinnugreinar. Auk þess stunduðu þeir endurlán erlends lánsfjár í nokkrum mæli. Fjárfestingarlánasjóðir, aðallega á vegum hins opinbera, veittu stofnlán bæði til atvinnurekstrar og íbúðaviðskipta. Til viðbótar lánastarfsemi þessara aðila voru lífeyrissjóðir vaxandi aðili á lánamarkaði, enda lífeyrissjóðakerfið í hraðri uppbyggingu sem hófst áratug áður. Mestur hluti ráðstöfunarfjár lífeyrissjóða rann þó til fjármögnunar opinberu fjárfestingarlánasjóðanna og ríkissjóðs, enda voru lífeyrissjóðir þvingaðir með lögum til að ráðstafa tilteknum hluta ráðstöfunarfjár síns til skuldabréfakaupa af opinberum aðilum.

Tilkoma almennrar heimildar til verðtryggingar, með lögum um stjórn efnahagsmála og fleira sem sett voru 1979, styrkti stöðu lánastofnana og lagði jafnframt grundvöll að rekstri lánastofnana, annarra en innlánsstofnana, og verðbréfafyrirtækja á vegum einkaaðila. Með þessum lögum var horfið frá þeirri vaxtastefnu sem ríkt hafði allt frá 1960 þegar okurlögin voru sett og leitt höfðu til stórlega neikvæðra raunvaxta á óðaverðbólguárunum frá 1970. Setning þessara laga var þó aðeins fyrsti áfangi í afnámi takmarkana á vaxtaákvarðanir. Stórt skref var stigið á árunum 1985 og 1986 þegar ný löggjöf um viðskiptabanka, sparisjóði og Seðlabanka tók gildi. Þar voru heimildir Seðlabankans til ákvörðunar hámarksvaxta takmarkaðar verulega og beiting þeirra bundin við neyðaraðstæður, og hefur þeim ekki verið beitt síðan. Það var á árinu 1985 sem fyrsti verðbréfasjóðurinn hóf starfsemi, en starfsemi eignarleigna hófst hér á landi á sama ári. Verðbréfaþingi Íslands

var einnig hleypt af stokkunum 1985, en með því var lagður grundvöllur að skipulegum markaðsviðskiptum með verðbréf. Áður höfðu þó nokkur verðbréfafyrirtæki hafið viðskipti með verðbréf, aðallega spariskírteini ríkissjóðs. Á árunum 1987 til 1992 voru sett lög um nýja starfsemi á fjármagnsmarkaði, svo sem verðbréfavíðskipti og eignaleigur. Loks tók gildi á árinu 1993 ný löggjöf um banka og sparisjóði, aðrar lánastofnanir og verðbréfavíðskipti sem færðu íslenska fjármagnsmarkaðarlöggjöf að mestu til samræmis við þær reglur sem gilda á hinu evrópska efnahagssvæði.

Eitt megininkenni þeirrar þróunar sem orðið hefur á undanförunum áratug er skipulögð uppbygging verðbréfamarkaða. Starfsemi Verðbréfabings er einn mikilvægur hluti þeirrar þróunar, en samhliða því hefur markvisst verið unnið að uppbyggingu markaðar fyrir skammtímafjárskuldbindingar, peningamarkaðar. Með skammtíamarkaði er átt við markað fyrir verðbréf með skemmri tíma en eitt ár, en þar er aðallega verslað með ríkisvixla, en einnig í nokkrum mæli skammtímaskuldbindingar Seðlabanka, svo kölluð innstæðubréf. Hér er um að ræða markað þar sem Seðlabanki og viðskiptabankar og sparisjóðir eiga viðskipti með lausafé viðskiptabanka og sparisjóða. Þessi markaður er afar mikilvægur bæði fyrir bankana og Seðlabankann. Viðskipti á honum veita bönkum og sparisjóðum færi á að stýra lausafé sínu, ýmist binda til skamms tíma fé í hagkvæmri ávöxtun eða losa fé, til dæmis með sölu ríkisvixla. Frá sjónarmiði Seðlabankans er þessi markaður mikilvægur þar sem viðskipti bankans á peningamarkaði hafa áhrif á lausafé bankanna sem aftur hefur mótandi áhrif á vexti skammtímaskuldbindinga. Samfelldar upplýsingar um vexti á þessum markaði eru einnig mikilvægar í sambandi við vaxtamyndun bankalána.

Í ljósi þessarar þróunar má skipta fjármálamarkaðnum í tvennt, annars vegar þá miðlun sem fram fer á verðbréfamarkaði og byggist á beinni fjáröflun lánþega á markaðnum og hins vegar þá miðlun sem fer um lánastofnanir og aðrar fjármálastofnanir. Í töflu IV.1 er reynt að gefa yfirlit um fjármagnsmarkaðinn í hnotskurn. Borin er saman þróun verðbréfaútgáfu undanfarin ár og útlána og verðbréfaeignar lána- og fjármálastofnana. Rétt er að minna á að engin tilraun er þar gerð til þess að hreinsa út milliviðskipti, og felur taflan því í sér tvítalningu. Glögglega má sjá að mikilvægi verðbréfaútgáfu hefur farið hraðvaxandi á undanförunum árum. Þannig hefur útistandandi stofn markaðsverðbréfa tæplega þrefaldast frá árinu 1989, en útlán og verðbréfaeign lána- og fjármálastofnana hefur aukist um 66% á sama tíma.

Tafla IV.1. Yfirlit um fjármagnsmarkað 1989-1993
Markaðsverð eða staða samkvæmt efnahag

<i>Staða í lok árs í ma.kr.</i>	<i>1989</i>	<i>1990</i>	<i>1991</i>	<i>1992</i>	<i>1993</i>
<i>Verðbréfaútgáfa:</i>	<i>76</i>	<i>128</i>	<i>164</i>	<i>184</i>	<i>224</i>
Skammtímaþréf	6	9	11	19	23
Langtímaskuldabréf	50	72	101	121	154
Hlutdeildarskírteini verðbréfasjóða	9	13	11	9	12
Hlutabréf	12	34	40	35	35
<i>Útlán lána- og fjármálastofnana:</i>	<i>436</i>	<i>501</i>	<i>555</i>	<i>651</i>	<i>722</i>
Innlánsstofnanir	153	169	189	200	214
Fjárfestingarlánasjóðir	122	143	175	200	224
Lífeyrissjóðir	96	118	114	165	192
Eignarleigur	8	7	8	9	10
Tryggingarfélag	11	12	15	17	22
Lánasjóðir ríkis	46	52	55	61	60
<i>Erlend lán</i>	<i>191</i>	<i>198</i>	<i>214</i>	<i>252</i>	<i>283</i>

Mikil aukning viðskipta með skammtímaverðbréfum undanfarin tvö ár er til marks um þá þróun sem orðið hefur við myndun peninga- eða skammtímamarkaðar. Lykilatriði við þá uppbyggingu er það aukna svigrúm til sjálfstæðra aðgerða í peningamálum sem Seðlabankinn fékk á árinu 1992. Allt fram til ársins 1992 voru möguleikar Seðlabankans til sjálfstæðra afskipta á peningmarkaðnum takmarkaðir. Ástæða þess var sú að ríkissjóður hafði beinan aðgang að skammtíma-fjármögnun í Seðlabanka. Þrálátur yfirdráttur ríkissjóðs í Seðlabanka olli því að bankinn var oftast í varnarstöðu á markaðnum og aðgerðir hans miðuðust öðru fremur við það að draga inn fé frá viðskipta-bönkum og sparissjóðum til að vinna gegn þensluáhrifum af yfir-dráttarlánum ríkissjóðs. Á árinu 1992 gerðu fjármálaráðuneyti og Seðlabanki með sér samkomulag um að takmarka yfirdrátt ríkissjóðs í Seðlabanka. Var sett ákveðið hámark á leyfilegan yfirdrátt á því ári og jafnframt mótuð sú stefna að fella niður yfirdráttarheimild, en Seðlabankinn gæti veitt ríkissjóði bein lán í undantekningartilvikum á árinu 1993. Þetta fyrirkomulag var fest í sessi við endurskoðun á samningi ríkissjóðs og Seðlabanka á síðasta ári og jafnframt ákveðið að engin bein lán yrðu heimiluð frá og með árinu 1994. Samhliða þessu hefur ríkissjóður hafið markvissa sölu á ríkisverðbréfum á markaði, og eru nú öll ríkisverðbréf og ríkisvixlar seld með uppboðs-fyrirkomulagi. Þetta samkomulag hefur valdið straumhvörfum við stjórn peningamála.

Samanburður á stærð flokka lána- og fjármálastofnana sýnir glögglega mikilvægi fjárfestingarlánasjóða. Samkvæmt bráðabirgðatölum fyrir árslok 1993 virðast útlán þeirra og verðbréfaeign nú vera ívið meiri en innlánsstofnana. Annars er stærð innlánsstofnana, fjárfestingarlána-

Viðskiptabankar og sparisjóðir

sjóða og lífeyrissjóða nokkuð áþekk eignum þessara aðila, um 200 ma.kr. í árslok 1993. Eignir annarra aðila eru mun minni.

Full samræming er nú orðin á starfsskilyrðum viðskiptabanka og sparisjóða, en áður gildi ólík löggjöf um starfsemi þessara aðila. Stórum áfanga var náð með setningu laga á árinu 1985 um viðskiptabanka annars vegar og sparisjóði hins vegar, en ný löggjöf sem sett var á síðasta ári staðfesti þessa stöðu þar sem lögum um þessa aðila var steipt saman í eitt. Meginmunurinn á þessum stofnunum felst í eignarhaldsformi; sparisjóðir eru sjálfseignarstofnanir, en viðskiptabankar skulu annaðhvort vera hlutafélög eða í eigu ríkisins. Viðskiptabankar og sparisjóðir bjóða alla almenna bankaþjónustu, þar á meðal móttöku innlána, útlán og greiðslumiðlun innanlands og við útlönd. Jafnframt eru þessar stofnanir aðilar að rekstri ýmissa fjármálafyrirtækja, þar á meðal eignarleigna, verðbréfafyrirtækja og greiðslukortafyrirtækja.

Mikilvægar skipulagsbreytingar hafa einnig orðið í bankakerfinu. Mestu skiptir e.t.v. sala Útvegsbanka Íslands til þriggja hlutafélaga-banka og sameining þeirra fjögurra í Íslandsbanka í ársbyrjun 1990. Jafnframt keypti Landsbanki Íslands Samvinnubanka Íslands, og sameinuðust þeir í maí 1990.

Nú eru því starfandi fjórir viðskiptabankar, tveir þeirra í eigu ríkisins og einn í eigu sparisjóðanna, Sparisjóðabanki Íslands, en hann hóf starfsemi í ársbyrjun 1994. Hann hefur nokkra sérstöðu þar sem honum er ekki ætlað að keppa um almenn bankaviðskipti, heldur veita sparisjóðunum ýmsa þjónustu sem hagkvæmt er talið að leysa sameiginlega, svo sem milligöngu um erlendar lántökur, viðskipti á millibankamarkaði og að koma fram fyrir hönd sparisjóðanna gagnvart Seðlabanka. Um síðustu áramót var starfandi 31 sparisjóður.

Viðskiptabankarnir, að meðtöldum Sparisjóðabanka Íslands hf., starfrækja 125 afgreiðslustaði, en afgreiðslustaðir sparisjóðanna eru 50. Þannig voru samtals 175 afgreiðslustaðir á vegum viðskiptabanka og sparisjóða í árslok 1993, en í árslok 1989 voru þeir 183.

Fjárfestingarlánasjóðir

Fjárfestingarlánasjóðir eiga sér langa sögu hér á landi. Flestir þeirra voru stofnaðir að opinberu frumkvæði, og eru því sérstök lög um starfsemi flestra þeirra. Meginverksvið fjárfestingarlánasjóðanna hefur verið veiting stofnlána til atvinnurekstrar og íbúðakaupa einstaklinga og sveitarfélaga, en það sem greinir sjóðina þó öðru fremur frá viðskiptabönkunum er fjármögnunarhlið þeirra. Margir fjárfestingarlánasjóðanna höfðu lengi vel markaða tekjustofna með lögum sem stóðu undir fjármögnun útlána. Þessu til viðbótar hafa sjóðirnir haft heimildir til lántöku

á innlendum og erlendum mörkuðum sem nánar hafa verið markaðar með ákvæðum í lánsfjárlögum hverju sinni. Til þessa hafa íbúðalánasjóðirnir einkum leitað á innlendan markað við öflun lánsfjár, en aðrir fjárfestingarlánasjóðir leitað lánsfjár erlendis, ýmist beint eða fyrir milli-göngu Framkvæmdasjóðs ríkisins, en eitt af verkefnum þeirrar stofnunar var að annast lánsfjáröflun fyrir aðra fjárfestingarlánasjóði. Með lögum nr. 3/1992 var hlutverki Framkvæmdasjóðs breytt, þannig að hann annast ekki lengur það verkefni. Alls eru 15 opinberir fjárfestingarlánasjóðir, en fimm sjóðir eru á vegum einkaaðila. Með setningu laga um aðrar lánastofnanir en viðskiptabanka og sparisjóði á árinu 1993 var í fyrsta sinn sett heildstæð löggjöf um starfsemi annarra lánastofnana, sett almennt skilyrði um starfsemi þeirra og eftirlit með þeim falið bankaeftirliti Seðlabankans. Meginefni þessara laga er að samræma starfsskilyrði annarra lánastofnana því sem gildir um viðskiptabanka og sparisjóði að öðru leyti en því að heimild til móttöku innlánsfjár er bundin við viðskiptabanka og sparisjóði. Þó eru vaxtaákvarðanir fjárfestingarlánasjóða enn í mörgum tilvikum háðar staðfestingu ríkisstjórnar. Í lögum um aðrar lánastofnanir er stuðst við skilgreiningu í tilskipunum Evrópubandalagsins um það hvað lánastofnun er, en þar eru lánastofnanir skilgreindar sem „félög eða stofnanir sem hafa það að meginverkefni að að veita lán í eigin nafni og afla sér fjár í því skyni með útgáfu og sölu á skuldabréfum og öðrum endurgreiðanlegum skuldaviðurkenningum til almennings“. Reyndar falla ekki allir fjárfestingarlánasjóðirnir undir lögin um aðrar lánastofnanir þar sem íbúðarlánasjóðirnir eru sérstaklega undanþegnir ákvæðum laganna.

Eignarleigufyrirtæki

Fyrsta eignarleigan hóf starfsemi hér á landi árið 1985, en nú eru 5 slík fyrirtæki starfandi. Löggjöf var fyrst sett um starfsemi eignarleigufyrirtækja 1989, en þær starfa nú samkvæmt lögum um aðrar lánastofnanir sem að ofan er greint frá. Meginverkefni eignarleigna er að leigja lausafé eða fasteignir þar sem leigusali selur leigutaka hið leigða gegn umsömdu leigugjaldi í tiltekinn lágmarksleigutíma samkvæmt sérstökum skilmálum um eignar- og afnotarétt að lágmarksleigutíma loknum. Eignarleigur fjármagna starfsemi sína með lántökum eða almennum útboðum, og hafa erlend lán verið veigamesta uppspretta fjármagns fyrir eignarleigur hér á landi. Innlend fjáröflun með almennum útboðum hefur þó farið vaxandi á undanförunum árum, og er hún áþekk og erlend fjáröflun eignarleiganna.

Aðrar lánastofnanir

Með lögunum um aðrar lánastofnanir er sú skylda lögð á bankaeftirlit Seðlabanka að halda skrá um þá aðila sem teljast til lánastofnana. Þeirri vinnu er ekki að fullu lokið. Því liggur ekki fyrir hvaða stofnanir muni teljast til lánastofnana. Samkvæmt fyrirbyggjandi gögnum hjá bankaeftirliti er um að ræða 21 lánastofnun auk 5 eignarleigufyrirtækja.

Verðbréfasjóðir

Verðbréfasjóðir teljast ekki til lánastofnana þar sem reyndar er um að ræða gagnkvæmt ávöxtunarfélag þar sem hlutdeildarskírteini sjóðanna eru ekki í raun endurgreiðanleg.

Erlendis greinast verðbréfasjóðir (mutual funds) í tvo meginflokka, annars vegar útvíkanlega (open end) verðbréfasjóði og hins vegar lukta (closed end) verðbréfasjóði. Báðar þessar gerðir verðbréfasjóða eiga það sammerkt að vera fyrirtæki sem samnýta fé margra fjárfesta, kaupenda hlutdeildarbréfa, til að fjárfesta í ýmsum verðbréfum og mynda verðbréfasafn sem fjárfestirinn nýtur síðan ávöxtunar af. Þessar tvær gerðir verðbréfasjóða eru ólíkar að því er varðar fjármögnunarleiðir. Þegar fjárfestir kaupir hlutdeildarskírteini í útvíkanlegum sjóði gefur sjóðurinn út ný hlutdeildarskírteini. Luktir verðbréfasjóðir hefja starfsemi sína með fastákveðnu fjármagni sem aflað er með sölu hlutabréfa til fjárfesta. Ef hluthafi vill selja verður hann að selja öðrum fjárfesti hlutabréfin, en ekki sjóðnum eins og gerist hjá útvíkkunarlegum sjóði. Luktir verðbréfasjóðir hafa (nema hlutafé sé aukið) fast magn hlutafjár eins og venjulegt hlutafélag. Fjármögnunaraðferðin ræður því með hvaða hætti verðmyndun á hlutdeildarbréfunum verður. Í útvíkanlegum sjóði ræðst verð nýútgefinna og áður útgefinna hlutdeildarbréfa af hreinni eign sjóðsins á hverjum tíma, en í luktum sjóði ræðst verðið (á eftirmarkaði) af framboði og eftirspurn á markaði. Markaðurinn fylgist vitanlega með hreinni eign hins lukta sjóðs, en verðið getur engu að síður snúist á ólíkan veg.

Verðbréfasjóðirnir sem svo eru nefndir hérlandis eru skilgreindir sem útvíkanlegir, en hlutabréfasjóðirnir sem hér eru reknir myndu falla undir skilgreiningu á luktum verðbréfasjóðum. Hlutabréfasjóðirnir hérlandis falla undir hlutafélagalögin, en um verðbréfasjóðina (útvíkanlegu) gilda sérlög, lög nr. 10/1993. Verðbréfasjóðirnir eru undir eftirliti bankaeftirlits Seðlabanka, en það eru hlutabréfasjóðirnir hins vegar ekki.

Starfsemi verðbréfasjóða hér á landi hófst árið 1985. Breytt viðhorf og löggjöf um vexti er ein helsta skýringin á því að verðbréfasjóðir hófu starfsemi um þetta leyti. Þá kann það að hafa haft áhrif að talsverð gróska var í rekstri slíkra sjóða erlendis, einkum í Bandaríkjunum þar sem sala hlutdeildarskírteina meira en tvöfaldaðist milli áranna 1984 og 1985 og nam yfir 100 milljörðum dala árið 1985.

Að formi til eru hlutdeildarbréf verðbréfasjóðanna óverðtryggð skulda-
bréf, og formlegur lánstími þeirra er yfirleitt langur (20 til 25 ár). Greina má hlutdeildarbréfin í tvo flokka eftir því hvernig greiðslu vaxta af þeim er háttað. Annars vegar eru uppsöfnunarbréf þar sem vextir leggjast við höfuðstól og greiðast ekki fyrr en við innlausn og hins vegar tekjubréf

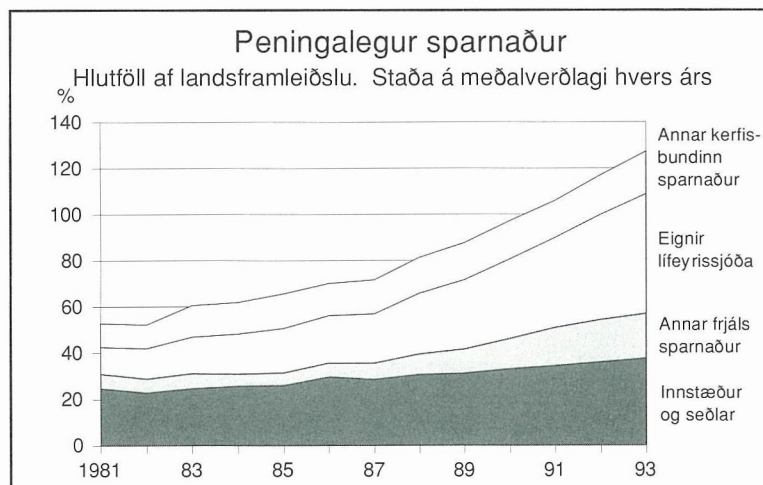
sem vextir eru greiddir af reglulega. Í árslok 1993 voru starfandi 25 verðbréfasjóðir, 21 uppsöfnunarsjóður, en aðeins 4 tekjusjóðir. Verðbréfasjóðirnir hafa ólíka fjárfestingarstefnu, en aðallega hafa þeir fjárfest í innlendum skuldabréfum. Flokka má sjóðina sem hér segir í árslok 1993: skammtímasjóðir voru 3, erlendir sjóðir voru 6, sjóðir sem fjárfesta eingöngu í ríkistryggðum bréfum voru 4, einn sjóður fjárfesti í innlendum hlutabréfum, einn sjóður fjárfesti eingöngu í bréfum sem skráð eru á Verðbréfabingi Íslands, og sjóðir sem fjárfestu í ýmsum bréfum (aðallega innlendum skuldabréfum) voru 10 að tölu.

Hlutabréfasjóðir

Starfsemi fyrsta íslenska hlutabréfasjóðsins hófst árið 1986, en árið 1990 bættust fjórir við, og nú eru þeir sex að tölu. Stefna þessara sjóða er að fjárfesta að meirihluta til í innlendum hlutabréfum, en nú greinist verðbréfaeign þeirra þó nokkurn veginn jafnt milli skuldabréfa og innlendra hlutabréfa. Hlutabréf fjögurra af þessum sex hlutabréfasjóðum eru skráð á Verðbréfabingi Íslands, en hlutabréf tveggja eru skráð á Opna tilboðsmarkaðnum. Kaupþing hf., Landsbréf hf. og VÍB hf. eru viðskiptavakar á Verðbréfabingi Íslands fyrir hlutabréf sjóða sem eru í þeirra vörslu. Hingað til hafa íslensku hlutabréfasjóðirnir aukið hlutafé sitt með útboðum einu sinni á ári að jafnaði.

2. Þróun á lánamarkaði

Áætlað er að peningalegur sparnaður hafi numið um 502 ma.kr. í árslok 1993 og hafi aukist um 45 ma.kr. á árinu. Hlutfallsleg aukning peningalegs sparnaðar var 9,8% sem er ívið meira en á árinu á undan þegar aukning varð um 8,8%. Langmest er aukning hins kerfisbundna

hluta sparnaðarins sem jókst um 11.8%, en frjáls sparnaður jókst um 7,6%. Eignir lífeyrissjóðanna eru meginhluti kerfisbundna sparnaðarins, og námu þær 205 ma.kr. í árslok og jukust um tæp 16% á árinu. Innlán og seðlar eru veigamesti hluti frjálsa sparnaðarins, og aukning þess liðar virðist hafa orðið um 6,4%. Sá liður frjálsa sparnaðarins sem vex hraðast eru svokölluð önnur markaðsverðbréf, en með því er átt við bréf eignarleigna, hlutdeildarskírteini verðbréfasjóða, húsbréf og fleira. Þar varð aukningin rösk 19% á árinu 1993. Athyglisvert er að ríkisverðbréf í frjálsum sparnaði dragast saman þrátt fyrir það að mikil sala hafi verið á þeim bréfum á árinu 1993. Ástæðan er sú að lánastofnanir hafa í vaxandi mæli keypt ríkisverðbréf; t.d. keypti Seðlabankinn nokkurt magn ríkisskuldabréfa á eftirmarkaði eins og greint verður frá hér á eftir.

Tafla IV.2. Innlendur lánamarkaður

Staða í árslok í ma.kr.

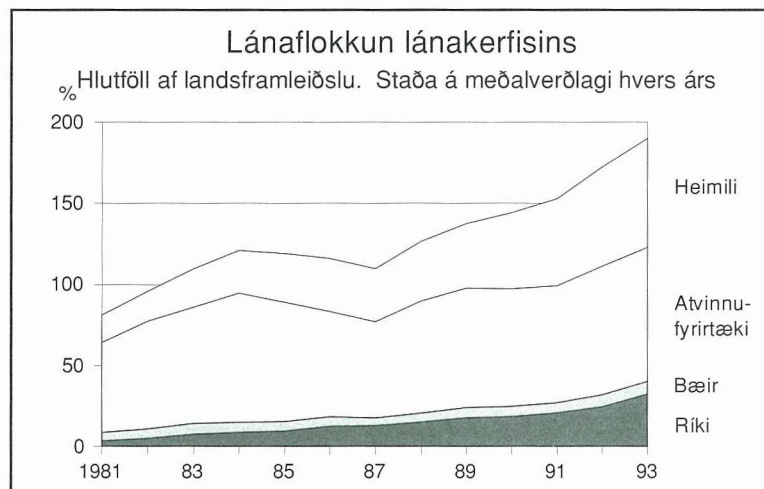
	1989	1990	1991	1992	Áætlun 1993	Hreyfingar 1993 ma.kr.	%
<i>Eignir</i>							
Útlán og verðbréfaeign	466	525	606	673	750	77	11,4
Bankakerfi	165	181	204	210	230	20	9,5
Fjárf.lánasjóðir atvinnuvega	57	57	60	68	75	7	10,3
Íbúðalánasjóðir	65	86	114	132	149	17	12,9
Lífeyrissjóðir	96	118	144	165	192	27	16,4
Tryggingarfélög	11	12	16	17	21	4	23,5
Eignarleigur	8	7	9	9	10	1	11,1
Verðbréfasjóðir	9	13	11	8	11	3	37,5
Útlönd	191	198	214	252	283	31	12,3
Lánasjóðir ríkisins	46	52	55	61	62	1	1,6
Frá dragast innbyrðis viðskipti	-182	-199	-221	-249	-283	-34	13,7
Eignir = skuldir	466	525	606	673	750	77	11,4
<i>Skuldir</i>							
Peningalegur sparnaður	298	354	420	457	502	45	9,8
Frjáls	141	168	202	211	227	16	7,6
Innlán og seðlar	106	120	136	140	149	9	6,4
Ríkisverðbréf	14	18	25	28	27	-1	-3,6
Tryggingarsj. tryggingarfél.	9	11	14	17	20	3	17,6
Önnur markaðsverðbréf	12	19	27	26	31	5	19,2
Kerfisbundinn	157	186	218	246	275	29	11,8
Eignir lífeyrissjóða	102	125	154	177	205	28	15,8
Skyldusp. í fjárf.lánasjóðum	4	4	4	4	2	-2	-50,0
Eigið fé lánast. o.fl.	51	57	60	65	68	3	4,6
Erlent lánsfjármagn	168	171	186	216	248	32	14,8
Löng erlend lán	166	177	191	228	264	36	15,8
Stutt lán	25	21	23	24	19	-5	-20,8
Stuttar kröfur á útlönd	-23	-27	-28	-36	-35	1	-2,8
<i>Skuldir samtals</i>	466	525	606	673	750	77	11,4

Erlent nettó lánsfjármagn, sem miðlað er af lánakerfinu, nam 248 ma.kr. í árslok og jókst um 32 ma.kr., og þá er meðtalið endurmat erlendra lána. Löng erlend lán jukust um 36 ma.kr., en stutt lán drógust saman um 5 ma.kr. á árinu.

Ef litið er á útlán og verðbréfaeign einstakra flokka lána- og fjármála- stofnana er aukning lána og verðbréfaeignar lífeyrissjóðanna langmest eða 27 ma.kr., en útlánaaukning bankakerfisins er um 20 ma.kr. Aukning lána íbúðarlánasjóðanna var 17 ma.kr. á árinu, og námu úti- standandi lán þeirra um 149 ma.kr. í árslok. Nokkuð hefur hægt á vexti útlána þeirra á árinu, og var hlutfallsleg aukning lána tæp 13%, en tæp 16% á árinu 1992. Talsverð aukning varð á verðbréfaeign verðbréfa- sjóða á árinu eftir samdrátt á árinu 1992. Jukust þau um 3 ma.kr. eða tæp 38% og námu 11 ma.kr. í árslok.

Útlán og verðbréfaeign lánakerfisins í heild jókst um 77 ma.kr. á síðasta ári og nam um 750 ma.kr. í árslok. Aukningin var rúm 11% og vöxturinn því svipaður og 1992. Langmest er aukning skulda ríkisins við lánakerfið, en þær jukust um 28 ma.kr. eða um tæp 29% á árinu. Er það mun meiri aukning en 1992 þegar skuldir ríkisins við lánkerfið jukust um 17%. Skuldir sveitarfélaga við lánakerfið jukust um rúma 3 ma.kr. eða um rúm 10%. Er það svipuð aukning og verið hefur undan- farin ár. Lán til atvinnuvega jukust um 6,2% sem er ívið minni aukning en á árinu á undan, en þá jukust lán til atvinnuvega um tæp 8%. Rétt er að hafa í huga að verðbólga, mæld á mælikvarða lánskjaravísitölu, var meiri á árinu 1993 en 1992 eða 3% samanborið við 1,6%. Enginn vafi

er á því að rekja má minnkandi lánsfjárefnirspurn fyrirtækja til efnahagsástandsins. Þar togast á tveir gagnverkandi þættir. Annars vegar hlýtur samdráttur fjárfestinga að draga úr lánsfjárbörf. Hins vegar kann erfið rekstrarstaða fyrirtækja að vekja eftirspurn eftir lánsfé til að fjármagna rekstrarhalla. Þessu til viðbótar má nefna að háir vextir á innlendum lánamarkaði hljóta að ýta undir það að fyrirtæki dragi úr skuldsetningu sinni.

Tafla IV.3. Útlánaflokkun lánakerfisins

	1989	1990	1991	1992	Áætlun 1993	Hreyfingar 1993 ma.kr.	%
Samtals útlán	466	525	606	673	750	77	11,4
Ríkissjóður og ríkisstofnanir	60	67	84	98	126	28	28,6
Bæjar- og sveitarfélög	21	23	26	29	32	3	10,3
Atvinnuvegir	249	264	285	307	326	19	6,2
Heimili	136	171	211	239	266	27	11,3

Nýsparnaður

Í töflu IV.4 er yfirlit um þróun nýs peningalegs sparnaðar undanfarin ár. Er þar byggt á áætluðum stöðustærðum fyrir peningalegan sparnað, og er nýsparnaður áætlaður sem mismunur stöðu í upphafi og lok árs eftir að þær hafa verið verðleiðréttar til meðalverðlags ársins. Svo virðist sem nýsparnaður hafi orðið ívið minni á síðasta ári en áður hafði verið áætlað eða tæplega 24 ma.kr., en við gerð fjárlagafrumvarps hafði verið áætlað að hann yrði um 26 ma.kr. Meginástæða þessarar breytingar liggur í því að frjáls sparnaður virðist verða talsvert minni en áður var áætlað eða 6 ma.kr í stað 8 ma.kr. sem áður var áætlað. Rétt er að taka fram að þessar tölur eru í veigamiklum atriðum byggðar á áætlunum og geta því hæglega breyst.

Tafla IV.4. Aukning peningalegs sparnaðar 1989-1993¹⁾

Í ma. kr. á meðalverðlagi hvers árs

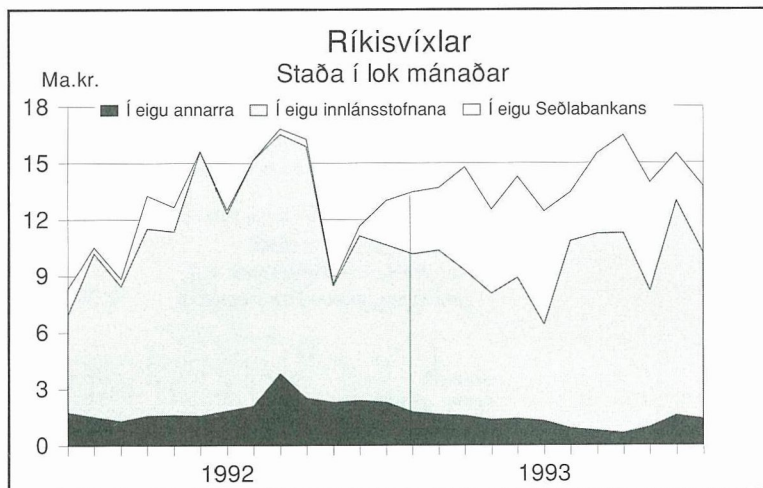
	1989	1990	1991	1992	Áætlun 1993
Peningalegur sparnaður	15,9	33,9	38,2	30,5	23,7
Frjáls sparnaður	3,9	15,9	20,5	6,2	6,4
Kerfisbundinn sparnaður	11,9	18,0	17,7	24,3	17,3
Til samanburðar					
Hrein opinber lánsfjárbörf	23,0	27,0	40,2	23,8	23,2
	Hlutföll af landsframleiðslu, %				
Peningalegur sparnaður	5,2	9,6	9,9	8,0	6,0
Hrein opinber lánsfjárbörf	7,5	7,6	10,5	6,2	5,8

1) Aukning sparnaðar er reiknuð með þeirri aðferð að færa stöðutölur í ársbyrjun og árslok til meðalverðlags ársins með framfærsluvísitölu.

Grunnfé Seðlabankans

3. Bankakerfið

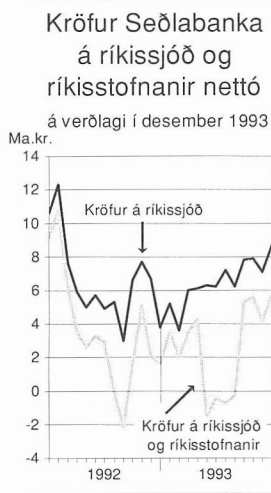
Grunnfé Seðlabankans, en með því er átt við innstæður innlánsstofnana í Seðlabankanum að viðbættum seðlum og mynt í umferð, minnkaði um 2,2 ma.kr. á árinu 1993. Er þetta annað árið í röð sem grunnfé bankans lækkar, en 1992 rýrnaði það um tæplega 1,9 ma.kr. Þessi lækkun varð þrátt fyrir það að kröfur bankans á ríkissjóð ykjust verulega á árinu vegna kaupa bankans á verðbréfum ríkissjóðs og ríkisvixlum á markaði. Ástæða lækkunar grunnfjár er tvíþætt. Annars vegar lækkaði gjaldeyrisstaða bankans talsvert á árinu eða um 2,4 ma.kr. og nam um 28,7 ma.kr. í árslok. Hins vegar lækkuðu kröfur bankans á aðra innlenda aðila en ríkissjóð verulega, og skiptir þar mestu máli lækkun á kröfum bankans á innlánsstofnanir um tæplega 1,4 ma.kr. Sú þróun er til marks um góða lausafjárstöðu innlánsstofnana sem meðal annars er til komin vegna lækkunar bindiskyldu eins og nánar hefur verið rakið í kafla III í umfjöllun um aðgerðir bankans í peningamálum. Alls námu skyldubundnar innstæður innlánsstofnana í Seðlabanka 6,9 ma.kr. í árslok og höfðu lækkað um 2,3 ma.kr. á árinu.

Viðskipti með ríkisverðbréf

Eins og áður sagði jók Seðlabankinn verulega eign sína í ríkisverðbréfum á árinu. Mestu skipta kaup bankans á spariskírteinum ríkissjóðs, en hrein kaup þeirra námu 5,9 ma.kr. á árinu, og nam eign bankans í spariskírteinum um 8,7 ma.kr. í árslok. Þessi auknu viðskipti Seðlabankans markast af tvennu, annars vegar breytingu á samningi bankans og ríkissjóðs um skammtímafjármögnun og hins vegar af ráðstöfunum bankans til stuðnings aðgerðum ríkisstjórnarinnar til að lækka vexti á haustmánuðum. Frá janúar til októberloka jókst spari-

skírteinaeign Seðlabankans um röska 2,6 ma.kr., en í kjölfar aðgerða ríkisstjórnarinnar og Seðlabankans í byrjun nóvember til lækkunar vaxta keypti bankinn spariskírteini fyrir röska 3,2 ma.kr. nettó. Þessu til viðbótar námu hrein kaup ríkisvixla á árinu tæplega 1,2 ma.kr., og nam eign bankans í ríkisvixlum um 3,5 ma.kr. í árslok. Hins vegar dróst eign bankans í ríkisbréfum saman á árinu um 0,4 ma.kr. og var aðeins um 91 m.kr. í árslok. Aukin eign Seðlabankans í ríkisverðbréfum og ríkisvixlum er að hluta til marks um batnandi stöðu ríkissjóðs á viðskiptareikningum hans í Seðlabanka. Þannig nam innstæða ríkissjóðs um áramót tæpum 3,8 ma.kr. og hafði aukist um 1,5 ma.kr. á árinu. Er það annað árið í röð sem ríkissjóður er með jákvæða stöðu á viðskiptareikningum sínum í Seðlabanka í árslok. Þessi umskipti stafa af breyttum samningi ríkissjóðs og Seðlabanka um skammtíma fjármögnun, en samkvæmt honum var yfirdráttur í Seðlabanka óheimill á árinu.

Tafla IV.5. Úr reikningum Seðlabankans

		Hreyfingar í m.kr.			
	1990	1991	1992	1993	
1. Gjaldeyrisstaða	3.408	654	6.987	-2.394	
2. Kröfur á ríkissjóð, nettó	-4.403	5.712	-6.464	5.059	
3. Kröfur á ríkisstofnanir, nettó	-240	-558	-732	-837	
4. Kröfur á fjárfestingarlánasjóði, nettó	-579	-45	-2.654	-77	
5. Kröfur á innlánsstofnanir	-407	-977	641	-1.353	
6. Sjóðir í opinberri vörslu (innst.=)	-1.248	-2.051	2.661	64	
7. Annað, nettó	-580	-950	-2.332	-2.641	
8. Grunnfé (1+2+3+4+5+6+7=9+10)	-4.049	1.785	-1.893	-2.179	
9. Seðlar og mynt í umferð	82	186	354	314	
10. Innstæður innlánsstofnana o.fl.	-4.131	1.599	-2.247	-2.493	
11. Þar af skyldubundnar innstæður	-2.984	-526	-1.163	-2.318	
		Hreyfingar í %			
Grunnfé	-18,1	9,6	-9,5	-12,0	
Seðlar og mynt	2,8	5,9	11,0	8,7	
Bundnar innstæður v/bindiskyldu	-21,4	-4,8	-11,2	-25,0	

Gjaldeyrisstaða

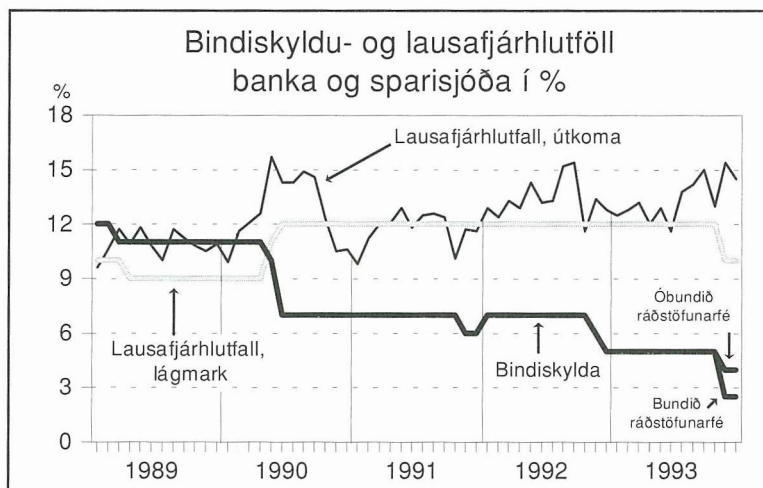
Rýrnun gjaldeyrisstöðu bankans stafar fyrst og fremst af minnkandi erlendum lántökum á árinu þar sem viðskiptajöfnuður var í jafnvægi eins og nánar er rakið í umfjöllun um greiðslujöfnuð hér á eftir. Svo virðist sem erfitt árferði í efnahagsmálum dragi úr lántökum bæði til lengri og skemmri tíma. Sérstaklega hafa stutt lán dregist saman eins og nánar er rakið í umfjöllun um erlend lán í kafla VI.

Innlánsstofnanir

Þróun inn- og útlána innlánsstofnana var að ýmsu leyti hagstæð á síðasta ári. Nokkru hraðari vöxtur varð á innlánnum og verðbréfaútgáfu eftir talsverðan samdrátt á árinu 1992. Jafnframt varð talsverð aukning

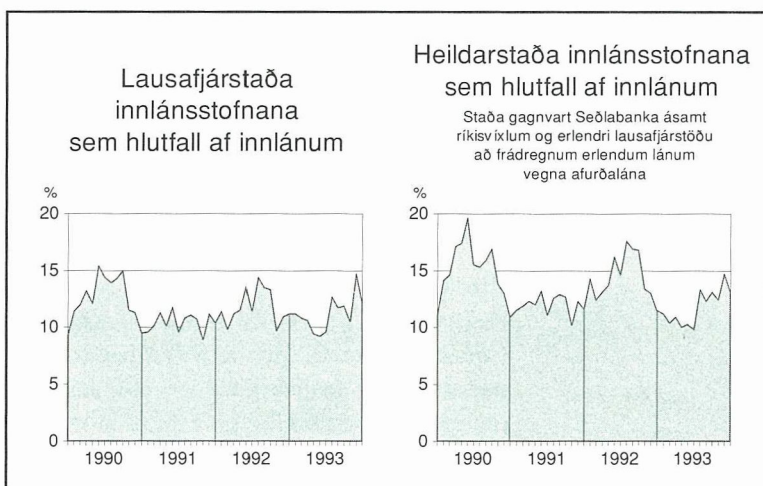
*Lausafjárhlutföll
banka og sparisjóða*

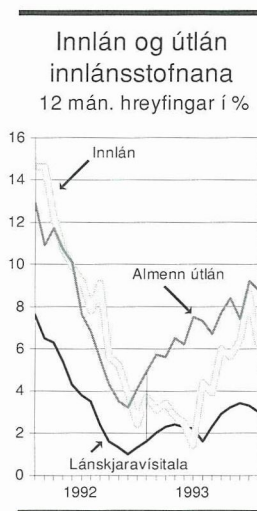
1992:	Lágmark	Útkoma
Janúar	12,0	12,9
Febrúar	12,0	12,4
Mars	12,0	13,3
Apríl	12,0	12,9
Mái	12,0	14,3
Júní	12,0	13,2
Júlí	12,0	13,3
Ágúst	12,0	15,2
September	12,0	15,4
Október	12,0	11,6
Nóvember	12,0	13,4
Desember	12,0	12,8
1993:		
Janúar	12,0	12,5
Febrúar	12,0	12,8
Mars	12,0	13,2
Apríl	12,0	12,0
Mái	12,0	12,9
Júní	12,0	11,6
Júlí	12,0	13,8
Ágúst	12,0	14,2
September	12,0	15,0
Október	12,0	13,0
Nóvember	10,0	15,4
Desember	10,0	14,5

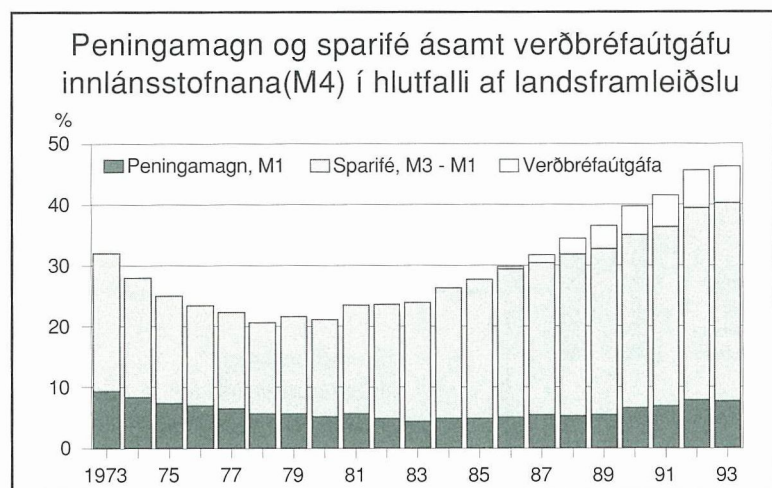
á vexti útlána, en það skýrist að mestu leyti af aukningu almennra útlána. Lausafjárstaða innlánsstofnana var því góð á árinu og yfir þeim mörkum sem reglur um lausafjárhlutfall setja. Í árslok nam lausafjárstaða innlánsstofnana um 19,5 ma.kr. og hafði batnað um 2,7 ma.kr. á árinu. Þann bata má reyndar allan skýra með lækkun bindiskylduhlutfalls í nóvember sem skilaði 2,9 ma.kr. í lausafjárstöðu innlánsstofnana. Lausafjárstaða sem hlutfall af innlánnum og verðbréfaútgáfu nam um 10,7% í lok ársins, en var 9,8% í ársbyrjun. Eins og áður sagði var lausafjárhlutfall viðskiptabanka og sparisjóða almennt yfir tilskildum mörkum á árinu.

Heildarinnlán í innlánsstofnunum námu 159,8 ma.kr. í árslok og jukust um 9,3 ma.kr. á árinu. Það er rösklega 6% aukning, en var 3,7%

á árinu 1992. Athyglisvert er hversu mikil innlánsaukningin er þrátt fyrir erfitt efnahagsárferði, og virðist það stafa af því að heimili og fyrirtæki hafa brugðist við efnahagsástandinu með aðhaldi í útgjöldum. Þessi viðbrögð birtast einnig í hagstæðri útkomu viðskiptajöfnuðar eins og rakið hefur verið. Einnig kann tiltölulega stærri hluti af ráðstöfunarfé lífeyrissjóðanna að hafa staldrað við í innlánsstofnunum um áramótin, og getur verið að það skýri hluta þeirrar aukningar sem varð á innlánum á árinu. Ef skoðuð er þróun einstakra innlánsforma (sjá töflu 21 í töfluviðauka) kemur í ljós að langmest er aukning innstæðna á verðtryggðum reikningum eða um 9,3 ma.kr., en innstæður á því sem flokkað er sem annað óbundið sparifé, sem er stærsti einstaki innlánsflokkurinn, dragast saman um 2,8 ma.kr. Til þessa flokks teljast ýmsir óbundnir innlánsreikningar sem vinsælda njóta vegna tiltölulega hárra vaxta. Talsverð aukning er einnig á innstæðum á innlendum gjaldeyrisreikningum, en þær aukast um 2,5 ma.kr. Veruleg aukning varð einnig á útistandandi verðbréfum innlánsstofnana eða um 2,1 ma.kr. sem samsvarar rösklega 10% aukningu á árinu. Samtals jukust því innlán og verðbréfaútgáfa um 6,6% á árinu, en um 4,1% á árinu 1992.

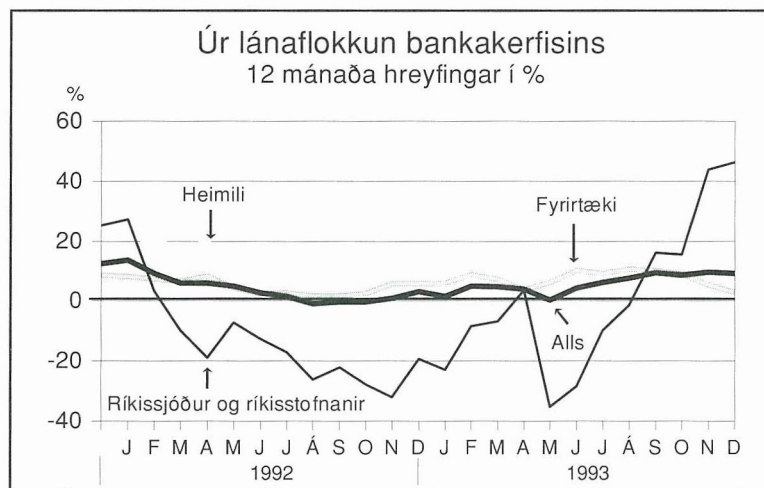

Hlutfall innlána og landsframleiðslu var í árslok um 40,2% og hækkaði úr 39,4% frá árinu á undan. Þetta hlutfall hefur farið stöðugt hækkandi allt frá 1978 þegar það varð lægst 20,6%, og er það nú orðið sambærilegt við það sem hæst gerðist á sjöunda áratugnum. Ef verðbréfaútgáfa er talin með, sem er hliðstæða innlána, er hlutfall þetta í árslok 1993 46,2% og hefur ekki verið hærra frá 1960.

Tafla IV. 6. Úr reikningum innlánsstofnana
Sjá einnig 19. töflu í töfluviðauka

	1990	Hreyfingar í m.kr.		1993
		1991	1992	
1. Lausafjárstaða	1.826	2.945	1.758	2.679
2. Þar af ríkisvixlar	3.037	-662	3.153	451
3. Ýmsar innstæður í Seðlabanka	-3.488	-805	-1.163	-2.069
4. Lán og endurlán	16.788	19.523	10.711	14.808
5. Þar af almenn útlán	21.105	16.380	7.050	13.217
6. Samtals (1+3+4=7+8+9+10+11)	15.126	21.663	11.306	15.418
7. Innlán	16.720	18.453	5.312	9.257
9. Fyrirgreiðsla Seðlabanka	-447	-880	423	-1.135
10. Erlend lán	-4.976	1.653	3.888	-354
11. Annað, nettó	339	710	274	5.533
		Hreyfingar í %		
Lán og endurlán	11,0	11,0	5,7	7,4
Innlán	15,2	14,6	3,7	6,2
Verðbréfaútgáfa	25,0	9,9	7,3	10,3

Ef skoðuð er flokkun lána og endurlána innlánsstofnana eftir atvinnugreinum sést að langmest er aukning lána til ríkissjóðs og ríkisstofnana. Þau jukust um rösk 45% á árinu eða um 5,6 ma.kr. og námu í árslok tæpum 18 ma.kr. Mikil aukning varð einnig á lánum innlánsstofnana til sveitarfélaga eða um rúm 16%, en hafa ber í huga að hér er ekki um mikla stærð að ræða. Í árslok námu lán til sveitarfélaga um 5,9 ma.kr. Verulega dró hins vegar úr aukningu lána til fyrirtækja og heimila á árinu. Sérstaklega er athyglisvert hversu lítil aukning lána til fyrirtækja er í ljósi þess að stór hluti þessara lána er bundinn gengi erlendra gjaldmiðla og gengisfellingin á árinu hafði bein áhrif til endurmats þessara lána. Lán til fyrirtækja jukust aðeins um 2,9% sem er ívið lægra en

hækkun lánskjaravísitölunnar á sama tíma. Ekki er síður athyglisvert hversu mjög hefur hægt á aukningu lána til heimila. Þau jukust um 7,6%, en um rösk 12% á árinu 1992. Eigi að síður er hér um aukningu að raungildi að ræða sé miðað við hækkun lánskjaravísitölunnar á árinu. Alls jukust lán og endurlán innlánsstofnana um 7,5% á árinu og námu í árslok 214,4 ma.kr. Hér er um ívið meiri vöxt að ræða en á árinu á undan þegar lán og endurlán jukust um 5,5%.

Tafla IV.7. Flokkun lána og endurlána innlánsstofnana eftir lántakendum Ríkisvixlar innlánsstofnana ekki meðtaldir

	<i>Staða í m.kr. 31.12.1993</i>	<i>Hreyfing 1992 m.kr.</i>	<i>%</i>	<i>Hreyfing 1993 m.kr.</i>	<i>%</i>
Ríkissjóður og ríkisstofnanir	17.955	-1.307	-9,6	5.604	45,3
Sveitarfélög	5.906	181	3,7	836	16,2
Lánastofnanir	6.882	-430	-6,8	945	15,9
Fyrirtæki	129.817	6.803	5,7	3.609	2,9
Heimili	53.836	5.458	12,2	3.820	7,6

Millibankaviðskipti

*Millibankaviðskipti 1993
Meðalstaða hvers mánaðar í m.kr.*

	<i>Almenn lán</i>	<i>Gjald- eyris- innst.</i>
Janúar	2.200	18
Febrúar	2.477	19
Mars	1.567	15
Apríl	1.831	20
Mái	2.407	26
Júní	2.225	24
Júlí	2.855	20
Ágúst	1.357	19
September	1.293	16
Október	1.752	13
Nóvember	2.113	13
Desember	1.174	13

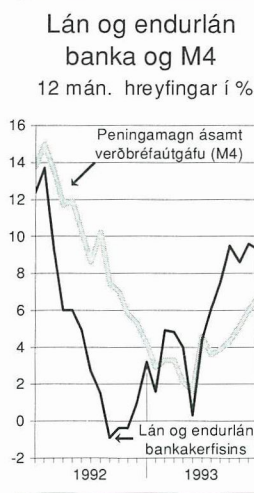
Í byrjun ársins 1993 stofnuðu fjórar stofnanir, Landsbanki, Íslandsbanki, Búnaðarbanki og Lánastofnun sparisjóða, til daglánamarkaðar fyrir innstæður sínar í Seðlabanka. Þetta er í fyrsta skipti sem hægt er að fylgjast daglega með lánveitingum á millibankamarkaði. Bankastofnanir tilkynna Seðlabankanum öll viðskipti á þessum markaði með símbréfi. Heildarvelta á þessum millibankadagglánamarkaði var 29,1 ma.kr., en dagleg meðalstaða var um 1 ma.kr. Auk þessara viðskipta miðlaði Lánastofnun sparisjóða millibankalánum til sparisjóðanna innbyrðis, og var meðalstaða þeirra lána um 0,9 ma.kr. 1993. Millibankalán 1993 námu því að meðaltali um 1,9 ma.kr. Ávöxtun í þessum viðskiptum fylgdi að mestu leyti ávöxtun ríkisvixla á uppboðum. Þannig var hún um 11,3% í upphafi ársins 1993, en um 5,6% undir lok ársins. Nokkuð hefur dregið úr þýðingu millibankamarkaðar undanfarin ár. Meginskýringin er bætt lausafjárstaða banka og sparisjóða sem var t.a.m. verulega góð á árinu 1993. Ennfremur höfðu tilslakanir af hálfu Seðlabankans að því er varðar bindiskyldu, lausafjárkvöð og aðgang banka og sparisjóða að fyrirgreiðslu í bankanum þau áhrif á starfsemina á millibankamarkaðnum 1993 að þörf banka og sparisjóða fyrir millibankalán var minni en ella. Áætlað er að aðgerðir Seðlabankans í nóvember hafi aukið útlánagetu innlánsstofnana um 8,5 ma.kr. Einnig má segja að Seðlabankinn taki óbeinan þátt í millibankaviðskiptum með endurhverfum verðbréfakaupum. Bankar og sparisjóðir eiga þess kost að selja Seðlabankanum verðbréf í 10-20 daga gegn endurkaupasamningi, og náðu þessi viðskipti hámarki í lok október er þau námu um 5 ma.kr.

Tafla IV.8. Millibankaviðskipti
Ársmeðaltöl daglegra talna

Í m.kr.	Gjalddeyrir- Gengisb.			Samtals
	Almenn lán	innstæður	afurðalán ¹⁾	
1990	1.637	90	423	2.150
1991	2.152	65	64	2.281
1992	1.634	31	0	1.665
1993	1.938	18	0	1.956

1) Meðaltal stöðu í lok mánaðar.

Afkoma viðskipta- banka og sparisjóða

Afkoma viðskiptabanka og sparisjóða virðist ætla að verða mun betri á árinu 1993 en var á árinu 1992. Þar munar mest um verulegan bata í afkomu Landsbanka Íslands. Samkvæmt bráðabirgðatölum sem ná til rúmlega $\frac{2}{3}$ af bönkum og sparisjóðum er um að ræða rúmlega 200 m.kr. hagnað eftir skatta eða 2,6% arðsemi eigin fjár, en á árinu 1992 varð tap að fjárhæð 2.700 m.kr. eða -23% arðsemi eigin fjár hjá sömu stofnunum. Sem hlutfall af niðurstöðutölu efnahagsreiknings er hagnaður þessa hluta banka og sparisjóða 0,14% á árinu 1992 en -1,63% árið á undan eða afkomubati um tæplega 1,8% af niðurstöðutölu efnahagsreiknings. Þennan bata má sundurliða þannig að 0,75 prósentustig liggja í vaxtamun, 0,55 prósentustig eru lækkun rekstrarkostnaðar og 0,83 prósentustig lækkun afskriftaframlaga eða samtals tæplega 1,9 prósentustig, en þar á móti kemur aukning í tekju- og eignarsköttum um tæplega 0,1 prósentustig og lækkun á ýmsum tekjum um 0,04 prósentustig.

Samkvæmt vísbindingum um afkomu annarra innlánsstofnana er þess ekki að vænta að afkoman breytist verulega fyrir banka og sparisjóði í heild frá því sem framangreindar tölu sýna. Gera má ráð fyrir að gjaldfærð framlög í afskriftareikning útlána verði að lágmarki 5.300 m.kr. á árinu 1993, en voru 6.800 m.kr. á árinu 1992. Á því ári voru auk þess lagðar tæplega 370 m.kr. í afskriftareikning útlána framhjá rekstrarreikningi.

Í skýrslu Seðlabanka Íslands frá 11. nóvember 1993 um peninga, gengi og greiðslujöfnuð var gerð grein fyrir afkomu innlánsstofnana á fyrstu 8 mánuðum ársins 1993 og áætlaðri afkomu á árinu. Þar kom fram að áætlanir um afkomu á árinu bentu til 400 m.kr. taprekstrar og að gjaldfærð framlög í afskriftareikningi útlána yrðu 4.700 m.kr. Samkvæmt því sem fram kemur hér á undan virðist afkoman ætla að verða 600 m.kr. betri en áætlað var þrátt fyrir 600 m.kr. aukningu í afskriftafram-

lögum frá sömu áætlun. Hér er um að ræða sveiflu að fjárhæð samtals 1.200 m.kr. sem stafar einkum af meiri vaxtamun en áætlað var. Gera má ráð fyrir að þar skipti verulegu máli gengishækkun á verðbréfaeign í kjölfar vaxtalækkunarinnar haustið 1993.

Fyrirliggjandi upplýsingar um afkomu og eiginfjárstöðu viðskipta-banka og sparisjóða benda ekki til annars en að allar hlutaðeigandi stofnanir muni uppfylla lámarkskröfur laga um eigið fé í árslok 1993.

Bankakerfi

Samkvæmt bráðabirgðatölum jukust lán og endurlán bankakerfisins um 19,5 ma.kr. á árinu 1993 samanborið við 6,6 ma.kr. aukningu á árinu 1992. Hér er um gerbreytingu að ræða. Hún á sér jöfnum höndum skýringu í auknum útlánum Seðlabanka og innlánsstofnana. Þannig jukust lán og verðbréfa kaup Seðlabanka og 4,3 ma.kr. á árinu 1993, en drógust saman um 7,3 ma.kr. á árinu 1992. Einnig var mikil aukning á lánum innlánsstofnana. Þau jukust um 15,3 ma.kr. á árinu 1993, en um 10,7 ma.kr. á árinu 1992. Í árslok 1993 námu lán og endurlán banka-kerfisins 230 ma.kr., og eru lán innlánsstofnana þar af um 214 ma.kr. eins og áður segir. Mun minni aukning varð á erlendum endurlánum en öðrum útlánum. Samtals jukust endurlán bankakerfisins um 1,7 ma.kr. á árinu eða rök 4% þrátt fyrir áhrif gengisfellingar í lok júní. Peninga-magn og sparifé (M3) jókst um 6,2% á árinu og nam 163,7 ma.kr. í árs-lok. Aukning peningamagns (M1) á árinu 1993 var svipuð og vöxtur M3 eða 5,6%, og er það talvert meiri vöxtur en á árinu 1992 þegar M1 óx um 1,3%.

Tafla IV.9. Úr reikningum bankakerfisins
Sjá einnig 20. töflu í töfluviðauka

	Hreyfingar í m.kr.			
	1990	1991	1992	1993
1. Erlendir liðir, nettó	7.899	177	3.048	4522.
2. Lán og endurlán	15.906	22.490	6.573	19.528
3. Annað, nettó	-3.505	2.306	-2.547	-8,290
3. Samtals (1+2+4+5=M4)	20.300	20.361	7.074	11.690
4. Peningamagn og sparifé (M3)	16.810	18.634	5.665	9.573
5. Verðbréf útgefin af innlánsstofnunum	3.490	1.727	1.409	2.117
	Hreyfingar í %			
Lán og endurlán	9,6	12,4	3,2	9,3
Peningamagn og sparifé (M3)	14,9%	14,4%	3,8%	6,2%

4. Aðrar fjármálastofnanir

Heildarútlán fjárfestingarlánasjóða námu um 224 ma.kr. í árslok 1993 og jukust um 24,2 ma.kr. á árinu eða um 12,1%. Þessi vöxtur skýrist

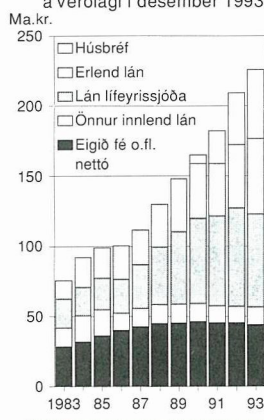
Fjárfestingarlánasjóðir

einkum af útlánaaukningu húsnæðislánasjóða; einnig má rekja nokkurn vöxt til gengislækkunar krónunnar á miðju ári, en við hana hækkuðu gengistryggð útlán sjóðanna. Langmestur var vöxtur útlána húsbrefadeildar, en útistandandi lán hennar jukust um 12,4 ma.kr. eða tæp 36% á árinu og námu í árslok 1993 46,8 ma.kr. Nokkuð hefur dregið úr útlánum húsnæðislánasjóða frá því á árinu 1992 og verulega frá árinu 1991 þegar aðlögun varð að upptöku húsbrefakerfis og tvö lánakerfi störfuðu samhliða. Þannig voru ný lán eða keypt fasteignaveðbréf 19,1 ma.kr., en 19,2 ma.kr. á árinu 1992 og 24,6 ma.kr. á árinu 1991.

Tafla IV.10. Úr reikningum fjárfestingarlánasjóða

	Staða í árslok		Hreyfingar 1993	
	1992 ma.kr.	1993 ma.kr.	ma. kr.	%
Útlán og verðbréfaeign	199,8	224,0	24,2	12,1%
Byggingarsjóður ríkisins	66,5	66,1	-0,4	-0,6%
Húsbrefadeild	34,4	46,8	12,4	36,0%
Byggingarsjóður verkamanna	31,2	36,5	5,3	16,9%
Atvinnuvegasjóðir	67,7	74,6	6,9	10,2%
Innstæður og sjóður	6,2	9,1	2,9	46,6%
Annað, nettó	4,0	3,1	-0,9	-22,6%
<i>Eignir = skuldir og eigið fé</i>	<i>210,0</i>	<i>236,2</i>	<i>26,2</i>	<i>12,5%</i>
Lán frá lífeyrissjóðum	68,1	66,6	-1,6	-2,3%
Húsbref og verðbréfaútgáfa	40,9	61,5	20,7	50,6%
Önnur innlend lán o.fl.	13,4	11,5	-1,9	-14,5%
Erlend lán	44,0	53,5	9,5	21,6%
Eigið fé	43,6	43,1	-0,5	-1,2%

Fjármögnun fjárfestingarlánasjóða
á verðlagi í desember 1993

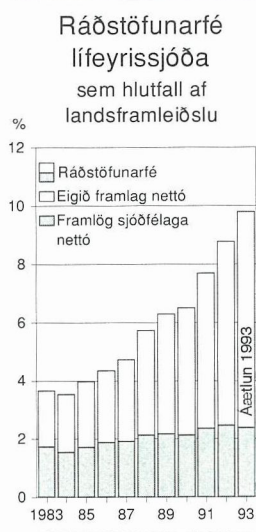
Útlán atvinnuvegasjóðanna námu um 74,6 ma.kr. samkvæmt bráða-birgðatölum og höfðu aukist um 6,9 ma. kr. á árinu eða um 10,2%. Aukningu lána atvinnuvegasjóðanna má öðru fremur rekja til tveggja sjóða, Fiskveiðasjóðs, en útistandandi lán hans jukust um 2,3 ma.kr., og Iðnlánasjóðs, en lán hans jukust um tæplega 2,2 ma.kr. Útlán þessara sjóða eru að verulegum hluta á gengistryggðum kjörum, og má því rekja nokkuð af þessum vexti til gengislækkunarinnar. Minni aukning varð hjá öðrum sjóðum og samdráttur í útlánum í nokkrum tilvikum. Fiskveiðasjóður er nú sem fyrr stærsti sjóðurinn í þessum hópi með útlán að fjárhæð 22,1 ma.kr. í árslok 1993. Iðnlánasjóður er næstur í röðinni, en útlán hans námu um 15,8 ma.kr. í árslok 1993. Tölur um útlán einstakra sjóða er að finna í töflu 25 í töfluviðauka.

Stofn útlána til atvinnugreina jókst mest til sjávarútvegs og iðnaðar. Þannig var aukningin um 4,2 ma.kr. til sjávarútvegs og 2,0 ma. kr. til iðnaðar af um 7,1 ma.kr. alls til atvinnugreina. Aukning til iðnaðar skýrist að verulegu leyti af gengislækkun krónunnar, en að teknu tilliti

til hennar er aukningin í sjávarútvegi röskir 2 ma.kr. Í öðrum atvinnugreinum er vöxtur stofns útlána óverulegur, og í nokkrum tilvikum er um samdrátt að ræða.

Útistandandi lán fjárfestingarlánasjóða hafa vaxið verulega á undanförunum áratug. Lán húsnæðislánasjóða hafa hvorki meira né minna en 5,5 faldast að raungildi frá árslokum 1983 og útlán atvinnuvegasjóðanna aukist um 72% að raungildi á sama tímabili. Mikill vöxtur hefur einkennt þróun húsnæðislánasjóða allan þennan tíma, en þó má sjá stökk annars vegar árið 1988 með tilkomu lánakerfisins frá 1986 og hins vegar árið 1991, þegar aðlögun að upptöku húsbréfa-kerfis átti sér stað og tvö kerfi störfuðu samhliða eins og áður er getið. Þessi mikla útlánaaukning á sér tvær skýringar, annars vegar vaxandi ásókn heimila í lánsfé og hins vegar vaxandi hlutdeild opinbera húsnæðislánakerfisins í fjármögnun íbúðabygginga og annarra fasteignaviðskipta.

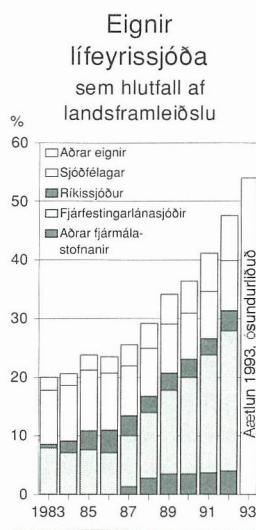
Lífeyrissjóðir

Áætlað er að ráðstöfunarfé lífeyrissjóða hafi verið 37,9 ma.kr. á árinu 1993, en var á árinu 1992 um 33,5 ma.kr. Hlutfallsleg aukning ráðstöfunarfjáris var því rúmlega 13%, og skýrist hún umfram allt af auknu innstreymi til sjóðanna af útistandandi eignum þeirra. Þannig jókst innstreymi vaxta og afborgana um rúm 19% og nam samkvæmt áætlun um 29,5 ma.kr. á árinu. Mun minni aukning er á iðgjöldum til sjóðanna, en áætlað er að þau hafi numið um 17,2 ma.kr. samanborið við 16,6 ma.kr. á árinu 1992, og er aukningin því aðeins um 3,1%. Áætlað er að lífeyrisgreiðslur sjóðanna hafi verið um 7,9 ma.kr. á árinu og aukist um 9,8%. Iðgjöld og lífeyrir nettó nam því aðeins tæpum 9,3 ma.kr. eða tæpum fjórðungi af ráðstöfunarfé lífeyrissjóðanna alls. Hlutfall iðgjalda og lífeyrisgreiðslna nettó af ráðstöfunarfé lífeyrissjóðanna hefur farið stöðugt minnkandi síðan 1982 þegar það var um helmingur ráðstöfunarfjár. Af þessum sökum hefur ávöxtun á eignum þeirra mun meiri bein áhrif á ráðstöfunarfé sjóðanna en launapróun og sveiflur á vinnumarkaði stöðugt minni áhrif.

Mikill hluti ráðstöfunarfjár lífeyrissjóðanna rennur til fjármögnunar húsnæðislánakerfisins. Þannig er áætlað að lífeyrissjóðirnir hafi keypt skuldabréf sem gefin voru út af Húsnæðisstofnun ríkisins fyrir um rúmlega 50% ráðstöfunarfjár sem er nokkru minna hlutfall en á árinu 1992 þegar það var rúm 54%. Lán til sjóðfélaga eru áætluð um 5 ma.kr. á árinu 1993, en voru tæplega 4,7 ma.kr. 1992 og hafa því aukist um tæplega 7% á milli ára. Þetta er mun minni aukning en varð á milli áranna 1991 og 1992, en þá var hún 34,3%.

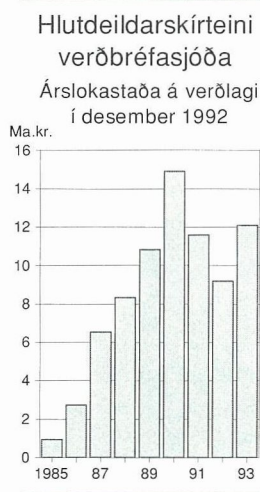
Tafla IV.11. Fjárstreymi lífeyrissjóða

	1992	1993	Áætlun	Hreyfing
	M.kr.	M.kr.	M.kr.	%
Fjármagnshreyfingar og rekstur	24.030	28.650	4.620	19,2%
Iðgjöld	16.637	17.150	513	3,1%
Lífeyrisgreiðslur	7.194	7.900	706	9,8%
Ráðstöfunarfé alls	33.473	37.900	4.427	13,2%
Ný útlán	33.083	37.600	4.517	13,7%
Innstæðu- og sjóðsbreytingar	-63	50	113	-
Annað útstreymi	453	250	-203	-

Áætlað er að eignir lífeyrissjóðanna hafi numið um 209 ma.kr. í árslok 1993, og er aukning eigna því rúmlega 15% á árinu. Verðbréfaeign sjóðanna er áætluð um 192 ma.kr., og eru um 56% þess kröfur á fjárfestingarlánasjóði eða 107,5 ma.kr.

Tafla IV.12. Úr reikningum verðbréfasjóða

	Staða í árslok i m. kr.		Hreyfingar
	1992	1993	% M. kr.
Eignir:			
Sjóður og bankainnstæður	775	951	22,7 176
Verðbréfaeign	8.302	11.273	35,8 2.971
Erlend verðbréf	261	602	130,7 341
Hlutabréf	525	186	-64,6 -339
Spariskirteini ríkissjóðs	1.494	2.804	87,7 1.310
Önnur ríkisverðbréf	99	2.219	2141,8 2.120
Húsbréf	635	1.386	118,2 751
Verðbréf sveitarfélaga	691	702	1,7 11
Verðbréf innlánsstofnana	358	598	66,9 240
Verðbréf annarra fjármálastofnana	658	702	6,7 44
Verðbréf fyrirtækja	2.019	1.115	-44,8 -904
Verðbréf einstaklinga	1.217	727	-40,3 -490
Önnur verðbréf	345	231	-32,9 -114
Aðrar eignir	246	161	-34,6 -85
Eignir = skuldir	9.323	12.385	32,8 3.062
Skuldir:			
Útgefin hlutdeildarskirteini	8.937	12.104	35,4 3.167
Aðrar skuldir	316	216	-31,6 -100
Eigið fé	70	65	-7,1 -5

Verðbréfasjóðir

Útistandandi hlutdeildarskirteini verðbréfasjóða námu um 12,1 ma.kr. í árslok, og jókst stofn þeirra um rúm 35% á árinu. Hér er um mikil umskipti að ræða frá árinu 1992 þegar verulegur samdráttur varð í starfsemi sjóðanna. Langmest af auknu starfsfé sjóðanna hefur runnið til kaupa á ríkistryggðum skuldabréfum eins og fram kemur í töflu IV.12 hér á eftir. Þannig hefur spariskirteinaeign sjóðanna aukist um 1,3

ma.kr., og jafnframt hafa þeir aukið eign sína í öðrum ríkisverðbréfum og ríkisvíxlum um rösklega 2,1 ma.kr. Jafnframt hefur orðið veruleg aukning á húsbrefaeign verðbréfasjóðanna. Hún nam tæpum 1,4 ma.kr. í árslok og hafði aukist um 0,8 ma.kr. Greinilegt er af þessu að mest á-sókn er í þá sjóði sem ávaxtaðir eru í öruggum bréfum auk þess sem aukning hefur einnig orðið í skammtímasjóðum sem meðal annars kaupa ríkisvíxla í talsverðum mæli. Vera kann að skýring þessa sé sá lærdómur sem dreginn hefur verið af skakkaföllum nokkurra verð-bréfasjóða á undanförunum árum.

Eignarleigur

Nokkur vöxtur varð í starfsemi eignarleigna á árinu. Útistandandi leigusamningar jukust um 0,6 ma.kr. eða 7% og námu í árslok 9,8 ma.kr. Eignarleignurnar eru nú í vaxandi mæli fjármagnaðar með útgáfu verðbréfa á innlendum markaði, og jókst verðbréfaútgáfa þeirra um 1,3 ma.kr. á árinu. Útistandandi verðbréf eignarleigna á innlendum markaði námu 5,3 ma.kr. Samdráttur varð hins vegar í erlendu lánsfé þeirra um 0,5 ma.kr., og námu gengistryggð lán þeirra í árslok 5,2 ma.kr.

Tafla IV.13. Úr reikningum eignarleigna

	Staða í árslok, m.kr.		Hreyfingar	
	1992	1993	%	m. kr.
<i>Eignir:</i>				
Bankainnstæður	766	1.042	36,0	276
Leigusamningar	9.189	9.835	7,0	646
Aðrar eignir	2.243	2.193	-2,2	-50
<i>Eignir=skuldir</i>	<i>12.198</i>	<i>13.070</i>	<i>7,1</i>	<i>872</i>
<i>Skuldir:</i>				
Verðbréfaútgáfa	4.058	5.359	32,1	1.301
Innlend lán	858	782	-8,9	-76
Gengistryggð lán	5.676	5.216	-8,1	-460
Eigið fé	1.606	1.713	6,7	107

5. Greiðslu- og verðbréfamiðlun

Heildarvelta tékka

Heildarvelta tékka nam um 1.130 ma.kr. á árinu 1993 og dróst saman um 4,7% á milli ára. Árið 1992 dróst veltan einnig saman, og á árinu 1991 dróst heildarvelta tékka saman að raungildi. Er því notkun tékka greinilega á stöðugu undanhaldi. Þessi breyting stafar að einhverju leyti af efnahagsástandinu í þjóðfélaginu, en einnig af aukinni notkun greiðslukorta og hraðbankakorta á síðustu árum. Síðla árs 1993 komu loks debetkort í umferð, og mun sá greiðslumiðill vafalaust draga verulega úr tékkanotkun. Heildarfjöldi tékka var 28,9 milljónir og dróst

saman um tæp 2% á árinu. Meðalfjárhæð tékka var 39,1 þús.kr., en var 40,3 þús.kr. á árinu 1992.

Greiðslukort

Greiðslur með greiðslukortum innanlands og erlendis námu samtals um 56,2 ma.kr. á árinu 1993 og jukust um 6,2%. Hér er um mun minni aukningu að ræða en verið hefur undanfarin ár, og virðist því mega merkja að metnun sé að eiga sér stað. Að raungildi var vöxtur greiðslukortanotkunar miðað við framfærsluvísitölu um 2,9% á árinu 1993, en aukning var 9,2% á árinu 1992.

Tafla IV.14. Greiðslukortanotkun

	Velta í millj. kr.			Aukning				
	Innan-lands	Er-lendis	Alls	Innanlands		Erlendis		Alls
				millj. kr.	%	millj. kr.	%	%
1986	8.003	2.014	10.017	3.790	90,0%	830	70,1%	85,6%
1987	13.694	3.332	17.026	5.691	71,1%	1.318	65,4%	70,0%
1988	22.097	4.382	26.479	8.403	61,4%	1.050	31,5%	55,5%
1989	28.947	5.291	34.238	6.850	31,0%	909	20,7%	29,3%
1990	34.678	6.352	41.030	5.731	19,8%	1.061	20,1%	19,8%
1991	39.772	7.568	47.340	5.094	14,7%	1.216	19,1%	15,4%
1992	45.255	7.650	52.905	5.483	13,8%	82	1,1%	11,8%
1993	48.506	7.668	56.174	3.251	7,2%	18	0,2%	6,2%

Debetkort

Í árslok höfðu verið gefin út rúmlega 5.400 kort, og var heildarvelta þeirra 17,7 m.kr. á árinu. Notkun fer enn sem komið er nær eingöngu fram í hraðbönkum og almennum afgreiðslum banka og sparisjóða, en um 92% heildarveltu debetkorta er þaðan komin.

Verðbréfaþing

Gífurleg aukning varð á viðskiptum á Verðbréfaþingi Íslands á árinu 1993. Meginskýring þess er tilkoma peningamarkaðar, þ.e. markaðar fyrir ríkisvixla, sem skipulagður er á grundvelli Verðbréfaþingsins, en mikil aukning varð einnig á viðskiptum með langtímaverðbréf. Þegar ríkissjóður hóf útgáfu staðlaðra ríkisbréfa og ríkisvixla á árinu 1992 varð grundvöllur fyrir skráningu þeirra á Verðbréfaþinginu. Seðlabankinn gerðist þá viðskiptavaki fyrir þessi bréf. Viðskipti með þau eiga sér aðallega stað milli Seðlabanka og viðskiptabanka og sparisjóða. Viðskipti með ríkisvixla og ríkisbréf námu alls um 57,7 ma.kr. á árinu 1993, en námu 1,9 ma.kr. á árinu 1992. Rétt er að hafa í huga að útgáfa staðlaðra ríkisvixla hófst ekki fyrr en í nóvember 1992, og því voru lítil viðskipti með þá á því ári. Viðskipti með spariskírteini námu tæpum 14 ma.kr. og hafa því ríflega þrefaldast milli ára. Einnig varð mikil aukning á viðskiptum með húsbref, og námu þau um 2,9 ma.kr., en námu 554 m.kr. á árinu 1992.

Tafla IV.15. Viðskipti á Verðbréfaþingi Íslands 1986-1993
Velta í m.kr.

	Verðtryggð skuldabréf og hlutabréf og fleira				
	Samtals	Spari- skirteini	Hús- bréf	Önnur	Ríkisvixlar og ríkisbréf
1986	160	160		-	-
1987	190	189		1	-
1988	523	522		2	-
1989	1.488	1.444		44	-
1990	2.463	1.628	827	8	-
1991	2.429	1.711	703	15	-
1992	6.955	4.322	554	146	1.933
1993	75.584	13.991	2.876	960	57.757

Almenn útboð 1993

Viss kaflaskipti urðu í útgáfu verðbréfa á íslenskum fjármagnsmarkaði árið 1993. Fyrst má nefna gildistöku laga nr. 9/1993 um verðbréfavíðskipti. Þar er m.a. að finna nýja skilgreiningu á hugtakinu „almennt útboð“. Á grundvelli laganna hafa viðskiptaráðuneyti, Seðlabanki og Verðbréfaþing Íslands gefið út reglur um viss atriði er varða almenn útboð verðbréfa. Samkvæmt lögnum skulu almenn útboð verðbréfa fara fram fyrir milligöngu verðbréfafyrirtækis. Þau ber að tilkynna Verðbréfaþingi Íslands, og greina skal frá upplýsingum um öll helstu einkenni í samræmi við reglur sem stjórn Verðbréfaþingsins setur um gerð útboðsgagna og aðdraganda útboðs. Þegar almennu útboði lýkur skal senda Verðbréfaþingi upplýsingar um heildarsölu og útistandandi eftirstöðvar.

Lögin telja almennt útboð vera útboð samkynja verðbréfa, sem boðin eru almenningi til kaups með almennt og opinberri auglýsingu, eða kynningu með öðrum hætti sem jafna má til opinberrar auglýsingar. Skilgreining á hugtakinu almennt útboð, sem er ný í lögum hér á landi, hefur mikla þýðingu þar sem gerðar eru meiri kröfur í sambandi við útboð sem falla undir hana en önnur. Kröfurnar mótast af vissum tilskipunum sem tilheyra samningnum um EES.

Sala í almennum útboðum

Ríkissjóður seldi ríkisvixla og skammtímaríkisbréf fyrir um 65 ma.kr. á síðasta ári í almennum útboðum með uppboðsfyrirkomulagi, en þessi sala nam 10 ma.kr. árið 1992. Aðrir aðilar en ríkissjóður hafa ekki staðið fyrir almennum útboðum á skammtímaverðbréfum. Almenn útboð langtímaskuldabréfa voru um 35 ma.kr. Markaðsverð hlutabréfa í almennum útboðum var um 0,8 ma.kr., en var um 1,3 ma.kr. árið 1992.

Í töflu IV.16 hafa almenn útboð langtímaverðbréfa verið flokkuð eftir helstu útgefendum. Útgáfur Byggingarsjóðs ríkisins og Húsnæðisstofnunar eru nokkuð miklar samanborið við útgáfur annarra aðila. Af

um 70 flokkum sem boðnir voru til sölu á árinu 1993 voru 47 skráðir á Verðbréfaþingi Íslands.

*Tafla IV.16. Almenn útboð langtímaskuldabréfa 1991-1993
Flokkuð eftir útgefendum¹⁾*

	1991	1992	1993
<i>Í m.kr.</i>	<i>Samtals</i>	<i>Samtals</i>	<i>Samtals</i>
Bankar	4.500	1.150	4.200
Sparisjóðir	795	1.340	720
Byggingarsjóður ríkisins	13.000	16.000	10.000
Húsnæðisstofnun	..	3.000	6.000
Aðrir fjárfestingarlánasjóðir	400	1.500	2.100
Eignarleigur	988	1.695	1.260
Ríkissjóður ²⁾	5.378	3.661	10.305
Aðrir	..	100	100
<i>Alls</i>	<i>25.061</i>	<i>28.446</i>	<i>34.685</i>

1) Almenn útboð sem hafa verið tilkynnt Seðlabanka Íslands.

2) Fram að því að lög nr. 9/1993 tóku gildi voru spariskirteini ríkissjóðs gefin út í opnum flokkum til amfelldrar sölu. Því er aðeins birt heildarsala spariskirteina viðkomandi ár. Árið 1993 bætist við sala á tveggja ára ríkisbréfum.

Sala og innlausn verðbréfa

Yfirlit um almenn útboð verðbréfa eru fróðleg, en segja ekki allt um verðbréfamarkaðinn. Fyrir kemur að útgáfur seljist ekki upp, og stundum er stór flokkur gefinn út í lok árs, en seldur að mestu á næsta ári. Einnig eiga sér stað verðbréfavíðskipti í miklum mæli sem ekki falla undir lög og reglur um almenn útboð. Með því að skoða stofnstærðir og hreyfingartölur má skoða íslenska markaðinn frá öðrum sjónarhóli.

*Tafla IV.17. Sala, innlausn og stofn helstu verðbréfa¹⁾
Á verðlagi hvers árs í m.kr.*

	<i>Skuldabréf</i>			<i>Skammtímaabréf</i>		
	<i>Sala</i>	<i>Innlausn</i>	<i>Staða í árslok</i>	<i>Sala</i>	<i>Innlausn</i>	<i>Staða í árslok</i>
1987	..	..	23	..	..	1
1988	..	..	37	..	..	1
1989	11	9	53	24	19	7
1990	24	9	77	108	104	11
1991	29	14	103	145	144	12
1992	24	12	124	162	156	19
1993 ²⁾	37	15	161	101	97	23

1) Með verðbréfum í þessari töflu er átt við verðbréf gefin út í almennum útboðum og hlutdeildarskirteini verðbréfasjóða, víxla innlánsstofnana og óstaðlaða útgáfu ríkis á ríkisverðbréfum. Tölur um innlausn og sölu árána 1989-1991 eru að hluta til áætlaðar.

2) Tölur um sölu og innlausn ársins 1993 eru bráðabirgðatölur.

Undanfarin ár hefur íslenski verðbréfamarkaðurinn þróast nokkuð, og er hann orðinn sýnilegri en áður, fjölbreytni verðbréfattegunda hefur aukist og einnig verðmæti. Í töflu IV.17 eru bæði upplýsingar um verð-

bréf gefin út í almennum útboðum og hlutdeildarskírteini verðbréfasjóða, víxla banka og sparisjóða og óstaðlaða útgáfu ríkis á ríkisvixlum og -bréfum. Í töflunni sést að veltu- og stofnstærðir hafa aukist síðustu árin. Aðalástæðan fyrir þessari aukningu er að meira af því fjármagni sem streymir um fjármagnsmarkaðinn er nú í formi „formlegra“ verðbréfa, þ.e. verðbréfa sem eru gefin út í almennum útboðum og verðbréfa sem líkjast þeim.

Ástæðan fyrir mikilli veltu skammtímabréfa er sú að á þeim markaði á sér í rauninni stað sífelld framlenging lána. T.d. seldust ríkisvixlar árið 1991 fyrir um 126 ma.kr., en stofn ríkisvixla var aðeins um 8 ma.kr í lok ársins. Minni veltu skammtímaverðbréfa árið 1993 en árið áður má skýra með þeirri breytingu að meðaltímalengd ríkisvixla hefur aukist.

Þess ber að geta að taflan sýnir ekki tæmandi yfirlit yfir íslenskan verðbréfamarkað. Í hana vantar upplýsingar um nokkrar tegundir verðbréfa, einkum um verðbréfaútgáfu sveitarfélaga og sölu innanlands á verðbréfum ríkissjóðs útgefnum erlendis. Einnig vantar í töfluna upplýsingar um kaup innlendra fjárfesta á erlendum verðbréfum.

Tafla IV.18. Staða helstu flokka markaðsverðbréfa 1989-1993

Staða í lok tímabils í m.kr.	1989	1990	1991	1992	1993	Hreyfingar % Ma.kr.	
						1993	1993
<i>Verðtryggð alls</i>	49,5	72,0	100,7	121,3	153,5	26,5	32,2
Spariskírteini	26,5	38,2	46,6	53,2	63,4	19,0	10,1
Bankabréf	13,8	16,4	17,5	17,5	18,9	8,1	1,4
Húsbréf	0,0	5,8	22,6	35,8	49,1	37,0	13,3
Bréf annarra fjárf.lánasjóða	6,9	9,1	10,8	10,7	16,7	56,7	6,1
Bréf eignarleigna	2,3	2,5	3,3	4,1	5,4	32,1	1,3
<i>Óverðtryggð alls</i>	14,9	22,3	22,4	27,5	35,1	27,7	7,6
Hlutdeildarsk. verðbréfasjóða	8,8	13,2	11,1	8,9	12,1	35,4	3,2
Ríkisvixlar	5,9	8,1	8,3	13,0	13,7	5,7	0,7
Ríkisbréf	..	0,1	1,3	2,5	5,9	139,9	3,4
Bankavixlar	0,2	1,0	1,7	3,1	3,4	9,0	0,3
Samtals	64,4	94,3	123,1	148,8	188,6	26,8	39,8

Skuldabréfasala sveitarfélaga

Árið 1990 stóðu þrjú sveitarfélög fyrir almennum útboðum samtals að fjárhæð um 330 m.kr. Síðan hafa sveitarfélög ekki boðið út skuldabréf til sölu í almennu útboði. Engu að síður eru þau talin allfyrirferðarmikil á markaðnum. T.d. er talið að 10-15 sveitarfélög hafi selt skuldabréf fyrir um 3 ma.kr. á síðasta ári - allt í lokuðum útboðum, oft á þann hátt að fyrir milligöngu verðbréfafyrirtækja eru fundnir fáeinir stórir kaupendur bréfanna án þess að þau séu auglýst eða kynnt opinberlega. Séu

kaupendur ánægðir með ávöxtun og tryggingar er líklegt að þessi aðferð sé ódýrari og auðveldari en almennt útboð. Einnig er líklegt að sveitarfélög nái ódýrari fjármögnun á þessum markaði en þau fengju með bankalánum. Það torveldar yfirsýn yfir íslenskan fjármagnsmarkað að litlar sem engar skýrslur eru gerðar um lokuð útboð.

Almennt

V. BANKAEFTIRLIT

Opinbert eftirlit með viðskiptabönkum og sparisjóðum hefur verið framkvæmt með ýmsum hætti frá því að sérstök lög, nr. 48/1923, voru fyrst sett á Alþingi um það efni. Samkvæmt þeim lögum var eftirlitið á vegum fjármálaráðuneytis og var á þess vegum allt til ársins 1961 er Seðlabankanum var falið það með lögum nr. 10/1961 um Seðlabanka Íslands. Um eftirlitið gilda nú ákvæði IV. kafla laga nr. 36/1986 um Seðlabanka Íslands og ákvæði reglugerðar nr. 470/1986.

Frá því að Seðlabankanum var fyrst falið opinbert eftirlit með innlánsstofnunum, sem eru einkum viðskiptabankar og sparisjóðir auk annarra stofnana sem hafa heimild til þess að taka við innlánnum frá almenningi, hefur orðið umtalsverð breyting á verkefnum bankaeftlirlitsins. Starfsemi innlánsstofnana hefur breyst verulega, m.a. vegna aukins frelsis til eigin ákvarðana í vaxtamálum og vegna tækniþróunar sem veitt hefur fjölbreyttari möguleika á þjónustu við viðskiptavinum þeirra. Bankaeftlirlitinu hefur jafnframt verið falið eftirlit með öðrum fjármálastofnunum skv. sérstökum lögum. Ný verkefni á þessu sviði samfara flóknari viðfangsefnum veldur því að eftirlitsþátturinn í starfsemi Seðlabankans er nú orðinn einn af veigameiri starfsþáttum bankans. Ný löggjöf um fjármálastofnanir sem sett hefur verið á undanförunum misserum, og samin er m.a. til samræmis við tilskipanir Evrópubandalagsins vegna aðildar Íslands að Evrópska efnahagssvæðinu, gerir þá kröfu að víðtækt opinbert eftirlit sé með starfsemi þeirra. Samkvæmt þeirri löggjöf er bankaeftlirlitinu m.a. falið að setja ýmsar reglur og fyrirmyndir um starfsemi hlutaðeigandi stofnana auk þess að gera tillögur um reglugerðir á ýmsum sviðum sem staðfestar skulu af viðskiptaráðherra. Bankaeftlirlitið er einnig umsagnaradili um tiltekna þætti sem lúta endanlegri afgreiðslu ráðherra. Vegna samningsins um Evrópska efnahagssvæðið er m.a. gagnkvæm heimild aðildarríkja þess til þess að setja á stofn fjármálastofnanir innan svæðisins og samræmdar kröfur til opinberra eftirlitsaðila um eftirlit yfir landamæri, svonefnt heimaríkiseftirlit. Þessum samræmdu kröfum fylgja aukin verkefni fyrir bankaeftlirlitið, einkum vegna samstarfs eftirlitsaðilanna innan EES. Íslenskar fjármálastofnanir sem lúta eftirliti bankaeftlirlitsins hafa ekki sett á stofn starfsemi erlendis, og einungis ein erlend fjármálastofnun starfar hér á landi, Försäkringsbolaget Skandia AB í Svíþjóð sem á og rekur Fjárfestingarfélagið Skandia hf.

Meginhlutverk bankaeftlirlitsins, eins og það er skilgreint í gildandi lögum um Seðlabankann, er að hafa eftirlit með því að starfsemi þeirra

stofnana, fyrirtækja og aðila, sem eftirlitið beinist að, fari að þeim lögum og reglum sem um þá gilda og sé að öðru leyti í heilbrigðum farvegi. Eftirlitið er ýmist framkvæmt með athugunum á starfsstöð aðila eða með því að óska eftir skriflegum upplýsingum um tiltekna rekstrar- og efnahagsþætti, eftir því sem ákveðið er hverju sinni. Jafnframt er flestum þeirra aðila sem heyra undir bankaeftirlitið gert að skila eftirlitinu reglubundnum upplýsingum um rekstur og efnahag. Niðurstöður eftirlitsaðgerða bankaeftirlitsins eru settar fram í bréfum eða skýrslum til hlutaðeigandi stofnana eða aðila og jafnframt ræddar við stjórnendur þeirra eftir því sem aðstæður leyfa. Alvarlegar athugasemdir eru tilkynntar viðskiptaráðherra.

Viðskiptabankar og sparisjóðir

Bankaeftirlitið hefur eftirlit með því að starfsemi viðskiptabanka og sparisjóða sé í samræmi við lög nr. 43/1993 um viðskiptabanka og sparisjóði og reglur settar samkvæmt þeim. Á árinu 1993 var lokið athugun á vissum þáttum í starfsemi eins viðskiptabanka og sambærileg athugun hafin á öðrum tveimur, en var ekki lokið í árslok. Auk þess vann bankaeftirlitið áfram að málefnum Landsbanka Íslands og tók virkan þátt í undirbúningi aðgerða til lausnar á eiginfjárvanda bankans. Þáttaskil urðu í því máli með lögum nr. 16 frá 25. mars 1993 um ráðstafanir til að efla eiginfjárstöðu innlánsstofnana, en með þeim lögum var lagður grunnur að eflingu eiginfjárstöðu Landsbankans og annarra banka og sparisjóða ef þörf krefur. Tveir starfsmenn bankaeftirlitsins unnu að undirbúningi samnings á milli viðskiptaráðherra og fjármálaráðherra annars vegar og Landsbankans hins vegar um aðgerðir til að bæta rekstrarafkomu og eiginfjárstöðu Landsbanka Íslands. Samningurinn er dagsettur 28. maí 1993. Á árinu 1993 voru gerðar athuganir á starfsemi 28 sparisjóða alls af 31 starfandi sparisjóði. Athuganir bankaeftirlitsins gáfu í langflestum tilvikum ekki til efni til sérstakra athugasemda.

Samning reglna

Á grundvelli laganna um viðskiptabanka og sparisjóði hefur verið unnið að undirbúningi og setningu ýmissa reglna sem ýmist bankaeftirlitið eða viðskiptaráðuneytið á að setja. Í desember 1993 voru gefnar út endurskoðaðar reglur um útreikning á eiginfjárlutfalli viðskiptabanka, sparisjóða og annarra lánastofnana. Auk þess hefur verið unnið að samningu draga að Reglum um gerð ársreiknings viðskiptabanka, sparisjóða og annarra lánastofnana, Reglum um hámark lána og ábyrgða til einstakra viðskiptamanna lánastofnana, Reglum um endurskoðun lánastofnana, Reglum um starfsemi erlendra útibúa viðskiptabanka og sparisjóða með höfuðstöðvar innan Evrópska efnahagssvæðisins og Reglum um útibú og umboðsskrifstofur viðskiptabanka og sparisjóða með höfuðstöðvar í ríki utan Evrópska efnahagssvæðisins.

**Innlánsdeildir
samvinnufélaga**

Bankaeftirlitið hefur haft eftirlit með innlánsdeildum samvinnufélaga sem starfa á grundvelli 29. gr. laga nr. 46/1937, sbr. lög nr. 22/1991 um samvinnufélög. Með lögum nr. 84/1993 um breytingu á lögum nr. 22/1991 um samvinnufélög voru gerðar breytingar á starfsheimildum samvinnufélaga að því er varðar rekstur innlánsdeilda. Meðal skilyrða fyrir því að samvinnufélag megi starfrækja innlánsdeild eru m.a. a) að eigið fé sé minnst 100 m.kr. og hlutfall eigin fjár af heildareignum eigi lægra en 18% miðað við upphaf árs 1993, en breytist árlega í hátt við breytingar á lánskjaravísitölu miðað við upphaf hvers árs; b) að endurskoðun á reikningum félagsins sé í höndum löggilts endurskoðanda; c) að félagið sé aðili að Tryggingarsjóði innlánsdeilda. Samkvæmt ákvæði til bráðabirgða er þeim samvinnufélögum, sem starfrækja innlánsdeildir við gildistöku laganna sem var í maí 1993, veittur frestur til 31. desember 1994 til þess að fullnægja skilyrðum þeirra. Að öðrum kosti skulu þær leggja niður innlánsdeildir sínar frá og með 1. janúar 1995. Gert er ráð fyrir því að eftir að þessar breytingar eru komnar til framkvæmda fækki innlánsdeildum verulega og hagsmunum innstæðueigenda í þeim innlánsdeildum sem eftir eru verði betur borgið en áður. Í árslok 1993 voru innlánsdeildir 20 og heildarinnlán samtals 2.080 m.kr.

Á árinu voru gerðar athuganir á innlánsdeildum 5 samvinnufélaga. Nokkur samvinnufélög standa veikt fjárhagslega, og innstæður í innlánsdeildum sumra þeirra eru án tryggingar Tryggingarsjóðs innlánsdeilda. Með áðurgreindri breytingu á lögum um samvinnufélög telst innlánsdeild samvinnufélags hvorki innláns- né lánastofnun í skilningi gildandi laga um Seðlabanka Íslands. Eftirlit með starfsemi innlánsdeildanna af hálfu bankaeftirlits Seðlabankans er þar með fallið niður.

Póstgíróstofan

Póstgíróstofan sem starfrækt er samkvæmt lögum nr. 33/1986 telst vera innlánsstofnun í skilningi 1. mgr. 6. gr. laga nr. 36/1986 og fellur því undir eftirlit bankaeftirlitsins eins og aðrar innlánsstofnanir.

Aðrar lánastofnanir

Samkvæmt lögum nr. 123/1993 um lánastofnanir aðrar en viðskiptabanka og sparisjóði skal bankaeftirlitið hafa eftirlit með því að starfsemi þeirra sé í samræmi við ákvæði laga, reglur settar samkvæmt þeim og samþykktir hlutaðeigandi stofnana. Um eftirlitið fer að öðru leyti samkvæmt ákvæðum laga um Seðlabanka Íslands. Lögin gilda frá 1. janúar 1994. Í samræmi við ákvæði laganna hefur bankaeftirlitið hafið undirbúning að því að gegna eftirlitshlutverki sínu gagnvart þessum stofnunum. Eru þær nú 21 talsins auk 5 eignarleigufyrirtækja. Meðal þeirra lánastofnana sem falla undir eftirlit bankaeftirlitsins eru allir fjárfestingarlánasjóðir atvinnuveganna, svo og flestir aðrir lánasjóðir. Opinberu byggingarsjóðirnir, Byggingarsjóður ríkisins og Byggingarsjóður verkamanna falla þó utan laga nr. 123/1993.

Eignarleigustarfsemi

Bankaefitirlitið hefur eftirlit með starfsemi eignarleigufyrirtækja. Á árinu 1993 giltu um starfsemi þeirra lög nr. 19/1989 um eignarleigustarfsemi. Þau lög voru felld úr gildi með áðurgreindum lögum nr. 123/1993 um lánastofnanir aðrar en viðskiptabanka og sparisjóði. Frá og með 1. janúar 1994 gilda þau lög einnig um eignarleigustarfsemi. Viðskiptaráðherra er heimilt að setja nánari reglur um eignarleigustarfsemi skv. 3. mgr. 9. gr. laganna. Þær reglur hafa ekki verið settar.

Heildarathugun var framkvæmd á starfsemi tveggja eignarleigufyrirtækja á árinu 1993.

Verðbréfavíðskipti og verðbréfasjóðir

Bankaefitirlitið hefur eftirlit með verðbréfavíðskiptum og verðbréfasjóðum. Hinn 1. júlí 1993 gengu í gildi ný lög á því sviði. Um er að ræða lög nr. 9/1993 um verðbréfavíðskipti, lög nr. 10/1993 um verðbréfasjóði og lög nr. 11/1993 um Verðbréfaþing Íslands. Á grundvelli áðurgreindra laga hefur bankaefitirlitið sett reglur um gerð ársreiknings verðbréfasjóða skv. lögum um verðbréfasjóði og reglur um gerð ársreiknings verðbréfafyrirtækja skv. lögum um verðbréfavíðskipti. Bankaefitirlitið hefur átt þátt í að móta ýmsar aðrar reglur á þessu sviði sem viðskiptaráðherra hefur sett. Má þar nefna Reglugerð um útreikning á innlausnarvirði hlutdeildarskírteina, Reglur um almenn útboð verðbréfa og Reglur um markaðssetningu og starfsemi erlendra verðbréfasjóða á Íslandi.

Að því er starfsemi og markaðssetningu erlendra verðbréfasjóða hér á landi varðar hefur bankaefitirlitið ávallt lagt á það áherslu að því verði kynntar allar áætlanir verðbréfafyrirtækja um samstarf við erlenda verðbréfasjóði og samningar þar að lútandi. Ákvæði Reglna um markaðssetningu erlendra verðbréfasjóða hér á landi taka bæði til verðbréfasjóða sem höfðu verið markaðssettir fyrir gildistöku reglnanna og nýrra verðbréfasjóða á markaðnum. Við lok ársins 1993 lágu fyrir gögn um markaðssetningu 10-20 erlendra verðbréfasjóða með milligöngu innlendra verðbréfafyrirtækja og í samstarfi við þau. Gögnin hafa verið til skoðunar í bankaefitirlitinu í samræmi við fyrrnefndar reglur.

Bankaefitirlitið hefur fylgst með almennum útboðum verðbréfa í samráði við lögfræðideild Seðlabankans og Verðbréfaþing Íslands. Hafa verið gerðar athugasemdir í einstökum tilvikum, m.a. þar sem talið hefur verið að útgefendur hafi boðið fram verðbréf án þess að fylgt hafi verið reglum um almenn útboð þeirra. Hefur aðilum verið gert að útbúa útboðslýsingu og önnur gögn í samræmi við reglur um gerð útboðsgagna vegna almennra útboða verðbréfa.

Í samræmi við framkvæmd leyfisveitinga til verðbréfamiðlunar hefur bankaeftirlitið veitt viðskiptaráðuneyti umsagnir um þá einstaklinga sem sótt hafa um leyfi án þess að sækja námskeið eða standast próf skv. reglugerð nr. 138/1992. Umsagnarbeiðnir voru níu á árinu.

Í samræmi við ákvæði laga hefur bankaeftirlitið staðfest á árinu breytingar á samþykktum verðbréfasjóða og skráð þær í opinbera verðbréfasjóðaskrá bankaeftirlitsins. Um er að ræða breytingar á samþykktum Landssjóðs hf., Verðbréfasjóða Verðbréfamarkaðar Íslandsbanka hf. og verðbréfasjóða í umsjá Fjárfestingarfélagsgins Skandia hf.

Á árinu var gerð heildarathugun á starfsemi tveggja verðbréfafyrirtækja og verðbréfasjóða sem eru í umsjá þeirra. Niðurstöður voru þær að rekstur og starfsemi fyrirtækjanna væri yfirleitt í góðu horfi, enda þótt gerðar hefðu verið athugasemdir varðandi einstaka þætti.

Húsbref

Samkvæmt lögum nr. 97/1993 um Húsnæðisstofnun ríkisins skal bankaeftirlitið hafa eftirlit með viðskiptum með húsbref. Athugun bankaeftirlitsins á grundvelli laganna stendur yfir.

Fjárfestingarfélag

Samkvæmt ákvæði V. kafla laga nr. 9/1984 um frádrátt frá skattskyldum tekjum vegna fjárfestingar manna í atvinnurekstri hefur bankaeftirlitið eftirlit með starfsemi fjárfestingarféлага sem stofnuð eru skv. þeim kafla laganna. Frá því að nefnd lög voru sett hefur ekkert fjárfestingarfélag verið stofnað á grundvelli þeirra.

Lífeyrissjóðir

Með lögum nr. 27/1991 um ársreikninga og endurskoðun lífeyrissjóða var bankaeftirlitinu falið eftirlit með tilteknum þáttum í starfsemi þeirra. Á grundvelli laganna hefur bankaeftirlitið sett Reglur um gerð ársreiknings lífeyrissjóða og Reglur um framkvæmd endurskoðunar hjá lífeyrissjóðum. Eftirlit bankaeftirlitsins með lífeyrissjóðunum hefur m.a. beinst að því að endanlegur ársreikningur sé gerður fyrir sérhvern lífeyrissjóð innan þeirra tímamarka sem lögin gera ráð fyrir og sé að öðru leyti í samræmi við gildandi reglur. Á þessu hefur verið verulegur misbrestur, og er nauðsynlegt að af hálfu bankaeftirlitsins verði hert verulega á innheimtu reikninga sjóðanna. Hafa þær aðgerðir þegar verið boðaðar á árinu 1994. Í samræmi við ákvæði laganna hefur fjármálaráðherra verið gerð grein fyrir framkvæmd eftirlitsins og einstökum eftirlitsaðgerðum. Í skýrslu til fjármálaráðherra, sem er dagsett í maí 1993, gerði bankaeftirlitið grein fyrir framkvæmd eftirlitsins á grundvelli ársreikninga lífeyrissjóðanna fyrir árið 1992 og fyrirbyggjandi tryggingarfræðilegra útreikninga. Þar er m.a. gerð grein fyrir flokkun bankaeftirlitsins á samtryggingarsjóðum eftir fjárhagsstöðu,

þ.e. þeim lífeyrissjóðum sem eru án ábyrgðar launagreiðenda eða annarra, en þeir voru 47 talsins í árslok 1992. Bankaeftirlitið flokkaði þessa sjóði í þrennt. Í A-flokki eru þeir sjóðir sem teljast hafa góða eða fullnægjandi fjárhagsstöðu. Í B-flokki eru þeir sjóðir sem teljast hafa ófullnægjandi fjárhagsstöðu eða þar sem óvissa ríkir um stöðuna. Í C-flokki er þeir sjóðir sem teljast hafa alvarlega fjárhagsstöðu. Í A-flokki voru 24 lífeyrissjóðir, í B-flokki 19 og í C-flokki 4. Sambærileg lausleg flokkun var gerð á grundvelli ársreikninga lífeyrissjóðanna fyrir árið 1993 og fyrirliggjandi tryggingarfræðilegum útreikningum. Í ljós kom að hjá mörgum lífeyrissjóðanna hafði fjárhagsstaðan batnað verulega, m.a. vegna góðrar ávöxtunar eigna og einnig vegna sérstakra aðgerða sem stjórnendur þeirra höfðu gripið til, að sumu leyti vegna þrýstings frá bankaeftirlitinu. Engu að síður voru 18 lífeyrissjóðir flokkaðir í B-flokk, en C-flokkur var lagður niður og sameinaður B-flokki. Útlit var fyrir að fjárhagsstaða 5 þessara sjóða batnaði svo á næstunni að hún gæti talist fullnægjandi. Bankaeftirlitið mun leggja sérstaka áherslu á að fylgjast áfram með fjárhagsstöðu þeirra lífeyrissjóða sem standa þar veikast.

Bankaeftirlitið hefur bent á nauðsyn þess að sett verði sem fyrst heildarlöggjöf um starfsemi lífeyrissjóða og að samræmdar reglur verði settar um tryggingarfræðilegar úttektir.

Útgáfumál

Í júlímánuði 1993 kom út skýrsla bankaeftirlitsins um efnahag viðskiptabanka og sparisjóða, eignarleigufyrirtækja, verðbréfafyrirtækja og verðbréfasjóða pr. 31.12. 1992 og rekstur þeirra á árinu 1992. Auk þess eru í skýrslunni birtar ýmsar kennitölur úr rekstri og efnahag innlánsstofnana auk annarra hagnýtra upplýsinga. Í nóvember kom út skýrsla bankaeftirlitsins um lífeyrissjóði sem inniheldur ársreikninga þeirra fyrir árið 1992 ásamt upplýsingum um fjárhagsstöðu lífeyrissjóða o.fl. Stefnt er að því að gefa skýrslurnar fyrr út framvegis en verið hefur til þessa. Til þess að svo megi verða þurfa stjórnendur hlutaðeigandi stofnana að gera átak í að ljúka ársreikningagerð innan þeirra tímamarka sem lög kveða á um.

Peningaþvætti

Lög nr. 83/1993 um aðgerðir gegn peningaþvætti tóku gildi hinn 1. júlí 1993. Lögunum er ætlað að hindra að fjármálastofnanir séu notaðar til þess að varðveita, yfirfæra eða hagnýta eign eða breyta henni úr einu eignarformi í annað þegar vitneskja eða rökstuddur grunur er til staðar um að rekja megi uppruna eignar til brots á almennum hegningarlögum eða lögum um ávana- og fíkniefni. Það kemur í hlut bankaeftirlitsins að hafa eftirlit með því að fjármálastofnanir, sem heyra undir eftirlit þess, fullnægi ákvæðum laganna.

Aðstoð við Eistland

Í samstarfi seðlabanka á Norðurlöndum hefur Eystrasaltsríkjum verið veitt tæknileg aðstoð við uppbyggingu seðlabanka og annarra fjármála- stofnana í þeim ríkjum. Verkefnið er unnið í samvinnu við Alþjóða- gjaldeyrissjóðinn. Framlag Seðlabanka Íslands til þessa verkefnis er á sviði bankaeftirlits. Hefur bankaeftirlitið tekið þátt í ráðgjöf um upp- byggingu og framkvæmd eftirlits með fjármálastofnunum í Eistlandi. Því verkefni er ekki lokið.

Kvörtunarmál

Á árinu 1993 voru afgreidd formlega alls 24 erindi eða kvartanir frá einstaklingum og lögaðilum. Þessir aðilar höfðu sent bankaeftirlitinu skriflegar óskir um athugun á nánar tilgreindum viðskiptum sínum við stofnanir sem heyra undir eftirlitið skv. lögum. Eitt mál sem barst á árinu var óafgreitt í árslok.

Dómur Héraðsdóms Reykjavíkur

Í byrjun árs 1994 var kveðinn upp dómur í Héraðsdómi Reykjavíkur í máli sem einn af viðskiptamönnum Verðbréfasjóðs Ávöxtunar hf. og Rekstrarsjóðs Ávöxtunar hf. höfðaði á hendur Seðlabanka Íslands, við- skiptaráðherra og fjármálaráðherra f.h. ríkissjóðs til greiðslu bóta vegna fjárhagslegs tjóns sem hann taldi sig hafa orðið fyrir vegna skyndilegrar lokunar fyrrgreindra verðbréfasjóða á árinu 1988 og vegna meintrar vanrækslu bankaeftirlitsins á eftirliti með þeim. Niður- staða Héraðsdóms var sú að Seðlabankinn var dæmdur til þess að greiða stefnanda tilgreinda fjárhæð í bætur auk málskostnaðar vegna vanrækslu bankaeftirlitsins sem dómurinn taldi sannaða á nánar til- greindum tímamörkum tæpum tveimur mánuðum fyrir lokun sjóðanna. Viðskiptaráðherra og fjármálaráðherra f.h. ríkissjóðs voru sýknaðir af kröfu stefnanda.

Seðlabankinn ákvað að áfrýja dómi Héraðsdóms til Hæstaréttar. Rökin fyrir ákvörðun bankans eru þau að málið geti haft fordæmisgildi um réttarstöðu eftirlitsaðila með fjármagnsmarkaði og því nauðsynlegt að um það sé fjallað og í því gangi dómur á æðsta dómstigi.

Samstarfsnefnd um bankaeftirlit

Samkvæmt ákvæðum IV. kafla laga nr. 36/1986 um Seðlabanka Íslands starfar sérstök samstarfsnefnd viðskiptaráðuneytis og Seðlabanka um starfsemi bankaeftirlitsins. Þá skal Seðlabankinn gefa ráðuneytinu skýrslu um starfsemi bankaeftirlitsins eigi sjaldnar en tvisvar á ári.

Eftirfarandi yfirlit sýnir fjölda þeirra stofnana og aðila sem banka- eftirlitið hefur eftirlit með í árslok 1993:

Viðskiptabankar	4
Sparisjóðir	31

Póstgíróstofan	1
Aðrar lánastofnanir	21
Eignarleigur	5
Verðbréfafyrirtæki	5
Verðbréfamiðlarar	35
Verðbréfasjóðir	7
(þar af eru 4 deildaskiptir í 27 deildum, en 5 þeirra hafa ekki hafið starfsemi)	
Lífeyrissjóðir	83
Húsbréfadeild Byggingarsjóðs ríkisins	1

VI. GENGISSTEFNA, GJALDEYRISMARKAÐUR OG GREIÐSLUJÖFNUÐUR

1. Stefna í gengismálum

Gengi krónunnar var formlega lækkað einu sinni á árinu, um 7,5% 28. júní. Að öðru leyti urðu engar breytingar á meginatriðum gengisstefnunnar. Opinber gengisskráning miðaðist áfram við gengisvog samsetta af ECU með væginu 76%, Bandaríkjadal með væginu 18% og japönsku jeni með væginu 6%. Fyrir og eftir gengislækkunina var helsta viðmið stefnunnar í gengis- og peningamálum að halda genginu stöðugu innan tiltölulega þröngra marka miðað við ofangreinda gengisvog. Töluverðar breytingar urðu hins vegar á framkvæmd gengisstefnunnar með tilkomu millibankamarkaðar fyrir erlendan gjaldeyri sem hóf starfsemi sína 28. maí 1993. Millibankamarkaðurinn gerir það kleift að láta markaðsöflin hafa meiri og beinni áhrif á ákvörðun gengisins en áður. Þannig getur gengið sveiflast innan tiltekinna marka, og markaðurinn veitir yfirvöldum mikilvægar vísbendingar um þróun gjaldeyris- og peningamála.

Þegar gjaldeyrismarkaðurinn hóf starfsemi sína var ákveðið að stefnan í gengismálum héldist óbreytt, þ.e. stöðugt gengi yrði áfram helsta viðmið stefnunnar í peningamálum. Því voru þau fráviksmörk, sem Seðlabankinn skal halda genginu innan, sett tiltölulega þröng eða 2¼% í hvora átt. Þótt viss rök megi færa fyrir víðari mörkum vegna sveiflukennds eðlis gjaldeyristekna landsins var ákveðið að koma með þessum hætti á framfæri skýrum skilaboðum um það að tilkoma gjaldeyrismarkaðarins fæli ekki í sér fráhvarf frá stefnu stöðugs gengis.

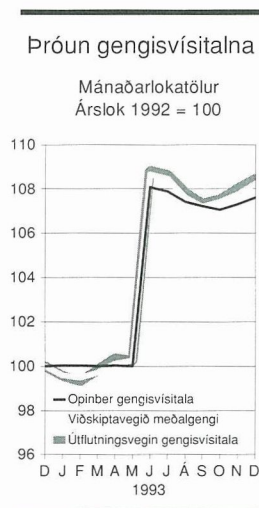
Í tengslum við ákvörðun hámarksafla fyrir fiskveiðiárið 1993/94 taldi ríkisstjórnin nauðsynlegt að lækka gengi krónunnar og grípa til annarra ráðstafana til að styrkja stöðu útflutningsatvinnuvega og koma í veg fyrir aukinn viðskiptahalla. Talið var að samdráttur aflaheimilda leiddi til 6% lækkunar aflaverðmætis á komandi ári, og bættist sá vandi við þegar orðna 9% lækkun á verðlagi sjávarafurða. Bankastjórn Seðlabankans féllst á sjónarmið ríkisstjórnarinnar í þessu efni eftir að samráð hafði verið haft við bankaráð. Ákveðið var að fella gengi krónunnar um 7,5% hinn 28. júní. Ekki hafði orðið vart neins sérstaks gengislækkunarþrýstings á gjaldeyrismarkaði dagana fyrir gengis-

lækkunina. Reyndar var nokkur eftirspurn eftir gjaldeyri úr Seðlabankanum síðasta viðskiptadag fyrir gengisbreytinguna, en það var eftir að fréttir af fyrirhuguðum aðgerðum höfðu birst í fjölmiðlum. Eftir gengislækkunina og fram í október hafði gengi krónunnar tilhneigingu til að hækka á markaði þrátt fyrir það að Seðlabankinn hefði framan af tímabilinu keypt gjaldeyri umfram það sem hann seldi og þannig stuðlað að því að gengishækkunin yrði minni en ella. Varð hækkun gengis krónunnar samtals nær 1%. Gengið lækkaði síðan á ný á síðustu vikum ársins, og Seðlabankinn varð nettóseljandi gjaldeyris. Gengið í árslok var um 0,5% hærra en fyrst eftir gengislækkunina. Eftir gengislækkunina 28. júní var raungengi krónunnar í lágmarki miðað við það sem verið hefur síðustu þrjá áratugi. Því ættu að vera raunhæfar forsendur fyrir því að halda nafngengi krónunnar innan frávíkismarka á næstu misserum.

Í byrjun ágúst ákváðu ráðherrar og seðlabankastjórar Evrópubandalagsríkja að víkka tímabundið frávíkismörk í gengissamstarfi sínu þannig að þau urðu $\pm 15\%$ fyrir þau ríki sem taka þátt í gengisfyrirkomulaginu (ERM). Þó var ákveðið að frávíkismörk milli þýssks marks og hollensks gyllinis yrðu áfram $\pm 2\frac{1}{4}\%$. Í reynd fól þessi ákvörðun í sér að gengi Evrópumynta gæti flotið innan tiltölulega víðra marka, og í framhaldi af henni urðu betri skilyrði fyrir einstök Evrópulönd að lækka vexti til samræmis við efnahagsaðstæður. Ekki urðu hins vegar neinar verulegar breytingar á gengi einstakra mynta fyrsta daginn eftir að ákvörðunin var tekin. Seðlabankinn reiknaði þá út að miðað við viðskiptavegna gengisvog (landavog) fælu breytingarnar sem urðu fyrsta daginn í sér lítils háttar gengislækkun eða um 0,2%, en óveruleg viðskiptakjaraáhrif. Seðlabankinn taldi því ekki ástæðu til að gera breytingar í gengismálum hér á landi.

Seðlabankinn hefur á undanförunum árum lagt áherslu á að sem mestur stöðugleiki sé í gengismálum. Fyrir þeirri stefnu má færa margvísleg rök, en hin veigamestu felast í því að stöðugt gengi veitir verðbólgu aðhald og heldur aftur af verðbólguvæntingum. Auk þess er vandkvæðum bundið að skilgreina annað raunhæft millimarkmið fyrir framkvæmd peningastefnunnar hér á landi. Stöðugt gengi frá desember 1989 til nóvember 1992 átti mikinn þátt í hjöðnun verðbólgunnar á því tímabili. Þótt síðan hafi þurft að fella gengi krónunnar tvisvar, þ.e. um 6% 23. nóvember 1992 vegna lækkunar á gengi mikilvægra viðskiptagjaldmiðla í kjölfar óróleika á erlendum gjaldeyrismörkuðum og um 7,5% í júní 1993, er stöðugleiki í gengismálum áfram mikilvægur til að halda aftur af verðbólgu. Þessar gengisbreytingar urðu þegar útlit var fyrir að nafnlaun héldust óbreytt og samdráttar gætti í þjóðarþúskapnum, þannig að meiri líkur voru á að þær skiluðu sér í lækkun

Gengisþróun

raungengis krónunnar en í aukinni verðbólgu. Þegar raungengi krónunnar hefur nú náð nýju sögulegu lágmarki eykst hætta á að frekari gengislækkun hleypi víxlhækkun launa og verðlags af stað á ný, nema frekari þrengingar en nú eru fyrirséðar geri vart við sig í þjóðarþúskapnum. Til viðbótar þessu má nefna að stór skref til aukins frjálsræðis í fjármagnshreyfingum, sem stigin hafa verið að undanförmu og framundan eru, auka mikilvægi þess að treyst sé á að gengið lækki ekki. Að öðrum kosti er hætt við að gengisáhættu- og verðbólguálag í nafnvöxtum hér á landi hækki og raunvextir verði þess vegna hærri en ella. Því meira traust sem er á stöðugu gengi, þeim mun lægri verða innlendir nafnvextir.

2. Gengisþróun og gjaldeyrismarkaður

Gengi krónunnar miðað við opinbera gengisvog lækkaði samtals um 7,1% á árinu. Gengið var algjörlega stöðugt frá áramótum og þar til gjaldeyrismarkaður hóf starfsemi sína hinn 28. maí. Það var einnig nánast stöðugt frá 27. maí fram til síðasta skráningardags fyrir gengisfellinguna, þ.e. 25. júní, þar sem mæld gengishækkun nam aðeins 0,05%. Eftir 7,5% gengislækkun 28. júní leitaði gengið upp á við á gjaldeyrismarkaðnum. Þessi þróun náði hámarki 8. nóvember þegar gengið var orðið um 1% hærri en fyrst eftir gengislækkunina. Á síðustu vikum ársins snerist þessi þróun við og gengi krónunnar seig um 0,57% frá 8. nóvember fram til áramóta.

Gengislækkunin á árinu samsvarar því að meðalgengi erlendra gjaldmiðla hafi hækkað á opinbera vog um 7,6%. Á milli ára hækkaði meðalgengi þeirra hins vegar um 9,8%. Viðskiptavegið meðalgengi gjaldmiðla hækkaði hins vegar um 8,2% á árinu. Hækkun útflutningsvegins gengis erlendra gjaldmiðla varð heldur meiri en innflutningsvegins, eða 8,5% á móti 8%. Gengisþróunin hafði því ekki óhagstæð áhrif á viðskiptakjörin á árinu öfugt við árið áður. Þessi mynd snýst við þegar litið er á breytinguna á milli ára, en þá hækkaði innflutningsvegið gengi um 8,5%, en útflutningsvegið um 8,1%. Hér er um að ræða áhrif hinnar óhagstæðu gengisþróunar á seinni hluta árs 1992 á breytinguna á milli ára. Línuritið hér til hliðar sýnir þróun opinberrar gengisvísitölu á árinu ásamt viðskiptavegnu og útflutningsvegnum meðalgengi gjaldmiðla. Vísitölurnar sýna verð erlendra gjaldmiðla, þannig að gengislækkun krónunnar kemur fram í hækkun vísitálnanna. Tafla VI.1 á næstu síðu sýnir hins vegar hvernig gengi einstakra gjaldmiðla þróaðist gagnvart krónu á árinu.

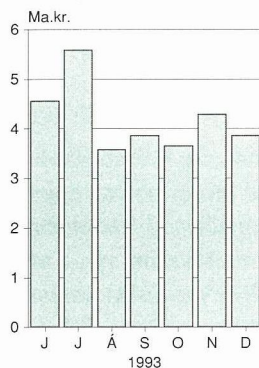

Gengi Bandaríkjadals,
þýsks marks og jens
gagnvart krónu
Árslok 1992 = 100

Viðskipti á gjalddeyrismarkaði

Mánaðarleg velta
á millibankamarkaði
fyrir gjaldeyri

Tafla VI.1. Gengi erlendra gjaldmiðla gagnvart krónu

	Kaupgengi í árslok		Breytingar í %
	1992	1993	á árinu 1993
Bandaríkjadalur	63,84	72,63	13,8
Sterlingspund	96,85	107,60	11,1
Dönsk króna	10,213	10,735	5,1
Norsk króna	9,235	9,676	4,8
Sænsk króna	9,052	8,721	-3,6
Finnskt mark	12,209	12,557	2,9
Franskur franki	11,612	12,334	6,2
Þýskt mark	39,559	41,88	5,9
Japanskt jen	0,5124	0,6507	27,0
SDR	87,883	99,80	13,6
ECU	77,173	81,12	5,1

Millibankamarkaður með gjaldeyri hóf starfsemi 28. maí sl. Viðskipti á markaðnum fara að mestu leyti fram á skráningarfundum sem haldnir eru á hverjum morgni. Þeir standa yfir í um 15 mínútur, og þar geta aðilar á markaðnum annast mestan hluta daglegra gjalddeyrsviðskipta sinna. (Sjá nánari lýsingu í kafla VIII). Við stöðugar markaðsaðstæður geta bankarnir gert áætlanir um gjalddeyrishörf sína frá degi til dags og þjappað gjalddeyrsviðskiptum á ákveðinn tíma dagsins til að halda viðskiptakostnaði í lágmarki. Þegar markaðir eru óstöðugir og forsendur breytast í sífellu verður áætlanagerð erfiðari viðfangs, og má þá ætla að viðskipti utan skráningarfunda aukist. Á millibankamarkaðnum íslenska er án efa mestur hluti viðskipta enn sem komið er vegna utanríkisverslunar og fjármagnsflutninga. Á alþjóðlegum gjalddeyrismörkuðum er meiri hluti viðskipta hins vegar tengdur spákaupmennsku, en minni hluta má rekja til viðskiptaþarfa. Því má gera ráð fyrir að við frekari framþróun íslenska gjalddeyrismarkaðarins og aukna þekkingu bankanna á gjalddeyrsviðskiptum muni spákaupmennska í hagnaðarskyni aukast til muna. Við virkari áhættustýringu og aukna spákaupmennsku er líklegt að áhrif skammtímasveiflna á markaði verði veigameiri og viðskipti á daglegum skráningarfundum fullnægi síður þörfum markaðarins.

Tafla VI.2 sýnir mánaðarlegar kennitölur millibankamarkaðar fyrir erlendan gjaldeyri þá sjö heilu mánuði sem hann starfaði á árinu 1993. Samtals nam veltan á markaðnum um 29 ma.kr. þessa mánuði eða um 4,2 ma.kr. að meðaltali á mánuði, sem samsvarar tæplega 220 m.kr. meðalveltu á dag. Þar af var að meðaltali rúmlega 20% af viðskiptunum utan skráningarfunda, en það hlutfall var mjög sveiflukennt eftir mánuðum, hæst 60% í september en lægst 8,3% í ágúst. Það vekur athygli að hlutdeild Seðlabankans í viðskiptunum er tiltölulega há eða

að meðaltali rúmlega 70% af heildarviðskiptunum og rúmlega 44% af viðskiptum utan funda. Hlutdeild Seðlabankans hefur ekki minnkað á tímabilinu. Þessi mikla hlutdeild er sterk vísbending um að markaðurinn sé enn töluvert vanþróaður. Aukin viðskipti samfara frjálsari fjármagnshreyfingum og aukinni spákaupmennsku munu væntanlega breyta þessu. Minni hluti gjaldeyrisviðskipta Seðlabankans fór á þessu tímabili í gegnum millibankamarkaðinn eða um 36,5% af gjaldeyriskaupum bankans og um 31,8% af gjaldeyrissölu. Mismunurinn skýrist af beinum gjaldeyrisviðskiptum Seðlabankans við ríkissjóð og aðra stóra aðila sem eru í viðskiptum við bankann.

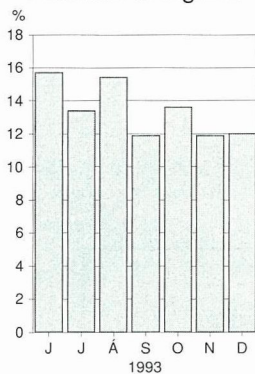
Tafla VI. 2. Mánaðarlegar kennitölur millibankamarkaðar fyrir gjaldeyri 1993

	Júní	Júlí	Ágúst	Sept.	Okt.	Nóv.	Des.
Heildarvelta (m.kr.)	4.554	5.580	3.575	3.854	3.653	4.287	3.863
þar af utan skráningarfunda (%)	19,5	17,6	8,3	60,0	20,5	11,8	9,7
Hlutfall viðskipta með aðild S.Í.							
- af heildarviðskiptum (%)	72,9	62,4	62,9	63,0	84,1	69,5	82,5
- af viðskiptum utan funda (%)	79,8	33,0	34,5	47,1	56,5	2,6	57,2
Nettókaup S.Í. (m.kr.)	199	1.529	263	-1.601	-93	-620	-576
Gjaldyrisjöfnuður bankanna (í hlutfalli af eigin fé -%)	15,7	13,4	15,4	11,9	13,6	11,9	12,0

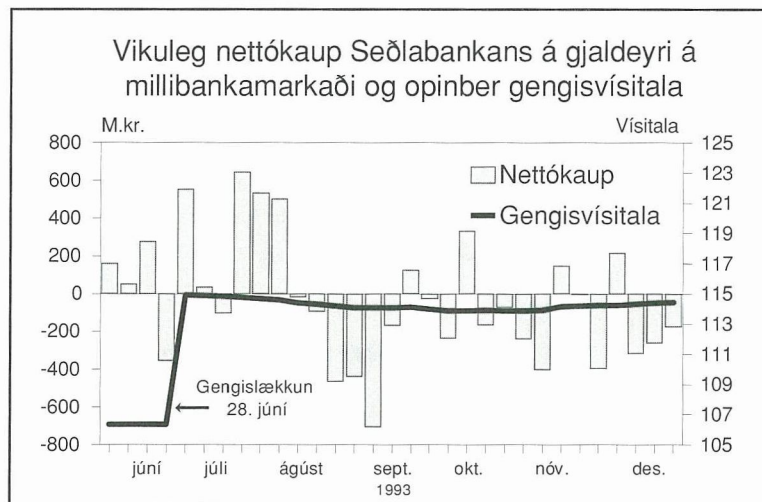
Seðlabankinn er yfirleitt nettókaupandi þegar mikið framboð er af gjaldeyri og gengi krónunnar hefur tilhneigingu til að hækka, en nettóseljandi þegar mikil eftirspurn er eftir gjaldeyri og gengi krónunnar hefur tilhneigingu til að lækka. Það breytir því þó ekki að þegar Seðlabankinn kaupir erlendan gjaldeyri umfram það sem hann selur er eftirspurn hans eftir gjaldeyri meiri en framboð. Hann dregur þannig gjaldeyri út af markaðnum og stuðlar að öllu öðru óbreyttu að hærra verði hans, þ.e. að lægra gengi íslensku krónunnar. Hið gagnstæða á sér stað þegar Seðlabankinn selur gjaldeyri umfram það sem hann kaupir. Nettóviðskipti Seðlabankans á gjaldeyrismarkaðnum veita því vísbendingu um áhrif hans á gengisþróun íslensku krónunnar.

Meðfylgjandi mynd sýnir annars vegar vikuleg nettókaup Seðlabankans á gjaldeyri á millibankamarkaðnum og hins vegar þróun hinnar opinberu gengisvísitölu. Tafla VI.2 sýnir einnig mánaðarleg nettókaup Seðlabankans á erlendum gjaldeyri á markaðnum. Myndin sýnir að Seðlabankinn var nettóseljandi gjaldeyris vikuna fyrir gengislækkunina 28. júní, eða sem nam rúmlega 360 m.kr. Þessi þróun gæti bent til þess að krónan hefði orðið fyrir þrýstingi dagana fyrir gengislækkunina. Hér er hins vegar á það að líta að mest af sölunni átti sér stað síðasta daginn fyrir gengislækkunina, þegar bankinn seldi gjaldeyri nettó fyrir um 680

Gjaldeyrisjöfnuður bankanna í hlutfalli af eigin fé

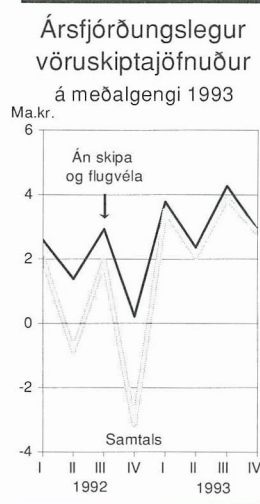
Gjaldeyrisjöfnuður

m.kr. Þar af var selt fyrir 583 m.kr. utan funda eftir hádegi. Svo virðist sem markaðsaðilar hafi haft veður af væntanlegri gengislækkun þegar hér var komið. Strax eftir gengisfellinguna keypti Seðlabankinn aftur gjaldeyri fyrir rúmar 550 m.kr. Mestallan júlímánuð var Seðlabankinn síðan nettókaupandi að gjaldeyri, en þrátt fyrir það hækkaði gengi íslensku krónunnar eins og áður er fram komið. Mest voru kaup bankans seinni hluta mánaðarins, en frá 19. júlí til 7. ágúst keypti Seðlabankinn gjaldeyri nettó á markaðnum fyrir um 1,7 ma.kr. Þessi þróun snerist síðan við í lok ágúst, en frá 23. ágúst til 10. september seldi Seðlabankinn gjaldeyri nettó fyrir um 1,6 ma.kr. Erfitt er að fullyrða að hve miklu leyti þessar hræringar tengdust trausti eða vantrausti á íslensku krónuna og að hve miklu leyti var um að ræða eðlilegar, m.a. árstíðabundnar, sveiflur í framboði og eftirspurn eftir gjaldeyri. Gjaldeyriskaup og sala Seðlabankans á markaðnum voru að mestu í jafnvægi í október, en gengi krónunnar hélt þó áfram að hækka fram til 8. nóvember. Síðustu tvo mánuði ársins var Seðlabankinn nettóseljandi gjaldeyris fyrir samtals um 1,2 ma.kr. og styrkti þannig krónuna sem fór þó lítillega lækkandi frá 8. nóvember til áramóta eða samtals um 0,57%.

Með tilkomu gjaldeyrismarkaðar setti Seðlabankinn reglur um hámark fyrir gjaldeyrisjöfnuð bankanna, þ.e. gengisbundnar eignir á móti gengisbundnum skuldum. Gjaldeyrisjöfnuður banka má að hámarki vera 20% af eigin fé og 10% af einstökum gjaldmiðlum. Í heild samsvaraði 20% af eigin fé banka og sparisjóða u.þ.b. 12% af gjaldeyrisforða Seðlabankans í ársbyrjun. Áður voru í gildi reglur um skilaskyldu gjaldeyris, og er það því nýmæli að bankastofnanir hafi heimild til að ávaxta reglulega hluta af gjaldeyrisforða þjóðarinnar. Ekki er þar með sagt að

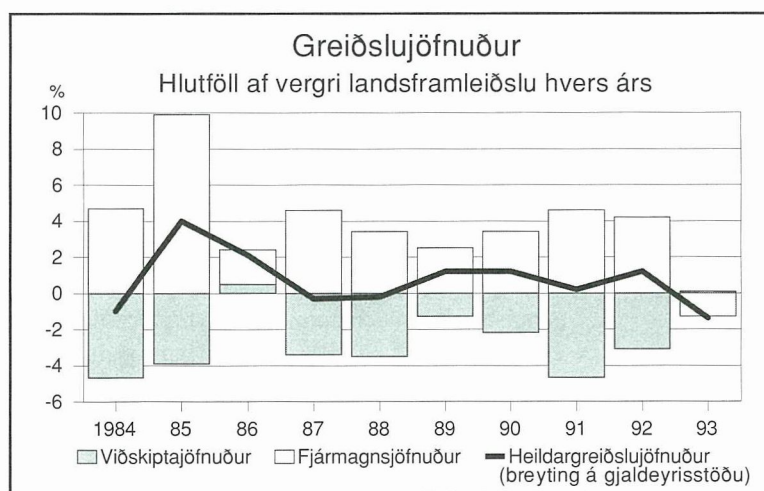

bankarnir hafi ekki haft neina gjaldeyrisstöðu fyrir tilkomu markaðarins, þar sem samanlögð meðalstaða gjaldeyrisjafnaðar í mánuði var yfir 10% af eigin fé allt árið 1992 og jókst í yfir 20% skömmu fyrir tilkomu markaðarins. Frá því að markaðurinn tók til starfa hefur samanlagður gjaldeyrisjöfnuður bankanna verið nokkuð sveiflukenndur. Hann varð hæstur 22,8% á árinu, en fór allt niður í 6,6%. Meðaltal mánaða sveiflaðist þó minna eins og fram kemur í töflu VI.2 eða á bilinu 11,9-15,7%. Dagleg gjaldeyrisstaða einstakra banka sveiflaðist hins vegar mun meira.

3. Greiðslujöfnuður og erlend skuldastaða

Greiðslujöfnuður við útlönd einkenndist af samdrætti vöruinnflutnings og útstreymi skammtíma fjármagns á árinu 1993. Viðskiptajöfnuður við útlönd varð hagstæður 1993 um 338 m.kr., en síðast varð afgangur á viðskiptum við útlönd á árinu 1986. Fjármagnsjöfnuður varð neikvæður um 6,1 ma.kr. vegna mikils útstreymis á erlendu skammtíma fjármagni og kaupa á erlendum verðbréfum. Heildargreiðslujöfnuður, sem sýnir breytingu á gjaldeyrisstöðu Seðlabankans, varð því neikvæður um 5,7 ma.kr. Gjaldyrisforði Seðlabankans minnkaði á árinu 1993, en vegna mikils samdráttar í innflutningi er endingartími gjaldyrisforðans miðað við innflutning á vöru og þjónustu óbreyttur frá fyrra ári. Tafla VI.3 sýnir helstu þætti greiðslujafnaðar á árunum 1989-1993, þar sem tölur fyrri ára hafa verið færðar til meðalgengis 1993 samkvæmt vísitölu meðalgengis (sjá 11. töflu í töfluviðauka).

*Tafla VI.3. Yfirlit um greiðslujöfnuð
Í ma.kr. á meðalgengi 1993*

	1989	1990	1991	1992	1993
Útflutningur vöru og þjónustu	133,6	140,1	141,2	137,2	140,8
Innflutningur vöru og þjónustu	138,6	148,6	160,9	150,2	140,5
<i>Viðskiptajöfnuður</i>	-5,0	-8,4	-19,6	-13,0	0,3
Vöruskiptajöfnuður	9,1	5,2	-3,4	-0,1	12,3
Þjónustujöfnuður	-14,1	-13,7	-16,3	-12,9	-12,0
Framlög án endurgjalds	-0,2	0,0	-0,3	-0,4	-0,1
<i>Fjármagnsjöfnuður</i>	9,4	13,2	19,3	17,6	-6,1
Skekkjur og vantalið	0,4	0,0	1,4	0,7	0,1
<i>Heildargreiðslujöfnuður</i>	4,6	4,7	0,8	4,9	-5,7

Útflutningstekjur jukust um 11,2% frá fyrra ári í krónum talið, en þar sem gengi krónunnar lækkaði á milli ára um 7,7% jókst útflutningsverðmæti vöru og þjónustu um 2,6% á föstu gengi. Gjaldeyrisverðmæti innflutnings minnkaði um 6,5% frá fyrra ári. Viðskiptakjör eru talin hafa versnað um 6% frá árinu áður (sjá 10. töflu í viðauka) vegna verðlækkana á helstu útflutningsafurðum okkar, sjávarafurðum og áli. Útflutningur hefur því aukist að magni, en aftur á móti varð magnsamdráttur í innflutningi á árinu 1993. Þessi mikli samdráttur í innflutningi varð til þess að viðskiptajöfnuður varð hagstæður um 338 m.kr. á árinu 1993, en árið áður var viðskiptahalli 13 ma.kr. Viðskiptajöfnuður svarar til 0,1% vergrar landsframleiðslu 1993 samanborið við 3,1% halla 1992. Þessi umskipti utanríkisviðskipta stafa aðallega af hagstæðari vöruviðskiptum við útlönd. Þjónustujöfnuður varð einnig hagstæðari 1993 en árið áður, en miklar vaxtagreiðslur af erlendum lánum valda því að stöðugur halli er á þjónustujöfnuði við útlönd.

*Tafla VI.4. Vöruskiptajöfnuður
Í ma.kr. á meðalgengi 1993*

	1989	1990	1991	1992	1993	<i>Breyting 1992-93</i>
Vöruskiptajöfnuður	9,1	5,2	-3,4	-0,1	12,3	
Útfluttar vörur, alls	97,1	100,6	99,7	95,2	94,7	-0,5%
Sjávarafurðir	68,9	76,1	79,7	75,7	74,6	-1,5%
Ál og kísiljárn	16,1	13,1	10,7	10,5	10,8	2,2%
Skip og flugvélar	1,8	1,1	0,2	0,6	1,2	115,5%
Annað	10,2	10,3	9,1	8,4	8,2	-2,4%
Innfluttar vörur, alls	88,0	95,4	103,0	95,2	82,4	-13,5%
Sérstakar fjárfestingarvörur	7,8	9,1	7,8	7,7	2,2	-71,3%
Rekstrarvörur stóriðju	5,3	6,2	6,5	5,6	4,9	-12,3%
Almennur innflutningur	74,9	80,1	88,8	82,0	75,3	-8,1%
Olía	7,3	9,1	8,1	7,7	7,4	-4,2%
Annað	67,6	71,0	80,7	74,3	67,9	-8,6%

Vöruskiptajöfnuður varð hagstæður um 12,3 ma.kr. á árinu 1993, en árið áður var sem næst jöfnuður á vöruviðskiptum við útlönd. Heildar-

verðmæti vöruútflutnings nam 94,7 ma.kr. og hafði minnkað um 0,5% frá fyrra ári vegna samdráttar í útflutningi sjávarafurða. Verðmæti sjávarafurða, sem nam 78,7% af heildarvöruútflutningi, minnkaði um 1,5% frá fyrra ári. Þennan samdrátt má að mestu leyti rekja til lægra afurðaverðs, en einnig til minni botnfiskafla og birgðaaukningar. Útflutningsbirgðir sjávarafurða jukust á árinu 1993 og námu 6,7 ma.kr. í árslok. Framleiðsla og útflutningur á áli jókst í tonnum talið og hefur aldrei verið meiri en á árinu 1993. Útflutningsverðmæti áls hefur samt minnkað vegna lækkandi verðs á erlendum mörkuðum og birgðasöfnunar, sem stafar af miklu framboði á áli frá Rússlandi og minnkandi eftirspurn vegna efnahagslæggðar í helstu iðnríkjum heims. Útflutningur kísiljárns jókst með aukinni framleiðslu á árinu 1993 eftir mikinn samdrátt á síðustu árum. Útflutningur á skipum varð óvenjulega mikill á árinu 1993 og varð aðeins um 600 m.kr. minni en verðmæti skipainnflutnings. Verðmæti annarra útflutningsafurða minnkaði enn á árinu 1993 og hefur í heild dregist saman um 2 ma.kr. frá árinu 1990.

Heildarverðmæti vöruinnflutnings minnkaði á milli ára um 13,5%, og stafar það bæði af samdrætti í sérstökum og almennum innflutningi. Sérstakur innflutningur minnkaði um 6,2 ma.kr. vegna minni innflutnings á skipum og flugvélum, og verðmæti rekstrarvara til stóriðju minnkaði einnig á árinu 1993. Almennur innflutningur nam 75,3 ma.kr. 1993 og hafði minnkað um 6,7 ma.kr. frá fyrra ári. Verðmæti olíuinnflutnings minnkaði um 4,2%, en annar innflutningur dróst saman um 8,6%. Annar almennur innflutningur skiptist í fjárfestingar-, rekstrar- og neysluvörur, og varð samdrátturinn hlutfallslega mestur í innflutningi fjárfestingarvara.

*Tafla VI.5. Vöruviðskipti við einstök lönd
Hlutfallsleg skipting í prósentum*

	Útflutningur fob.			Innflutningur cif.		
	1991	1992	1993	1991	1992	1993
EFTA	7,7	7,3	9,0	16,6	25,0	23,7
EBE	66,8	68,6	59,8	51,1	48,6	48,4
Austur-Evrópa	0,8	0,4	0,4	4,0	2,4	3,4
Norður-Ameríka	12,9	11,8	16,5	13,3	9,3	9,9
Japan	7,9	7,5	9,3	7,2	5,8	5,5
Önnur lönd	3,9	4,4	5,0	7,8	8,9	9,1
Samtals	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Talsverð breyting varð á vöruviðskiptum Íslendinga við einstök lönd eða landsvæði á árinu 1993. Útflutningur til Bandaríkjanna og Japans hefur aukist, einkum sjávarafurða, og hafa útflytjendur þannig brugðist skjótt við gengishækkun á gjaldmiðlum þessara landa. Eftir

sem áður er Evrópa mikilsverðasta markaðssvæði okkar eins og sjá má í töflu VI.5 um hlutfallslega skiptingu vöruviðskipta eftir löndum. Minni innflutningur frá EFTA-löndum skýrist af samdrætti í skipa-kaupum frá Noregi á árinu 1993. Mikill innflutningur frá Bandaríkjunum 1991 stafaði af endurnýjun á millilandaflugvélum Flugleiða. Viðskipti við Austur-Evrópulönd hafa dregist mikið saman á síðustu árum, en innflutningur frá Rússlandi jókst nokkuð á árinu 1993 því að kaup á freðfiski af rússneskum togurum voru helmingi meiri en árið áður.

*Tafla VI.6. Þjónustujöfnuður
Í ma.kr. á meðalgengi 1993*

	1989	1990	1991	1992	1993	Breyting 1992-93
Þjónustujöfnuður	-14,1	-13,7	-16,3	-12,9	-12,0	
Þjónustujöfnuður án vaxta	1,6	2,0	-0,2	1,8	2,6	
Útlutt þjónusta án vaxta	34,6	37,5	39,6	39,5	43,5	10,1%
Tekjur af erl. ferðamönnum	7,6	8,8	8,7	8,0	8,9	11,6%
Tekjur af samgöngum	13,5	13,8	14,1	13,2	15,6	18,6%
Tekjur af varnarliði	8,9	10,1	10,3	10,6	9,1	-14,3%
Aðrar þjónustutekjur	4,7	4,8	6,4	7,7	9,9	27,4%
Innflutt þjónusta án vaxta	32,9	35,5	39,8	37,7	40,9	8,6%
Ferða- og dvalarkostnaður	14,2	17,6	18,8	17,9	17,9	-0,1%
Útgjöld vegna samg.mála	12,4	11,3	13,0	11,7	12,7	8,4%
Önnur útgjöld	6,3	6,6	8,0	8,0	10,2	28,6%
Vaxtajöfnuður	-15,7	-15,7	-16,1	-14,8	-14,6	
Vaxtatekjur	2,0	2,0	1,9	2,6	2,6	2,3%
Vaxtagjöld	17,7	17,6	18,0	17,3	17,2	-0,7%

Halli á þjónustujöfnuði nam 12 ma.kr. á árinu 1993, en var 12,9 ma.kr. 1992, og svarar það til um 3% af VLF á þessum árum. Vaxtajöfnuður við útlönd varð neikvæður um 14,6 ma.kr. 1993, en þjónustujöfnuður án vaxta varð jákvæður um 2,6 ma.kr. Vaxtalækkarir á erlendum lána-mörkuðum á síðustu árum hafa orðið til þess að vaxtabyrðin hefur ekki aukist þrátt fyrir auknar skuldir. Meðalvextir langra erlendra lána hafa lækkað úr 8% 1991 í 7% 1992 og 6,1% 1993, sbr. töflu VI.10. Útlutt þjónusta að frádregnum vöxtum nam 43,5 ma.kr. og hafði aukist um 10,1% frá fyrra ári. Tekjur af erlendum ferðamönnum og samgöngum jukust mikið á árinu 1993, en þjónusta við varnarliðið dróst saman um 14,3% frá fyrra ári. Innflutt þjónusta að frádregnum vöxtum nam 40,9 ma.kr. og jókst um 8,6% frá fyrra ári. Útgjöld vegna ferðalaga Ís-lendinga erlendis drógust lítillega saman á árinu 1993, en eftir sem áður er eyðsla okkar í útlöndum nær tvöfalt meiri en erlendra ferða-manna hér á landi. Athyglisvert er að ýmsir aðrir þjónustuliðir, tekjur og gjöld, hafa vaxið hlutfallslega mest á síðustu árum, og er það í góðu samræmi við aukið frelsi í viðskiptum við útlönd.

*Tafla VI.7. Fjármagnsjöfnuður
Í ma.kr. á meðalgengi 1993*

	1990	1991	1992	1993
Fjármagnsjöfnuður	13.182	19.341	17.557	-6.135
Bein fjárfesting, nettó	-174	1.772	568	213
Erlendis	-366	-261	-313	-277
Á Íslandi	192	2.033	881	490
Verðbréfavíðskipti, nettó	0	1.433	-998	-2.785
Eignir	0	-255	-276	-2.155
Skuldir	0	1.687	-722	-630
Hreint innstreymi langra lána	17.811	15.862	14.165	5.874
Erlendar lántökur	30.191	32.208	34.880	29.527
Afborganir	-12.380	-16.346	-20.715	-23.653
Stuttar fjármagnshreyfingar	-4.455	274	3.821	-9.437
Opinberir aðilar	-86	-1.499	1.652	-247
Einkaaðilar	-2.039	944	741	-4.214
Lánastofnanir	-2.330	829	1.428	-4.976
Stutt endurlán	-2.270	2.138	834	-3.117
Lausafjárstaða bankanna	-60	-1.308	594	-1.859

Fjármagnsjöfnuður við útlönd varð neikvæður um 6,1 ma.kr. á árinu 1993 vegna mikils útstreymis skammtímafmármagns. Hreint innstreymi langra erlendra lána nam aðeins 5,9 ma.kr. 1993, en hafði numið 14,2 ma.kr. á árinu 1992. Minni lántökur ríkissjóðs á árinu 1993 skýra þennan mun á fjármagnsinnstreymi langra erlendra lána, sbr. töflu VI.8. Erlendar lántökur námu samtals 29,5 ma.kr., en höfðu numið 34,9 ma.kr. árið áður. Afborganir jukust um 2,9 ma.kr. og námu samtals 23,7 ma.kr. á árinu 1993.

Beinar fjárfestingar erlendra aðila hér á landi umfram fjárfestingar okkar í útlöndum eru áætlaðar um 213 m.kr. á árinu 1993. Útstreymi fjármagns vegna verðbréfavíðskipta nam 2,8 ma.kr. og stafar aðallega af verðbréfakaupum Íslendinga í útlöndum á árinu 1993, en einnig af innlausn erlendra aðila á innlendum skuldabréfum.

Stuttar fjármagnshreyfingar urðu neikvæðar um 9,4 ma.kr. á árinu 1993 eftir talsvert innstreymi árið áður. Skammtímahreyfingar opinberra aðila og einkaaðila stafa jafnt af breytingum á eignum, banka-innstæðum og viðskiptakröfum, sem og lánahreyfingum. Mikill samdráttur varð á skammtímalánum innlánsstofnana, og í heild minnkuðu stutt og löng erlend lán þeirra til endurlána um 4,4 ma.kr. á árinu 1993. Á sama tíma batnaði erlend lausafjárstaða innlánsstofnana um 1,9 ma.kr. Orsaka þessa mikla útstreymis skammtímafmármagns er helst að leita í samdrætti í framleiðslu atvinnuveganna og innflutningi, en einnig í bættri gjaldeyrisstöðu innlánsstofnana.

*Tafla VI.8. Hreyfing langra erlendra lána
Í ma.kr. á meðalgengi 1993*

	<i>Lántökur</i>		<i>Afborganir</i>		<i>Nettóhreyfing</i>	
	1992	1993	1992	1993	1992	1993
Opinberir aðilar	21,3	13,8	9,9	7,8	11,4	6,0
Ríkissjóður	16,6	4,5	5,2	1,1	11,4	3,4
Ríkisfyrirtæki	2,5	7,8	4,0	6,2	-1,5	1,7
Sveitarfélög	2,1	1,4	0,6	0,5	1,5	0,9
Lánastofnanir	10,6	15,0	8,1	12,5	2,5	2,5
Lánasjóðir	6,6	8,4	2,7	4,7	3,9	3,8
Viðskiptabankar	4,0	6,5	5,4	7,8	-1,4	-1,3
Einkaaðilar	3,0	0,8	2,7	3,4	0,3	-2,6
Samtals	34,9	29,5	20,7	23,7	14,2	5,9

*Tafla VI.9. Staða þjóðarbúsins út á við
Í hlutfalli (%) af vergri landsframleiðslu*

	<i>Löng erlend lán</i>				<i>Hrein skulda- staða</i>	<i>Við- skipta- jöfnuður</i>	<i>Hreinar vaxta- greiðslur</i>
	<i>Opinb. aðilar</i>	<i>Lána- stofnanir</i>	<i>Einka- aðilar</i>	<i>Alls</i>			
1984	32,9	10,9	4,6	48,3	49,3	-4,7	-5,2
1985	34,7	11,8	4,2	50,7	52,4	-3,9	-4,7
1986	31,5	11,6	4,1	47,2	44,9	0,5	-3,9
1987	24,8	11,8	3,7	40,3	40,4	-3,4	-3,0
1988	24,2	13,7	3,3	41,2	41,6	-3,5	-3,2
1989	27,7	17,4	4,1	49,0	46,1	-1,3	-4,2
1990	27,7	17,0	6,0	50,7	45,6	-2,2	-4,1
1991	29,3	16,1	5,8	51,2	46,9	-4,7	-3,9
1992	31,9	16,7	5,9	54,5	49,5	-3,1	-3,6
1993	37,6	19,3	5,9	62,8	55,6	0,1	-3,7

Hrein skuldastaða við útlönd, þ.e. löng lán og skammtímaskuldir að fráðregnum erlendum eignum, var 235,1 ma.kr. í árslok 1993, en var 207,5 ma.kr. í árslok 1992 (sjá 7. töflu í viðauka). Hrein erlend skuldastaða endurspeglar þrálátan viðskiptahalla á undangengnum árum og áratugum, en afgangur varð á viðskiptum við útlönd á árinu 1993 eins og áður sagði. Hækkun skuldastöðunnar á árinu 1993 stafar því eingöngu af gengishækkun erlendra gjaldmiðla gagnvart krónunni, einkum Bandaríkjadals og japanska jensins. Hrein skuldastaða við útlönd svarar til 55,6% af vergri landsframleiðslu 1993, en 49,5% 1992. Hækkun skuldahlutfallsins stafar eingöngu af lækkun á raungengi krónunnar því að erlendar skuldir hafa minnkað að raungildi og hagvöxtur mælist um 1% á árinu 1993. Skuldahlutfallið komst áður hæst í 52,4% af VLF á árinu 1985, en lækkaði ört á næstu árum vegna mikils hagvaxtar og hækkunar á raungengi krónunnar.

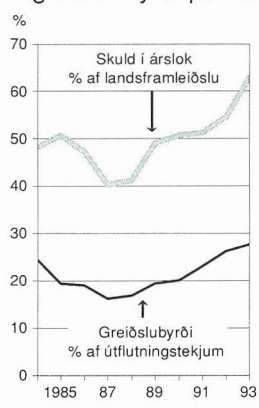

Tafla VI.10. Löng erlend lán

	Hlutfallsleg (%) skipting			Meðalvextir i %		
	1991	1992	1993	1991	1992	1993
Bandaríkjadalir	54,6	51,9	48,8	7,9	6,2	5,0
Sterlingspund	3,4	2,7	6,7	13,4	12,9	10,9
Svissneskir frankar	6,8	9,1	11,1	6,4	5,9	6,5
Þýsk mörk	20,3	18,7	17,6	8,5	9,0	8,2
Japönsk jen	8,9	11,7	11,2	6,6	5,7	8,2
Aðrir	6,0	5,9	4,6	8,7	9,2	8,9
Erlend lán alls	100,0	100,0	100,0	8,0	7,0	6,1
Fastir vextir	37,4	39,6	47,0	8,0	7,6	7,4
Breytilegir vextir	62,6	60,4	53,0	8,0	6,7	5,3
LIBOR-USD	42,6	42,4	35,0	7,4	5,5	4,2
LIBOR-DEM	12,8	10,3	10,4	9,5	10,2	8,7
Aðrir	7,2	7,7	7,6	9,3	8,2	8,8

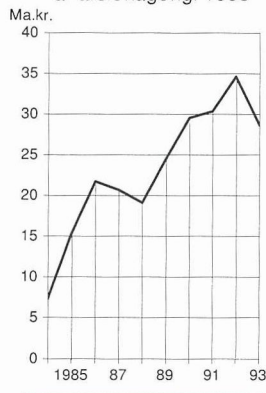
Staða langra erlendra lána í árslok 1993 nam 264,5 ma.kr. og hafði hækkað um 15,9% frá árslokum 1992. Af þessari hækkun stafar 13% af hækkun á gengi helstu lántökugjaldmiðla, Bandaríkjadals, sterlingspunds, svissnesks franka, þýsks marks og japansks jens. Samtals vega þessir gjaldmiðlar um 95% í erlendri lánastöðu í árslok 1993. Hluttur Bandaríkjadals nam um 49% og hafði minnkað nokkuð frá fyrra ári. Erlendar skuldir opinberra aðila námu 158,4 ma.kr. í árslok 1993 og höfðu hækkað um 18,7% á árinu, en erlendar skuldir lánastofnana og einkaaðila hækkuðu um 12%. Sundurliðað yfirlit um stöðu erlendra lána á árunum 1987-1993 er að finna í 6. töflu í viðauka ásamt hlutfalli þeirra af vergri landsframleiðslu og greiðslubyrði. Staða langra erlendra lána í árslok 1993 reiknuð á meðalgengi ársins nam 249,7 ma.kr., sem svarar til 62,8% af vergri landsframleiðslu ársins, en hlutfallið var 54,5% árið áður. Greiðslubyrði afborgana og vaxta nam 27,6% útflutningstekna á árinu 1993, og hefur hún þýngst mikið á síðustu árum vegna aukinna afborgana og samdráttar í útflutningstekjum. Vaxtabyrðin hefur lítið breyst á síðustu árum þrátt fyrir aukningu erlendra skulda vegna vaxtalækkana á erlendum lánamörkuðum. Meðalvextir erlendra lána hafa lækkað um nær þrjú prósentustig frá árinu 1989, er þeir voru 8,9%, í 6,1% 1993. Hér er um erlenda nafnvexti að ræða, en miðað við verðlagsþróun í helstu iðnríkjum heims hafa raunvextir lækkað á sama tíma um eitt prósent og reiknast nú vera um 3%.

Löng erlend lán og greiðslubyrði þeirra

Gjaldeyrisviðskipti bankanna hafa aukist á árinu 1993 og þá einkum gjaldeyrissala, en tæplega helmingur gjaldeyrisviðskipta stafar af fjármagnsflutningum til og frá landinu. Niðurstaða gjaldeyrisviðskipta endurspeglar breytingu á gjaldeyrisstöðu Seðlabankans og erlendri lausafjárstöðu innlánsstofnana (sjá 8. töflu í viðauka).

Gjaldeyrisstaða
Seðlabankans nettó
á árslokagengi 1993

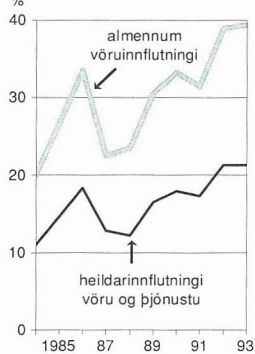

Tafla VI.11. Gjaldeyrisviðskipti bankanna
Í ma.kr. á gengi í lok hvers mánaðar 1993

	Gjaldeyriskaup		Gjaldeyrissala		Kaup - sala	
	1992	1993	1992	1993	1992	1993
Janúar	17,5	13,4	20,0	16,8	-2,5	-3,4
Febrúar	18,1	18,7	14,4	18,3	3,7	0,4
Mars	18,6	20,2	16,0	20,7	2,5	-0,5
Apríl	15,2	16,8	13,5	17,6	1,7	-0,9
Mái	17,9	24,9	17,8	19,0	0,1	5,9
Júní	18,3	23,0	18,0	24,6	0,2	-1,6
Júlí	26,4	24,3	19,3	23,2	7,1	1,2
Ágúst	16,4	21,0	18,8	23,2	-2,4	-2,2
September	28,0	20,2	33,6	24,8	-5,5	-4,6
Október	21,0	26,1	21,9	24,1	-0,9	1,9
Nóvember	25,7	26,8	23,8	28,5	1,8	-1,7
Desember	21,9	22,1	23,2	20,4	-1,3	1,6
Samtals	244,9	257,6	240,3	261,5	4,6	-3,9

Gjaldeyrisforði
Seðlabankans

Hlutfall af innflutningi:

Hrein gjaldeyrisstaða Seðlabankans lækkaði á árinu 1993 og nam 28,7 ma.kr. í árslok, en árið áður hafði hún numið 34,6 ma.kr. reiknað á sama gengi. Erlend lausafjárstaða innlánsstofnana jókst aftur á móti um 1,9 ma.kr. og nam 5,2 ma.kr. í árslok 1993. Gjaldeyrisstaða Seðlabankans svaraði til 6,9% af VLF 1993, en hlutfallið var 7,6% 1992. Gjaldeyrisstaðan hefur batnað mikið á síðustu tíu árum, þar sem hún nam aðeins 2% af VLF 1984. Þennan bata má rekja til innstreymis erlendra lána umfram viðskiptahalla á þessum árum.

Gjaldeyrisforði Seðlabankans nam 31,3 ma.kr. í árslok 1993 og hafði minnkað um 4,1 ma.kr. á meðalviðskiptagengi ársins. Endingartími gjaldeyrisforðans miðað við meðalinnflutning er samt óbreyttur frá árinu áður vegna mikils samdráttar í innflutningi. Endingartími gjaldeyrisforðans svarar til 4,7 mánaða almenns vöruinnflutnings eða 2,6 mánaða heildarinnflutnings vöru og þjónustu á árinu 1993. Gjaldeyrisforði Seðlabankans hefur aldrei áður verið hlutfallslega meiri miðað við innflutning á síðustu 10 árum, sbr. línurit hér til hliðar.

VII. ERLEND SAMSKIPTI OG LÁNAMÁL

Alþjóðastofnanir

Seðlabankinn á samskipti við ýmsar alþjóðastofnanir og erlendar fjármálastofnanir fyrir hönd ríkissjóðs. Þessar stofnanir eru Alþjóðagjaldeyrissjóðurinn (IMF), Alþjóðabankinn og systurstofnanir hans (World Bank Group), Efnahags- og framfarastofnunin (OECD), norrænir seðlabankar og Alþjóðlegi greiðslubankinn (BIS) auk fjölmargra annarra erlendra fjármálastofnana.

Stjórn Alþjóðagjaldeyrissjóðsins og Alþjóðabankans

Á fyrri hluta ársins 1993 var Jóhannes Nordal aðalfulltrúi fyrir Íslands hönd í sjóðráði Alþjóðagjaldeyrissjóðsins þar til Jón Sigurðsson tók við stöðu aðalfulltrúa. Björn Friðfinnsson hvarf úr stöðu varafultrúa, og við henni tók Finnur Sveinbjörnsson. Síðla árs lét Ingimundur Friðriksson af störfum sem aðalfulltrúi Norðurlanda og Eystrasaltsríkja í framkvæmdastjórn sjóðsins. Við starfi aðalfulltrúa tók Norðmaðurinn Jarle Bergo. Norðmaðurinn Jon Solheim gegndi starfi varafultrúa til ársloka, en þá tók við starfinu Eva Srejber frá Svíþjóð.

Á fyrri hluta ársins 1993 var Jón Sigurðsson aðalfulltrúi fyrir Íslands hönd í bankaráði Alþjóðabankans þar til Sighvatur Björgvinsson tók við stöðu aðalfulltrúa. Friðrik Sophusson gegndi stöðu varafultrúa. Norðmaðurinn Jorunn Maehlum var aðalfulltrúi Norðurlanda og Eystrasaltsríkja í bankastjórn Alþjóðabankans, en Helga Jónsdóttir gegndi starfi varafultrúa.

Ársfundir Alþjóðagjaldeyrissjóðsins og Alþjóðabankans voru haldnir í september í Washington D.C. Fundina sóttu fyrir Íslands hönd Sighvatur Björgvinsson, Friðrik Sophusson, Jón Sigurðsson, Finnur Sveinbjörnsson, Bolli Þór Bollason, Magnús Pétursson, Ólafur Ísleifsson og Sigurgeir Jónsson.

Starfsemi Alþjóðagjaldeyrissjóðsins

Starfsemi Alþjóðagjaldeyrissjóðsins hefur vaxið mjög á síðustu árum. Í árslok 1993 voru aðildarríki sjóðsins 178 að tölu, og eiga nær öll ríki heims aðild að sjóðnum. Fjögur ný ríki fengu aðild að sjóðnum á árinu, en þau eru Tékkland, Slóvakía, Tadsjikistan og Míkrónesía.

Alls voru 49 ríki með samning um lánaþyrngreiðslu frá Alþjóðagjaldeyrissjóðnum í lok ársins 1993, en 51 ríki í árslok 1992. Þar af fengu 11 ríki fyrirgreiðslu úr svokölluðum STF-lánaflökki (systemic

transformation facility) sem stofnaður var í apríl 1993. Þessum lánaflokki er ætlað að veita tímabundna fjárhagsaðstoð til þeirra aðildarríkja sjóðsins er áður bjuggu við viðskiptakjör sem lutu ekki markaðslögmálum og glíma við greiðsluferfiðleika á meðan þau aðlagast verðlagi í heimsviðskiptum. Þessi nýi flokkur mun einkum koma til góða ríkjum Austur-Evrópu og lýðveldum fyrrum Sovétríkja. Eystrasaltsríkin þrjú fengu öll fyrirgreiðslu úr lánaflokknum á árinu.

Síðla árs ákvað Alþjóðagjaldeyrissjóðurinn að endurbæta og stækka hinn svonefnda ESAF-lánaflokk (enhanced structural adjustment facility) í ársbyrjun 1994. Ríkisstjórnin ákvað í janúar 1994 að framlag af Íslands hálfu til lánaflokksins skyldi nema 1,2 milljónum SDR, og verður framlagið greitt á tímabilinu 1997 til 2002. Þessi lánaflokkur veitir niðurgreidd lán til hinna fátækustu og skuldugustu aðildarríkja meðan þau njóta handleiðslu Alþjóðagjaldeyrissjóðsins og Alþjóðabankans við að bæta efnahaginn. Sjö ríki fengu fyrirgreiðslu úr þessum lánaflokki á árinu 1993, en alls hafa 29 ríki notið fyrirgreiðslu úr lánaflokknum frá því að honum var hleypt af stokkunum árið 1987.

Umræður hafa spunnist á vettvangi Alþjóðagjaldeyrissjóðsins um hugsanlega nýja úthlutun SDR eftir að framkvæmdastjóri sjóðsins lagði til á árinu að úthlutað yrði 36 milljörðum SDR, en SDR hefur ekki verið úthlutað frá árinu 1981. Þessi tillaga hefur ekki hlotið nægjanlegan stuðning aðildarríkjanna, enda eru skiptar skoðanir um það hvort í heiminum sé almenn þörf á aukningu varasjóðseigna. Mörg ríki hafa hins vegar gerst aðilar að sjóðnum frá því að SDR var síðast úthlutað og hafa því ekki fengið SDR í sinn hlut eins og önnur aðildarríki.

Árið 1992 voru heildarkvótar Alþjóðagjaldeyrissjóðsins hækkaðir um 50%, og hafa nær allar aðildarþjóðir staðfest kvótaaukninguna. Vanskil einstakra ríkja gagnvart sjóðnum hafa verið nokkurt vandamál á undanförunum árum. Á árinu 1992 og í tengslum við kvótaendurskoðunina var samþykkt breyting á stofnskrá Alþjóðagjaldeyrissjóðsins á þann veg að svipta megí aðildarlönd atkvæðisrétti, standi þau ekki við skuldbindingar sínar gagnvart sjóðnum. Töluvert hefur dregið úr vanskilum einstakra ríkja í kjölfar þessa og annarra aðgerða í þessu sambandi. Námu vanskil um 3 milljörðum SDR í árslok 1993 og höfðu lækkað um 600 milljónir SDR á árinu.

Alþjóðagjaldeyrissjóðurinn fylgist náið með framvindu efnahagsmála í aðildarríkjum og miðlar af þekkingu sinni og reynslu á sviði hagstjórnar. Eftirlitshlutverk sjóðsins hefur fengið sífellt meira vægi, og eiga fulltrúar hans viðræður við stjórnvöld flestra aðildarríkja að

jafnaði einu sinni á ári. Sendinefnd Alþjóðagjaldeyrissjóðsins kom til Íslands í nóvember 1993 og átti viðræður við fulltrúa stjórnvalda um stöðu og horfur í efnahagsmálum hér á landi.

Erlendir lánamarkaðir

Vextir fóru yfirleitt lækkandi á fjármagnsmarkaði víða um heim á árinu 1993. Í Bandaríkjunum voru langtímavextir einhverjir hinir lægstu í aldarfjórðung á síðari hluta ársins. Lækkandi vextir örvuðu mjög umsvif á skuldabréfamarkaði jafnframt því sem hlutabréfaviðskipti glæddust. Þetta stuðlaði og að batnandi afkomu fjármálastofnana. Ólga á gjaldeyrismörkuðum Evrópu leiddi til þess að vökmörk í gengissamstarfi Evrópubandalagsríkja voru víkkuð úr 2¼% í 15% í ágústbyrjun. Þrátt fyrir þessa þróun gætti tiltölulega lítilla breytinga á gengi Evrópumynta frá upphafi til loka ársins. Vextir á skuldabréfamörkuðum Evrópu lækkuðu eftir því sem leið á árið. Japanskt jen hækkaði töluvert gagnvart helstu gjaldmiðlum. Vextir á Japansmarkaði urðu lægri en nokkru sinni, og birtist það m.a. í því að vextir af langtímabréfum ríkissjóðs þar í landi voru einungis um 3% í árslok 1993.

Erlendar lántökur ríkissjóðs

Erlendar lántökur ríkissjóðs nettó á árinu 1993 námu um 4,4 milljörðum króna að teknu tilliti til breytinga á skammtímalánum. Af hálfu ríkissjóðs voru teknar ákvarðanir um þrjár opinberar skuldabréfaútgáfur á árinu 1993. Í apríl voru gefin út skuldabréf ríkissjóðs í Bretlandi að fjárhæð 100 milljónir sterlingspunda. Í júlí voru skuldabréf ríkissjóðs gefin út á Evrópumarkaði að fjárhæð 125 milljónir Bandaríkjadala. Loks var síðla árs hafinn undirbúningur að 200 milljónum dala skuldabréfaútgáfu á almennum markaði í Bandaríkjunum snemma á árinu 1994.

Hinn 22. apríl sl. voru gefin út skuldabréf ríkissjóðs í Bretlandi að fjárhæð 100 milljónir sterlingspunda. Bréfin eru til 10 ára og endurgreiðast í einu lagi við lok lánstímans. Vextir eru fastir allan lánstímann, 8¾% á ári. Útgáfugengi bréfanna var 100,375. Andvirði bréfanna var varið til endurgreiðslu á skammtímalánum ríkissjóðs og til að mæta lánsfjárförf ríkissjóðs skv. lánsfjárlögum 1993. Þessi útgáfa er fyrsta skuldabréfaútgáfa ríkissjóðs í Bretlandi í 12 ár. Síðast voru gefin út skuldabréf í Bretlandi af hálfu ríkissjóðs á árunum 1981 og 1983, og var þar um að ræða lántöku samtals að fjárhæð 30 milljónir sterlingspunda. J.P. Morgan Securities Ltd í Lundúnum hafði forystu um útgáfuna og naut fulltingis nokkurra fremstu banka á Bretlandsmarkaði.

Í júlí 1993 voru gefin út skuldabréf ríkissjóðs á Evrópumarkaði. Útgáfufjárhæð nam 125 milljónum Bandaríkjadala, og er lánstími bréfanna fimm ár. Bréfin bera fasta vexti, 6% á ári. Útgáfugengi bréfanna

var 100,805. Aðalumsjón með útgáfunni hafði Goldman Sachs International Ltd í Lundúnum, en auk þess tóku þátt í útgáfunni nokkrar fleiri fjármálastofnanir. Andvirði útgáfunnar var notað til að greiða upp eldri útgáfu frá árinu 1985. Hin nýja útgáfa fól m.a. í sér framlengingu á lánstíma og niðurfellingu á eldri samningsákvæðum um lágmarksvexti.

Á árinu var tekin ákvörðun um opinbera skuldabréfaútgáfu í Bandaríkjunum snemma árs 1994. Það yrði í fyrsta sinn sem ríkissjóður gæfi út bréf á opinberum markaði í Bandaríkjunum. J.P. Morgan Securities Inc. í New York var falið að hafa forystu um skuldabréfaútgáfuna. Að auki voru fjármálafyrirtækin Citicorp Securities, Goldman Sachs og Merrill Lynch fengin til þess að standa að baki útgáfunni. Jafnframt var lögfræðifyrirtækið Shearman & Sterling ráðið til þess að annast lagalega hlið málsins.

Skuldabréfaútgáfa ríkissjóðs á almennum markaði í Bandaríkjunum fór fram 1. febrúar 1994. Gefin voru út skuldabréf að fjárhæð 200 milljónir Bandaríkjadala, og eru bréfin til 10 ára. Bréfin bera fasta vexti, 6,125% á lánstímanum, sem svarar til ávöxtunar á sambærilegum bandarískum ríkisverðbréfum að viðbættu 0,57% álagi. Útgáfugengi bréfanna er 98,81. Ávöxtun bandarískra ríkisverðbréfa til 10 ára nam 5,717% á útgáfutíma svo að ávöxtun bréfa ríkissjóðs svarar til 6,287%. Bréfin greiðast upp í einu lagi við lok lánstímans.

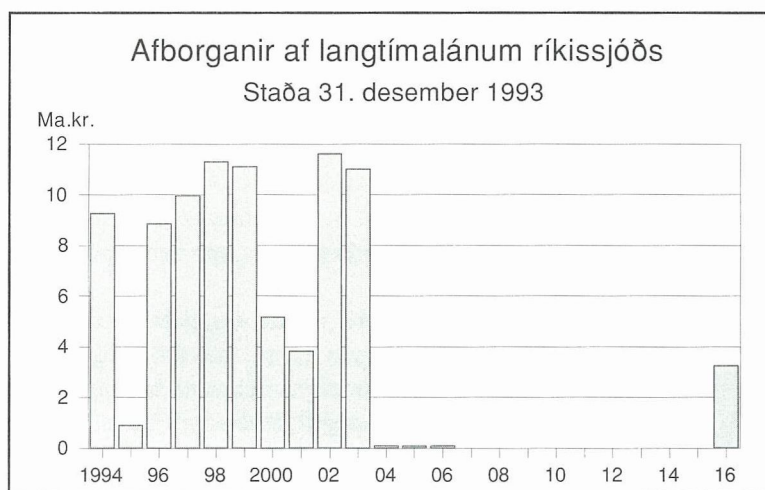
Forsenda fyrir útgáfu skuldabréfa ríkissjóðs á opinberum markaði í Bandaríkjunum er sú, að fyrir liggi formlegar lánshæfiseinkunnir bandarísku matsfyrirtækjanna Moody's Investors Service og Standard & Poor's. Langtímaeinkunnir matsfyrirtækjanna hafa til þessa verið veittar án þess að þau væru sérstaklega til þess kvödd, og því hafa þær verið veittar með óformlegum hætti. Lánshæfiseinkunnir þessara fyrirtækja hafa mikil áhrif á þau kjör sem lántakendum bjóðast á markaðnum. Fulltrúar matsfyrirtækjanna komu hingað til lands síðla árs 1993 og áttu viðræður við fulltrúa íslenskra stjórnvalda. Snemma árs 1994 tilkynnti Standard & Poor's að skuldabréfaútgáfa ríkissjóðs fengi langtímaeinkunnina A og Moody's veitti útgáfunni einkunnina A2. Þetta eru sömu einkunnir og veittar hafa verið til þessa með óformlegum hætti. Einkunnirnar eru til marks um að ríkissjóður sé traustur lántakandi með mikið hæfi til að greiða vexti og endurgreiða höfuðstól.

Auk útgáfu á opinberum markaði réðst ríkissjóður í eina einkaútgáfu á árinu 1993. Hinn 10. nóvember var undirritaður lánssamningur við Nippon Life International, japanskt tryggingafyrirtæki, um lán að fjárhæð 3 milljarðar japanskra jena. Lánið er til 9 ára og ber fasta vexti

4,4% á lánstímanum. Milligöngu um lánið hafði Sumitomo Bank í Lundúnum. Hér var um að ræða endurfjármögnun á láni að fjárhæð 3 milljarðar jena, sem tekið var fyrir milligöngu Mitsui Trust & Banking á árinu 1988. Það lán bar 5,5% vexti á ári og átti að endurgreiðast í einu lagi í maí 1998. Lán Sumitomo fól í sér framlengingu eldra lánsins um fjögur ár og lækkun á vöxtum um liðlega 1%.

Frá árinu 1985 hefur ríkissjóður gefið út skammtíma víxla á erlendum lánamarkaði. Leyfileg hámarksfjárhæð þessarar útgáfu nemur 350 milljónum Bandaríkjadala. Reynsla af víxlaútgáfunni er góð, og hafa vextir af þessu lánsfé numið rúmlega 0,07% undir millibankavöxtum í Lundúnum að jafnaði á árinu 1993. Í árslok 1993 voru 217 milljónir Bandaríkjadala útistandandi í víxlum. Bæði matsfyrirtækin gefa víxlaútgáfu ríkissjóðs hagstæðar skammtímaeinkunnir sem Standard & Poor's auðkennir með A-1 og Moody's með P-1.

Í árslok 1993 námu erlend lán ríkissjóðs jafnvirði rúmlega 102 milljarða króna. Um 40% erlendra lána ríkissjóðs voru í Bandaríkjadöllum, 14% í japönskum jenum og tæplega 46% lána voru í ýmsum Evrópugjaldmiðlum. Lágir vextir á erlendum fjármálamörkuðum hafa gefið tilefni til að auka hlutfall lána ríkissjóðs sem bera fasta vexti. Í árslok 1993 voru 72% erlends lánsfjár með föstum vöxtum borið saman við 61% árið áður.

Lántökur ríkisstofnana með ríkisábyrgð

Í lánsfjárlögum fyrir árið 1990 var fyrst kveðið á um að stofnunum með ríkisábyrgð væri skylt að kynna áform sín um lántökur fyrir Seðlabanka Íslands og leita eftir samþykki hans í umboði fjármálaráðuneytisins á kjörum og skilmálum. Er þetta samráð nú bundið í lögum um Lánasýslu ríkisins.

Tafla VII.1. Hlutfall gjaldmiðla í erlendum lánum ríkissjóðs í lok árs

	1991	1992	1993
<i>Fastir vextir:</i>			
Bandaríkjadalir	7,5	5,8	14,9
Sterlingspund	6,3	4,6	14,8
Svissneskir frankar	6,1	10,3	5,5
Franskir frankar	0,9	0,7	0,6
Japönsk jen	10,4	14,0	14,0
Þýsk mörk	14,4	20,6	18,1
Hollensk gyllini	1,1	0,5	0,1
ECU	5,7	4,6	4,0
Alls	52,4	61,1	72,0
<i>Breytilegir vextir:</i>			
Bandaríkjadalir	41,2	35,5	25,5
Svissneskir frankar	0,8	0,6	0,0
Þýsk mörk	5,6	2,8	2,5
Alls	47,6	38,9	28,0
Samtals	100,0	100,0	100,0

Á árinu 1993 gerðu átta aðilar, sem njóta ríkisábyrgðar, samninga, 12 að tölu, um lán við erlenda aðila. Heildarfjárhæð þessara lána nam um 17 ma. kr. á árslokagengi.

VIII. UMSJÁ SJÓÐA OG ÝMIS STARFSEMI FYRIR RÍKISSJÓÐ

Árið 1961 voru sett lög um ríkisábyrgðir. Með lögum þessum voru settar fastar reglur um veitingu ríkisábyrgða sem voru veittar til að auðvelda mönnum lántökur til uppbyggingar á ýmsum sviðum, jafnan á grundvelli heimilda í lögum. Í framhaldi af þessari lagasetningu var Ríkisábyrgðasjóður stofnaður með lögum nr. 49/1962. Sjóðnum var ætlað það hlutverk að annast undirbúning að veitingu ríkisábyrgða, leysa til sín kröfur sem á ríkissjóð féllu vegna veittra ábyrgða og innheimta slíkar kröfur. Í lögunum var heimild til að semja við banka um vörslu sjóðsins og rekstur. Með samningi dags. 24. september 1962 milli fjármálaráðherra og Seðlabanka Íslands var bankanum falin umsjá sjóðsins, og lagði hann sjóðnum til starfsfólk og alla aðstöðu.

Starfsemi sjóðsins fór vaxandi með árunum þar eð veruleg aukning varð á notkun ríkisábyrgða, m.a. vegna uppbyggingar í sjávarútvegi, bæði vinnslu og veiðum. Má þar t.d. nefna uppbyggingu togaraflotans. Ennfremur var veitt fyrirgreiðsla í sambandi við uppbyggingu í samgöngumálum og iðnaði með milligöngu Ríkisábyrgðasjóðs. Árið 1967 tók sjóðurinn við umsjón með Endurlánum ríkissjóðs, þ.e. þeim lánum sem ríkissjóður tók til eigin nota og til endurlána vegna ýmissa framkvæmda. Þessi starfsemi var áður hjá Framkvæmdabanka Íslands.

Árið 1963 var Ríkisábyrgðasjóði falin umsjón með láni sem ríkissjóður tók þá í Bretlandi árið áður og afgreiðslu endurlána af því. Var þetta fyrsta umsjónarverk sjóðsins með teknum og veittum lánum ríkissjóðs. Umfang þessarar lánaumsýslu jókst með árunum, en nú síðustu ár hefur dregið úr lánveitingum ríkissjóðs, og sama á raunar við um veitingu nýrra ríkisábyrgða.

Með lögum um Lánasýslu ríkisins árið 1990 var starfsemi Ríkisábyrgðasjóðs lögð undir hana, og hefur Ríkisábyrgðasjóður síðan verið deild í Lánasýslunni, en þó rekinn af Seðlabanka samkvæmt samningnum frá 1962. Hinn 23. september 1993 var gerður samningur milli fjármálaráðherra og Seðlabanka Íslands sem fjallar m.a. um skiptingu starfa milli Lánasýslu og Seðlabanka. Þar er ákveðið að fyrrgreindur samningur frá 1962 falli úr gildi í árslok 1993, enda flytjist Ríkisábyrgðasjóður þá til Lánasýslu ríkisins. Sá flutningur átti sér stað nú í

ársbyrjun 1994, og hafði sjóðurinn þá verið á vegum Seðlabanka Íslands í rúmlega 31 ár.

Starfsemi sjóðsins hefur verið með svipuðu sniði undanfarin ár, en þó heldur dregist saman með árunum. Nýjum ríkisábyrgðum hefur fækkað, og voru þær, ef undan eru skildar ábyrgðir á húsbrefum, hús-næðisbrefum og lánum sem ríkisfyrirtæki og ríkisstofnanir tóku, aðeins vegna tveggja lántakenda. Póst- og símamálastofnunin tók á árinu lán hjá Norræna fjárfestingarbankanum að fjárhæð 16 millj. Bandaríkja-dala, jafnvirði 1.027 m.kr. á lántökudegi, en það lán var með sjálf-skuldarábyrgð ríkissjóðs. Þá var veitt sjálfskuldarábyrgð á lán að fjár-hæð 500 m.kr. sem Tryggingarsjóður viðskiptabanka tók hjá Lands-banka Íslands. Fjárhæð nýrra húsbrefa og hús-næðisbrefa sem út voru gefin á árinu nam 16.264 m.kr. Nýjar ríkisábyrgðir námu því alls 17.791 m.kr. á árinu. Þá eru ekki taldar með lántökur fyrirtækja og stofnana sem njóta ríkisábyrgðar, svo sem ríkisbanka, stofnlánasjóða o.fl. Nýjar lántökur þessara aðila námu alls 16,8 ma.kr. Þeirra er nánar getið í kaflanum um erlend samskipti og lánamál.

Í árslok 1993 nam heildarfjárhæð skráðra ríkisábyrgða 86.322 m.kr. og hækkaði á árinu um 12.357 m.kr. Að auki er ríkissjóður ábyrgur sem eigandi fyrir skuldbindingum ýmissa fyrirtækja, stofnana og sjóða, svo sem banka og fjárfestingarlánasjóða, sem ekki eru taldir í þessari fjár-hæð.

Greiðslur sem á Ríkisábyrgðasjóð féllu á sl. ári voru til muna minni en undanfarin ár og námu alls 33 m.kr. nettó, en voru 220 m.kr. árið áður. Munar þar mestu að á árinu 1992 féllu á sjóðinn mjög miklar greiðslur vegna gjaldþrota fiskeldisfyrirtækja. Mestu greiðslur á árinu 1993 voru vegna loðdýralána og Tryggingadeildar útflutningslána, en á hana féll ábyrgð vegna saltsíldarsölu til Rússlands á árinu 1992. Kröfu þessa verður hugsanlega hægt að innheimta hjá kaupanda. Yfirlit yfir greiðslur úr Ríkisábyrgðasjóði vegna gjaldfallinna ríkisábyrgða og endurgreiðslur frá skuldurum árin 1988-1993 fer hér á eftir.

Tafla VIII.1. Innleystar kröfur og endurgreiðslur til Ríkisábyrgðasjóðs

<i>Í m.kr.</i>	<i>1988</i>	<i>1989</i>	<i>1990</i>	<i>1991</i>	<i>1992</i>	<i>1993</i>
Innleystar kröfur	304,1	410,6	585,6	492,4	370,0	260,8
Endurgreiðslur frá skuldurum	221,3	364,3	465,0	313,2	150,0	227,7
	82,8	46,3	120,6	179,2	220,0	33,1

Ríkisábyrgðasjóður hefur annast umsjón með ýmsum lánum sem ríkis-sjóður hefur tekið, erlendum og innlendum, og endlánum af þeim. Um lántökur ríkissjóðs er fjallað í köflunum Lánastofnanir og lána-

markaður og Erlend samskipti og lánamál. Þær lántökur ríkissjóðs sem snertu Ríkisábyrgðasjóð voru sala spariskírteina, en hún nam alls 8,9 ma. kr. á nafnverði, og erlendar lántökur ríkissjóðs sem námu 20,8 ma. kr. Þar af var 16,4 ma.kr. varið til endurgreiðslu eldri lána. Nettólántökur ríkissjóðs erlendis námu því 4,4 ma.kr. Nýjar lánveitingar Endurlána ríkissjóðs á árinu námu 5,6 ma.kr., og alls var fjárhæð endurlána í vörslu Ríkisábyrgðasjóðs 37,2 ma.kr. í árslok 1993.

Ábyrgðadeild fiskeldislána

Starfsemi Ábyrgðardeildar fiskeldislána var lítil á árinu. Nokkrar umsóknir bárust um ábyrgðir, en engin ný ábyrgð var veitt. Hins vegar samþykkt hækkun tveggja ábyrgða. Á árinu varð eitt fiskeldisfyrirtæki sem naut ábyrgðar gjaldþrota. Ekki hefur verið gerð upp krafa vegna þeirrar ábyrgðar, en ætla má að tjón deildarinnar sé um 13,7 m.kr. Við árslok voru í gildi 5 ábyrgðir alls að hámarksfjárhæð 182,6 m.kr. Ljóst er að hluti þeirrar fjárhæðar fellur á ábyrgðadeildina á þessu ári. Ekki er þó ljóst hvort þar er um endanlegt tap að ræða.

Orkusjóður

Samkvæmt orkulögum er Orkusjóði ætlað að veita lán til jarðhitaleitar, hitaveitna og einkarafstöðva. Ennfremur fara um sjóðinn framlög úr ríkissjóði til styrkingar rafdreifikerfa í sveitum og jarðhitarannsóknar. Dregið hefur úr lánastarfsemi sjóðsins á undanförunum árum, og er hún nú orðin mjög lítil. Á sl. ári voru veitt 7 ný lán, samtals að fjárhæð 5 m.kr. Framlög ríkissjóðs til sjóðsins námu á sl. ári alls 65,7 m.kr. Vaxtatekjur námu 46,6 m.kr., en vaxtagjöld 11,3 m.kr. Samtals námu styrkveitingar á árinu 23,8 m.kr. og skiptust eins og sýnt er á yfirlitinu hér á eftir.

Tafla VIII.2. Styrkveitingar Orkusjóðs 1993

Í m.kr.

Styrkveitingar skv. 74. gr. orkulaga:		
Til Rafmagnsveitna ríkisins	14,6	
Til Orkubús Vestfjarða	3,8	18,4
Aðrar styrkveitingar:		
Til sýslusjóðs A-Skaftafellssýslu	3,0	
Til Ljóstæknifélags Íslands	0,1	
Til Hólsfjallaáætlunar	2,3	5,4
		23,8

Hafnabótasjóður

Starfsemi Hafnabótasjóðs var svipuð og verið hefur undanfarin ár. Sjóðurinn veitir lán og styrki til hafnaframkvæmda og vegna tjóns á hafnamannvirkjum. Alls voru á árinu veitt lán til 10 hafnasjóða, samtals að fjárhæð 33,3 m.kr. sem er nokkru lægri fjárhæð en árið áður. Framkvæmdastyrkir voru veittir 22 hafnasjóðum, alls 69,7 m.kr. sem einnig er nokkru lægri fjárhæð en árið áður. Einn styrkur að fjárhæð 1 m.kr. var veittur vegna tjóna á hafnamannvirkjum. Sjóðnum var

Verðjöfnunarsjóður sjávarútvegsins

ætlað 90 m.kr. framlag á fjárlögum, jafnhátt framlagi fyrra árs. Vaxta-
tekjur voru 67,7 m.kr., en vaxtagjöld 27,4 m.kr.

Starfsemi Verðjöfnunarsjóðs sjávarútvegsins var með minnsta móti á árinu 1993, en það var 24. árið í sögu verðjöfnunar á sjávarafurðum. Að öllum líkindum verður liðið ár í raun síðasta ár verðjöfnunarstarfsemi í þessum atvinnuvegi, a.m.k. að sinni. Í desember 1993 lagði sjávarútvegsráðherra fram frumvarp á Alþingi um niðurfellingu Verðjöfnunarsjóðs sjávarútvegsins, og er stefnt að því að frumvarp þetta verði að lögum á vörðinginu 1994. Verðjöfnunarsjóður fiskiðnaðarins sem var fyrirrennari núverandi sjóðs var stofnaður með lögum nr. 74/1969, en virk verðjöfnun hófst hins vegar nokkru síðar eða í ársbyrjun 1970. Á þessum tímamótum þykir því rétt að rifja upp í nokkrum orðum tilurð og starfsemi Verðjöfnunarsjóðs fiskiðnaðarins.

Í þeim erfiðleikum sem dundu á sjávarútvegi í kjölfar síldarbrests og verðlækkunar á sjávarafurðum árið 1967 voru gerðar sérstakar ráðstafanir til bjargar sjávarútveginum með lögum nr. 4/1967. Hluti þessara ráðstafana var stofnun verðbótasjóðs sem annars vegar skyldi greiða verðbætur til útgerðarinnar og hins vegar til hraðfrystiðnaðarins. Í lögum þessum var jafnframt greint frá áformum um að setja á stofn verðjöfnunarsjóð fiskiðnaðarins. Í lok sama árs voru sett lög (nr. 79/1967) þar sem enn var kveðið á um víðtækar ráðstafanir í þágu sjávarútvegsins, en þar var ákvarðað að afgangur af gengishagnaði vegna nýafstaðinnar gengisfellingar skyldi renna sem stofnframlag til Verðjöfnunarsjóðs fiskiðnaðarins.

Frumvarp til laga um Verðjöfnunarsjóð fiskiðnaðarins var síðan lagt fram á Alþingi síðla árs 1968 og samþykkt eftir talsverðar umræður 29. maí 1969. Sjóðurinn hóf þá þegar starfsemi, en raunveruleg verðjöfnun byrjaði þó ekki fyrr en í ársbyrjun 1970.

Helstu þættir í lögunum um Verðjöfnunarsjóð fiskiðnaðarins voru þessir:

1. Að draga úr áhrifum verðsveiflna er verða kynnu á útflutningsafurðum fiskiðnaðarins.
2. Verðjöfnunarsjóði var skipt í deildir eftir tegundum afurða, og skyldu deildirnar hafa aðskilinn fjárhag.
3. Í byrjun hvers framleiðslutímabils skyldi sjóðsstjórnin ákveða verðgrundvöll (svokallað viðmiðunarverð) fyrir hverja deild sjóðsins, en við þennan verðgrundvöll var miðaður útreikningur á verðjöfnun. Við ákvörðun á verðgrundvöllinum skyldi einkum hafa hliðsjón af verðlagi þriggja undangenginna ára og afkomu í hlutaðeigandi framleiðslugrein.
4. Inngreiðslur og útgreiðslur verðjöfnunar voru þannig ákveðnar að

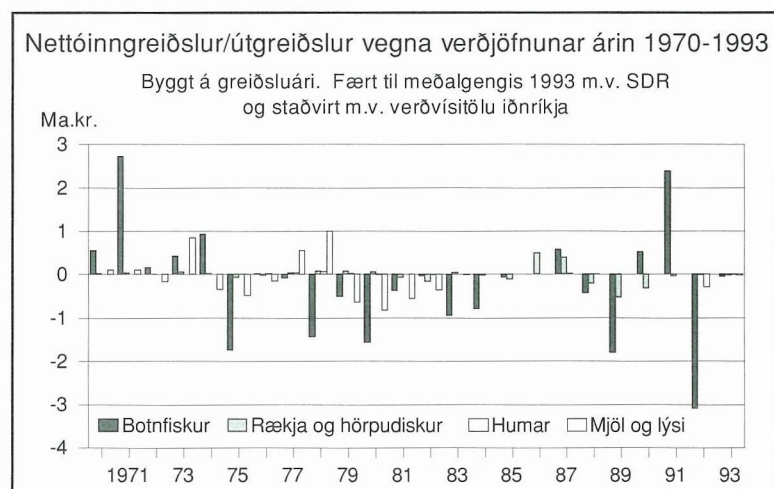
allt að helmingi mismunar milli ofangreinds grundvallarverðs og meðalverðs á hverju framleiðslutímabili skyldi innheimt í sjóðinn eða greitt úr honum, eftir því hvort raunverulegt meðalverð var hærra eða lægra en áður útreiknað grundvallarverð.

5. Stjórnin var þannig skipuð að í henni sátu 3 fulltrúar stjórnvalda, en 4 fulltrúar hagsmunaaðila.

Þessi lög voru síðan að mestu óbreytt allt þar til Verðjöfnunarsjóður fiskiðnaðarins var lagður niður árið 1990 og Verðjöfnunarsjóður sjávarútvegsins stofnaður. Breytingar voru þó gerðar á lögum um Verðjöfnunarsjóð í nokkur skipti í 20 ára sögu hans. Meðal annars var fljótlega ákveðið að Seðlabankinn hefði með höndum rekstur sjóðsins og innstæður hans skyldu vera gengistryggðar eða varðveittar í erlendri mynt. Afdrifarík lagabreyting var gerð árið 1972 þegar ákveðið var að greiða úr sjóðnum til frystiðnaðarins þótt ekki stæðu til þess forsendur samkvæmt fyrri lögum, og fullyrða má að við þessa ráðstöfun hafi dregið mjög úr trausti á sjóðnum.

Í lögum nr. 13/1979, svokölluðum Ólafslögum, voru ákvæði sem snertu Verðjöfnunarsjóð. Meðal annars var kveðið svo á að stjórn Verðjöfnunarsjóðs skyldi við ákvörðun á verðjöfnun líta til afkomu einstakra sjávarútvegsgreina. Með þessu ákvæði var sett inn í lögina stífari afkomutenging en áður hafði verið. Þetta reyndist hafa mikil áhrif á næstu árum, sérstaklega upp úr 1985.

Í töflu 3 eru sýndar nettóhreyfingar inn- og útgreiðslna Verðjöfnunarsjóða fiskiðnaðarins og sjávarútvegsins allt frá 1970 til ársloka 1993, en greiðslurnar eru færðar til meðalgengis á SDR eins og það var árið

1993. Til að veita betri yfirsýn eru á meðfylgjandi mynd sýndar nettó-inngreiðslur og útgreiðslur.

Þegar líða tók á 9. áratuginn var orðið ljóst að gera þyrfti verulegar breytingar á fyrirkomulagi verðjöfnunar ef halda skyldi áfram slíkri starfsemi. Nefnd um endurskoðun á sjóðakerfi sjávarútvegsins, sem starfaði á árunum 1985-86, fjallaði sérstaklega um Verðjöfnunarsjóð. Niðurstaða hennar var að sjóðurinn gegndi mikilvægu hlutverki og skyldi starfa áfram. Skoðanir voru þó mjög skiptar um sjóðinn, og umræða um hann hélt áfram. Aftur skipuðu stjórnvöld nefnd haustið 1987 til að athuga verðjöfnun í sjávarútvegi. Komst hún að þeirri niðurstöðu að leggja ætti niður Verðjöfnunarsjóð fiskiðnaðarins. Af því varð þó ekki. Enn var ný nefnd skipuð árið 1989 og ákveðið að hefja undirbúning að setningu nýrra laga um verðjöfnun á sjávarafurðum þar sem helstu agnár þáverandi kerfis yrðu sniðnir af og fyrirkomulag og framkvæmd yrði hvort tveggja gert skilvirkara. Frumvarp að lögum um Verðjöfnunarsjóð sjávarútvegsins var síðan lagt fram vorið 1990 og löginn samþykkt frá alþingi í maímánuði sama ár (lög nr. 39/1990). Tók hinn nýi sjóður til starfa 1. júní 1990.

*Tafla VIII.3. Nettóinngreiðslur/útgreiðslur vegna verðjöfnunar
1970-1993*

*Byggt á greiðsluári. Fært til meðalgengis 1993 m.v. SDR og staðvirt
m.v. smásöluvísitölu helstu iðnaðarlanda*

<i>Í m.kr.</i>	<i>Botnfisk- afurðir</i>	<i>Rækja og hörpudisk.</i>	<i>Humar</i>	<i>Mjöl og lýsi</i>
1970	557,7	14,8	0,0	111,3
1971	2722,2	34,0	0,0	100,3
1972	111,3	3,0	49,6	-165,3
1973	367,2	65,0	64,6	845,9
1974	888,8	20,9	46,9	-337,6
1975	-1742,4	-63,7	8,8	-485,1
1976	17,2	-24,5	14,0	-148,7
1977	-72,9	37,5	38,4	557,6
1978	-1437,0	77,5	58,3	998,2
1979	-51,7	72,1	14,5	-636,5
1980	-1564,7	64,4	-1,1	-815,0
1981	-374,2	-56,1	0,0	-557,6
1982	-30,4	-156,9	-0,5	-362,7
1983	-953,1	46,2	0,0	-0,9
1984	-797,6	-27,4	0,0	0,0
1985	-67,0	-106,8	0,0	0,0
1986	0,1	496,7	0,0	0,0
1987	586,4	399,6	25,9	0,0
1988	-433,4	-208,4	0,9	0,0
1989	-1800,8	-528,7	0,0	0,0
1990	521,9	-308,8	0,0	0,0
1991	2394,2	-41,0	0,0	0,0
1992	-3111,2	-3,0	-281,0	0,0
1993	-50,9	-23,3	-7,2	-26,8

Tilgangur laganna um Verðjöfnunarsjóð sjávarútvegsins er í meginatriðum hinn sami og eldri laga um Verðjöfnunarsjóð fiskiðnaðarins, þ.e. að draga úr áhrifum verðsveiflna sjávarafurða á þjóðarþúskapinn. Helstu atriðin í reglum sjóðsins eru þessi:

1. Sjóðnum er skipt í deildir eftir tegundum afurða.
2. Verðjöfnun er reiknuð á grundvelli 60 mánaða (5 ára) meðaltalsverðs hlutaðeigandi afurðar. Greiða skal inn eða úr sjóðnum þegar raunverulegt markaðsverð, að teknu tilliti til 3-5% verðbils, er yfir eða undir staðvirtu meðaltalsverði undangenginna 60 mánaða.
3. Hlutfall inn- og útgreiðslu er ákveðið mánaðarlega fyrirfram og gildir um heildstæðari afurðaflokka en áður; t.d. eru allar unnar botnfiskafurðir í einni deild.
4. Inngreiðslur til sjóðsins skulu renna inn á verðjöfnunarreikninga á nafni hlutaðeigandi framleiðanda, og greiðslur verðbóta geta aldrei numið hærri fjárhæð en er inni á viðkomandi verðjöfnunarreikningi.
5. Sjávarútvegsráðherra skipar 5 manna stjórn sjóðsins, 3 án tilnefningar og 2 eftir tilnefningu hagsmunaaðila.

Stofnun hins nýja sjóðs fór saman við ört hækkandi verð á botnfiskafurðum, þannig að í ágúst mánuði 1990 var komið tilefni til inngreiðslu í sjóðinn. Stóð sú inngreiðsla allt þar til hún var felld niður frá áramótum 1991/92 með lögum nr. 79/1991.

Í maí 1992 hafði afkoman í sjávarútvegi versnað svo að nauðsyn þótti bera til að greiða út þær innstæður sem framleiðendur áttu hjá sjóðnum. Í lögum þeim um þessa útgreiðslu, sem samþykkt voru á Alþingi í maímánuði 1992 (Lög um sérstaka útgreiðslu úr Verðjöfnunarsjóði sjávarútvegsins nr. 29/1992), var ákveðið að verja innstæðum reikningshafa til greiðslu á vanskilum þeirra við lánardrottna og eftir atvikum til greiðslu inn á langtíma veðskuldir. Hluti af innstæðunum rann þó til lífeyrissjóða sjómanna til að mæta óbeinum þætti þeirra í væntanlegri verðjöfnun.

Þessi sérstaka útgreiðsla hófst í lok júlímánaðar 1992. Alls áttu um 900 fyrirtæki innstæðu hjá sjóðnum. Lokið var við að afgreiða megnið af þessum fyrirtækjum fyrir árslok 1992, en allnokkur fjöldi fyrirtækja hafði ekki sótt um útgreiðslu á tilsettum tíma á því ári, og komu því erindi frá þessum fyrirtækjum til afgreiðslu á árinu 1993. Í árslok 1993 var alls búið að afgreiða 658 erindi, en 572 erindi höfðu verið afgreidd 1992. Þannig voru 86 fyrirtæki afgreidd á árinu 1993 og útgreidd fjárhæð 52,3 m.kr. Um áramótin 1993/94 var enn eftir að greiða út

innstæður fjölda fyrirtækja eða rúmlega 200, en innstæður þeirra flestra eru tiltölulega mjög lágar. Heildarfjárhæð þessarar sérstöku útgreiðslu úr Verðjöfnunarsjóði til ársloka nam samtals 2.964,4 m.kr.

Tekin hefur verið saman ítarleg skýrsla um útgreiðsluna, og miðast niðurstöðurnar við áramótin 1993/94. Helstu niðurstöður skýrslunnar eru sýndar í eftirfarandi töflum (tafla 4 og 5). Þar kemur fram hvernig útgreiðslan skiptist á helstu flokka lánardrottna þeirra sjávarútvegsfyrirtækja sem áttu innstæður hjá Verðjöfnunarsjóði.

*Tafla VIII.4. Sérstakar útgreiðslur skv. lögum nr. 29/1992
flokkaðar eftir atvinnugreinum lánardrottna*

	<i>Útgreiðslur í m.kr.</i>	<i>Hlutfalls í öðlur</i>
Bankar	704,0	26,9
Fiskveiðasjóður	316,7	12,1
Atvinnuþryggingadeild	280,0	10,7
Olúfyrirtæki	214,6	8,2
Ríkissjóður	167,5	6,4
Byggðastofnun	141,3	5,4
Tryggingarfélög	123,0	4,7
Sveitarfélög	117,8	4,5
Sparisjóðir	109,9	4,2
Lífeyrissjóðir	96,8	3,7
Ríkisábyrgðasjóður	91,6	3,5
Sjávarútvegsfyrirtæki	102,1	3,9
Þjónustugreinar	81,1	3,1
Aðrir	70,7	2,7
Alls	2.617	100

Eins og vænta mátti kom langmestur hluti útgreiðslunnar í hlut banka, sparisjóða og fjárfestingarlánasjóða, samtals 1.644 m.kr. eða tæplega 63% af heildarútgreiðslunni. Helstu þjónustufyrirtæki sjávarútvegsfyrirtækja koma þar næst. Olúfyrirtæki fengu í sinn hlut 215 m.kr. eða 8,2%, tryggingarfélög 123 m.kr., lífeyrissjóðir 97 m.kr. og ýmsar aðrar þjónustugreinar 81 m.kr. Þá komu í hlut innheimtumanna ríkissjóðs 167 m.kr. eða 6,4% af heildarútgreiðslunni.

Þegar litið er á hvernig útgreiðslur af reikningum Verðjöfnunarsjóðs skiptast milli lögaðila í sjávarútvegi annars vegar og einstaklingsfyrirtækja hins vegar kemur í ljós að tæplega 6% af útgreiddum innstæðum tilheyrðu einstaklingsfyrirtækjum, en 88% frá lögaðilum í sjávarútvegi. Um 6% af útgreiðslunni kom frá fyrirtækjum sem flokkuð eru sem verslunar- og þjónustufyrirtæki skv. fyrirtækjaflokkun í Þjóðskrá.

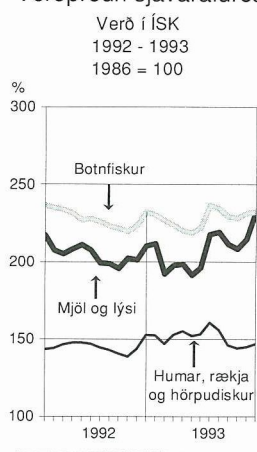
Einnig var gerð athugun á aðsetri þeirra aðila sem fengu greitt út af innstæðureikningum sínum hjá sjóðnum. Kemur í ljós að sjávarútvegsfyrirtækin í Reykjavík og Hafnarfirði fengu drýgstan hlutann eða

17,4%, en fyrirtækin á Norðurlandi eystra litlu lægra hlutfall eða 16,8%. Lægst var hlutfallið á Norðurlandi vestra eða 5,3%. Í eftirfarandi töflu er sýnd nákvæm landshlutaskeyting á útgreiðslunum.

Tafla VIII.5. Sérstakar útgreiðslur flokkaðar eftir aðsetri hlutaðeigandi sjávarútvegsfyrirtækja

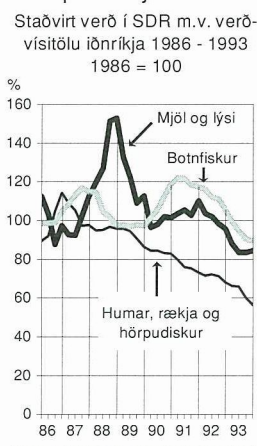
	Útgreiðslur í m.kr.	Hlutfalls- tölur
Reykjavík/Hafnarfjörður.....	455,36	17,4
Suðurnes.....	345,44	13,2
Vesturland.....	198,89	7,6
Vestfirðir.....	327,13	12,5
Norðurland vestra.....	138,70	5,3
Norðurland eystra.....	439,66	16,8
Austfirðir.....	387,32	14,8
Suðurland.....	324,51	12,4
Alls.....	2.617,00	100,0

Verðþróun sjávarafurða

Eins og áður er frá greint var tíðindalítið hjá Verðjöfnunarsjóði sjávarútvegsins árið 1993. Verðlag á helstu sjávarafurðum var lágt allt árið og var reyndar lægra en um langt árabíl að tiltölu við smásöluverð í helstu iðnríkjum. Stærstu afurðaflokkarnir, svo sem freðfiskur, saltfiskur, rækja og mjöl og lýsisafurðir, lækkuðu allt árið. Þó voru teikn á lofti um það í árslok að verðfallinu kynni að vera lokið þar sem samantækn verðvísitala sjávarafurða tók að rétta við seinustu mánuði ársins. Þegar horft er til ársins í heild kemur í ljós að meðalverðsvísitala (reiknuð í SDR-einingum og staðvirt með vísitölu smásöluverðs helstu iðnríkja) hafði lækkað um 14% frá árinu 1992. Verðþróun á einstökum afurðum á sama grunni og að ofan greinir var þó mjög mismunandi. Þannig lækkaði verð á humri um rúmlega 18%, saltfiskur lækkaði um 21%, rækja um 11%, mjöl og lýsi um 13% og freðfiskur um 13%.

Verðþróun sjávarafurða

Flestallar deildir Verðjöfnunarsjóðs voru tómar í ársbyrjun 1993. Aðeins var innstæða til ráðstöfunar í mjöl- og lýsisdeild, í hörpudiskdeild og í skreiðardeild, en innstæður þessar áttu rót sína að rekja til hins fyrri verðjöfnunarsjóðs. Í janúar var ákveðið að greiða verðbætur á loðnummjöl og lýsi á allan útflutning febrúarmánaðar. Einnig var ákveðin greiðsla verðbóta á skreið og hörpudisk. Innstæðan í mjöl og lýsisdeildinni nægði aðeins til að greiða hluta af áður ákveðnu verðbótahlutfalli fyrir febrúarmánuð eða 2,9% á fob-verðmæti útflutningsins. Var því ekki ákveðin frekari útgreiðsla vegna verðjöfnunar mánuðina á eftir þrátt fyrir ærið verðbótatílefni. Samtals námu verðbótargreiðslur vegna mjöl- og lýsisútflutnings í febrúarmánuði 26.8 m.kr. Innstæður í hörpudiskdeildinni nægðu hins vegar til greiðslu verðbóta mánuðina febrúar til apríl, en þá gengu innstæður til þurrðar. Greiddar voru 23,3 m.kr. sem verðbætur á hörpudisk.

Mjög hefur dregið út framleiðslu á skreið á undanförunum árum, og var svo einnig á árinu 1993. Þrátt fyrir að verðbótagreiðslur hafi verið ákveðnar hlutfallslega allhár, eða allt að 8,8%, námu greiðslur verðbóta út á skreið aðeins 5,7 m.kr. til áramóta 1993/94. Var þá enn allnokkur innstæða fyrir hendi á skreiðarreikningi sjóðsins.

Í ársbyrjun 1993 námu innstæður á reikningum Verðjöfnunarsjóðs sjávarútvegsins í Seðlabankanum alls 326,8 m.kr. Þar af nam stofnfé frá Verðjöfnunarsjóði fiskiðnaðarins 211,3 m.kr., innstæður á verðjöfnunarreikningum (þ.e. innstæður á nafni einstakra framleiðenda) alls 59,8 m.kr. og annað eigið fé 55,7 m.kr. Var þá eftir að færa verulegan hluta af stofnfjárreikningnum yfir á sameiginlegan reikning Verðjöfnunarsjóðs sjávarútvegsins vegna þess ákvæðis í lögum sjóðsins að innstæður á nafni framleiðenda sem eru gjaldþrota eða hafa hætt starfsemi sinni skuli færðar á sameiginlegan reikning.

Sjóðshreyfingar á árinu 1993 voru annars vegar útgreiðslur af reikningum framleiðenda skv. áðurgreindum lögum um sérstaka útgreiðslu úr Verðjöfnunarsjóði og hins vegar verðbótagreiðslur á mjöl og lýsi, hörpudisk og skreið.

Útgreiðslur af reikningum innstæðuhafa til lánardrottna skv. lögum nr. 29/1992 námu alls 45,1 m.kr., en hreinar verðbótagreiðslur voru samtals 55,8 m.kr. Sjóðshreyfingar Verðjöfnunarsjóðs eru sýndar í eftirfarandi töflu.

Tafla VIII.6. Innstæður og sjóðshreyfingar Verðjöfnunarsjóðs sjávarútvegsins 1. janúar til 31. desember 1993

Aðeins sýndar hreyfingar í virkum deildum

<i>Í m.kr</i>	<i>Innstæður 01.01.93</i>	<i>Inngr./útgr. nettó</i>	<i>Vaxta- tekjur</i>	<i>Gengis- munur</i>	<i>Innstæður 31.12.93</i>
<i>Skiptir reikningar alls</i>	58.710	-50.033	1.342	3.079	13.088
Botnfiskafurðir, unnar	43.050	-37.113	909	2.170	9.017
Botnfiskafurðir, óunnar	15.659	-12.920	432	899	4.071
<i>Óskiptir reikningar</i>	208.057	-209.236	11.374	22.461	32.655
þar af v/ hörpudisks	22.477	-24.050	584	990	0
þar af v/ skreiðar	23.343	-5.742	1.243	3.134	21.978
þar af v/ mjöls og lýsis	36.956	-39.991	1.149	1.885	0
<i>Sameiginlegur reikningur</i>	50.277	153.442	2.712	6.640	213.070
<i>Verðjöfnunarsjóður, alls</i>	317.043	-105.827	15.428	32.170	258.814

Lagabreytingar

IX. ÝMSIR ÞÆTTIR Í STARFSEMI BANKANS OG LAGABREYTINGAR

Á árinu 1993 voru gerðar víðtækar breytingar á lögum er varða banka og sparisjóði og fjármagnsmarkaðinn í heild. Hér á eftir er getið helstu laga og efni þeirra rakið í stuttu máli.

Lög um verðbréfavíðskipti (nr. 9/1993). Í lögum þessum eru skilgreind helstu hugtök á þessu sviði. Fjallað er um leyfi til verðbréfamiðlunar, starfsleyfi verðbréfafyrirtækja, misnotkun trúnaðarupplýsinga og ýmislegt fleira. Lögin eru sett í tengslum við aðild Íslands að samningnum um EES.

Lög um verðbréfasjóði (nr. 10/1993). Í lögnum er skilgreind starfsemi verðbréfasjóða, skráning þeirra og starfsleyfi. Ákvæði eru um samþykktir verðbréfasjóða, rekstrarfélög og vörslufyrirtæki, hlutdeildarskírteini, eftirlit o.fl. Lögin eru m.a. sett í tengslum við aðild Íslands að samningnum um EES.

Lög um Verðbréfaþing Íslands (nr. 11/1993). Hér eru lögfest meginatriði reglna um Verðbréfaþing Íslands og þingið gert að sjálfseignarstofnun sem hefur einkarétt til að þinga um verðbréf hér á landi. Í lögnum eru ákvæði um hlutverk Verðbréfaþingsins, hverjir eigi rétt til þess að vera þingaðilar, skráningu verðbréfa, eftirlit o.fl.

Lög um ráðstafanir til að efla eiginfjárstöðu innlánsstofnana (nr. 16/1993). Lögin kveða á um heimild til allt að 2000 m.kr. víkjandi láns úr ríkissjóði til Landsbankans. Ennfremur er gerð sú breyting á Tryggingarsjóði viðskiptabanka að honum verður heimilt að veita viðskiptabönkum víkjandi lán til að efla eiginfjárstöðu þeirra.

Lög um neytendalán (nr. 30/1993). Lög þessi taka til ákveðinnar tegundar lánssamninga sem lánveitandi gerir í atvinnuskyni við neytendur og gerðir eru til meira en þriggja mánaða. Fjallað er um upplýsingaskyldu lánveitanda, framsal kröfuréttinda o.fl.

Lög um viðskiptabanka og sparisjóði (nr. 43/1993). Um er að ræða sameiginlega löggjöf um banka og sparisjóði. Ýmsar breytingar eru gerðar frá eldri lögum, og má rekja hinar helstu til tilskipana Evrópu-bandalagsins og aðildar Íslands að samningnum um EES.

Samningur við ríkissjóð

Lög um aðgerðir gegn peningabætti (nr. 80/1993). Í lögum þessum er hugtakið peningabætti skilgreint. Lögin gilda um fyrirtæki og stofnanir sem veita almenningi fjármálaþjónustu og eru nánar tilgreind í lögnum. Til þess að koma í veg fyrir að fjármálastofnanir verði notaðar til að þvætta peninga er þeim boðið að rækja innra eftirlit og þjálfun starfsmanna.

Lög um heimild fyrir ríkisstjórnina til þess að auka hlutafé Íslands í Norræna fjárfestingarbankanum og að staðfesta breytingar á samþykktum bankans (nr. 85/1993). Ríkisstjórninni er heimilað að samþykkja hækkun á hlutafé bankans og jafnframt að auka hlutafé Íslands í bankanum.

Á árinu 1990 voru samþykkt á Alþingi lög um Lánasýslu ríkisins, þar sem m.a. er kveðið á um að Lánasýsla ríkisins annist um lántökur ríkissjóðs og ríkisstofnana innanlands og utan, svo og að Ríkisábyrgðasjóður skuli vera deild í Lánasýslu ríkisins. Jafnframt er í lögnum ákvæði um að heimilt sé að semja við Seðlabanka Íslands um að hann annist framkvæmd erlendra lánamála, ríkisábyrgða- og endurlánamála, svo og önnur verkefni sem Lánasýslu ríkisins eru falin með lögnum eftir því sem hagkvæmt þykir.

Á árinu 1993 var gerður samningur milli fjármálaráðherra og Seðlabanka Íslands um þessi mál. Samkvæmt þeim samningi er gert ráð fyrir því að Seðlabankinn annist áfram erlendar lántökur fyrir ríkissjóð.

Jafnframt var felldur úr gildi samningur milli fjármálaráðherra og Seðlabankans um starfsemi Ríkisábyrgðasjóðs frá árinu 1962 með þeim afleiðingum að starfsemi Ríkisábyrgðasjóðs og endurlána ríkissjóðs flyst úr Seðlabankanum til Lánasýslu ríkisins, en með þeirri breytingu flytjast 5 starfsmenn bankans til Lánasýslunnar.

Gert er ráð fyrir að Seðlabankinn annist áfram framkvæmd ýmissa verkefna á sviði innlendrar lánsfjáröflunar, einkum að því er snertir undirbúning prentunar og útgáfu spariskírteina, umsýslu vegna áskriftarkerfis og sölu og innlaun á markaðsverðbréfum ríkissjóðs.

Þetta hefur haft í för með sér þær breytingar á skipulagi bankans að sjóðadeild hefur verið lögð niður, en þeir sjóðir sem enn verða vistaðir í bankanum falla nú undir bókhaldssvið.

Eftirlit með greiðslu- kortastarfsemi

Með samkeppnislögum (nr. 8/1993), sem tóku gildi 1. mars 1993, var Samkeppnisstofnun og Samkeppnisráði falið að hafa eftirlit með greiðslukortastarfsemi hér á landi. Í lögnum segir m.a. að útgefendur

Seðlar og mynt

greiðslukorta skuli tilkynna slíka útgáfu til Samkeppnisstofnunar og að hún haldi skrá yfir þá. Sama gildi um umboðsmenn erlendra greiðslukortafyrirtækja sem reka greiðslumiðlun með notkun greiðslukorta hér á landi. Ennfremur segir að telji Samkeppnisráð að viðskiptaskilmálar kortaútgefenda feli í sér óréttmæt skilyrði, sem aðeins taki mið af eigin hagsmunum eða komi illa niður á hagsmunum korthafa eða greiðsluviðtakenda, og viðskiptahættirnir séu ekki sambærilegir við það sem almennt gerist í helstu viðskiptaríkjum Íslendinga, geti ráðið lagt bann við slíkum skilmálum og lagt fyrir kortaútgefanda að breyta viðskiptaháttum sínum.

Í árslok voru seðlar og mynt í umferð 4.311,9 m.kr. og höfðu aukist um 7,7% á árinu. Árið áður var aukningin 8,1% og árið 1991 5,2%. Sýnir tafla 16 í töflusafni skiptingu seðla og myntar eftir stærðum í hver árslok 1990-1993. Seðlagreiningardeild bærust til vinnslu 16,9 millj. seðla á árinu, samtals að fjárhæð 18.636,8 m.kr., en í mynttalningu voru taldar 40,8 millj. stk. að fjárhæð 578,6 m.kr. Til seðlaeyðingar fóru 3,3 millj. seðla að fjárhæð 1.682,6 m.kr.

Kostnaður við útgáfu seðla og myntar, annar en laun, nam 37,4 m.kr. á árinu. Þar af er framleiðslukostnaður á 2 millj. stk. af 500 króna seðlum 13,4 m.kr. og 3 millj. stk. af 1000 króna seðlum 19,6 m.kr. Engin mynt var slegin, og er annar kostnaður einkum vegna dreifingar á seðlum og mynt í 22 seðlageymslur sem Seðlabankinn rekur í góðu samstarfi við banka eða sparisjóði á ýmsum stöðum á landinu.

Á árinu var að mestu lokið undirbúningi að útgáfu 100 kr. myntar, en engin ákvörðun hefur enn verið tekin um hvenær hún verður látin í umferð. Þröstur Magnússon, grafískur hönnuður, teiknaði myntina. Einnig var hafinn undirbúningur að útgáfu nýrrar seðlastærðar, og hefur Kristínu Þorkelsdóttur, grafískum hönnuði, verið falið að gera tillögur að útliti seðilsins.

Undanfarna mánuði hefur verið unnið að útgáfu minnispeninga í tilefni af 50 ára afmæli Lýðveldisins. Gefnir verða út þrír minnispeningar er bera myndir af þremur fyrstu forsetum Lýðveldisins, en peningana teiknaði Þröstur Magnússon, og verða þeir slegnir hjá Royal Mint í Englandi. Peningarnir eru úr silfri (925/1000), 39 mm að þvermáli, og er verðgildi hvers penings kr. 1.000. Hámarksupplag hefur verið ákveðið 3.000 sérslegin sett (9.000 peningar) og 6.000 sett (18.000 peningar) af venjulegri sláttu. – Gert er ráð fyrir að sala hefjist í byrjun mars 1994.

Hafist var handa við að bæta léttbyggðri þakhæð á húseign bankans að Einholti 4, þar sem er bóka- og skjalasafn, sameiginlegt myntsafn

Þjóðminjasafns og Seðlabankans, geymslur o.fl. Stærð hússins eftir stækkun verður um 1950 m², en hin nýja hæð er um 400 m². Áætlaður kostnaður er 50 m.kr., og verður framkvæmdum skipt jafnt á tvö ár.

Ráðist var í þessa framkvæmd m.a. vegna þess að með tölvuskráningu bókasafnsins í „Gegni“, tölvuskráningarkerfi Landsbókasafns og Háskólabókasafns, hefur aðsókn að safninu aukist, og er því nauðsynlegt að búa betri aðstöðu fyrir fræðimenn, háskólafolk og aðra gesti safnsins. Nauðsynlegt er einnig talið að stækka sýningarsal myntsafns Seðlabankans og Þjóðminjasafnsins, en bankinn hefur skyldum að gegna við rekstur þess. Þá fæst við stækkun hússins sérbúið húsnæði til kennslu og starfsþjálfunar sem til þessa hefur vantað. Ennfremur má nefna að fyrirsjáanlegt er að skjalasafn og önnur starfsemi í Einholti muni ekki fá húsnæði í Seðlabankahúsinu næstu 9 árin, þar sem leigusamningur við Reiknistofu bankanna hefur verið framlengdur til ársins 2002.

Frá því að Verðbréfaþing Íslands var stofnsett árið 1985 hefur það haft starfsaðstöðu í húsnæði bankans. Í júní sl. var gert samkomulag milli Verðbréfaþings Íslands og Seðlabanka Íslands um greiðslu þóknunar fyrir afnot af húsnæði og þjónustu í Seðlabankahúsinu. Gildir samkomulagið frá 1. júlí 1993 og er uppsegjanlegt með þriggja mánaða fyrirvara af beggja hálfu.

Gjaldeyrismál

Á grundvelli 5. gr. laga nr. 87/1992 um gjaldeyrismál voru settar í reglugerð 471/1992 nokkrar takmarkanir á heimildum til gjaldeyrisviðskipta, sem varða ákveðna flokka fjármagnshreyfinga. Þær takmarkanir giltu sumar hverjar aðeins á árinu 1993, og aðrar falla úr gildi í árslok 1994. Hér á eftir verður gerð nokkur grein fyrir þeim takmörkunum sem giltu á árinu 1993 og þeim sem gilda áfram út árið 1994.

1. Viðskipti innlendra aðila með erlend markaðsbréf. Viðskipti með skammtímabréf, þ.e. með lokagjalddaga allt að einu ári frá útgáfudegi, voru óheimil á árinu 1993, en eru heimil á árinu 1994 með þeim fjárhæðarmörkum að heildareign innlends aðila nemi ekki hærri fjárhæð en jafnvirði 1 milljónar króna, en innlends verðbréfasjóðs að jafnvirði 175 millj. króna. Fjárhæðarmörk falla niður frá og með 1. janúar 1995. Viðskipti innlendra aðila með erlend langtímaverðbréf í erlendri mynt voru skv. bráðabirgðaákvæðum laga og reglugerðar háð þeim fjárhæðarmörkum á árinu 1993 að heildareign innlends aðila næmi ekki hærri fjárhæð en jafnvirði 750 þús. króna og heildarkaup þingaðila að Verðbréfaþingi Íslands að jafnvirði 150 millj. króna. Gildistími bráðabirgðaákvæðanna var settur til þess tíma er samningurinn um Evrópska efnahagssvæðið öðlaðist gildi að því er Ísland varðaði, en þó ekki lengur en til og með 31. des. 1993. Í reynd fór hvort tveggja saman.

2. *Viðskipti innlendra aðila með innlend skammtímaverðbréf í erlendri mynt.* Á árinu 1993 var innlendum aðilum óheimilt að kaupa innlend skammtímaverðbréf í erlendri mynt. Slík viðskipti eru heimil frá og með 1. janúar 1994, en fjárhæðarmörk gilda út árið að því er varðar verðbréf sem gefin eru út erlendis. Fjárhæðarmörk eru hin sömu og gilda um viðskipti með erlend skammtímaverðbréf og falla niður frá og með 1. janúar 1995.

3. *Viðskipti erlendra aðila með innlend skammtímaverðbréf.* Erlendum aðilum var á árinu 1993 óheimilt að kaupa innlend skammtímaverðbréf útgefin hérlandis, en slík viðskipti eru heimil frá og með 1. janúar 1994, þó háð þeim fjárhæðarmörkum á árinu 1994 að heildareign erlends aðila á skammtímaverðbréfum skal ekki nema hærri fjárhæð en 75 millj. króna. Fjárhæðarmörk falla niður frá og með 1. janúar 1995. Öll framangreind verðbréfavíðskipti eru undir þær reglur sett að verðbréf skuli keypt fyrir milligöngu þeirra sem hafa til þess heimild í lögum eða skv. ákvæðum í alþjóðlegum samningum sem Ísland er aðili að eða hafa fengið leyfi til verðbréfamiðlunar frá viðskiptaráðherra, og verðbréf skulu að jafnaði varðveitt hjá þeim aðila sem hefur milligöngu um kaup. Seðlabankanum er heimilt að veita lögaðilum leyfi til milliliðalausra viðskipta skv. umsókn þar að lútandi.

4. *Lánveitingar og lántökur.* Á árinu 1993 var innlendum aðilum óheimilt að taka lán hjá erlendum aðila, sem ekki tengdist milliríkja-viðskiptum með vöru eða þjónustu, eða veita þeim lán til skemmri tíma en eins árs. Frá og með 1. janúar 1994 eru slík lánsviðskipti heimil allt að jafnvirði 5 millj. króna, enda sé ekki um að ræða endurlán erlends láns sem annar innlendir aðili hefur tekið. Þau skilyrði og fjárhæðarmörk falla niður frá og með 1. janúar 1995.

5. *Reikningar hjá erlendum innlánsstofnunum.* Fjárhæðarmörk á heildarinnstæður innlendra aðila á reikningum hjá erlendum innlánsstofnunum falla úr gildi frá og með 1. janúar 1994, enda hafi reikningseigandi eignast erlendan gjaldeyri í samræmi við gildandi gjaldeyrisreglur. Áfram standa ákvæði 14. gr. reglugerðar um gjaldeyrismál, að óheimilt sé að skipta innlendum gjaldeyri fyrir erlendan ef gjaldeyrisviðskiptin tengjast ekki innflutningi á vöru, þjónustu eða fjármagnshreyfingum sem heimilaðar eru samkvæmt reglugerðinni. Frá þeim ákvæðum eru þó undanþegnar minni háttar fjármagnshreyfingar allt að jafnvirði 200 þús. króna. Frá og með 1. janúar 1995 falla þær hömlur niður.

6. *Upplýsinga- og tilkynningarskyldur.* Auglýsing Seðlabankans frá 23. des. 1992 um upplýsinga- og tilkynningarskyldur vegna gjaldeyrisviðskipta er áfram í gildi. Ákvæði hennar lúta fyrst og fremst að upp-

lýsingasöfnun vegna nauðsynlegrar hagskýrslugerðar og eftirlits með framkvæmd laga nr. 87/1992 og laga nr. 34/1991, sbr. lög nr. 121/1993, um fjárfestingu erlendra aðila í atvinnurekstri. Gjaldeyriseftirlitið sem deild eftirlitssviðs Seðlabankans hefur nú það meginhlutverk að safna upplýsingum um gjaldeyrisviðskipti, hafa eftirlit með sundurliðun og skilgreiningu þeirra og veita leiðsögn og leiðbeiningar. Samráðsnefnd um gjaldeyrismál, sem í sitja fulltrúar viðskiptaráðuneytis, Seðlabanka Íslands og þeirra aðila sem heimild hafa til verslunar með erlendan gjaldeyri, hefur það hlutverk að fylgjast með framkvæmd gjaldeyris-mála, samræma verklagsreglur og vera stjórnvöldum til ráðuneytis um gjaldeyrismál og framkvæmd þeirra.

Fyrirkomulag gengisskráningar

Hinn 28. maí sl. tók til starfa skipulegur millibankamarkaður með gjaldeyri. Fram að þeim tíma hafði Seðlabankinn einn ákvarðað gengi gjaldmiðla með tilliti til gengisstefnu stjórnvalda og gengis á erlendum mörkuðum. Með tilkomu millibankamarkaðar fyrir gjaldeyri geta innlendar markaðsaðstæður hverju sinni haft meiri áhrif á daglega gengisskráningu en áður var. Skráningarfundir eru haldnir hvern virkan dag í Seðlabankanum með aðild Landsbanka, Íslandsbanka, Búnaðarbanka og Sparisjóðabankans auk Seðlabanka. Fundirnir hefjast kl. 10:45 og standa að jafnaði ekki lengur en 15 mínútur. Fundarstjórn er í höndum Seðlabankans, en bankarnir hafa einn viðskiptafulltrúa hver, svo og Seðlabankinn. Tölvuvinnsla á fundi er í höndum Seðlabankans. Upphafsverð gjaldmiðla í byrjun fundar er gengi sem Seðlabankinn reiknar út rétt fyrir skráningarfund og styðst við nýjustu upplýsingar frá gjaldeyrismörkuðum erlendis og gengisvísitölu byggða á nýjustu viðskiptum á millibankamarkaði innanlands. Framboð og eftirspurn hefur áhrif á gengi einstakra mynta, en Seðlabankinn hagar tilboðum sínum þannig að gengisfrávik haldist innan $\pm 2,25\%$ vikmarka í samræmi við gengisstefnu stjórnvalda. Eftir að skráningarfundi lýkur og nýtt gengi hefur verið ákveðið gildir það sem opinbert viðmiðunargengi fram að næsta fundi, en innlánsstofnanir hver um sig skrá það gengi sem þær bjóða viðskiptamönnum sínum og ákveða sjálfar mun kaup- og sölugengis. Gengismunur kaupa og sölu í opinberu viðmiðunargengi tekur mið af almennum gengismun bankanna. Í lok fundar er reiknað út nýtt gildi gengisvísitölu. Ef viðskipti eiga sér stað utan funda getur það haft áhrif á vísitöluna þannig að í byrjun næsta fundar gildi önnur vísitala en sú sem kom í lok síðasta fundar.

Lýsing á þróun á gjaldeyrismarkaði frá júní til desember 1993 er að finna í kafla VI.

Útgáfustarfsemi

Með þriðja hefti 1993 lauk fertugasta árgangi Fjármálatíðinda sem komið hafa út síðan 1954. Á þeim tíma var Seðlabankinn enn hluti af Landsbanka Íslands sem hafði þá lengi gefið út viðamikla ársskýrslu þar

sem raktir voru helstu þættir í þróun efnahagsmála. Með útgáfu Fjármálatíðinda var dregið úr umfangi ársskýrslunnar, en í tímaritinu voru birtar jöfnum höndum ýmsar skýrslur samdar í hagfræðideild bankans og greinar ýmissa höfunda um efnahagsþróun og önnur hagfræðileg efni.

Eftir því sem fram liðu stundir fundu menn fyrir sívaxandi þörf á að birta sem fyrst nýjustu upplýsingar um þá þætti þjóðarbúskaparins sem töluleg gögn lágu fyrir um mánaðarlega og ekki hentaði sem best að birta í tímariti sem aðeins kom út þrisvar á ári. Var þá horfið að því ráði að gefa út á vegum Seðlabankans mánaðarlegt tölfræðirit, Hagtölur mánaðarins, sem hóf göngu sína snemma árs 1974 og er því tuttugu ára um þessar mundir. Fréttabættir og fastar töflur voru ekki lengur birtar í Fjármálatíðindum, en Hagtölur mánaðarins kynna nýjustu upplýsingar sem liggja fyrir hverju sinni um þróun helstu þátta þjóðarbúskaparins í stuttum þáttum og stöðluðum töflum. Frá 1980 hefur ensk útgáfa sömu gerðar, Economic Statistics, komið út ársfjórðungslega.

Um árabil voru birtar kortaraðir í Fjármálatíðindum þar sem fjallað var á myndrænan hátt um ýmisleg efnahagsleg og félagsleg viðfangsefni. Að öðru leyti birtir tímaritið sem áður margvíslegar greinar um niðurstöður hagrannsóknna og ritsmíðar um fjölbreytileg efni er varða efnahag þjóðarinnar, stundum í sögulegu samhengi og stundum í samanburði við aðrar þjóðir.

Í tilefni af útgáfu Fjármálatíðinda í 25 ár var gefin út ítarleg efnisskrá fyrir árin 1954-1978, og nú er von á nýrri efnisskrá er ná mun yfir allt 40 ára tímabil útgáfunnar.

Undirbúningur hófst á árinu að nýrri útgáfu bókarinnar ICELAND sem ætlunin er að komi út 1994 og verði kennd við það ár í tilefni af 50 ára afmæli lýðveldisins. Bókin verður á ensku eins og nafnið bendir til og er því einkum ætluð erlendum lesendum, en fyrri bækur hafa einnig verið notaðar mikið innanlands. Í bókinni verður vikið að flestum hliðum þjóðlífsins bæði í fortíð og nútíð, en sérstök áhersla verður lögð á síðustu hálfa öld í tilefni af áðurnefndum tímamótum. Þetta er í fjórða sinn sem Seðlabankinn stendur fyrir þessari útgáfu. Hinar fyrri voru Iceland 1966, 874-1974 og 1986. Landsbankinn gaf fjórum sinnum út bækur með þessu nafni og í svipuðum tilgangi. Var það á árunum 1926, 1930, 1936 og 1946. Fyrstu þrjár bækurnar voru litlar, sú frá 1946 verulega stærri og síðan hefur útgáfan stöðugt aukist að umfangi.

Árið 1993 var sextánda starfsár Þjóðhátíðarsjóðs, en hann starfar samkvæmt skipulagsskrá nr. 361 frá 30. september 1977. Stjórn sjóðsins ákvað að verja skyldi allt að 4.240 þús. kr. á árinu til styrkja.

Samkvæmt skipulagsskrá rennur fjórðungur úthlutunarfjár til Friðlýsingarsjóðs til náttúruverndar á vegum Náttúruverndarráðs og fjórðungur til varðveislu fornminja, gamalla bygginga og annarra menningarverðmæta á vegum Þjóðminjasafns. Úthlutað var 15 styrkjum samkvæmt umsóknum, samtals að fjárhæð kr. 2.120 þús. Höfuðstóll sjóðsins í árslok var 57,5 m.kr.

X. AFKOMA SEÐLABANKANS

Ársreikning bankans og skýringar við hann er að finna á bls. 153-160. Í öðrum köflum skýrslunnar hefur verið gerð grein fyrir þróun helstu liða efnahagsreikningsins. Hér verður gerð grein fyrir afkomu bankans árið 1993.

Rekstrarafkoma

Annað árið í röð varð verulegur hagnaður af rekstri Seðlabankans. Hagnaður fyrir skatt til ríkissjóðs var 2.721 m.kr. 1993, en 2.976 m.kr. 1992. Bæði árin skýrist þessi hagnaður að mestum hluta af endurmati erlendra eigna vegna gengislækkunar krónunnar í nóvember 1992 og júní 1993. Skattur til ríkissjóðs, sem reiknast sem 50% af meðalhagnaði næstliðinna 3 ára, þar sem hagnaður tvö hin fyrri ár er umreiknaður til verðlags síðasta árs skv. lánskjaravísitölu, var 1.167 m.kr. 1993, en 672 m.kr. 1992. Þessi mikla hækkun stafar af þeirri aðferð sem beitt er við útreikning á skattinum, en síðustu þrjú ár hefur verið hagnaður og það verulegur síðustu tvö árin. Við úteikning á skatti fyrir árið 1992 var niðurstaða ársins 1990 meðtalin í skattstofninum, en það ár var tap á rekstri bankans. Að teknu tilliti til skattgreiðslna var nettóhagnaður bankans 1.554 m.kr. 1993, en var 2.305 m.kr. árið áður. Nettóhagnaður kemur fram sem aukning á eigin fé bankans í efnahagsreikningi.

Tekjur

Eins og lýst var hér að framan valda gengisbreytingar miklum sveiflum á afkomu bankans. Gengisendurmat, þ.e. nettóbreyting á erlendri eigna- og skuldastöðu vegna gengisbreytinga, nam 2.015 m.kr. 1993; þar af eru 1.698 m.kr. vegna 7,5% gengisbreytingarinnar 28. júní 1993. Á árinu hækkðu erlendar eignir um 3.803 m.kr. og erlendar skuldir um 1.788 m.kr. vegna gengisbreytinga. Á árinu 1992 var gengisendurmat 2.005 m.kr., og þar af voru 1.500 m.kr. vegna 6% gengisbreytingarinnar 23. nóvember það ár.

Vaxtatekjur af innlendum lánum námu 1.332 m.kr. árið 1993, en 943 m.kr. 1992. Þessi aukning stafar af stórauðinni eign Seðlabankans á markaðsskráðum verðbréfum og víxlum, en vaxtatekjur af þeim voru 637 m.kr. 1993, en 128 m.kr. 1992.

Vaxtatekjur af erlendum innstæðum og verðbréfum námu 2.113 m.kr. 1993, en voru 2.364 m.kr. 1992.

Gjöld

Aðrar tekjur bankans námu 158 m.kr. árið 1993, en voru 217 m.kr. 1992. Þetta eru einkum tekjur af umboðslaunum vegna gjaldeyrissölu, svo og húsaleiga og tekjur vegna verðbréfasölu.

Vaxtagjöld vegna innlendra lána námu 1.396 m.kr. 1993, en 1.193 m.kr. 1992. Mesta breytingin miðað við árið áður er greiðsla 1,5% sérstakrar vaxtauppbótar á meðalinnstæðu á bundnum reikningum árið 1993. Þessi greiðsla nam 124 m.kr. Vaxtagreiðslur til ríkissjóðs vegna innstæðna á viðskiptareikningum námu 86 m.kr. 1993, en 3 m.kr. 1992.

Vaxtagjöld af erlendum skuldum námu 154 m.kr. 1993, en 195 m.kr. 1992. Rekstrarkostnaður bankans var 596 m.kr. 1993, en 608 m.kr. 1992. Þetta þýðir um 4,5% raunlækkun á rekstrarkostnaði milli ára miðað við hækkun launavísitölu um 0,9% og hækkun neysluvöruvísitölu um 4,6% frá júlí 1992 til júlí 1993. Árið 1992 varð einnig um 1,3% raunlækkun á rekstrarkostnaði bankans. Nánari sundurliðun á þessum kostnaðarlið er að finna í skýringum við ársreikning á bls. 160.

Opinber gjöld (önnur en skattur til ríkissjóðs) námu 60 m.kr. 1993, en 111 m.kr. 1992. Lækkunin stafar af því að á árinu 1993 hætti ríkissjóður að innheimta skatt af gengismun. Var þá hætt að bóka hann sérstaklega, og kemur hann nú fram undir liðnum gengisendurmat.

Samkvæmt mati tryggingarfræðings námu skuldbindingar Seðla-bankans vegna eftirlauna 876 m.kr. í árslok 1993. Þegar skuldbindingar í árslok 1992, sem voru 800 m.kr., hafa verið uppfærðar miðað við verðhækkun um 24 m.kr. og vaxtafærðar miðað við 3% vexti um 25 m.kr. verður framlag bankans 27 m.kr., en var 26 m.kr. árið áður. Framlag í Arðsjóð 1993 er 188,5 m.kr. og vextir og verðbætur 60,5 m.kr., alls 249 m.kr., en var 240 m.kr. 1992. Samkvæmt lögum skal helmingur af tekjum Arðsjóðs renna til Vísindasjóðs, en það eru 124,5 m.kr. árið 1993.

XI. ANNÁLL AÐGERÐA Í PENINGA- OG GJALDEYRISMÁLUM 1993

Janúar

Um áramót tók gildi endurnýjaður samningur milli seðlabanka Norðurlanda um skammtíma gjaldeyrislán. Hann felur í sér að seðlabankar Danmerkur, Finnlands, Noregs og Svíþjóðar geti hver um sig fengið gjaldeyrislán hjá hinum bönkunum allt að 2 milljörðum ECU og Seðlabanki Íslands 200 milljónir ECU. Seðlabankarnir skuldbinda sig einnig til að geta reitt fram allt að 1 milljarði ECU, nema Seðlabanki Íslands 100 milljónir ECU. Lánstími er 3 mánuðir, en unnt er að framlengja hann. Samningur þessi var upphaflega gerður 1962, en endurskoðaður 1976 og 1984.

Um áramót tóku gildi nýjar reglur um eigið fé og eiginfjárhlutfall viðskiptabanka og sparisjóða, svokallaðar BIS-reglur, skv. breytingum á lögum vorið 1992 sem kveða á um að eigið fé skuli að lágmarki vera 8% af svonefndum áhættugrunni. Með áhættugrunni er átt við heildareignir og ábyrgðir utan efnahags, vegnar með tilliti til áhættu samkvæmt reglum sem Seðlabanki setur.

Bankar og sparisjóðir hækkuðu nafnvexti um allt að 2% hinn 1. janúar.

Um áramót kom til framkvæmda reglugerð um gjaldeyrismál nr. 471/1992, sett á grundvelli laga um gjaldeyrismál (nr. 87/1992) sem tóku gildi 17. nóvember 1992. Meginreglan er að gjaldeyrisviðskipti vegna inn- og útflutnings vöru og þjónustu, svo og fjármagnshreyfingar og gjaldeyrisviðskipti vegna þeirra, skuli vera óheft nema annað sé ákveðið í lögum. (Sjá nánar lýsingu í kafla IX.)

Hinn 15. janúar var ávöxtun spariskírteina í frumsölu breytt með hliðsjón af ávöxtun í útboði sem fram fór tveimur dögum fyrr, þannig að ávöxtun 5 ára bréfa í áskrift varð 7,04% (almenn kjör 6,84%) og 10 ára bréfa 7,30% (almenn kjör 7,15%). Gilti þessi ávöxtun til næsta útboðs. Vextir spariskírteina í frumsölu munu framvegis verða tengdir ávöxtun í útboðum á þennan hátt.

Febrúar

Hinn 12. febrúar seldu Seðlabanki og Landsbanki Iðnlánasjóði hluti sína í Útflutningslánasjóði.

Hinn 22. febrúar gerðu fjármálaráðherra og Seðlabanki Íslands samning um fyrirgreiðslu bankans við ríkissjóð á árinu 1993, sem ætlað er að draga mjög úr yfirdrætti ríkissjóðs og auka áhrif bankans á skammtímavexti á lánsfjármarkaði. Skv. samningnum skal ríkissjóður mæta fjárþörf sinni með útboði ríkisverðbréfa, en þó getur bankinn hlaupið undir bagga fyrstu 3-5 daga hvers mánaðar. Þörf umfram þau mörk skal ríkissjóður mæta með útgáfu ríkisvixla til Seðlabanka. Ríkissjóður ákveður nú ekki lengur vexti á ríkisverðbréfum, heldur ráðast þeir á markaðnum. Seðlabanki getur haft áhrif á vexti til skamms tíma með viðskiptum með verðbréf á eftirmarkaði.

Í febrúar fjölgaði hlutafélögum skráðum á Verðbréfaþingi í 17.

Mars

Ríkisstjórnin ákvað að veita Landsbankanum 2 ma.kr. eiginfjárframlag og 1 ma.kr. víkjandi lán frá Tryggingarsjóði viðskiptabanka, auk 1,25 ma.kr. víkjandi láns frá Seðlabanka, svo að bankinn uppfylli skilyrði laga um eiginfjárstöðu sem tóku gildi í byrjun árs 1993. Forsenda þessarar aðstoðar er að bankinn geri ráðstafanir til að draga úr rekstrar-kostnaði og leita hagræðingar á ýmsum sviðum í því skyni að tryggja góða eiginfjárstöðu framvegis. Samhliða þessum ráðstöfunum var lögum um Tryggingarsjóð viðskiptabanka og Tryggingarsjóð sparisjóða breytt, þannig að þeim er heimilt að taka allt að 3 ma.kr. lán með ríkisábyrgð í því skyni að veita innlánsstofnunum víkjandi lán til að bæta eiginfjárstöðu þeirra.

Í mars gaf Verslunarlánasjóður út skuldabréf í 10 flokkum (lánstími á bilinu 4-12 ár) að heildarfjárhæð 1,5 ma.kr.

Seðlabanki ákvað hinn 24. mars að lækka útlánsvexti sem bankar greiða af fyrirgreiðslu í Seðlabanka um 1-3% og hækka vexti sem þeir fá af innstæðum, bæði lausum og bundnum. Jafnframt boðaði bankinn að hann myndi lækka vexti í tilboðum sínum á ríkisvixla- og ríkisbréfamarkaði, þannig að vextir þar lækkuðu um allt að 1,5%. Þetta var gert í þeim tilgangi að stuðla að almenntri vaxtalækkun.

Mái

Ríkisstjórnin gaf út yfirlýsingu í tengslum við kjarasamninga hinn 21. maí, þar sem segir að mikilvægt sé að eyða óvissu í kjaramálum, tryggja frið á vinnumarkaði og treysta stöðugleika í efnahagsmálum. Til að ná þeim markmiðum verði m.a. stuðlað að áframhaldandi lækkun vaxta, fjölbreytni í framboði ríkisverðbréfa aukin, m.a. með útgáfu ríkisverðbréfa í erlendri mynt, og lánsfjárþörf opinberra aðila takmörkuð.

Nýr flokkur 20 ára húsnæðisbréfa að fjárhæð 6 ma.kr. (jafnar afborg-

anir, 6,25% vextir og verðtrygging) var gefinn út og fyrsta uppboð hans haldið hinn 25. maí.

Ríkisbréf til 12 mánaða voru í fyrsta skipti seld á uppboði hinn 26. maí.

Í maí setti ríkissjóður á markað í London 10 ára bréf í sterlingspundum með 8,75% vöxtum að fjárhæð 100 millj. sterlingspund.

Hinn 28. maí var tekið upp nýtt fyrirkomulag við gengisskráningu. Gengi krónunnar ákvarðast nú á millibankamarkaði með gjaldeyri, en Seðlabanki mun beita sér fyrir því að gengið haldist innan marka sem stjórnvöld ákveða, en þau eru óbreytt frá því sem verið hefur eða $\pm 2\frac{1}{4}\%$. (Sjá nánar lýsingu í kafla IX.) Samhliða þessu voru gerðar breytingar á reglum um gjaldeyrisjöfnuð bankanna. Þeim er nú heimilt að hafa misræmi milli gjaldeyriseigna og -skulda í heild sem nemur 20% af eigin fé í upphafi árs, en í einstökum myntum má misræmið ekki vera meira en 10% af eigin fé.

Nýr flokkur húsbréfa (I. fl. 1993) var gefinn út, samtals að nafnverði 4 ma.kr. með 6% nafnvöxtum.

Í maí gaf Íslandsbanki út skuldabréf í 4 flokkum (lánstími á bilinu 3-6 ár) að heildarfjárhæð 2 ma.kr.

Júní

Þar sem búist var við allt að 6% minni afla vegna skerðingar kvóta á fiskveiðiárinu sem hefst 1. september, auk lækkunar verðlags sjávarafurða undangengna mánuði, var gengi krónunnar lækkað um 7,5% hinn 28. júní. Var það gert í því skyni að styrkja stöðu útflutningsatvinnuvega og koma í veg fyrir aukinn viðskiptahalla. (Sjá nánari umfjöllun í kafla VI.)

Seðlabankinn gaf út reglur um fyrsta söludag í almennum útboðum verðbréfa.

Hinn 30. júní var hætt að selja óstaðlaða ríkisvixla í beinni sölu.

Júlí

Hinn 1. júlí tóku gildi breytingar á verðtryggingu sparifjár og lánsfjár. Lánstími nýrra verðtryggðra útlána getur nú verið minnst 2 ár í stað 3 ára áður. Frá ársbyrjun 1994 lengist viðmiðunartími verðtryggðs sparifjár úr 6 mánuðum í 12 mánuði. Þessar breytingar miða að því að bæta jafnvægi milli verðtryggðra eigna og skulda innlánsstofnana, draga þannig úr áhættu og stuðla að minni vaxtamun til lengdar. Sett voru ákvæði um jöfnuð verðtryggðra eigna og skulda innlánsstofnana, þannig að frá árslokum 1994 má misvægið ekki vera meira en 20% af eigin fé.

Hinn 1. júlí tók Seðlabankinn upp það nýmæli að bjóðast til að kaupa ríkisbréf, spariskírteini og húsbréf af innlánsstofnunum gegn samningi um endurkaup innan 30 daga. Ávöxtun í þessum viðskiptum var ákveðin 9,5% borið saman við 8% ávöxtun í endurkaupaviðskiptum með ríkisvixla. Samhliða þessari breytingu hætti Seðlabanki að kaupa 5 daga vixla af innlánsstofnunum, en ávöxtun þeirra var 12%.

Hinn 1. júlí tóku gildi lög um verðbréfaviðskipti (nr. 9/1993), lög um verðbréfasjóði (nr. 10/1993) og lög um Verðbréfaþing Íslands (nr. 11/1993). Einnig tóku gildi ný lög um viðskiptabanka og sparisjóði (nr. 43/1993). Löggjöf þessi tengist m.a. samningi um evrópska efnahags-svæðið.

Í júlí setti ríkissjóður á markað í London 5 ára bréf í Bandaríkjadöllum með 6% vöxtum, að fjárhæð 125 milljónir dala.

Ágúst

Í byrjun ágúst voru fráviksmörk í gengisfyrirkomulagi Evrópubandalagsins (ERM) víkkuð í $\pm 15\%$ nema fyrir þýskt mark og hollenskt gyllini í framhaldi af miklum óróa á gjaldeyrismörkuðum. Krónan varð ekki fyrir áhrifum, og Seðlabankinn taldi ekki ástæðu til að gera breytingar í gengismálum hér á landi. (Sjá nánar í kafla VI.)

Í ágúst var hætt að selja óstöðluð ríkisbréf í beinni sölu.

Viðskiptaráðuneytið gaf út reglugerð um almennt útboð verðbréfa (nr. 328/1993).

September

Verðbréfaþing Íslands gaf út reglur um gerð útboðsgagna og aðdraganda almenns útboðs.

Í september gaf Fiskveiðasjóður Íslands út verðtryggð skuldabréf til 8 ára með 7,4% vöxtum, að fjárhæð 600 m.kr.

Nýr flokkur húsbréfa (II. fl. 1993) var gefinn út, samtals að nafnverði 4 ma.kr. með 6% vöxtum.

Hinn 22. september gerði Seðlabanki fjóra vaxtaskiptasamninga, þ.e. einn við hvern viðskiptabanka og einn við Lánastofnun sparisjóða hf., samtals að fjárhæð 24,5 ma.kr. Samningstímabilið er 1. september 1993 til 1. janúar 1996. Tilgangur þessa er að draga úr áhættu innlánsstofnana af misvægi milli verðtryggðra eigna og skulda. Samningarnir fela í sér að í lok hvers fjögurra mánaða tímabils greiði Seðlabanki bönkum og sparisjóðum fasta ársvexti ofan á fyrrgreinda viðmiðunar-fjárhæð ásamt verðbótum miðað við lánskjaravísitölu frá upphafi til

Október

loka tímabilsins. Bankar og sparisjóðir greiða Seðlabanka á móti fasta nafnvexti á sömu fjárhæð. Viðmiðunarfjárhæðin er í fyrstu ákveðin með tilliti til misvægis verðtryggðra inn- og útlána innlánsstofnananna, en lækkar síðan um 1/7 á hverju fjögurra mánaða tímabili og hvetur þannig innlánsstofnanir til að draga úr misvæginu.

Hinn 7. október gaf Íslandsbanki út skuldabréf til 5 ára, annars vegar að fjárhæð 4,5 milljónir Bandaríkjadala með 5% nafnvöxtum og hins vegar 20 milljónir þýskra marka með 6% nafnvöxtum. Þetta er í fyrsta skipti sem gefin eru út verðbréf í erlendri mynt til sölu á innlendum markaði, ef undan eru skilin bréf sem ríkissjóður hefur gefið út í SDR og evrópskri mynteiningu (ECU) og bréf sem Húsnaðisstofnun gaf út til sölu til lífeyrissjóða.

Í október gaf Landsbanki Íslands út skuldabréf í 3 flokkum (lánstími 2, 4 eða 7 ár), samtals að fjárhæð 900 m.kr.

Ákveðið var að breyta útboðum ríkisverðbréfa. Hætt var að bjóða út ríkisbréf til 6 og 12 mánaða, en þess í stað boðin út ríkisbréf til 2 ára sem eru eingreiðslubréf með 6% föstum nafnvöxtum. Útboð á þeim verða einu sinni í mánuði. Útboðum ríkisvixla verður þannig hagað að auk 3 mánaða ríkisvixla verða einnig boðnir út 6 og 12 mánaða ríkisvixlar, og var fyrsta útboð þeirra hinn 3. nóvember. Ríkisvixlar til 6 og 12 mánaða verða boðnir út einu sinni í mánuði, en 3 mánaða ríkisvixlar tvisvar.

Hinn 21. október lækkaði Seðlabanki ávöxtun í verðbréfakaupum samkvæmt endurkaupasamningi við innlánsstofnanir. Ávöxtun ríkisvixla lækkaði úr 8% í 7% og ávöxtun annarra ríkistryggðra bréfa úr 9,5% í 8%. Auk þess lækkuðu vextir á viðskiptareikningum innlánsstofnana í Seðlabanka um 1%, svo og vextir á innstæðubréfum um 1,5%.

Hinn 25. október gaf Íslandsbanki út 7 ára verðtryggð skuldabréf með árlegum afborgunum, að fjárhæð 600 milljónir króna með 8,35% föstum vöxtum og vaxtavöxtum sem greiðast á gjalddögum. Skuldabréfin eru með víkjandi ákvæði, og var þetta í fyrsta skipti sem íslensk fjármálastofnun gaf út slík bréf. Skuldabréfin voru seld í lokuðu útboði, en sótt hefur verið um skráningu á Verðbréfaþingi Íslands.

Gefin var út skýrsla nefndar sem viðskiptaráðherra hafði skipað til að fjalla um vaxtamyndun hér á landi. Þar er m.a. greint frá því að vextir hér á landi hafi ekki lækkað líkt og í grannlöndunum og að vextir banka og sparisjóða virðist ekki mótast af vöxtum á peninga- og

verðbréfamarkaði. Bent er á ýmis atriði er bætt gætu úr þessu, m.a. að dregið verði úr notkun verðtryggingar á skammtímaskuldbindingum og jöfnuður milli verðtryggðra eigna og skulda innlánsstofnana bættur.

Ríkisstjórnin gaf út yfirlýsingu um samræmdar aðgerðir til lækkunar vaxta hinn 29. október. Aðgerðunum er jafnframt ætlað að gera vaxta-myndun á lánsfjármarkaði sem virkasta og stuðla að betra jafnvægi á innlendum lánsfjármarkaði. Stefnt er að lækkun vaxta verðtryggðra ríkisskuldabréfa í 5% fyrst í stað og enn frekari lækkun síðar. Ekki verður tekið tilboðum í verðtryggð ríkisskuldabréf nema kjör séu sam-bærileg því sem gerist á erlendum mörkuðum. Vaxtakjör í húsnæðis-lánakerfinu verða endurskoðuð til samræmis við þá ákvörðun. Takist ekki að afla lánsfjár á innlendum markaði á þessum kjörum mun ríkis-sjóður leita á erlendan markað. Seðlabanki Íslands mun beita sér með öflugum hætti á eftirmarkaði fyrir spariskírteini. Þess er vænst að vextir á verðtryggðum fjárskuldbindingum banka og lánasjóða lækki einnig. Horfið verður frá því skipulagi að lánveitendur verðtryggðra lána geti einhliða ákveðið vaxtabreytingar. Stefnt skal að því að vextir á verðtryggðum langtíma fjárskuldbindingum verði fastir. Stigið verður fyrsta skref til að draga úr verðtryggingu fjárskuldbindinga með því að afnema verðtryggingu á skammtíma fjárskuldbindingum í áföngum. Fjölbreytni ríkisverðbréfa verður augin og þau eingöngu seld í út-boðum, að undanskildum spariskírteinum sem seld eru í áskrift.

Nóvember

Hinn 1. nóvember lækkaði Seðlabanki ávöxtun í verðbréfakaupum samkvæmt endurkaupasamningi við innlánsstofnanir um ½%, þannig að ávöxtunin varð 6,5% við kaup á ríkisvixlum og 7,5% við kaup á öðrum ríkistryggðum bréfum. Einnig lækkaði Seðlabanki ávöxtun í sölutilboðum í spariskírteini á Verðbréfaþingi um 1%.

Ákveðið var að rýmka reglur varðandi laust fé innlánsstofnana, þannig að telja megja allar ríkisskuldbindingar á víxilformi með lánstíma allt að 12 mánuðum að fullu til lausafjár.

Hinn 8. nóvember tilkynnti Seðlabanki um breytingar á ákvæðum um bindiskyldu og lausafjárkvöð banka og sparisjóða í því skyni að stuðla að lækkun vaxta. Bindiskylduhlutfall verður almennt lækkað um 1%, eða úr 5% í 4%, en bindiskylda á bundnum innstæðum og verðbréfum til lengri tíma en 3 mánaða verður 2,5% í stað 5% áður. Þessar breytingar tóku gildi við útreikning bindiskyldu í nóvember. Greidd var sérstök 1,5% vaxtauppbót á bundnar innstæður á árinu 1993. Lausa-fjárlutfall var lækkað um 2% og varð 10% í stað 12% áður. Ákveðið var að húsbréf teldust til lausafjár með sama hætti og spariskírteini ríkissjóðs. Jafnframt var ákveðið að spariskírteina-, ríkisbréfa- og hús-

bréfaeign teldist að fullu til lausafjár væri hún innan við 2,5% af reiknigrunni lausafjárhlutfalls, í stað 2% sem gilt hafði, og að 60% í stað 50% af slíkri eign umfram þessi mörk teldist vera laust fé.

Bankar og sparisjóðir lækkuðu útlánsvexti um 2% hinn 11. nóvember.

Nýr flokkur húsbrefa (III. fl. 1993) var gefinn út, samtals að nafnverði 2 ma.kr. með 5% vöxtum.

Hinn 21. nóvember lækkaði Seðlabanki Íslands ávöxtun í verðbréfa-kaupum samkvæmt endurkaupasamningi við innlánsstofnanir um ½%.

Desember

Viðskiptaráðuneytið gaf út reglugerð um almennt útboð verðbréfa (nr. 505/1993), og kom hún í stað reglugerðar nr. 328/1993 frá 11. ágúst.

Hinn 21. desember lækkaði Seðlabanki Íslands ávöxtun í verðbréfa-kaupum samkvæmt endurkaupasamningi við innlánsstofnanir um ½%, þannig að ávöxtun ríkisvixla er nú 5,5%, en annarra verðbréfa 6,5%.

Hinn 22. desember gerði Seðlabanki samning um vaxtaskipti við banka og sparisjóði fyrir tímabilið janúar-apríl 1994 skv. rammasamkomulagi frá 22. september sl. Samið var um 5% vexti á báðar hliðar, þannig að það er óbein samningsforsenda að verðbólga miðað við lánskjaravísitölu verði engin á tímabilinu. Jafnframt var gerð sú breyting á ramma-samningnum, með sérstakri bókun, að frávik lánskjaravísitölu frá spá innan tiltekinna marka leiði ekki til greiðslna milli aðila samnings.

Hinn 27. desember tóku gildi lög um lánastofnanir aðrar en viðskipta-banka og sparisjóði (nr. 123/1993).

TÖFLUR

1. tafla. Þjóðarframleiðsla og verðmætaráðstöfun

<i>A</i> verðlagi hvers árs í millj. kr.	<i>Einka- neysla</i>	<i>Sam- neysla</i>	<i>Fjár- muna- myndun</i>	<i>Birgða- breyt- ingar</i>	<i>Þjóðar- út- gjöld</i>	<i>Útfl. vöru og þjón.¹⁾</i>	<i>Innfl. vöru og þjón.¹⁾</i>	<i>Verg lands- framl.</i>	<i>Þátta- tekjur nettó</i>	<i>Við- skipta- jöfn- uður</i>	<i>Verg þjóðar- framl.</i>
1983	39.432	11.978	14.127	-1.070	64.467	27.078	25.275	66.270	-3.066	-1.263	63.204
1984	53.930	14.595	18.356	786	87.667	34.295	33.871	88.091	-4.554	-4.130	83.537
1985	74.689	20.954	24.460	-978	119.125	49.534	48.663	119.996	-5.584	-4.713	114.412
1986	96.072	28.419	29.684	-2.094	152.081	62.888	55.880	159.089	-6.229	779	152.860
1987	129.795	38.529	41.042	-416	208.950	73.085	73.965	208.070	-6.203	-7.083	201.867
1988	156.203	49.895	48.414	1.850	256.362	83.548	84.100	255.810	-8.333	-8.885	247.477
1989	184.435	59.503	56.051	-578	299.411	108.335	99.240	308.506	-13.217	-4.122	295.289
1990	213.555	68.854	66.896	-1.787	347.518	126.456	119.595	354.379	-14.611	-7.750	339.768
1991	236.276	76.918	72.700	1.233	387.127	127.231	130.305	384.053	-14.974	-18.048	369.079
1992	236.213	78.930	66.447	123	381.713	123.528	121.943	383.298	-13.585	-12.000	369.713
1993 ²⁾	236.592	82.592	61.300	2.174	382.658	137.277	122.581	397.354	-14.358	338	382.996
<i>Hlutföll af landsframleiðslu</i>											
1983	59,5	18,1	21,3	-1,6	97,3	40,9	38,1	100,0	-4,6	-1,9	95,4
1984	61,2	16,6	20,8	0,9	99,5	38,9	38,5	100,0	-5,2	-4,7	94,8
1985	62,2	17,5	20,4	-0,8	99,3	41,3	40,6	100,0	-4,7	-3,9	95,3
1986	60,4	17,9	18,7	-1,3	95,6	39,5	35,1	100,0	-3,9	0,5	96,1
1987	62,4	18,5	19,7	-0,2	100,4	35,1	35,5	100,0	-3,0	-3,4	97,0
1988	61,1	19,5	18,9	0,7	100,2	32,7	32,9	100,0	-3,3	-3,5	96,7
1989	59,8	19,3	18,2	-0,2	97,1	35,1	32,2	100,0	-4,3	-1,3	95,7
1990	60,3	19,4	18,9	-0,5	98,1	35,7	33,7	100,0	-4,1	-2,2	95,9
1991	61,5	20,0	18,9	0,3	100,8	33,1	33,9	100,0	-3,9	-4,7	96,1
1992	61,6	20,6	17,3	0,0	99,6	32,2	31,8	100,0	-3,5	-3,1	96,5
1993 ²⁾	59,5	20,8	15,4	0,5	96,3	34,5	30,8	100,0	-3,6	0,1	96,4
<i>Magnbreytingar frá fyrra ári í %</i>											
1983	-5,8	4,8	-12,3	.	-8,6	10,5	-9,7	-2,0	.	-3,6	-3,0
1984	3,8	0,5	9,2	.	6,4	2,5	9,1	4,1	.	3,3	3,6
1985	4,4	6,4	2,0	.	3,0	11,0	9,4	3,6	.	3,3	3,6
1986	7,2	6,8	-1,2	.	4,7	5,9	0,9	6,5	.	9,4	6,8
1987	16,6	6,6	19,0	.	16,0	3,8	23,3	8,8	.	11,0	9,0
1988	-4,3	4,6	-0,6	.	-0,9	-3,4	-4,6	-0,4	.	-1,2	-1,0
1989	-4,2	3,0	-8,3	.	-4,5	2,6	-10,3	0,2	.	-1,8	-0,1
1990	-0,4	4,2	2,8	.	0,9	-0,2	1,0	0,5	.	-0,1	0,6
1991	5,1	3,2	2,1	.	5,0	-5,7	5,6	1,0	.	2,4	0,8
1992	-4,7	-1,0	-11,2	.	-5,5	-1,7	-7,8	-3,4	.	-4,2	-3,5
1993 ²⁾	-4,5	2,0	-11,6	.	-4,2	6,1	-8,6	0,8	.	-0,9	0,7
<i>Verðbreytingar frá fyrra ári í %</i>											
1983	82,6	65,7	74,1	.	76,3	92,8	95,3	76,2	.	.	76,6
1984	31,8	21,2	19,0	.	27,8	23,5	22,8	27,7	.	.	27,6
1985	32,6	34,9	30,6	.	31,9	30,1	31,3	31,4	.	.	32,2
1986	19,9	27,0	22,8	.	22,0	19,9	13,8	24,5	.	.	25,1
1987	15,9	27,2	16,2	.	18,5	12,0	7,4	20,2	.	.	21,2
1988	25,7	23,8	18,6	.	23,8	18,3	19,2	23,4	.	.	23,8
1989	23,3	15,8	26,2	.	22,3	26,4	31,5	20,4	.	.	19,5
1990	16,3	11,1	16,1	.	15,0	16,9	19,3	14,3	.	.	14,4
1991	5,3	8,2	6,4	.	6,1	6,7	3,2	7,3	.	.	7,7
1992	4,9	3,7	2,9	.	4,3	-1,2	1,5	3,3	.	.	3,8
1993 ²⁾	4,9	2,6	4,4	.	4,6	4,7	10,0	2,8	.	.	2,9

1) Að frátöldum vöxtum og öðrum þáttatekjum.

2) Bráðabirgðatölur.

Heimild: Þjóðhagsstofnun.

2. tafla. Fjármunamyndun¹⁾

Í millj. kr.	Á verðlagi hvers árs								
	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993 ²⁾
Fjármunamyndun alls	24.460	29.684	41.042	48.414	56.051	66.896	72.700	66.447	61.300
Atvinnuvegir	12.230	16.090	22.148	23.959	24.697	29.686	31.300	28.231	21.450
Landbúnaður ³⁾	1.609	2.226	2.367	2.560	2.448	1.791	1.890	1.698	1.650
Fiskveiðar	910	2.648	4.192	5.835	3.361	2.361	2.600	5.880	2.100
Vinnsla sjávarafurða	1.137	1.358	1.440	1.509	1.265	1.730	1.410	1.408	1.600
Álverksmiðja	75	125	199	130	430	930	900	342	580
Járnblendiverksmiðja	43	26	34	41	230	105	40	10	40
Annar iðnaður	2.905	3.306	4.028	4.500	5.205	4.352	5.750	5.080	4.900
Flutningatæki	1.734	1.403	1.774	1.387	3.846	9.640	9.240	5.209	2.000
Verslunarhúsnæði, skrifstofur o.fl.	1.933	2.626	4.770	4.190	4.700	4.721	4.330	4.397	4.130
Ýmsar vélar og tæki	1.884	2.372	3.344	3.807	3.212	4.056	5.140	4.207	4.450
Íbúðarhús	5.380	5.770	7.752	10.488	13.280	15.555	15.900	15.760	15.000
Fjárfesting hins opinbera	6.850	7.824	11.142	13.967	18.074	21.655	25.500	22.456	24.850
Rafvirkjanir og rafveitur	991	899	1.177	1.882	3.103	4.881	5.800	2.352	2.200
Hita- og vatnsveitur	871	840	930	1.650	2.340	1.645	1.450	1.505	1.550
Samgöngumannvirki	3.062	3.625	5.634	5.409	6.288	7.159	9.450	9.829	11.800
Byggingar hins opinbera	1.926	2.460	3.401	5.026	6.343	7.970	8.800	8.770	9.300
Fjármunamyndun, % af VÞF	21,4	19,4	20,3	19,6	19,0	19,7	19,7	17,6	16,3
Fjárfesting, % af VÞF ⁴⁾	20,5	18,0	20,1	20,3	18,8	19,2	20,0	17,6	16,3
Innlendur sparnaður, % af VÞF ⁵⁾	16,4	18,6	16,6	16,7	17,4	16,9	15,1	14,4	15,5

Fjármunamyndun. Magnvísitölur, 1990 = 100⁶⁾

	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993 ²⁾
Fjármunamyndun alls	90,7	89,6	106,7	106,1	97,3	100,0	102,1	90,7	80,1
Atvinnuvegir	98,2	104,7	126,3	116,3	93,0	100,0	100,1	87,3	61,6
Landbúnaður ³⁾	229,3	262,6	244,0	220,1	165,6	100,0	100,2	88,8	81,9
Fiskveiðar	99,0	222,8	311,1	365,8	164,7	100,0	104,3	229,0	74,4
Vinnsla sjávarafurða	158,1	150,0	141,1	124,1	83,1	100,0	77,2	74,4	78,1
Álverksmiðja	21,0	28,1	36,8	21,0	54,4	100,0	91,3	33,7	53,5
Járnblendiverksmiðja	99,9	42,8	57,1	57,1	242,7	100,0	36,2	8,6	32,4
Annar iðnaður	162,1	146,7	158,6	150,0	136,8	100,0	125,2	106,9	95,7
Flutningatæki	40,4	29,4	34,0	23,3	46,1	100,0	91,8	49,7	17,5
Verslunarhúsnæði, skrifstofur o.fl.	93,1	101,6	157,0	117,1	106,6	100,0	85,2	84,6	77,8
Ýmsar vélar og tæki	103,0	102,9	128,0	125,3	80,5	100,0	121,5	95,6	90,3
Íbúðarhús	86,6	74,6	85,3	97,9	100,6	100,0	95,0	91,9	85,4
Fjárfesting hins opinbera	82,3	77,5	92,2	96,3	101,5	100,0	109,9	94,4	101,9
Rafvirkjanir og rafveitur	49,0	35,8	40,0	54,2	72,9	100,0	111,8	43,8	39,7
Hita- og vatnsveitur	125,5	98,1	91,5	137,8	159,5	100,0	81,9	83,0	83,6
Samgöngumannvirki	114,3	114,3	145,2	114,6	108,7	100,0	123,0	125,2	146,0
Byggingar hins opinbera	64,9	66,6	78,3	98,3	100,7	100,0	102,6	99,8	103,6
Atvinnuvegir að frátöldum flutningatækjum og stóriðju	128,1	143,0	173,0	163,5	115,4	100,0	105,1	109,5	84,5

1) Samkvæmt þjóðhagsreikningakerfi Sameinuðu þjóðanna.

2) Bráðabirgðatölur.

3) Fiskeldisstöðvar meðtaldar.

4) Fjármunamyndun og birgðabreytingar.

5) Fjárfesting að frádregnum viðskiptahalla.

6) Magnvísitölur árána 1990-1993 eru reiknaðar á grundvelli verðlags ársins 1990, en vísitölur fyrri ára eru miðaðar við verðlag ársins 1980.

Heimild: Þjóðhagsstofnun.

3. tafla. Vísitölur verðlags

Vísitala framfærslukostnaðar í maí 1988 = 100¹⁾

Ársmeðaltöl			1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993
1982	18,38	Janúar	75,47	95,2	112,6	139,3	149,5	160,2	164,1
1983	33,86	Febrúar	76,58	96,0	114,2	141,5	150,0	160,4	165,3
1984	43,74	Mars	77,72	96,9	117,4	142,7	150,3	160,6	165,4
1985	57,90	Apríl	78,80	98,3	119,9	143,1	151,0	160,6	165,9
1986	70,22	Maí	79,76	100,0	122,3	144,4	152,8	160,5	166,3
1987	83,40	Júní	81,36	103,4	125,9	145,4	154,9	161,1	166,2
1988	104,6	Júlí	82,78	107,0	126,8	146,4	156,0	161,4	167,7
1989	126,7	Ágúst	84,84	109,3	128,5	146,8	157,2	161,4	169,2
1990	145,5	September	85,80	110,0	131,1	146,8	158,1	161,3	169,8
1991	155,4	Október	87,22	110,4	133,7	147,2	159,3	161,4	170,8
1992	161,2	Nóvember	90,01	110,5	135,7	148,2	160,0	161,4	170,8
1993	167,8	Desember	91,79	110,7	138,6	148,6	159,8	162,2	169,9

Vísitala byggingarkostnaðar í júlí 1987 = 100²⁾

Ársmeðaltöl			1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993
1982	23,19	Janúar	91,5	107,9	125,4	159,6	176,5	187,4	189,6
1983	40,18	Febrúar	92,4	107,4	129,5	164,9	176,8	187,3	189,8
1984	50,89	Mars	93,0	107,3	132,5	168,2	177,1	187,1	190,2
1985	66,60	Apríl	95,4	108,7	136,1	167,4	181,2	187,2	190,9
1986	83,92	Maí	96,0	110,8	139,0	169,3	181,6	187,3	189,8
1987	98,69	Júní	98,0	111,9	141,6	170,3	183,5	188,5	189,8
1988	116,4	Júlí	100,0	121,3	144,3	171,8	185,9	188,6	190,1
1989	142,3	Ágúst	100,3	123,5	145,3	171,9	186,3	188,8	192,5
1990	169,6	September	101,3	124,3	147,3	172,2	186,4	188,8	194,8
1991	183,1	Október	102,4	124,5	153,7	172,5	187,0	188,9	195,7
1992	188,2	Nóvember	106,5	124,8	155,5	173,2	187,3	189,1	195,7
1993	192,0	Desember	107,5	124,9	157,9	174,1	187,4	189,2	195,6

Lánskjaravísitala í júní 1979 = 100³⁾

Ársmeðaltöl			1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993
1982	373	Janúar	1.565	1.913	2.279	2.771	2.969	3.196	3.246
1983	669	Febrúar	1.594	1.958	2.317	2.806	3.003	3.198	3.263
1984	895	Mars	1.614	1.968	2.346	2.844	3.009	3.198	3.273
1985	1.169	Apríl	1.643	1.989	2.394	2.859	3.035	3.200	3.278
1986	1.457	Maí	1.662	2.020	2.433	2.873	3.070	3.203	3.278
1987	1.711	Júní	1.687	2.051	2.475	2.887	3.093	3.210	3.280
1988	2.111	Júlí	1.721	2.154	2.540	2.905	3.121	3.230	3.282
1989	2.498	Ágúst	1.743	2.217	2.557	2.925	3.158	3.234	3.307
1990	2.886	September	1.778	2.254	2.584	2.932	3.185	3.235	3.330
1991	3.103	Október	1.797	2.264	2.640	2.934	3.194	3.235	3.339
1992	3.218	Nóvember	1.841	2.272	2.693	2.938	3.205	3.237	3.347
1993	3.298	Desember	1.886	2.274	2.722	2.952	3.198	3.239	3.347

1) Framfærsluvísitalan var þá 973,3 miðað við 100 í janúar 1981.

2) Eldri vísitala var þá 319,84 miðað við 100 í janúar 1983 eða 4.739 miðað við 100 í nóvember 1975. Vísitala byggingarkostnaðar er jafnan mæld um miðjan þann mánuð er næstur fer á undan formlegum gildismánuði hennar.

3) Samsett að jöfnu af framfærsluvísitölu, byggingarvísitölu og launavísitölu frá og með febrúar 1989. Var áður samsett af framfærsluvísitölu að 2/3, en byggingarvísitölu að 1/3. Reiknuð mánaðarlega, fyrst fyrir júní 1979, og gildir í einn almanaksmánuð.

Heimildir: Hagstofa Íslands, Seðlabanki Íslands.

4. tafla. Greiðslujöfnuður við útlönd

<i>Í millj. kr.</i>	1988	1989	1990	1991	1992	1993 ¹⁾
Vöruskiptajöfnuður	-329	7.469	4.800	-3.079	-76	12.311
Útfluttar vörur fob.	61.667	80.072	92.452	91.560	87.833	94.704
Sjávarafurðir	43.819	56.812	69.898	73.236	69.881	74.571
Al og kísiljárn	9.045	13.317	12.017	9.841	9.710	10.753
Annað	8.803	9.943	10.537	8.483	8.242	9.380
Innfluttar vörur fob.	-61.996	-72.603	-87.652	-94.639	-87.909	-82.393
Sérstakar fjárfestingarvörur	-5.520	-6.429	-8.390	-7.162	-7.106	-2.213
Skip og flugvélar	-5.405	-5.841	-7.968	-6.296	-6.589	-1.810
Aðrar fjárfestingarvörur	-115	-588	-422	-866	-517	-403
Rekstrarvörur stóriðju	-2.787	-4.399	-5.655	-5.945	-5.131	-4.875
Almennur innflutningur	-53.689	-61.775	-73.607	-81.532	-75.672	-75.305
Olía	-3.658	-5.990	-8.343	-7.406	-7.087	-7.357
Annað	-50.031	-55.785	-65.264	-74.126	-68.585	-67.948
Þjónustujöfnuður	-8.556	-11.591	-12.550	-14.969	-11.924	-11.973
Útflutt þjónusta, alls	23.009	30.133	36.265	38.160	38.827	46.125
Tekjur af erlendum ferðamönnum	4.680	6.242	8.110	8.036	7.395	8.945
Tekjur af samgöngum	9.048	11.112	12.670	12.991	12.162	15.632
Vaxtatekjur og arður	957	1.617	1.813	1.783	2.375	2.631
Tekjur af varnarliði	5.110	7.308	9.234	9.439	9.757	9.061
Ýmsar tekjur	3.214	3.854	4.438	5.911	7.138	9.856
Innflutt þjónusta, alls	-31.565	-41.724	-48.815	-53.129	-50.751	-58.098
Ferða- og dvalarkostnaður	-9.902	-11.712	-16.168	-17.279	-16.562	-17.918
Útgjöld vegna samgangna	-8.819	-10.263	-10.404	-11.943	-10.840	-12.726
Vaxtagjöld og arðgreiðslur	-9.130	-14.568	-16.190	-16.580	-15.994	-17.208
Ýmis útgjöld	-3.714	-5.181	-6.053	-7.327	-7.355	-10.246
Viðskiptajöfnuður	-8.885	-4.122	-7.750	-18.048	-12.000	338
í hlutfalli (%) af VLF	-3,5	-1,3	-2,2	-4,7	-3,1	0,1
Framlög án endurgjalds	-42	-185	6	-301	-360	-100
Fjármagnsjöfnuður	8.806	7.778	12.110	17.768	16.205	-6.135
Bein fjárfesting, nettó	-698	-1.916	-160	1.628	524	213
Verðbréfavíðskipti, nettó	0	0	0	1.316	-921	-2.785
Erlend langtímalán	16.398	25.165	27.735	29.588	32.195	29.527
Opinberir aðilar	4.862	9.209	8.169	14.890	19.670	13.764
Lánastofnanir	9.744	12.399	9.100	9.218	9.784	14.959
Einkaaðilar	1.792	3.557	10.466	5.480	2.741	804
Afborganir langra lána	-6.723	-9.220	-11.373	-15.016	-19.120	-23.653
Opinberir aðilar	-1.805	-2.758	-2.908	-3.940	-9.117	-7.752
Lánastofnanir	-2.851	-4.517	-6.190	-7.172	-7.505	-12.484
Einkaaðilar	-2.067	-1.945	-2.275	-3.904	-2.498	-3.417
Stuttar fjármagnshreyfingar	568	-5.944	-4.037	1.454	2.979	-7.578
Opinberir aðilar	39	7	-79	-1.377	1.525	-247
Lánastofnanir	3.275	-8.009	-2.085	1.964	770	-3.117
Einkaaðilar	-2.746	2.058	-1.873	867	684	-4.214
Lausafjárstaða innlánsstofnana	-739	-307	-55	-1.202	548	-1.859
Skekkjur og vantalið	-417	325	-38	1.305	662	149
Heildargreiðslujöfnuður	-538	3.796	4.328	724	4.507	-5.748
Gjaldeyrisforði Seðlabanka	182	2.574	4.280	889	4.185	-4.074
Skammtímaskuldir Seðlabanka	-720	1.222	48	-165	322	-1.674
Meðalgengi USD = krónur	43,09	57,14	58,23	59,04	57,52	67,74
Gengisvísitala (1983 = 100)	202,6	254,7	283,7	283,7	285,0	308,8

1) Bráðabirgðatölur.

5. tafla. Greiðslujöfnuður við útlönd – Ársfjórðungsfirlið

Í millj. kr.	1992				1993 ¹⁾			
	I	II	III	IV	I	II	III	IV
Vöruskiptajöfnuður	1.863	-781	1.786	-2.944	3.369	2.006	4.032	2.904
Útfluttar vörur fob.	20.444	22.830	22.458	22.101	20.783	22.821	24.658	26.442
Innfluttar vörur fob.	-18.581	-23.611	-20.672	-25.045	-17.414	-20.815	-20.626	-23.538
Þjónustujöfnuður	-4.102	-2.828	-1.405	-3.589	-5.405	-3.218	-548	-2.802
Útflutt þjónusta, alls	7.623	9.692	11.776	9.736	7.936	10.385	15.227	12.577
Innflutt þjónusta, alls	-11.725	-12.520	-13.181	-13.325	-13.341	-13.603	-15.775	-15.379
Þjónustujöfnuður án vaxta	-308	911	1.587	-495	-1.105	211	3.183	315
Ferða- og dvalarkostnaður	-2.167	-2.181	-1.775	-3.044	-2.271	-2.437	-1.282	-2.983
Samgöngur	-246	528	1.086	-46	211	723	1.475	497
Varnarlið	2.134	2.361	2.343	2.919	1.747	1.847	2.742	2.725
Annað	-29	203	-67	-324	-792	78	248	76
Vaxtajöfnuður	-3.794	-3.739	-2.992	-3.094	-4.300	-3.429	-3.731	-3.117
Viðskiptajöfnuður	-2.239	-3.609	381	-6.533	-2.036	-1.212	3.484	102
Framlög án endurgjalds	-27	-134	-101	-98	-27	241	-244	-70
Fjármagnsjöfnuður	7.283	2.116	4.726	2.080	2.279	-977	-7.869	432
Bein fjárfesting, nettó	32	212	266	14	-90	212	-24	115
Verðbréfavíðskipti, nettó	62	-360	-137	-486	-223	-444	-890	-1.228
Erlendar lántökur	10.907	6.049	8.581	6.658	11.150	9.687	-1.210	9.900
Afborganir langra lána	-3.616	-6.657	-3.631	-5.216	-5.926	-5.125	-4.950	-7.652
Stuttar fjármagnshreyfingar	-1.002	3.311	-752	1.422	-2.818	-3.947	-514	-299
Lausafjárstaða innlánsstofnana ..	900	-439	399	-312	186	-1.360	-281	-404
Skekkjur og vantið	-756	3.069	-5.438	3.787	-3.754	3.941	-929	891
Heildargreiðslujöfnuður	4.261	1.442	-432	-764	-3.538	1.993	-5.558	1.355
Gengisvísitala (1983 = 100)	284,1	284,3	283,2	287,6	295,7	298,2	320,2	319,0

1) Bráðabirgðatölur.

6. tafla. Löng erlend lán

Staða í árslok í millj. kr.	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993 ¹⁾
Erlend lán, alls	83.103	112.685	166.221	176.662	191.442	228.130	264.502
Opinberir aðilar	51.505	66.261	93.619	96.710	109.414	133.481	158.436
Ríkissjóður og -stofnanir	29.837	40.081	58.247	59.519	67.700	86.726	101.905
Ríkisfyrirtæki	18.368	22.497	29.172	31.293	35.682	38.716	46.568
Bæjar- og sveitarfélög	3.300	3.683	6.200	5.898	6.032	8.039	9.963
Lánastofnanir	24.270	37.557	58.715	59.370	60.424	70.059	81.287
Seðlabankinn	207	221	228	149	100	57	0
Viðskiptabankar	9.892	16.445	26.970	25.288	25.086	26.334	27.576
Fjárfestingarlánasjóðir	14.171	20.891	31.517	33.933	35.238	43.668	53.711
Einkaaðilar	7.328	8.867	13.887	20.582	21.604	24.590	24.779
Gengi Bandaríkjadalrs	35,60	46,16	61,09	55,31	55,54	63,84	72,63
Erlend lán (á meðalgengi ársins) sem							
hlutfall af vergri landsframleiðslu	40,3	41,2	49,0	50,7	51,2	54,5	62,8
hlutfall af vergri þjóðarframleiðslu	41,5	42,6	51,2	52,9	53,3	56,5	65,3
hlutfall af útflutningstekjum	113,0	124,6	137,1	139,6	151,6	165,0	177,4
Greiðslubyrði í % af útflutningstekjum	16,1	16,8	19,4	20,0	22,9	26,2	27,6
Afborganir	7,8	7,8	8,3	8,8	11,5	15,1	16,9
Vaxtagreiðslur	8,3	9,0	11,1	11,2	11,4	11,1	10,7

1) Bráðabirgðatölur.

7. tafla. Staða þjóðarþúsins út á við

Í millj. kr. í árslok	Verðbréfa- eign/-skuld	Löng erlend lán	Erl. skamm- tímastaða	Gjald- eyrisstaða	Nettóstaða við útlönd	Í hlutfalli (%) af VLF
1982	—	-19.866	-1.728	1.489	-20.100	39,60
1983	—	-36.336	-1.509	2.603	-35.242	47,40
1984	—	-52.244	-3.216	2.160	-53.300	49,60
1985	—	-66.112	-9.821	7.671	-68.262	52,80
1986	—	-75.966	-7.527	11.273	-72.220	45,20
1987	—	-83.103	-10.067	10.537	-82.634	40,80
1988	—	-112.685	-12.785	11.886	-113.583	42,00
1989	—	-166.221	-10.252	19.951	-156.522	46,60
1990	—	-176.662	-5.331	23.412	-158.581	46,10
1991	-1.316	-191.040	-6.903	24.064	-175.195	46,80
1992	-312	-228.115	-10.167	31.052	-207.542	49,50
1993 ¹⁾	2.344	-264.502	-1.619	28.663	-235.114	55,80

1) Bráðabirgðatölur.

8. tafla. Gjaldeyrisstaða Seðlabankans og erlend skammtímastaða innlánsstofnana

Í millj. kr. í árslok	Seðlabankinn				Innlánsstofnanir			
	Gjald- eyris- forði ¹⁾	Skuld við IMF ²⁾	Aðrar skuldir	Nettó- eign	Lausa- fjárstaða nettó	Stutt erl. lán til endurlána	Skamm- tímastaða, nettó	Gengi miðað við USD
1982	2.441	-409	-543	1.489	180	-1.397	-1.217	16,60
1983	4.321	-646	-1.072	2.603	-144	-2.944	-3.088	28,63
1984	5.234	-856	-2.218	2.160	371	-6.081	-5.710	40,49
1985	8.751	-990	-90	7.671	34	-10.056	-10.022	42,00
1986	12.531	-528	-730	11.273	427	-8.287	-7.860	40,18
1987	11.167	—	-630	10.537	715	-11.820	-11.105	35,60
1988	13.536	—	-1.650	11.886	1.730	-17.129	-15.399	46,16
1989	20.742	—	-791	19.951	2.749	-14.261	-11.512	61,09
1990	24.259	—	-847	23.412	2.805	-11.401	-8.596	55,31
1991	25.245	—	-1.181	24.064	3.409	-13.418	-10.009	55,54
1992	32.015	—	-963	31.052	2.981	-15.879	-12.898	63,84
1993	31.341	—	-2.678	28.663	5.163	-14.452	-9.289	72,63

1) Gulleign, sérstök dráttarréttindi við IMF, gjaldeyrisstaða við IMF, verðbréf og innstæður hjá erlendum bönkum.

2) Alþjóðagjaldeyrissjóðurinn.

9. tafla. Þjóðarauður

Í árslok	Verðlag hvers árs í milljónum króna				Magnvísitala 1980 = 100			
	Þjóðar- auður alls ¹⁾	Atvinnu- vegir	Byggingar og mannvirki hins opinb.	Íbúðar- hús	Þjóðar- auður alls ¹⁾	Atvinnu- vegir	Byggingar og mannvirki hins opinb.	Íbúðar- hús
1983	212.246	68.640	79.317	64.289	111,4	111,5	111,7	111,0
1984	263.216	85.463	96.436	81.317	114,9	115,5	114,4	114,8
1985	356.666	116.821	129.744	110.101	118,3	121,2	116,4	117,7
1986	449.439	150.138	159.886	139.415	121,5	127,3	118,0	119,7
1987	547.242	183.845	195.650	167.747	126,1	135,9	120,6	122,4
1988	675.042	228.793	237.941	208.308	130,6	143,2	122,4	125,8
1989	850.689	293.837	299.555	257.297	133,8	146,2	126,8	129,4
1990	1.022.660	338.664	372.904	311.092	135,0	143,5	129,8	132,8
1991	1.112.638	358.601	411.755	342.282	138,3	146,7	133,5	135,8
1992 ²⁾	1.171.046	376.337	437.616	357.093	139,7	145,9	136,0	138,3
1993 ²⁾	1.189.387	374.491	443.989	370.907	140,9	144,4	139,2	139,9

1) Að frátöldum einkabifreiðum.

2) Bráðabirgðatölur.

Heimild: Þjóðhagsstofnun.

10. tafla. Verðvísitölur og viðskiptakjör
 Ársmeðaltöl (1980 = 100)¹⁾

	Útflutningsverð		Innflutningsverð		Viðskiptakjör	
	Alls	Án stóriðju	Alls	Án stóriðju	Alls	Án stóriðju
1981	109,8	112,6	110,6	110,4	99,3	102,0
1982	109,4	113,8	111,5	111,0	98,1	102,5
1983	115,5	117,4	119,4	119,7	96,7	98,2
1984	123,2	121,3	126,4	127,4	97,5	95,2
1985	124,1	126,2	128,9	131,1	96,3	96,3
1986	130,5	134,9	126,3	129,2	103,3	104,4
1987	142,3	148,5	130,8	134,6	108,8	110,3
1988	146,6	147,7	136,5	139,9	107,4	105,6
1989	146,2	144,7	142,6	145,8	102,5	99,2
1990	153,7	159,2	154,2	157,3	99,7	101,3
1991	165,3	176,3	158,7	162,2	104,1	108,7
1992	159,3	170,7	158,9	164,2	100,3	104,0
1993	150,8	160,9	160,0	165,2	94,3	97,4

1) Verðvísitölur eru reiknaðar í erlendri mynt m.v. vísitölur meðalgengis.

Heimild: Þjóðhagsstofnun.

11. tafla. Opinber gengisvísitala og vísitölur meðalgengis og raungengis krónunnar

Opinber gengis- vísitala ¹⁾ 31/12 1992=100		Vísitölur meðalgengis ²⁾ 1983=100		Raungengi krónunnar ³⁾ 1980=100				
Gengis- skráningarvog		Meðaltal	Innfl.- vog	Útfl.- vog	Hlutfallslegt verðlag Vísitala Breyting		Hlutfallslegur launakostnaður Vísitala Breyting ⁴⁾	
1983		100,0	100,0	100,0	90,2	-5,8%	84,3	-17,6%
1984		116,3	116,4	116,2	94,6	4,9%	83,4	-1,0%
1985		148,7	149,3	148,1	93,1	-1,6%	84,5	1,3%
1986		171,0	175,8	166,3	94,9	2,0%	86,4	2,3%
1987		177,3	184,9	170,1	104,0	9,5%	109,0	26,2%
1988		202,6	211,4	194,1	109,3	5,2%	113,4	4,0%
1989		254,7	265,2	244,6	100,5	-8,1%	98,1	-13,5%
1990		283,7	298,0	270,0	97,2	-3,2%	87,4	-10,9%
1991		283,6	297,5	270,3	99,8	2,6%	89,3	2,2%
1992	100,7	285,0	300,8	270,0	99,7	0,0%	90,5	1,4%
1993	110,6	307,8	326,4	292,0	94,2	-5,5%	82,1	-9,4%
Ársfjórðungar								
1992 I	100,0	284,1	299,1	269,7	100,9	-0,3%	90,5	0,5%
II	100,0	284,3	298,9	270,4	99,8	-1,1%	90,0	-0,5%
III	100,0	283,2	298,6	268,6	99,7	-0,1%	91,5	1,6%
IV	102,7	287,6	305,4	270,7	98,5	-1,2%	90,1	-1,5%
1993 I	106,4	295,7	313,0	279,3	97,6	-0,9%	87,4	-3,0%
II	106,8	298,1	315,2	281,9	96,5	-1,2%	84,5	-3,3%
III	114,5	320,2	338,3	303,1	91,3	-5,4%	78,4	-7,3%
IV	114,1	319,0	337,1	301,9	91,6	0,3%	77,9	-0,6%

1) Vísitalan sýnir meðalgengi erlendra gjaldmiðla gagnvart íslenskrí krónu á hverju tímabili. Gjaldmiðlarnir eru vegnir saman með gengisskráningarvoginni sem er ECU 76%, USD 18% og JPY 6%. Þessi vog er lögð til grundvallar opinberri skráningu gengisins frá og með 1. janúar 1992.

2) Vísitalan sýnir meðalgengi erlendra gjaldmiðla gagnvart íslenskrí krónu á hverju tímabili. Gjaldmiðlarnir eru vegnir saman með viðskiptavog sem er byggð á hlutdeild einstakra landa í vöruinnflutningi og vöruútflutningi.

3) Byggt á ársfjórðungslegum upplýsingum um verðlag (framfærslukostnað), laun og framleiðslu í 15 viðskiptalöndum Íslands.

4) Breyting frá fyrra ári eða ársfjórðungi.

12. tafla. Yfirlit yfir fjármál ríkissjóðs
Rekstrargrunnur

Greiðslujöfnuður									Greiðsluhreyfing gagnvart bankakerfi	
Lánsfjárbörf										
Rekstrarjöfnuður										
Í millj.kr.	Tekjur	Gjöld	Tekju-afgangur	Hreinar lán-veitingar ¹⁾	Lausa-skuldir og kröfur ¹⁾	Hrein lánsfjár-börf	Hreinar lántökur utan Seðla-banka	Greiðslu-jöfnuður	Gagnv. Seðla-banka	Banka-innst. og sjóður
1981	6.304	6.129	175	-56	-113	-6	179	185	164	21
1982	10.328	9.479	849	-532	-804	487	652	166	124	42
1983	16.282	17.717	-1.435	-376	-863	2.674	1.484	-1.190	-1.258	68
1984	22.088	20.474	1.614	-725	-1.134	245	797	552	530	22
1985	28.746	30.617	-1.871	-217	-1.977	4.065	1.644	-2.421	-2.479	58
1986	40.177	46.374	-6.197	-288	2.089	4.396	7.133	2.737	2.847	-111
1987	52.324	53.581	-1.257	313	-3.327	4.271	2.441	-1.832	-1.864	32
1988	71.287	73.415	-2.128	-792	-6.016	8.936	5.494	-3.442	-3.816	374
1989	81.905	92.253	-10.348	2.888	197	7.263	10.803	3.540	3.784	-244
1990	94.737	106.024	-11.287	740	-4.499	15.046	19.160	4.114	3.280	835
1991	105.979	119.429	-13.450	-2.308	-6.211	-21.969	17.093	-4.876	-5.113	237
1992	106.039	116.631	-10.593	1.765	-848	9.676	21.146	11.470	8.425	488
1993 ³⁾	103.220	112.863	-9.643	-1.281	226	10.698	12.134	1.436	1.450	-14
Hreyfingar frá ársbyrjun 1992 til loka mánaðar ³⁾										
Janúar	5.440	9.098	-3.658	210	-527	3.975	1.901	-2.074	-2.187	113
Febrúar	16.539	18.783	-2.244	-465	-265	2.974	0	-2.974	-3.229	255
Mars	23.003	27.578	-4.575	-432	-584	5.591	5.332	-259	-430	171
Apríl	32.773	36.528	-3.755	-1.256	-573	5.584	5.595	11	-338	349
Mai	39.024	45.675	-6.651	-1.440	-1.157	9.248	8.264	-984	-1.233	249
Júní	51.763	54.664	-2.901	-1.418	-1.608	5.927	5.639	-288	-504	216
Júlí	52.809	64.076	-11.267	-1.133	-1.242	13.642	10.668	-2.974	-2.851	-123
Ágúst	65.256	72.965	-7.709	-1.430	-986	10.125	12.829	2.704	2.468	236
September	72.433	82.262	-9.829	-1.546	-360	11.735	10.777	-958	-1.103	145
Október	83.555	90.443	-6.888	-1.499	-375	8.762	7.355	-1.407	-2.038	631
Nóvember	90.385	98.820	-8.435	-1.441	-319	10.195	10.024	-171	-1.126	955
Desember	103.447	110.607	-7.160	-2.105	2.090	7.175	9.434	2.259	2.261	-2
Hreyfingar frá ársbyrjun 1993 til loka mánaðar ³⁾										
Janúar	6.105	7.962	-1.857	300	-556	2.113	988	-1.125	-1.264	139
Febrúar	16.123	18.144	-2.021	-202	-1.395	3.618	3.559	-59	-473	414
Mars	23.042	27.632	-4.590	-214	-1.327	6.131	6.772	641	239	402
Apríl	32.436	35.921	-3.485	-463	-1.284	5.232	5.082	-150	-574	426
Mai	38.428	45.225	-6.797	-205	-1.798	8.800	9.308	508	93	417
Júní	50.663	54.297	-3.634	-446	-1.938	6.018	8.058	2.040	1.750	290
Júlí	52.314	64.615	-12.301	-688	-1.778	14.767	9.943	-4.824	-4.783	-41
Ágúst	64.903	73.994	-9.091	-798	-1.919	11.808	12.200	392	-56	448
September	71.710	83.311	-11.601	-692	-2.046	14.339	15.674	1.335	881	454
Október	84.162	91.675	-7.513	-720	-2.341	10.574	12.648	2.074	1.827	248
Nóvember	90.399	101.370	-10.971	-546	-2.454	13.971	14.818	847	422	426
Desember	103.220	112.863	-9.643	-12.081	226	10.698	12.134	1.436	1.450	-14

1) Hreint innstreymi, innborgað umfram útborgað.

2) Samkvæmt ríkisreikningi án sérstakra breytinga á lífeyrisskuldbindingum.

3) Greiðsluhreyfingar, bráðabirgðatölur skv. mánaðaryfirlitum ríkisbókhalds og skýrslum fjármálaráðherra til Alþingis.

4) Í ársskýrslutöflunni eru hreyfingar lífeyrisskuldbindinga og ógreiddra áfallinna vaxta ekki talðar til gjalda 1989-91.

13. tafla. Sala ríkisverðbréfa

Í millj. kr.	Spariskírteini			Ríkisvixlar, nettó			Ríkisbréf, nettó			
	Sala	Innlausn	Nettó	Óstaðl. ¹⁾	3 mán.	Aðrir	Óstaðl. ¹⁾	6 mán.	Önnur	Samtals
1986	3.494	1.722	1.772	—	—	—	—	—	—	1.772
1987	2.140	1.130	1.010	932	—	—	—	—	—	1.942
1988	4.867	3.413	1.454	-219	—	—	—	—	—	1.235
1989	5.049	4.170	879	5.171	—	—	—	—	—	6.050
1990	8.275	1.825	6.450	2.166	—	—	75	—	—	8.691
1991	5.584	4.433	1.151	298	—	—	1.158	—	—	2.607
1992	3.661	1.495	2.166	-2.270	6.915	—	-720	1964	—	8.055
1993	8.200	3.706	4.494	-6.068	1.792	5.028	-297	-536	4.277	8.690
Ársfjórðungar										
1992	I	1.352	1.091	261	4.933	—	389	—	—	5.583
	II	935	59	876	-793	—	-372	506	—	217
	III	323	303	20	3.780	—	-605	1.650	—	4.845
	IV	1.051	42	1.009	-10.190	6.915	-132	-192	—	-2.590
1993	I	1.889	322	1.567	-5.533	7.337	-8	-424	—	2.939
	II	1.142	30	1.112	-213	-2.135	-33	918	666	315
	III	3.452	1.516	1.936	-260	4.282	-59	252	1.506	7.657
	IV	1.717	1.838	-121	-62	-7.692	-197	-1.282	2.105	-2.221

1) Þ.e. eldri ríkisverðbréf sem ekki voru seld á uppboðum.

14. tafla. Skuldir ríkissjóðs

Í millj. kr.	Skuldir						Eignir		Hrein
	Innlend lán utan Seðlabanka								skuld ³⁾
	Skuldabréf í Seðlabanka	Alls	Þ.a. spari- skírteini	Þ.a. ríkis- bréf- og vixlar	Erlend lán	Skuldir alls	Veitt lán	Viðskipta- reikningar nettó ²⁾	
1982	316	3.180	1.912	—	6.732	10.228	8.703	1.206	319
1983	1.588	5.544	3.310	—	12.405	19.537	13.048	2.101	4.388
1984	2.222	5.519	3.244	—	19.413	27.154	18.182	3.232	5.740
1985	4.328	8.257	5.165	—	25.538	38.123	24.737	5.102	8.284
1986	1.799	13.290	8.541	—	29.202	44.291	22.985	6.728	14.578
1987	4.154	19.012	11.775	931	29.837	53.003	24.182	11.450	17.371
1988	8.958	24.620	16.659	725	40.081	73.659	29.967	17.602	26.090
1989	5.887	35.449	21.717	5.892	58.247	99.583	34.433	14.789	50.361
1990	1.494	51.196	31.043	8.142	59.519	112.209	34.022	19.036	59.151
1991	6.349	58.402	36.301	9.501	67.953	132.704	37.556	25.302	69.846
1992	0	66.126	39.089	15.032	87.273	153.399	41.653	27.495	84.251
1993	0	79.156	47.200	19.756	102.257	181.413	44.400	30.774	106.239

1) Önnur en markaðsbréf.

2) Önnheimtar tekjur, ógreidd gjöld næsta árs, bráðabirgðalán, skammtímakröfur, inneign á hlaupareikningi.

3) Skuldir að frádregnum veittum lánunum og viðskiptareikningum nettó. Án langtímaskuldbindinga.

15. tafla. Seðlar og mynt

Í millj. kr.	1992			1993		
	Seðlar og mynt í mánaðarlok	Meðaltal hvers mánaðar	Seðlar og mynt að frádr. seðlasj. banka og sparisjóða	Seðlar og mynt í mánaðarlok	Meðaltal hvers mánaðar	Seðlar og mynt að frádr. seðlasj. banka og sparisjóða
Janúar	3.757	3.866	3.082	3.937	4.086	3.249
Febrúar	3.639	3.748	2.965	3.805	3.928	3.172
Mars	3.514	3.681	2.775	3.686	3.851	2.977
Apríl	3.787	3.875	3.118	3.841	3.971	3.217
Mái	3.945	3.940	3.223	4.074	3.998	3.428
Júní	3.937	4.111	3.147	4.057	4.138	3.371
Júlí	4.640	4.319	3.850	4.795	4.446	4.065
Ágúst	4.105	4.421	3.252	4.168	4.551	3.465
September	3.800	4.215	3.054	4.029	4.281	3.354
Október	3.923	3.948	3.253	4.060	4.170	3.407
Nóvember	3.937	3.966	3.156	4.002	4.152	3.344
Desember	4.006	4.421	3.593	4.312	4.662	3.907

16. tafla. Skipting seðla og myntar eftir stærðum í árslok

	1990		1991		1992		1993	
	Þús. kr.	%	Þús. kr.	%	Þús. kr.	%	Þús. kr.	%
<i>Seðlastærð</i>								
5000 kr.	1.926.250	61,4	2.012.000	61,1	2.265.700	63,2	2.487.500	64,3
1000 kr.	766.900	24,4	787.500	23,9	808.900	22,6	845.000	21,8
500 kr.	196.250	6,3	231.850	7,0	235.350	6,6	246.000	6,4
100 kr.	232.469	7,4	248.050	7,5	256.250	7,1	271.200	7,0
50 kr.	10.325	0,3	10.325	0,3	10.225	0,3	10.325	0,3
10 kr.	6.530	0,2	6.570	0,2	6.775	0,2	6.975	0,2
Samtals	3.138.724	100,0	3.296.295	100,0	3.583.200	100,0	3.867.000	100,0
<i>Myntstærð</i>								
50 kr.	156.600	40,9	189.600	43,6	196.700	43,1	226.050	45,6
10 kr.	139.540	36,4	152.820	35,2	162.580	35,7	168.500	34,0
5 kr.	38.775	10,1	41.905	9,6	43.945	9,6	46.525	9,4
1 kr.	37.305	9,7	40.545	9,3	43.135	9,5	45.215	9,1
50 aurar	5.591	1,5	5.189	1,2	4.966	1,1	4.805	1,0
10 aurar	4.513	1,2	4.306	1,0	4.213	0,9	4.125	0,8
5 aurar	576	0,2	570	0,1	564	0,1	558	0,1
Samtals	382.900	100,0	434.935	100,0	456.103	100,0	495.777	100,0

17. tafla. Ávísanavelta¹⁾

	1991 í m. kr.		1992 í m. kr.		1993 í m. kr.		1993 í þús. stk.	
	Heildar- velta tækka	Ávís- ana- skipti	Heildar- velta tækka	Ávís- ana- skipti	Heildar- velta tækka	Ávís- ana- skipti	Heildar- velta tækka	Ávís- ana- skipti
Janúar	88.918	43.690	90.924	45.151	77.593	38.401	1.944	1.263
Febrúar	95.327	48.536	91.544	45.637	89.280	44.430	2.168	1.425
Mars	95.008	47.498	94.630	47.266	96.540	47.595	2.520	1.657
Apríl	102.335	50.924	96.150	47.682	90.441	44.694	2.321	1.525
Mái	105.877	52.795	95.891	47.210	89.700	45.060	2.401	1.585
Júní	104.568	52.477	106.670	53.388	98.805	49.005	2.639	1.740
Júlí	108.107	54.154	108.208	53.712	98.193	47.981	2.495	1.658
Ágúst	112.186	56.693	99.706	49.552	97.441	48.539	2.558	1.722
September	100.526	50.574	95.121	47.485	93.016	45.253	2.383	1.588
Október	110.815	55.783	99.498	49.158	93.844	46.449	2.287	1.514
Nóvember	101.137	50.232	93.726	46.167	91.907	44.853	2.443	1.632
Desember	120.394	60.044	113.284	56.735	112.590	56.120	2.717	1.794
Samtals	1.245.198	623.400	1.185.352	589.143	1.129.350	558.380	28.876	19.103

1) Í ávísanaskiptum teljast ávísanir sem innlánsstofnanir skipta sín á milli, en í heildarveltu tækka eru þar að auki talðar ávísanir sem afgreiddar eru af sömu stofnun og þær eru stílaðar á.

18. tafla. Úr reikningum Seðlabankans 1986–1993

Staða í millj. kr. í árslok	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993
Gjaldeyrisstaða	11.273	10.536	11.919	20.005	23.412	24.066	31.053	28.659
Innlendir liðir, nettó ¹⁾	3.114	5.171	5.540	2.468	-5.040	-3.987	-12.907	-12.750
Kröfur á ríkissjóð, nettó	2.699	5.562	9.613	8.803	4.389	10.112	3.648	8.707
Bein lán til A-hluta	2.141	4.340	8.486	5.500	1.455	6.328	-1.994	-3.607
Ríkisvixlar	—	381	200	2.085	900	1.400	1.350	1.330
Markaðsskráð verðbréf	558	841	927	1.218	2.034	2.384	4.292	10.983
Kröfur á ríkisstofnanir, nettó	107	-12	-496	-566	-795	-1.364	-2.096	-2.933
Kröfur á fjárfestingarlánasjóði	860	1.091	1.196	873	1.866	603	531	639
Endurkaup	322	158	—	—	—	—	—	—
Aðrar kröfur á innlánsstofnanir	5.634	4.995	4.565	4.726	4.319	3.342	3.983	2.630
Kröfur á aðra aðila	221	361	466	944	677	413	392	331
Sjóðir í opinberri vörslu (-) ²⁾	-922	-1.887	-859	314	-934	-2.985	-324	-260
Innstæður fjárfestingarlánasj. (-) ²⁾	-1.432	-989	-1.848	-1.303	-2.875	-1.657	-4.239	-4.424
Annað, nettó	-4.375	-4.108	-7.097	-11.323	-11.687	-12.451	-14.802	-17.440
Samtals	14.387	15.707	17.459	22.473	18.372	20.079	18.146	15.909
Grunnfé	14.031	15.500	17.239	22.245	18.223	19.980	18.088	15.909
Sjóður og innstæður innlánsstofn.	12.340	13.313	14.688	19.270	15.166	16.742	14.495	12.002
Skyldubundnar innstæður	9.176	9.877	10.529	13.928	10.944	10.418	9.255	6.937
Aðrar bundnar innstæður	1.602	1.282	1.632	794	280	—	—	250
Sjóður og aðrar innstæður	1.562	2.154	2.527	4.548	3.942	6.324	5.240	4.815
Seðlar og mynt í umferð	1.691	2.187	2.551	2.975	3.057	3.238	3.593	3.907
Erlent lánsfé til langs tíma	356	207	220	228	149	99	57	—

1) Endurlánað erlent lánsfé með talið.

2) Innstæður og innstæðuaukning er merkt með mínusmerki.

19. tafla. Úr reikningum innlánsstofnana 1986–1993

Staða í millj. kr. í árslok	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993
Lausafjárstaða	-1.204	1.509	4.072	10.268	12.093	15.038	16.796	19.475
Gagnvart Seðlabanka	-1.665	448	2.204	4.492	3.844	6.324	5.022	4.815
Gagnvart útlöndum	461	658	1.700	2.943	2.379	3.506	3.413	5.848
Ríkisvixlar	—	403	168	2.833	5.870	5.208	8.361	8.812
Skyldubundnar innstæður	9.176	9.877	10.530	13.928	10.944	10.418	9.255	6.936
Aðrar innstæður í Seðlabanka	1.602	1.282	1.632	794	280	—	—	250
Lán og endurlán	62.507	88.835	121.845	152.562	169.351	188.874	199.584	214.392
Erlend endurlán	13.856	17.134	26.340	34.441	32.812	35.947	39.944	41.468
Gengsbundin afurðalán	4.342	7.260	11.621	12.212	9.524	9.532	9.195	9.262
Almenn útlán	44.309	64.441	83.884	105.909	127.015	143.395	150.445	163.662
Samtals	72.081	101.503	138.079	177.552	192.668	214.330	225.635	241.053
Heildarinnlán	51.249	69.414	86.252	110.024	126.745	145.197	150.509	159.766
Veltiinnlán	7.991	10.562	12.303	16.750	21.587	26.314	26.350	27.724
Óbundin spariinnlán	31.686	44.152	58.418	72.823	81.087	87.144	86.859	85.753
Bundin spariinnlán	11.572	14.700	15.531	20.451	24.071	31.739	37.300	46.289
Verðbréfaútgáfa	900	3.465	8.865	13.963	17.453	19.180	20.589	22.706
Aðrar innlendar lántökur	1.523	2.216	2.396	2.371	2.369	1.825	1.962	2.796
Lánafyrirgreiðsla	2.143	3.359	4.241	4.669	4.222	3.342	3.765	2.630
Endurkaup	322	158	—	—	—	—	—	—
Verðbréf	1.059	1.165	1.865	2.058	2.399	1.871	2.037	1.389
Erlendir lánakvótar	762	2.036	2.376	2.611	1.823	1.471	1.728	1.241
Erlend lán v/afurðalána	2.614	4.971	8.359	8.153	5.271	5.262	4.999	3.118
Önnur erlend lán	13.662	16.113	25.806	33.786	31.692	33.354	37.505	39.032
Eigið fé og annað, nettó	-10	1.965	2.160	4.586	4.916	6.168	6.306	11.005

20. tafla. Úr reikningum bankakerfisins 1986–1993

Staða í millj. kr. í árslok	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993
Gjalddeyrisstaða	11.733	11.194	13.619	22.947	25.791	27.572	34.466	34.507
Lán og endurlán	66.393	96.240	132.792	165.450	181.357	203.847	210.420	229.948
Kröfur Seðlabanka	3.674	6.625	10.369	9.647	4.514	8.888	2.345	6.396
Lán innlánsstofnana án ríkisvixla	48.651	71.701	95.505	118.122	136.539	152.927	159.640	172.924
Endurlánað erlent lánsfé	14.068	17.511	26.750	34.848	34.434	36.824	40.074	41.816
Ríkisvixlar innlánsstofnana	—	403	168	2.833	5.870	5.208	8.361	8.812
Ýmsir sjóðir (-) ¹⁾	-2.354	-2.876	-2.707	-990	-3.809	-4.642	-4.563	-4.684
Annað, nettó	-4.363	-6.072	-9.338	-15.907	-16.603	-18.621	-21.110	-28.445
Samtals	71.409	98.486	134.366	171.500	186.736	208.156	219.213	231.326
Peningamagn og sparifé (M3)	52.940	71.602	88.802	112.999	129.802	148.436	154.101	163.674
Sparifé á uppsagnarreikningum	11.572	14.700	15.531	20.451	24.071	31.739	37.300	46.300
Peningamagn og ób. sparifé (M2)	41.368	56.902	73.271	92.548	105.731	116.697	116.801	117.374
Óbundið sparifé	31.686	44.152	58.418	72.823	81.087	87.144	86.859	85.754
Peningamagn (M1)	9.682	12.750	14.853	19.725	24.644	29.553	29.942	31.620
Verðbréfaútgáfa	900	3.465	8.865	13.963	17.453	19.180	20.589	22.706
Aðrar innlendar lántökur	1.523	2.216	2.396	2.371	2.369	1.825	1.962	2.796
Erlend lán v/afurðalána	2.614	4.971	8.359	8.153	5.271	5.262	4.999	3.118
Erlendar skuldir til endurlána	13.432	16.232	25.944	34.014	31.841	33.453	37.562	39.032

1) Auk sjóða í opinberri vörslu eru hér innstæður fjárfestingarlánasjóða í Seðlabanka. Innstæður og innstæðuaukning er merkt með mínusmerki.

21. tafla. Innlán og útlán innlánsstofnana¹⁾
Flokkun eftir tegundum og stofnunum

Staða í árslok í millj. kr.	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993 ²⁾
Innlán:								
Hlaupareikningar	7.891	10.475	12.167	16.625	21.458	26.095	26.124	26.609
Sparisjóðsávísanareikningar.....	48	46	44	74	—	1	—	842
Giróreikningar	95	105	126	141	140	224	227	267
— millibankaveltiinnlán	-41	-60	-30	-75	—	-2	—	-5
— óuppperðir tékkar	-2	-3	-5	-15	-12	-4	-1	1
Almennar bækur	12.624	13.298	13.334	14.424	15.103	15.421	14.621	13.823
Annað óbundið sparifé	16.279	26.876	39.582	49.901	56.440	62.814	61.559	58.714
Sparisjóðsreikningar, 3 mánaða ..	86	102	73	48	141	95	8	2
Sparisjóðsreikningar, 6 mánaða ..	2.690	3.149	545	189	518	71	33	27
Sparisjóðsreikningar, 12 mánaða ..	1.277	1.232	944	911	1.251	1	35	16
Orlofsreikningar o.fl.	742	729	1.391	1.667	1.677	1.799	1.745	1.873
Verðtryggð innlán, 6 mán.	4.713	5.355	7.646	8.829	8.830	14.428	17.953	26.946
Annað bundið sparifé	2.016	4.064	4.799	8.639	11.543	15.271	17.431	17.290
— millibankaspariinnlán	-111	-143	-183	-231	-10	-4	-5	-8
Geymslufé v/innflutnings	47	68	83	66	—	19	—	10
Gjalddeyrisreikningar.....	2.894	4.121	5.685	8.729	9.553	8.914	10.683	13.224
Gengisbundnir krónureikningar ..	—	—	52	103	111	49	95	136
Heildarinnlán	51.248	69.414	86.253	110.025	126.743	145.192	150.508	159.767
Landsbanki	16.902	22.450	27.958	35.898	47.817	54.775	56.489	60.831
Útvegsbanki/Íslandsbanki	4.510	6.131	7.420	9.498	28.389	32.304	33.094	34.895
Búnaðarbanki	9.475	13.408	16.968	21.741	27.193	31.066	31.720	32.455
Iðnaðarbanki	4.004	5.412	6.437	7.967	—	—	—	—
Verslunarbanki	2.567	3.285	4.176	5.315	—	—	—	—
Samvinnubanki	3.595	4.743	5.863	7.147	—	—	—	—
Alþýðubanki	1.665	2.264	2.690	3.326	—	—	—	—
Sparisjóðir	7.714	10.585	13.261	17.650	21.246	24.660	26.898	29.268
Innlánsdeildir kaupfélaga	885	1.245	1.580	1.665	1.979	2.165	2.086	2.061
Póstgíróstofa	88	100	115	138	143	233	227	270
— óuppperðir tékkar	-2	-3	-5	-15	-12	-3	-1	1
— millibankaútlán	-152	-203	-213	-306	-10	-6	-5	-13
Almenn útlán og afurðalán:								
Greiddar óinnleystar ábyrgðir	554	536	687	693	1.004	1.090	1.273	1.608
Yfirdráttarlán o.fl.	4.842	7.228	10.781	15.096	18.087	20.987	23.929	26.803
Gengisbundin afurðalán	4.342	7.260	11.621	12.212	9.524	9.532	9.195	9.262
Önnur afurðalán	4.272	4.638	5.194	5.786	5.730	5.798	4.244	3.527
Víxlar	8.572	11.815	13.942	16.240	17.830	18.731	18.400	16.376
Almenn skuldabréf og vaxtabréf ..	8.643	7.162	11.519	14.996	17.940	25.699	29.275	30.325
Skuldabréf í erlendum gjalddeyri ..	952	1.482	2.395	2.808	2.383	2.159	2.274	3.030
Vísitölubundin lán	15.983	31.231	39.394	51.189	64.939	69.715	71.868	81.822
Útlán innlánsdeilda kaupfélaga ..	693	1.027	1.347	1.414	1.811	2.004	1.960	1.941
— millibankaútlán	-202	-678	-1.376	-2.313	-2.708	-2.787	-2.778	-1.770
Almenn útlán og afurðalán alls	48.651	71.701	95.504	118.121	136.540	152.928	159.640	172.924
Landsbanki	18.999	27.409	36.149	43.508	54.433	58.178	61.681	67.274
Útvegsbanki/Íslandsbanki	4.458	6.102	7.827	10.753	32.918	36.055	35.583	35.346
Búnaðarbanki	8.039	12.035	16.580	20.344	25.780	30.429	31.893	34.004
Iðnaðarbanki	4.374	6.440	8.501	10.106	—	—	—	—
Verslunarbanki	2.134	3.491	4.819	5.854	—	—	—	—
Samvinnubanki	2.590	4.051	5.357	6.591	—	—	—	—
Alþýðubanki	1.515	2.214	2.969	3.692	—	—	—	—
Sparisjóðir	5.919	9.468	13.254	18.089	24.287	28.908	31.202	35.966
Innlánsdeildir kaupfélaga	693	1.027	1.347	1.414	1.811	2.004	1.960	1.941
Póstgíróstofa	133	142	80	83	19	141	99	163
— millibankaútlán	-202	-678	-1.376	-2.313	-2.708	-2.787	-2.778	-1.770

1) Endurlánað erlent lánsfé er ekki talið með útlánum.

2) Bráðabirgðatölur.

22. tafla. Lánaflokkun innlánsstofnana¹⁾
Almenn útlán og afurðalán

Staða í árslok í millj. kr.	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993 ²⁾
Ríkissjóður og ríkisstofnanir	667	1.926	3.300	5.202	12.571	13.658	12.349	17.931
Bæjar- og sveitarfélög	1.226	1.641	2.506	3.255	3.750	4.046	4.104	4.669
Lánastofnanir	1.774	2.364	2.752	3.460	3.941	4.763	4.359	5.610
Fjárfestingarlánasjóðir	1.696	2.173	2.455	2.607	3.035	3.742	3.472	4.484
Aðrar lánastofnanir	78	190	298	853	906	1.021	887	1.126
Fyrirtæki	33.187	47.789	62.571	74.999	78.781	86.454	89.016	91.081
Landbúnaður	4.972	6.367	7.681	9.254	10.589	10.768	8.890	8.222
Sjávarútvegur	7.602	11.699	17.161	19.261	17.938	19.307	19.544	20.218
Verslun	9.304	13.425	17.254	21.543	21.993	26.473	27.771	27.250
Samvinnuverslun	2.080	3.135	4.337	5.991	5.264	5.546	6.268	5.448
Oliufélög	1.368	1.352	1.534	1.970	1.429	1.438	1.398	1.447
Önnur verslun	5.856	8.938	11.382	13.582	15.299	19.489	20.105	20.355
Iðnaður	6.478	9.171	11.484	12.975	14.045	14.381	14.157	13.893
Byggingarverktakar íbúðarhúsa ..	470	700	930	1.406	1.660	1.642	1.704	2.076
Aðrir byggingarverktakar	584	957	1.151	1.244	1.573	1.930	2.218	1.845
Samgöngur	1.135	1.562	1.717	1.817	1.951	2.435	2.545	2.296
Raforkumál	5	107	9	47	20	13	129	25
Þjónustustarfsemi	2.637	3.801	5.185	7.453	9.012	9.505	12.058	15.256
Einstaklingar	11.799	17.981	24.376	31.206	37.496	44.007	49.814	53.632
Íbúðabyggingar	4.652	6.171	8.065	11.325	12.915	14.051	14.771	14.389
Annað	7.147	11.810	16.311	19.880	24.581	29.956	35.043	39.243
Útlán, alls	48.651	71.701	95.505	118.121	136.539	152.928	159.642	172.923

1) Endurlánað erlent lánsfé er ekki talið með.

2) Bráðabirgðatölur.

23. tafla. Samandregið efnahagsyfirlit fjárfestingarlánasjóða¹⁾

Staða í árslok í millj. kr.	Eignir				Skuldir						
	Útlán	Inn- stæður og sjóður	Annað nettó	Ríkið	Banka- kerfið	Líf- eyris- sjóðir ³⁾	Lántökur				Eigið fé
							Atvl.- trygg.- sjóður	Húsbréf, útg. verðbréf, skyldusp. o.fl.	Erlend lán	Alls	
1980	2.646	78	341	397	156	691	54	186	363	1.847	1.218
1981	5.051	164	303	399	322	1.562	119	356	605	3.363	2.155
1982	9.630	338	523	598	497	2.850	389	598	1.744	6.676	3.815
1983	17.442	728	919	963	903	5.270	422	1.060	3.337	11.955	7.134
1984	25.082	1.555	1.075	1.758	1.484	6.222	934	1.351	6.412	18.161	9.551
1985	36.623	2.592	1.223	3.269	1.735	9.166	815	1.835	9.011	25.831	14.607
1986	47.705	2.633	1.463	4.918	2.509	11.372	910	2.153	11.224	33.086	18.715
1987	63.826	2.784	1.853	4.586	3.123	17.914	1.047	3.282	14.191	44.143	24.320
1988	87.707	3.233	2.383	4.881	3.546	27.889	1.176	4.480	20.811	62.783	30.540
1989	122.006	2.228	3.816	5.378	3.499	42.828	1.391	6.337	31.427	90.860	37.190
1990	143.037	5.161	3.600	5.130	4.273	53.932	1.436	11.847	34.424	111.042	40.756
1991	174.482	3.564	2.618	6.216	2.933	61.636	1.429	29.500	35.652	137.365	43.300
1992	199.803	6.208	4.006	5.697	2.423	68.121	1.442	44.701	43.999	166.384	43.634
1993 ²⁾	224.031	9.147	4.068	5.802	1.984	66.569	1.373	64.431	53.519	193.678	43.568

1) Veðdeildir, aðrar en Landsbankans og Búnaðarbankans, eru ekki taldar með.

2) Bráðabirgðatölur.

3) Húsbréf og útg. verðbréf ekki meðtalin.

24. tafla. Lánaflökkun fjárfestingarlánasjóða¹⁾

Staða í árslok í millj. kr.	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993 ²⁾
Ríkissjóður og ríkisstofnanir	669	737	896	1.467	800	474	382	385
Bæjar- og sveitarfélög	1.837	2.324	2.983	8.842	8.647	9.881	10.924	11.471
Bankar og sparisjóðir	1	1	57	94	571	1.707	1.631	341
Aðrar lánastofnanir	—	—	254	1.639	1.666	335	332	492
Fyrirtæki, samtals	24.429	30.966	42.550	52.054	52.387	54.942	61.693	68.834
Landbúnaður	4.199	5.576	7.656	10.268	10.280	10.158	10.397	10.609
Sjávarútvegur	10.323	11.917	15.494	19.774	19.562	19.783	23.584	27.778
Verslun	1.794	2.308	2.232	2.598	2.603	2.537	2.864	1.812
Iðnaður	5.637	7.422	10.670	14.699	14.835	17.018	19.589	21.564
Byggingarverktakar íbúðarhúsa	1.445	2.358	4.043	1.420	1.626	1.136	652	583
Aðrir verktakar	18	27	100	134	125	122	138	214
Samgöngur	68	77	103	105	85	68	42	44
Raforkumál	—	—	—	—	—	—	—	—
Þjónustustarfsemi	682	984	1.822	2.507	2.681	2.901	2.977	3.306
Annað, ósundurliðað	263	297	430	549	590	1.218	1.450	2.924
Íbúðalán til einstaklinga	20.769	29.798	40.967	57.910	78.966	107.143	124.842	142.509
Útlán, alls	47.705	63.826	87.707	122.006	143.037	174.482	199.803	224.031

1) Leiðrétt hefur verið fyrir innbyrðis viðskiptum sjóðanna. Veðdeildir, aðrar en Landsbankans og Búnaðarbankans, teljast ekki lengur með fjárfestingarlánasjóðum.

2) Bráðabirgðatölur.

25. tafla. Útlán einstakra fjárfestingarlánasjóða

Staða í árslok í millj. kr.	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993 ¹⁾
Íbúðalánasjóðir, samtals	22.355	32.467	45.450	65.299	85.631	114.266	132.095	149.396
Byggsj. ríkisins og Veðdeild L.Í. ²⁾	17.279	25.059	34.854	49.713	60.216	66.956	66.451	66.087
Húsbréfadeild	—	—	—	12	5.657	21.846	34.424	46.788
Byggingarsjóður verkamanna	5.076	7.408	10.596	15.574	19.758	25.464	31.220	36.521
Aðrir fjárfestingarlánasj., samtals	25.350	31.358	42.257	56.707	57.406	60.216	67.708	74.636
Stofnlánadeild landbúnaðarins	3.629	4.608	5.894	7.311	7.621	8.518	8.913	9.219
Veðdeild Búnaðarbankans	67	97	140	194	235	209	199	168
Framleiðnisjóður landbúnaðarins	25	60	130	157	183	222	221	185
Fiskveiðisjóður Íslands	8.101	9.167	11.272	14.420	14.229	15.865	19.838	22.101
Verslunarlánasjóður	1.059	1.494	1.822	2.213	2.218	2.331	2.952	3.373
Stofnlánadeild samvinnufélaga	724	797	870	967	973	823	817	725
Iðnlánasjóður	3.357	4.637	6.576	9.028	9.565	11.414	13.536	15.776
Iðnþróunarsjóður	1.652	2.062	3.070	4.655	4.524	5.091	5.860	6.610
Ferðamálasjóður	346	468	629	763	798	890	954	1.054
Lánasjóður sveitarfélaga	1.357	1.657	2.115	2.809	3.097	3.418	3.847	4.352
Byggðastofnun	3.285	4.124	6.216	8.491	8.861	8.598	7.883	8.382
Landflutningasjóður	65	68	91	94	77	73	82	72
Framkvæmdasjóður	1.683	2.119	3.432	5.605	5.025	2.765	2.606	2.618
Útlán alls til annarra en sjóða	47.705	63.825	87.707	122.006	143.037	174.482	199.803	224.031
Innbyrðis lán sjóðanna	15.089	17.978	22.717	29.016	27.769	32.252	35.670	39.241
Frá Framkvæmdasjóði	14.611	16.337	19.341	21.755	17.125	18.056	15.797	14.224
Frá Byggingarsjóði ríkisins	428	1.570	3.280	6.831	10.199	13.455	18.947	24.148
Frá Iðnþróunarsjóði	29	71	72	255	233	169	187	214
Frá Iðnlánasjóði	—	—	—	175	212	572	739	654
Frá öðrum sjóðum	21	—	24	—	—	—	—	1.546

1) Bráðabirgðatölur.

2) Án húsbréfadeilda.

26. tafla. Greiðslufirlit lífeyrissjóða

Í millj. kr.	Uppruni fjármagns								Ráðstöfun fjármagns			
	Eigið framlag				Framlög				Uppruni = ráðst.	Útlán og skbr.-kaup	Innst.- og sjbreyt.	Annað útstr.
	Nettó	Innb. afb. og vextir	Rekst.-kostn.	Annað innstr.	Nettó	Iðgjöld	Lifgr.	Endurgr. iðgjöld og réttfl.				
1980	287	309	-22	-	285	459	-171	-3	572	494	78	-
1981	479	502	-23	-	487	808	-320	-1	966	887	79	-
1982	719	763	-44	-	721	1.233	-510	-2	1.440	1.319	121	-
1983	1.282	1.317	-76	41	1.141	2.006	-859	-6	2.423	2.100	295	28
1984	1.752	1.807	-101	46	1.338	2.487	-1.141	-8	3.090	3.181	-126	35
1985	2.706	2.784	-155	77	2.007	3.641	-1.621	-13	4.713	3.990	644	79
1986	3.899	4.103	-215	11	3.006	5.316	-2.302	-8	6.905	6.344	515	46
1987	5.796	6.067	-292	21	4.005	7.397	-3.394	2	9.801	9.390	376	35
1988	9.180	9.509	-374	45	5.469	10.007	-4.520	-18	14.649	14.241	384	24
1989	12.713	13.044	-440	109	6.701	11.842	-5.120	-21	19.414	18.694	580	140
1990	15.462	15.483	-537	516	7.563	13.410	-5.833	-14	23.025	22.589	172	264
1991	20.487	21.060	-648	75	9.056	15.478	-6.394	-28	29.543	28.597	811	135
1992	24.040	24.605	-701	136	9.433	16.637	-7.194	-10	33.473	33.083	-63	453
1993 ¹⁾	28.650	29.300	-750	100	9.250	17.150	-7.900	-	37.900	37.600	-	300

1) Áætlun byggð á úrtaki ársfjórðungsgagna.

27. tafla. Lánakerfið¹⁾

Staða í árslok í m.kr.	Eignir					Skuldir					Erlent láns- fjármagn
	Útlán					Peningalegur sparnaður					
	Ríkissj. og -stofn.	Bæjar- og svfél.	Atvinnu- fyrirtæki	Heimili	Alls	Frjáls		Kerfisbundinn		Alls	
						Innlán	Annar	Lífeyrissj.	Annar		
1970	27	20	260	103	410	178	19	30	90	317	93
1971	36	24	318	127	505	221	27	40	104	392	113
1972	55	29	379	158	621	260	45	55	133	493	128
1973	81	34	511	210	836	346	70	77	169	662	174
1974	177	59	865	277	1.378	450	125	114	243	932	446
1975	315	91	1.254	358	2.018	557	177	171	287	1.192	826
1976	451	121	1.586	509	2.667	746	243	260	365	1.614	1.053
1977	651	177	2.213	741	3.782	1.089	337	402	531	2.359	1.423
1978	1.193	308	3.579	1.077	6.157	1.690	536	649	872	3.747	2.410
1979	1.601	445	5.278	1.688	9.012	2.560	788	1.045	1.298	5.691	3.321
1980	753	901	11.014	2.746	15.414	4.242	1.240	1.865	2.001	9.348	6.066
1981	996	1.477	16.249	4.978	23.700	7.184	1.822	3.403	3.020	15.429	8.271
1982	2.375	3.122	32.735	9.255	47.487	11.269	2.900	6.555	5.144	25.868	21.619
1983	6.060	5.259	57.048	18.671	87.038	19.626	5.039	12.577	10.670	47.912	39.126
1984	8.665	6.348	80.052	26.264	121.329	25.831	5.189	17.330	13.892	62.242	59.087
1985	13.176	8.276	102.025	41.433	164.910	35.951	7.589	26.682	20.999	91.221	73.689
1986	21.284	10.056	110.921	55.773	198.034	50.754	10.164	35.109	23.797	119.824	78.210
1987	30.175	11.894	141.101	76.983	260.153	67.993	16.641	50.283	35.256	170.173	89.980
1988	41.079	16.136	189.895	101.428	348.538	84.247	25.197	71.933	42.597	223.974	124.564
1989	59.968	21.455	249.229	135.744	466.396	105.629	35.711	102.085	54.345	297.770	168.626
1990	67.472	22.684	264.005	170.726	524.887	120.079	47.718	125.569	60.515	353.881	171.006
1991	83.518	25.612	285.168	211.270	605.568	136.332	65.198	153.954	64.323	419.807	185.761
1992	98.073	28.766	307.674	238.606	673.119	139.568	71.197	177.473	68.520	456.758	216.361
1993	125.866	32.020	326.218	266.680	750.784	148.510	78.772	204.500	70.658	502.440	248.344

1) Með lánakerfi er átt við bankakerfi, fjárfestingarlánasjóði, lífeyrissjóði, lánasjóði ríkisins, tryggingarfélög, eignarleigur, verðbréfasjóði og útlönd. Tölur eru að nokkru leyti áætlaðar. Tölur ársins 1993 eru bráðabirgðatölur. Frá og með 1980 hafa útlán lánakerfisins verið flokkuð að nýju.

28. tafla. Eignir lífeyrissjóða
Stöðutölur í lok árs í ma.kr.

	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993 ¹⁾
Útlán og verðbréf	6,2	11,9	16,6	25,8	33,6	47,9	67,5	95,6	117,6	143,5	165,5	192,0
Ríkissjóður	0,1	0,4	1,7	3,8	6,1	7,2	7,2	8,8	10,9	10,9	13,1	-
Sveitarfélög	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,2	0,3	0,7	1,2	2,3	3,3	-
Fjárfestingarlánasjóðir	3,1	5,3	6,3	9,2	11,4	17,9	28,5	44,1	58,0	76,8	91,3	107,5
þar af íbúðalánasj.	1,1	1,5	2,9	4,4	5,5	8,6	17,2	31,1	43,5	62,5	78,5	-
Fjármálastofnanir	-	-	-	-	-	2,9	7,1	10,9	12,6	14,4	15,3	-
Fyrirtæki	0,1	0,1	0,2	0,4	0,6	1,9	3,2	4,6	5,4	5,5	5,7	-
Hlutabréf	-	-	-	-	-	0,1	0,2	0,8	1,5	2,8	3,7	-
Sjóðfélagar	2,8	6,1	8,4	12,4	15,4	17,7	21,0	25,7	28,0	30,8	33,0	-
Innstæður og sjóður	0,4	0,7	0,6	1,2	1,7	2,1	2,5	3,1	3,3	4,1	4,3	4,5
Aðrar eignir	0,4	0,6	0,9	1,4	2,0	3,2	4,7	6,5	7,9	10,4	12,0	12,5
Heildareignir	6,9	13,2	18,1	28,5	37,3	53,2	74,7	105,2	128,8	158,0	181,7	209,0
Peningalegur sparnaður ..	25,8	47,9	62,2	91,2	119,8	170,1	224,0	297,7	353,8	418,7	454,7	501,0
Heildareignir sem % af peningalegum sparnaði ..	26,9%	27,6%	29,1%	31,2%	31,1%	31,3%	33,4%	35,3%	36,4%	37,7%	40,0%	41,7%

1) Áætlun.

29. tafla. Gengi erlendra gjaldmiðla samkvæmt skráningu Seðlabanka Íslands

		Meðalgengi				Árslokagengi	
		1990	1991	1992	1993	1992	1993
Bandaríkjadalur	kaup	58,226	59,040	57,517	67,74	63,840	72,63
	sala	58,386	59,200	57,677	67,90	64,000	72,83
Sterlingspund	kaup	103,826	104,156	101,197	101,66	96,845	107,60
	sala	104,112	104,439	101,479	101,91	97,088	107,90
Kanadadalur	kaup	49,902	51,558	47,577	52,44	50,325	54,66
	sala	50,039	51,698	47,709	52,57	50,451	54,84
Dönsk króna	kaup	9,425	9,238	9,550	10,429	10,213	10,735
	sala	9,451	9,263	9,576	10,455	10,238	10,767
Norsk króna	kaup	9,314	9,109	9,268	9,529	9,235	9,676
	sala	9,340	9,134	9,294	9,552	9,258	9,706
Sænsk króna	kaup	9,844	9,763	9,901	8,683	9,052	8,721
	sala	9,871	9,790	9,929	8,704	9,075	8,747
Finnskt mark	kaup	15,247	14,613	12,860	11,840	12,209	12,557
	sala	15,289	14,653	12,896	11,869	12,239	12,595
Franskur franki	kaup	10,707	10,472	10,887	11,938	11,612	12,334
	sala	10,737	10,501	10,918	11,968	11,641	12,372
Belgískur franki	kaup	1,745	1,730	1,793	1,956	1,925	2,014
	sala	1,750	1,734	1,798	1,961	1,930	2,020
Svissneskur franki	kaup	42,054	41,204	41,049	45,86	43,88	49,17
	sala	42,169	41,316	41,164	45,97	43,99	49,31
Hollenskt gyllini	kaup	32,019	31,604	32,780	36,42	35,210	37,43
	sala	32,107	31,690	32,872	36,51	35,299	37,55
Þýskt mark	kaup	36,075	35,613	36,908	40,91	39,559	41,88
	sala	36,174	35,710	37,011	41,01	39,658	42,00
Ítölsk líra	kaup	0,04864	0,04763	0,04677	0,04302	0,04334	0,04241
	sala	0,04877	0,04776	0,04690	0,04313	0,04345	0,04255
Austurrískur schillingur	kaup	5,127	5,061	5,243	5,816	5,615	5,954
	sala	5,141	5,075	5,258	5,830	5,629	5,972
Portúgalskur escudo	kaup	0,409	0,409	0,427	0,421	0,439	0,411
	sala	0,410	0,410	0,428	0,422	0,440	0,413
Spánskur pesetí	kaup	0,5722	0,5685	0,56265	0,5316	0,55770	0,5093
	sala	0,5738	0,5700	0,56422	0,5330	0,55910	0,5111
Japanskt jen	kaup	0,40369	0,43923	0,45486	0,6129	0,51236	0,6507
	sala	0,40480	0,44042	0,45613	0,6144	0,51364	0,6525
Írskt pund	kaup	96,422	95,113	97,973	98,98	104,139	102,57
	sala	96,688	95,371	98,246	99,23	104,400	102,91
SDR	kaup	79,006	80,706	81,011	94,58	87,883	99,80
	sala	79,223	80,925	81,237	94,81	88,103	100,10
ECU	kaup	74,185	73,085	74,410	79,07	77,173	81,12
	sala	74,389	73,284	74,617	79,26	77,366	81,36
Grísk drakma ¹⁾	kaup				0,2964		0,2917
	sala				0,2972		0,2927

Skipulagður gjaldeyrismarkaður tók til starfa 28. maí 1993; frá þeim tíma er birt opinbert viðmiðunargengi Seðlabanka Íslands.

1) Fyrst skráð 28. maí 1993.

30. tafla. Helstu meðalnafnvextir hjá viðskiptabönkum og sparisjóðum 1993

	Innlánsvextir í % á ári								Útlánsvextir í % á ári							
	Alm. sparisj.- bækur	Alm. tækka- reikn.	Vísitb.reikn.		Sérkj.reikn. ¹⁾		Skiptikj.reikn. ²⁾		Alm. Yfir- forv.	Yfir- dráttar- lán	Alm. skuldabréf		Vísitölub.lán		Afurða- lán í ISK	Viðsk.- vixlar, forv.
			6 mán.	15-30 mán.	Vísit- kjör	Óverðtr. kjör	Vísit- kjör	Óverðtr. kjör			Kjör- vextir	Meðal- tal	Kjör- vextir	Meðal- tal		
I. ársfjórðungur:																
1. janúar	1,3	0,7	2,0	6,5	2,7	5,0	5,1	6,7	14,0	16,2	12,0	14,4	7,5	9,5	13,8	17,2
11. janúar	1,2	0,6	2,0	6,6	2,8	5,1	5,2	7,1	14,1	16,2	12,0	14,6	7,5	9,5	13,8	17,3
21. janúar	1,1	0,6	2,0	6,6	2,8	5,1	5,2	6,8	13,5	15,8	11,6	14,2	7,5	9,5	13,6	16,7
1. febrúar	1,1	0,6	2,0	6,6	2,8	5,1	5,2	6,8	13,3	15,8	11,6	14,2	7,5	9,5	13,6	16,5
11. febrúar	1,0	0,5	2,0	6,6	2,8	5,0	5,2	6,6	13,2	15,8	11,6	14,2	7,5	9,5	13,6	16,4
21. febrúar	1,0	0,5	2,0	6,6	2,8	5,0	5,2	6,6	13,2	15,8	11,6	14,2	7,5	9,5	13,6	16,4
1. mars	1,0	0,5	2,0	6,5	2,6	4,5	5,1	6,5	13,1	15,7	11,3	13,9	7,3	9,4	13,1	16,1
11. mars	1,0	0,5	2,0	6,5	2,6	4,5	5,1	6,5	13,1	15,7	11,3	13,9	7,3	9,4	13,1	16,1
21. mars	0,9	0,5	2,0	6,4	2,4	4,3	4,6	6,2	12,9	15,4	11,0	13,7	7,1	9,2	13,0	15,9
Meðaltal I. fj.	1,1	0,6	2,0	6,5	2,7	4,8	5,1	6,6	13,4	15,8	11,6	14,1	7,4	9,4	13,5	16,5
II. ársfjórðungur:																
1. apríl	0,8	0,4	2,0	6,4	2,3	4,0	4,3	5,8	12,3	14,9	10,2	13,1	7,1	9,2	12,7	15,4
11. apríl	0,8	0,4	2,0	6,4	2,2	4,0	4,3	5,8	12,3	14,9	10,2	13,1	7,1	9,2	12,7	15,4
21. apríl	0,8	0,4	2,0	6,4	2,2	4,0	4,3	5,8	12,3	14,9	10,2	13,1	7,1	9,2	12,7	15,4
1. maí	0,8	0,4	2,0	6,4	2,2	4,0	4,3	5,8	12,3	14,9	10,2	13,1	7,1	9,2	12,7	15,4
11. maí	0,8	0,4	2,0	6,4	2,2	4,0	4,3	5,8	12,3	14,9	10,2	13,1	7,1	9,2	12,7	15,4
21. maí	0,8	0,4	2,0	6,4	2,2	4,0	4,3	5,8	12,3	14,9	10,2	13,1	7,1	9,2	12,7	15,4
1. júní	0,8	0,4	2,0	6,4	2,2	3,8	4,3	5,8	12,0	14,7	9,7	12,5	7,1	9,2	12,7	15,1
11. júní	0,8	0,4	2,0	6,4	2,2	3,8	4,3	5,8	12,0	14,7	9,7	12,4	7,1	9,2	12,7	15,1
21. júní	0,8	0,4	2,0	6,4	2,2	3,8	4,3	5,8	12,0	14,7	9,7	12,4	7,2	9,3	12,7	15,1
Meðaltal II. fj.	0,8	0,4	2,0	6,4	2,2	3,9	4,3	5,8	12,2	14,8	10,0	12,9	7,1	9,2	12,7	15,3
III. ársfjórðungur:																
1. júlí	0,8	0,4	2,0	6,5	2,2	3,8	4,3	5,8	12,2	14,8	9,7	12,4	7,3	9,4	12,7	15,3
11. júlí	0,8	0,4	2,0	6,5	1,9	3,8	4,3	5,8	13,1	14,8	9,7	12,4	7,4	9,5	12,7	16,4
21. júlí	0,8	0,4	2,0	6,5	1,8	4,1	4,0	7,6	13,9	15,7	11,1	13,5	7,4	9,5	14,0	17,0
1. ágúst	0,8	0,4	2,0	6,4	1,6	5,4	4,0	7,6	15,0	17,3	11,1	14,8	7,3	9,4	14,5	18,6
11. ágúst	0,9	0,4	2,0	6,4	1,5	7,6	3,9	11,1	18,1	20,2	15,5	17,9	7,3	9,4	18,0	21,2
21. ágúst	0,9	0,4	2,0	6,4	1,5	7,6	3,9	11,1	18,1	20,2	15,5	17,9	7,3	9,4	18,0	21,2
1. september	0,9	0,4	2,0	6,4	1,5	7,6	3,9	11,1	18,1	20,2	15,5	17,9	7,3	9,4	18,0	21,2
11. september	0,9	0,4	2,0	6,4	1,5	7,2	3,9	11,1	17,7	20,2	15,5	17,9	7,3	9,4	18,0	20,6
21. september	0,9	0,4	2,0	6,4	1,5	6,9	3,9	10,1	17,3	20,2	15,5	17,9	7,3	9,4	18,0	20,3
Meðaltal III. fj.	0,9	0,4	2,0	6,4	1,7	6,0	4,0	9,0	15,9	18,2	13,2	15,8	7,3	9,4	16,0	19,1
IV. ársfjórðungur:																
1. október	0,9	0,4	2,0	6,4	1,5	5,8	3,9	7,6	16,9	19,0	14,4	16,9	7,3	9,4	16,8	19,8
11. október	0,9	0,4	2,0	6,4	1,5	5,2	3,9	6,7	16,7	19,0	14,4	16,9	7,3	9,4	16,8	19,6
21. október	0,9	0,4	2,0	6,4	1,5	5,2	3,9	6,7	16,7	19,0	14,4	16,9	7,3	9,4	16,3	19,6
1. nóvember	0,8	0,4	2,0	6,4	1,5	4,5	3,9	6,0	14,9	17,3	12,5	15,2	7,3	9,4	14,6	17,3
11. nóvember	0,5	0,2	1,5	4,8	1,0	2,8	2,7	4,3	12,9	15,4	10,5	13,2	5,4	7,5	12,7	15,3
21. nóvember	0,5	0,2	1,5	4,8	1,0	2,8	2,7	4,3	12,9	15,4	10,5	13,2	5,4	7,5	12,7	15,3
1. desember	0,5	0,2	1,5	4,8	1,0	2,8	2,7	4,3	12,9	15,4	10,5	13,2	5,4	7,5	12,7	15,3
11. desember	0,5	0,2	1,5	4,7	1,0	2,8	2,5	3,7	12,0	15,0	9,7	12,5	5,4	7,5	12,0	14,7
21. desember	0,5	0,2	1,5	4,7	1,0	2,8	2,5	2,8	11,8	14,2	9,2	11,7	5,4	7,5	11,4	14,0
Meðaltal IV. fj.	0,7	0,3	1,7	5,5	1,2	3,9	3,2	5,2	14,2	16,6	11,8	14,4	6,2	8,3	14,0	16,8
Meðaltal 1993	0,8	0,4	1,9	6,2	2,0	4,7	4,2	6,7	13,9	16,4	11,7	14,3	7,0	9,1	14,0	16,9

- 1) Sérkjarareikningar. Óhreyfð innstæða á hverjum árshefningi er vísitölubundin og ber að auki auglýsta grunnvexti. Hreyfðar innstæður á vaxtatímabili bera hins vegar óverðtryggð kjör. Gjald er tekið af úttekinni fjárhæð hjá viðskiptabönkum (vextir undangengin tvö vaxtatímabil undanskildir), en hjá sparisjóðum fær úttekin fjárhæð innan mánaðar sparisjóðsbókavexti í úttektarmánuði. Í töflunni hér að ofan eru sýndir meðalgrunnvextir sem geta hækkað að uppfylltum tilteknum skilyrðum.
- 2) Skiptikjarareikningar. Bundnar innstæður, þar sem samanburður á óverðtryggðum og vísitölubundnum kjörum á sér stað 30/6 og 31/12. Reynist ávöxtun vísitölubundna reikningsins hærri leggst mismunurinn við höfuðstól reikninganna.

31. tafla. Helstu vextir samkvæmt A- og B-tilkynningum Seðlabanka Íslands um almenn vaxtakjör viðskiptabanka og sparisjóða, sbr. 2. mgr. 8. gr. vaxtalaga nr. 25 frá 27. mars 1987, og um dráttarvexti, sbr. 10. og 11. gr. sömu laga með áorðnum breytingum

Meðalimlánsvextir í % á ári												
Gildir gagn- vart vaxta- lögum frá:	Alm. sparisj.- bækur	Alm. tækka- reikn.	Visitb. reikn.		Sérkjarareikn.		Skiptikj.reikn.		Innlendir gjaldeyrisreikningar			
			6 mán.	15-30 mán.	Visit.- kjör	Óverðtr. kjör	Visit.- kjör	Óverðtr. kjör	USD	GBP	DEM	DKK
1. janúar 1993	0,9	0,4	1,9	6,2	2,8	3,1	5,1	5,2	2,0	4,8	6,8	8,2
1. febrúar	1,1	0,6	2,0	6,6	2,8	5,1	5,2	6,8	2,0	4,8	6,6	9,4
1. mars	1,0	0,5	2,0	6,6	2,8	5,0	5,2	6,6	1,6	4,0	6,1	8,6
1. apríl	0,9	0,5	2,0	6,4	2,4	4,3	4,6	6,2	1,5	3,5	5,9	7,4
1. maí	0,8	0,4	2,0	6,4	2,2	4,0	4,3	5,8	1,5	3,5	5,6	7,5
1. júní	0,8	0,4	2,0	6,4	2,2	4,0	4,3	5,8	1,4	3,7	5,4	7,0
1. júlí	0,8	0,4	2,0	6,4	2,2	3,8	4,3	5,8	1,4	3,6	5,3	5,9
1. ágúst	0,8	0,4	2,0	6,5	1,8	4,1	4,0	7,6	1,2	3,5	5,2	5,6
1. september	0,9	0,4	2,0	6,4	1,5	7,6	3,9	11,1	1,2	3,5	4,7	6,8
1. október	0,9	0,4	2,0	6,4	1,5	6,9	3,9	10,1	1,2	3,5	4,5	6,3
1. nóvember	0,9	0,4	2,0	6,4	1,5	5,2	3,9	6,7	1,3	3,6	4,4	6,3
1. desember	0,5	0,2	1,5	4,8	1,0	2,8	2,7	4,3	1,4	3,3	4,2	5,6
Meðaltal 1993	0,9	0,4	2,0	6,3	2,1	4,7	4,3	6,8	1,5	3,8	5,4	7,1

Meðalútlánsvextir í % á ári												
Gildir gagn- vart vaxta- lögum frá:	Alm. vixlar, forv.	Yfirdráttarlán		Alm. skuldabr.	Visit. b. lán		Viðsk.- vixlar, forv.	Afurðalán í				
		Nafn- vextir	P.a. grunnv.	Kjör- vextir	Meðal- tal ²⁾	Kjör- vextir	Meðal- tal ²⁾	ISK	SDR	USD	GBP	DEM
1. janúar 1993	12,0	14,5	11,4	10,3	12,5	7,3	9,3	15,2	12,1	8,0	6,4	9,4
1. febrúar	13,5	15,8	11,4	11,6	14,2	7,5	9,5	16,7	13,6	8,0	6,5	9,4
1. mars	13,2	15,8	11,4	11,6	14,2	7,5	9,5	16,4	13,6	8,0	6,1	8,7
1. apríl	12,9	15,4	11,4	11,0	13,7	7,1	9,2	15,9	13,0	8,0	6,1	8,4
1. maí	12,3	14,9	11,1	10,2	13,1	7,1	9,2	15,4	12,7	7,6	6,2	8,4
1. júní	12,3	14,9	11,1	10,2	13,1	7,1	9,2	15,4	12,7	7,3	6,1	8,7
1. júlí	12,0	14,7	11,1	9,7	12,4	7,2	9,3	15,1	12,7	7,3	6,1	8,8
1. ágúst	13,9	15,7	11,7	11,1	13,5	7,4	9,5	17,0	14,0	7,5	6,3	8,8
1. september	18,1	20,2	11,9	15,5	17,9	7,3	9,4	21,2	18,0	7,4	6,3	8,8
1. október	17,3	20,2	11,9	15,5	17,9	7,3	9,4	20,3	18,0	7,3	6,3	8,8
1. nóvember	16,7	19,0	11,9	14,4	16,9	7,3	9,4	19,6	16,3	7,3	6,3	8,8
1. desember	12,9	15,4	9,4	10,5	13,2	5,4	7,5	15,3	12,7	7,4	6,8	8,8
Meðaltal 1993	13,9	16,4	11,3	11,8	14,4	7,1	9,2	17,0	14,1	7,6	6,3	8,8

Hæstu útlánsvextir og dráttarvextir í % á ári												
Gildir gagn- vart vaxta- lögum frá:	Alm. vixlar, forv.	Yfir- dráttar- lán	Alm. skulda- bréf ¹⁾	Visit.- bund. lán ¹⁾	Afurða- lán í ISK	Ávöxt. alm. útlána	Dráttarvextir af peningakröfum í					
							ISK	USD	GBP	DEM	DKK	CHF
1. janúar 1993	13,6	14,5	13,25	10,0	12,25	12,9	16,0	7,5	10,5	12,5	14,0	9,0
1. febrúar	14,0	16,3	14,85	10,25	14,25	14,7	17,0	6,0	9,0	11,0	14,0	7,5
1. mars	14,0	16,3	14,85	10,25	14,2	14,5	17,0	5,7	8,2	10,4	13,0	7,1
1. apríl	13,45	15,5	14,25	9,85	14,0	14,1	16,5	5,6	7,7	10,2	11,7	7,0
1. maí	14,2	15,5	14,15	9,75	14,75	13,4	16,0	5,6	7,7	9,9	11,8	6,8
1. júní	14,2	15,5	14,4	10,35	14,75	13,4	16,0	5,5	7,9	9,7	11,3	6,8
1. júlí	14,2	15,25	13,2	9,85	14,75	12,8	15,5	5,5	7,8	9,6	10,2	6,7
1. ágúst	16,7	16,5	15,2	10,0	16,75	14,3	17,0	5,3	7,7	9,5	9,9	6,7
1. september	21,7	21,5	20,2	9,95	20,75	19,1	21,5	5,3	7,7	8,9	11,1	6,4
1. október	19,7	21,5	20,2	9,95	20,75	18,8	21,5	5,3	7,7	8,7	10,6	6,4
1. nóvember	18,7	19,75	17,25	9,95	18,0	17,9	20,5	5,4	7,8	8,6	10,6	6,3
1. desember	15,0	15,75	14,0	8,25	14,75	13,7	18,0	5,5	7,5	8,4	9,9	6,2
Meðaltal 1993	15,8	17,0	15,5	9,9	15,8	15,0	17,7	5,7	8,1	9,8	11,5	6,9

1) Hæstu vextir í almennri notkun, sbr. 6. gr. laga nr. 25/1987.

2) Á við ef samið er um breytilegt meðaltal vaxta á nýjum skuldabréfum.

32. tafla. Almennir inn- og útlánsvextir við Seðlabanka Íslands 1993 í % á ári

	Viðskreikn. banka og sparisj.	Vísitb. reikn. 6 mán.	Óverðtryggð innstæðubréf		Verðtryggð innláns- binding ¹⁾	Stutt vixillán, förv.	Ávöxtun í endurhverfum verðbréfa kaupum	
			45 daga	90 daga			Ríkis- vixlar	Önnur verðbréf
Frá:								
1. janúar	2,5	4,0	8,5	8,5	2,0	16,0	10,5	
24. mars	2,5	4,0	7,5	7,5	2,0	13,0	9,0	
1. apríl	4,0	4,0	7,5	7,5	3,5	13,0	9,0	
1. maí	4,0	4,0	7,5	7,5	3,5	12,0	9,0	
1. júní	4,0	4,0	7,5	7,5	3,5	12,0	8,5	
11. júní	4,0	4,0	7,5	7,5	3,5	12,0	8,0	
1. júlí	4,0	4,0	7,5	7,5	3,5		8,0	9,5
21. október	3,0	4,0	6,0	6,0	3,5		7,0	8,0
1. nóvember	3,0	4,0	5,5	5,5	3,5		6,5	7,5
21. nóvember	2,5	4,0	5,0	5,0	3,5		6,0	7,0
21. desember	2,5	4,0	4,75	4,75	3,5		5,5	6,5
Meðaltal 1993	3,4	4,0	7,3	7,3	3,1	14,1	8,4	8,6

1) Auk greindra vaxta fengu innlánsstofnanir 1,5% vaxtauppbót á bundnar innstæður fyrir árið 1993.

33. tafla. Helstu vextir gengisbundinna inn- og útlána við Seðlabanka Íslands 1993 í % á ári

	Innlendir gjaldeyrisreikningar				Lán innan erlends lánakvóta			
	USD	GBP	DEM	DKK	SDR	USD	GBP	DEM
Frá:								
1. janúar	3,5	7,0	8,6	12,0	6,1	3,9	7,5	9,0
1. febrúar	3,0	5,7	7,7	9,5	6,1	3,8	6,9	9,0
11. febrúar	2,9	5,6	7,6	9,5	5,9	3,8	6,8	8,9
11. mars	2,9	5,4	7,2	8,1	5,8	3,8	6,4	8,5
1. apríl	2,9	5,4	7,2	8,1	5,8	3,8	6,4	8,5
1. maí	2,9	5,5	6,9	8,2	5,4	3,7	6,6	8,2
1. júní	3,0	5,3	6,9	7,3	5,3	3,8	6,4	8,1
11. júní	3,1	5,3	6,8	7,1	5,3	3,9	6,4	8,1
1. júlí	3,0	5,4	6,9	6,9	5,2	3,9	6,5	8,1
21. júlí	2,9	5,5	6,4	6,9	5,2	3,8	6,6	7,6
1. ágúst	3,0	5,4	6,2	6,9	5,2	3,8	6,5	7,4
11. ágúst	2,9	5,3	5,9	6,9	5,1	3,8	6,4	7,1
21. ágúst	2,9	5,3	5,9	6,9	5,0	3,8	6,4	7,1
1. október	2,9	5,4	6,0	6,9	4,9	3,7	6,5	7,2
21. október	3,0	5,3	6,0	7,7	5,0	3,9	6,4	7,2
1. nóvember	3,1	5,2	5,9	7,0	4,9	4,0	6,2	7,0
21. nóvember	3,1	5,0	5,5	7,1	4,7	3,9	6,1	6,6
1. desember	3,2	4,8	5,6	7,0	4,7	4,0	5,9	6,8
11. desember	3,0	4,8	5,5	6,3	4,6	3,9	5,8	6,6
21. desember	3,0	4,9	5,5	6,5	4,6	3,8	5,9	6,6
Meðaltal 1993	3,0	5,5	6,7	7,9	5,3	3,8	6,5	7,9

34. tafla. Vextir óstaðlaðra
ríkisvixla 1993 í % á ári
Lánstími: 45-120 dagar

Frá og með:	Forvextir	Ávöxtun
1. janúar	8,25	8,7
24. mars	7,0	7,3

Sölu hætt 1. júlí 1993.

35. tafla. Ávöxtun
óstaðlaðra ríkisbréfa
1993 í % á ári

Frá og með:	
1. janúar	10,4
1. febrúar	12,2
1. mars	12,0
1. apríl	11,6
1. maí	10,9
1. júlí	10,3

Sölu hætt 5. ágúst 1993.

36. tafla. Lausafjár- og bindiskylduhlutföll (%)¹⁾

Gildistími frá:	Lausafjár-hlutfall	Bindiskyldu-hlutfall
1. júní 1979	.	28,0
17. apríl 1985	.	18,0
1. mars 1987	7,0	13,0
1. júlí	7,5	13,0
1. ágúst	8,0	13,0
1. ágúst 1988	9,0	12,0
1. jan. 1989	10,0	12,0
1. mars	10,0	11,0
1. apríl	9,0	11,0
1. maí 1990	11,0	10,0
1. júní	12,0	7,0
31. okt. 1991	12,0	6,0
1. jan. 1992	12,0	7,0
1. nóv.	12,0	6,0
1. des.	12,0	5,0
1. nóv. 1993	10,0	4,0 (2,5) ²⁾

- 1) Lausafjárhlutfall af innlendu ráðstöfunarfé, svo og bindiskylda frá og með 1. mars 1989, en af heildarinnstæðum fyrir þann tíma.
2) Innan sviga er bindiskylduhlutfall bundinna innstæðna og verðbréfa.

37. tafla. Vextir spariskírteina í frumsölu í lok hvers mánaðar 1993 (%)

Í % á ári	5 ára skirteini			10 ára skirteini		
	Almenn kjör	Áskriftar-kjör	Skipti-kjör	Almenn kjör	Áskriftar-kjör	Skipti-kjör
Janúar	6,84	7,04		7,15	7,30	
Febrúar	6,76	6,96		7,04	7,19	
Mars	6,38	6,58		6,56	6,71	
Apríl	6,44	6,64		6,61	6,76	
Maí	6,53	6,73		6,71	6,86	
Júní	6,69	6,89		6,79	6,94	
Júlí	6,59	6,79		6,74	6,89	
Ágúst	6,47	6,67		6,61	6,76	
September	6,54	6,74	7,17	6,70	6,85	7,16
Október	6,52	6,72		6,68	6,83	
Nóvember	Sölu hætt	4,50	5,00	Sölu hætt	4,60	5,00
Desember						

38. tafla. Meðalávöxtun á uppboðum verðbréfa 1993

Í % á ári	Ríkis-víxlar	Ríkis-bréf	Ríkis-bréf	Ríkis-bréf	Spari-skirteini	Spari-skirteini	Húsn.-bréf
Lánstími:	3 mánn.	6 mánn.	1 ár	2 ár	5 ár	10 ár	20 ár
Uppboðsmánuður:							
Janúar	11,99				7,54	7,55	
	11,49						7,65
Febrúar	11,17				7,46	7,44	
	11,04	12,40					7,41
Mars	10,83				7,08	7,11	
	10,14	12,43					7,25
Apríl	9,02				7,14	7,16	
	9,01	11,51					7,20
Maí	8,99				7,23	7,26	
	8,93	10,85	12,01				7,25
Júní	8,71				7,39	7,34	
	8,70	10,78	11,85				7,30
Júlí	9,49				7,29	7,29	
	9,43	10,51	11,51				7,40
Ágúst	9,29						7,50
	9,11	10,14	11,21				7,50
September	8,98				7,17	7,16	
	8,87	9,81	10,80		7,24	7,25	7,25
Október	8,61				7,22	7,22	7,38
	8,11	Ríkisvíxlar	Ríkisvíxlar				7,33
Nóvember	6,92	7,59	8,19		5,00	5,00	7,15
	6,26			8,25			
Desember	5,77	5,99	6,50		5,00	4,99	5,00
	5,44			6,65			5,00
Sala 1993 í ma.kr.	53,0	5,8	4,6	2,0	1,8	3,3	4,4

39. tafla. Efnahagsreikningur

Í millj.kr.	Árslok					
	1987	1988	1989	1990	1991	1992
<i>Eignir:</i>						
<i>Erlendar eignir í frjálsum gjaldeyri</i>	11.166	13.562	20.796	24.260	25.247	32.018
Gull	86	105	137	133	137	152
Sérstök dráttarréttindi Alþjóðagjaldeyrissjóðsins	96	62	2	22	4	2
Gjaldeyrisstaða við Alþjóðagjaldeyrissjóðinn	203	249	323	316	320	920
Erlendir bankar o.fl.	3.635	4.672	6.836	9.929	7.771	10.193
Erlend verðbréf og ríkisvixlar	7.146	8.474	13.498	13.860	17.015	20.751
Mótvirði innstæðna Alþjóðagjaldeyrissjóðsins	2.802	3.443	4.465	4.362	4.418	6.577
<i>Innlánsstofnanir</i>	5.153	4.565	4.726	4.319	3.342	3.983
Önnur stutt lán	1.705	323	57	97	-	218
Verðbréf	1.165	1.865	2.058	2.399	1.871	2.037
Önnur endurkaup	158	-	-	-	-	-
Kvótalan í erlendri mynt	2.036	2.377	2.611	1.823	1.471	1.728
Endurlánað erlent lánsfé	89	-	-	-	-	-
<i>Fjárfestingarlánastofnanir</i>	1.091	1.196	873	1.866	603	531
Reikningsskuldir	-	8	-	-	-	-
Verðbréf	1.091	1.188	873	1.866	603	531
Endurlánað erlent lánsfé	-	-	-	-	-	-
<i>Ríkissjóður og ríkisstofnanir</i>	6.014	10.317	9.716	5.327	10.880	6.739
Aðalviðskiptareikningar ríkissjóðs	1.095	5.510	2.666	387	6.360	720
Ríkisvixlar	381	200	2.085	900	1.400	1.350
Viðskiptareikningar ríkisstofnana	-	7	-	-	-	94
Markaðsskráð verðbréf	841	927	1.218	2.034	2.384	4.291
Önnur verðbréf	3.463	3.450	3.566	553	-	284
Endurlánað erlent lánsfé	234	223	181	1.453	736	-
<i>Aðrir aðilar</i>	361	835	2.005	456	413	393
Ýmsir reikningar	3	20	22	5	1	12
Verðbréf bæjar- og sveitarfélaga	209	253	696	279	271	251
Verðbréf sjóða í opinberri vörslu	-	369	1.061	3	-	-
Endurlánað erlent lánsfé	149	193	226	169	141	130
Ýmislegt	575	566	948	714	664	903
<i>Eignir = skuldir</i>	27.162	34.484	43.529	41.304	45.567	51.144
<i>Skuldir:</i>						
<i>Seðlar og mynt</i>	2.494	2.955	3.343	3.536	3.708	4.006
<i>Innlánsstofnanir</i>	13.006	14.284	18.905	14.686	16.273	14.082
Almennar innstæður	637	884	1.047	798	4.048	1.215
Bundnar innstæður	9.440	9.908	13.008	10.314	9.902	8.735
Gjaldeyrisinnstæður	1.647	1.860	4.054	3.294	2.323	4.132
Innstæðubréf	1.282	1.632	796	280	-	-
<i>Fjárfestingarlánastofnanir</i>	989	1.848	1.303	2.875	1.657	4.239
<i>Ríkissjóður og ríkisstofnanir</i>	464	1.200	1.478	1.510	2.133	5.188
Aðalviðskiptareikningar ríkissjóðs	120	344	565	532	568	2.756
Reikningar ríkisstofnana	344	856	913	978	1.565	2.432
<i>Sjóðir í vörslu opinberra aðila</i>	1.887	1.228	748	938	2.985	324
<i>Innstæður Alþjóðabankans og systurstofnana hans</i>	45	2	-	47	154	228
<i>Innstæður Alþjóðagjaldeyrissjóðsins</i>	2.803	3.443	4.465	4.363	4.418	6.577
<i>Erlendar skuldir til skamms tíma</i>	584	1.641	791	801	1.028	735
<i>Erlend lán til langs tíma</i>	207	220	228	149	99	57
<i>Mótvirði úthlutunar SDR</i>	827	1.017	1.318	1.288	1.305	1.442
Ýmislegt	558	1.330	2.241	2.594	2.084	1.975
<i>Eiginfjárreikningar</i>	3.298	5.316	8.709	8.517	9.723	12.291

Seðlabankans 1987–1993

Mánaðarlök 1993

<i>Jan.</i>	<i>Febr.</i>	<i>Mars</i>	<i>Apríl</i>	<i>Mai</i>	<i>Júní</i>	<i>Júli</i>	<i>Ágúst</i>	<i>Sept.</i>	<i>Okt.</i>	<i>Nóv.</i>	<i>Des.</i>
29.090	29.307	28.524	26.805	32.920	33.339	35.317	32.886	29.403	31.354	28.671	31.333
151	154	154	153	155	171	174	172	170	171	172	173
17	1	1	17	6	6	17	2	2	17	21	21
916	937	935	931	940	1.037	1.056	1.041	1.027	1.034	1.043	1.044
7.697	7.663	6.891	5.524	10.853	10.030	12.226	10.171	6.904	9.078	6.224	8.972
20.309	20.552	20.543	20.180	20.966	22.095	21.844	21.500	21.300	21.054	21.211	21.123
6.551	6.701	6.686	6.656	6.722	7.415	7.555	7.442	7.344	7.397	7.456	7.469
4.461	4.941	4.766	4.542	4.598	5.005	4.992	4.784	3.419	2.725	3.187	2.630
—	18	174	118	506	—	—	—	—	—	—	—
2.651	2.579	2.509	2.428	2.358	2.832	2.642	2.570	1.800	1.722	1.652	1.389
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1.810	2.344	2.083	1.996	1.734	2.173	2.350	2.214	1.619	1.003	1.535	1.241
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
444	436	719	586	610	616	685	681	677	679	680	639
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
444	436	570	436	436	424	420	420	420	420	419	396
—	—	149	150	174	192	265	261	257	259	261	243
6.784	9.272	11.003	11.095	12.016	14.663	12.658	14.517	19.105	21.503	20.386	12.864
708	3.553	2.644	3.340	3.268	4.605	6.358	5.829	8.046	9.301	10.220	371
895	—	200	1.525	1.000	1.529	825	1.881	2.938	4.875	1.298	1.330
106	122	130	67	72	—	—	3	1	4	—	13
4.791	5.342	7.774	5.908	7.450	8.303	5.249	6.607	7.923	7.126	8.700	10.983
284	255	255	255	226	226	226	197	197	197	168	167
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
630	592	485	400	328	332	402	524	344	426	438	331
250	257	152	76	5	5	75	196	12	95	107	1
252	236	233	225	224	222	222	222	225	225	225	225
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
128	99	100	99	99	105	105	106	107	106	106	105
906	913	903	902	911	892	887	892	891	901	917	945
48.866	52.162	53.086	50.986	58.105	62.262	62.496	61.726	61.183	64.985	61.735	56.211
3.937	3.805	3.686	3.841	4.074	4.057	4.795	4.168	4.029	4.060	4.002	4.312
13.950	12.845	13.842	12.141	11.747	12.956	14.059	12.205	12.023	12.777	10.676	11.597
1.226	929	1.630	777	396	1.155	2.179	1.131	977	825	982	1.414
8.658	8.434	8.558	8.594	8.654	8.669	8.771	8.819	8.789	8.867	6.114	6.391
4.066	3.482	3.654	2.770	2.697	3.132	3.109	2.255	2.257	3.085	3.580	3.542
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	250
3.956	4.058	3.943	4.044	4.480	3.703	3.185	3.330	3.048	4.264	1.869	4.424
3.393	7.303	7.549	6.868	13.472	15.141	13.314	14.791	13.774	15.889	16.272	7.090
1.575	5.591	5.033	5.047	5.747	8.613	5.529	8.351	11.328	13.548	13.322	4.145
1.818	1.712	2.516	1.821	7.725	6.528	7.785	6.440	2.446	2.341	2.950	2.945
302	307	297	291	243	263	264	260	250	250	252	260
310	258	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6.551	6.701	6.685	6.656	6.722	7.415	7.554	7.441	7.344	7.396	7.455	7.468
572	635	744	631	626	642	768	756	2.351	1.807	2.258	2.678
57	58	57	56	56	63	65	63	—	—	—	—
1.436	1.469	1.466	1.459	1.474	1.626	1.656	1.632	1.610	1.622	1.635	1.638
2.111	2.432	2.526	2.708	2.920	4.105	4.545	4.789	4.463	4.629	5.025	2.416
12.291	12.291	12.291	12.291	12.291	12.291	12.291	12.291	12.291	12.291	12.291	14.328

**ÁRSREIKNINGUR SEÐLABANKA ÍSLANDS
FYRIR ÁRIÐ 1993**

Áritun bankastjórnar

Reykjavík, 3. mars 1994

Jón Sigurðsson

Birgir Ísleifur Gunnarsson

Ingvar A. Sigfússon
aðalbókari

Áritun endurskoðenda

Ársreikning þennan fyrir Seðlabanka Íslands höfum við endurskoðað. Endurskoðunin var framkvæmd í samræmi við góða endurskoðunarvenju, og voru í því sambandi gerðar þær kannanir á bókhaldi sem nauðsynlegar þóttu.

Að okkar áliti gefur ársreikningurinn áreiðanlega mynd af afkomu og efnahag bankans í samræmi við lög og góða reikningsskilavenju.

Reykjavík, 22. febrúar 1994

Löggiltir endurskoðendur hf.

Stefán Svavarsson
löggiltur endurskoðandi

Gunnlaugur Arnórsson
aðalendurskoðandi

Sigurður Þórðarson
rikisendurskoðandi

Staðfesting bankaráðs og viðskiptaráðherra

Ársreikningur bankans staðfestist hér með.

Bankaráð Seðlabanka Íslands

Ágúst Einarsson
formaður

Davíð Aðalsteinsson
Gunnar R. Magnússon

Ólafur B. Thors
Guðmundur Magnússon

Með skírskotun til framanskráðra yfirlýsinga endurskoðenda og bankaráðs úrskurðast reikningurinn réttur.

Reykjavík, 24. mars 1994

Sighvatur Björgvinsson
viðskiptaráðherra

Rekstrarreikningur árið 1993

	1993 Krónur	1992 Þús. kr.
Vaxtatekjur		
Af innlendum lánum (3)	1.332.329.311	943.059
Af erlendum innstæðum og verðbréfum	2.113.203.683	2.364.794
Viðurlög vegna lausafjárstöðu	4.137.000	32.939
(Þar af hlutur ríkissjóðs 75%)	-3.102.750	-24.704
Gengisendurmat (2)	2.014.692.415	2.005.570
	<u>5.461.259.659</u>	<u>5.321.658</u>
Vaxtagjöld		
Af innstæðum (3)	1.396.090.777	1.192.687
Af erlendum skuldum	154.097.698	194.987
Verðbætur af eigin sjóðum (5)	345.045.989	142.400
	<u>1.895.234.464</u>	<u>1.530.074</u>
Vaxtatekjur umfram vaxtagjöld	3.566.025.195	3.791.584
Aðrar tekjur		
Af gjaldeyrissölu	23.425.112	71.458
Umboðslaun af gjaldeyrisyfifærslum	57.085.641	57.689
Aðrar	77.544.809	88.353
	<u>158.055.562</u>	<u>217.500</u>
Annar kostnaður		
Kostnaður við seðla og mynt	37.361.794	41.131
Þátttaka í kostnaði Þjóðhagsstofnunar o.fl.	58.895.319	62.857
Rekstrarkostnaður (10) (17)	596.033.476	608.407
Sérstakar framkvæmdir og fjárframlög	35.942.294	0
Framlag til lífeyrisskuldbindinga (13)	27.000.000	26.000
Framlag í Arðsjóð (6) (12)	188.500.000	183.000
	<u>943.732.883</u>	<u>921.395</u>
Opinber gjöld (önnur en skattur til ríkissjóðs)		
Gjöld af gjaldeyrisviðskiptum (14)	25.688.539	58.118
Landsútsvar (14)	0	19.226
Fasteignagjöld og skattar	33.877.009	33.858
	<u>59.565.548</u>	<u>111.202</u>
Hagnaður (tap) fyrir skatt	2.720.782.326	2.976.487
Skattur til ríkissjóðs (7) (14)	1.167.281.852	671.669
Hagnaður ársins (15)	1.553.500.474	2.304.818

Seðlabanki Íslands

Eignir

	1993 Krónur	1992 Pús. kr.
Erlendar eignir	31.316.333.077	32.016.729
a) Gullmynt (9)	172.715.813	151.622
b) Sérstök dráttarréttindi við Alþjóðagjaldeyrissj. (11)...	3.652.281	1.627
c) Gjaldeyrisstaða við Alþjóðagjaldeyrissjóðinn (11) ...	1.044.431.551	919.715
d) Erlendir bankar o.fl. (2).....	8.972.362.130	10.193.103
e) Erlend verðbréf og ríkisvixlar (2) (8).....	21.123.171.302	20.750.662
Innlánsstofnanir	2.630.027.384	3.983.032
a) Stutt lán	0	218.000
b) Verðbréf	1.389.127.625	2.037.172
c) Kvótalan í erlendra mynt.....	1.240.899.759	1.727.860
Fjárfestingarlánastofnanir.....	638.870.075	531.023
a) Verðbréf	379.940.841	498.350
b) Markaðsskráð verðbréf.....	16.364.495	32.672
c) Endurlánað erlent lánsfé.....	242.564.739	0
Ríkissjóður og ríkisstofnanir	12.864.217.934	6.739.125
a) Aðalviðskiptareikningar ríkissjóðs	383.739.153	813.550
b) Ríkisvixlar	1.330.000.000	1.350.000
c) Markaðsskráð verðbréf.....	10.983.119.582	4.291.194
d) Önnur verðbréf.....	167.359.199	284.380
Aðrir aðilar.....	330.925.872	392.365
a) Ýmsir reikningar.....	567.707	12.152
b) Verðbréf	225.080.765	250.532
c) Endurlánað erlent lánsfé.....	105.277.400	129.681
Mótvirði innstæðna Alþjóðagjaldeyrissjóðsins (11)	7.468.508.449	6.576.688
Ýmsir skuldunautar	31.029.082	7.981
Ógreiddir vextir	883.140.605	866.513
Peningar í sjóði.....	30.339.809	30.510
	Kr. 56.193.392.287	51.143.966

Tölur í svigum (1-16) vísa til skýringa á blaðsíðum 158-160, sem eru hluti ársreikningsins.

Efnahagur 31. desember 1993

Skuldir og eigið fé

	1993 Krónur	1992 Pús. kr.
Seðlar og mynt	4.311.928.830	4.005.781
Innlánsstofnanir	11.596.465.826	14.082.576
a) Almennar innstæður	1.413.594.361	1.215.102
b) Bundnar innstæður	6.391.305.809	8.735.333
c) Gjaldeyrisreikningar (2)	3.541.565.656	4.132.140
d) Innstæðubréf	250.000.000	0
Fjárfestingarlánastofnanir	4.424.256.941	4.239.145
a) Viðskiptareikningar	906.837.093	2.021.952
b) Gjaldeyrisreikningar	3.517.419.848	2.217.193
Ríkissjóður og ríkisstofnanir	7.090.394.042	5.187.780
a) Aðalviðskiptareikningar ríkissjóðs	4.144.915.467	2.755.709
b) Ríkisstofnanir	442.022.003	230.334
c) Gjaldeyrisreikningar (2)	2.503.456.572	2.201.737
Sjóðir í vörslu opinberra aðila	259.931.120	324.111
Aðrir aðilar	183.774.874	295.931
Erlendar skuldir til skamms tíma	2.678.087.206	735.312
Erlend lán til langs tíma	0	57.170
Innstæður Alþjóðagjaldeyrissjóðsins (11)	7.467.611.447	6.576.703
Mótvirði sérstakra dráttarréttinda við Alþjóðagjaldeyrissjóðinn (11)	1.637.618.200	1.442.069
Innstæður Alþjóðabankans og systurstofnana hans ..	35.902	228.017
Ýmsir skuldeightumenn	1.322.199.286	860.008
Fyrirfram greiddir vextir	31.451.628	18.771
Lífeyrisskuldbindingar (13)	876.000.000	800.000
Arðsjóður (6) (12)	868.500.000	744.000
Stofnfé og annað eigið fé (15) (16)	13.445.136.985	11.546.591
	Kr. 56.193.392.287	51.143.966

Skýringar við ársreikning Seðlabankans 1993

Reikningsskilaaðferðir

1. Við gerð ársreikningsins er í öllum meginatriðum fylgt sömu reikningsskilaaðferðum og á síðasta ári.
2. Gengistryggðar eignir og skuldir bankans eru færðar við kaupgengi í árslok. Gengishagnaður eða -tap er fært í rekstrarreikning í liðnum gengisendurmat.
3. Verðtryggðar eignir og skuldir bankans eru færðar með áföllnum verðbótum í árslok, og er í því sambandi miðað við viðeigandi vísitölur í janúar 1994. Verðbætur eru færðar með vöxtum af innstæðum eða innlendum lánum eftir því sem við á.
4. Kaupverð varanlegra rekstrarfjármuna er gjaldfært í rekstrarreikningi á kaupári.
5. Áhrif almennra verðlagsbreytinga á eignir og skuldir bankans eru reiknuð og færð í reikninginn. Útreikningurinn miðast við stöðu eigna og skulda í ársbyrjun og breytingar á lánskjaravísitölu á reikningsárinu. Samkvæmt þessu færast til gjalda í rekstrarreikningi 345 millj. kr. sem verðbreytingagjöld meðal vaxtagjalda.
6. Samkvæmt lögum um bankann skal árlega leggja fé í Arðsjóð, og skal framlagið nema a.m.k. 40 millj. kr. miðað við verðlag í árslok 1984. Að auki færast vextir og verðbætur í sjóðinn sem talinn er meðal skulda í efnahagsreikningi.
7. Samkvæmt lögum um bankann skal greiða helming af meðalhagnaði næstliðinna þriggja ára í ríkissjóð að frádregnu framlagi í Arðsjóð og verðbótum og vöxtum af honum.

Eignarhlutir í stofnunum

8. Hlutabréf bankans í Bank for International Settlements að fjárhæð 296 þús. dalir eru talin með erlendum verðbréfum. Aðild bankans að Reiknistofu bankanna er ekki eignfærð í ársreikningi. Að formi til er um að ræða sameiginlega starfrækslu á vegum allra banka landsins samkvæmt samningi þar um. Samkvæmt efnahagsreikningi Reiknistofu bankanna 31. desember 1993 var hlutdeild Seðlabankans í eigin fé stofnunarinnar um 3% eða 8,4 millj. kr.

Gjaldeyrisstaða og gulleign

9. Í árslok 1993 var gjaldeyrisstaða bankans 31.316 millj. kr., sem jafngildir um 431 millj. dala á gengi í lok árs 1993, en hún var 32.017 millj. kr. í lok ársins á undan sem svaraði til 501 millj. dala á gengi í lok þess árs. Með talin í þessari stöðu er gulleign bankans sem var 49.446 únsur. Þær eru skráðar samkvæmt verðskráningu Alþjóðagjaldeyrissjóðsins í árslok, og samkvæmt því er únsan metin á 3.493 kr. og gulleignin alls á 173 millj. kr. Markaðsvirði gullsins nam hins vegar í árslok um 1,4 milljarði kr.

Fastafjármunir

10. Samkvæmt venju er kaupverð varanlegra rekstrarfjármuna fært til gjalda í rekstrarreikningi á kaupári. Í árslok 1993 átti bankinn eftirtalda fasteignir (tölur í þús. kr.):

	<i>Fasteigna- mat</i>	<i>Lóða- mat</i>	<i>Brunabóta- mat</i>
Kalkofnsvegur 1	1.232.025	84.648	2.019.375
Einholt 4	53.465	8.054	124.724
Ægissíða 54 (50%).....	11.190	2.463	16.758
Aðrar eignir.....	5.883	1.310	14.085

Að auki átti bankinn eftirtalda fjármuni í árslok 1993 (tölur í þús. kr.):

Bifreiðir – kostnaðarverð.....	24.140
Vélar, tölur og húsbúnaður – tryggingamat ..	318.015
Bóka- og myntsafn – tryggingamat	65.263

Alþjóðagjaldeyrissjóðurinn

11. Kvóti Íslands við Alþjóðagjaldeyrissjóðinn nam 85,3 millj. SDR í lok ársins 1993. SDR hefur ekki verið úthlutað síðan 1981. Alls nemur úthlutun sjóðsins á SDR til Íslands 16,4 millj. SDR. Heildarkrónuinnstæða sjóðsins hjá bankanum nam að jafnaði 75 millj. SDR í árslok 1993, og gjaldeyrisstaða við sjóðinn nam 11 millj. SDR.

Arðsjóður

12. Hreyfingar á Arðsjóði greinast þannig á árinu 1993:

	Millj. kr.
Staða í ársbyrjun	744,0
Verðbætur	22,0
Vextir	38,5
Framlag	188,5
Greitt til Vísindasjóðs	(124,5)
Staða í árslok	868,5

Samkvæmt lögum um bankann skal helmingur af tekjum Arðsjóðs renna til Vísindasjóðs.

Eftirlaunaskuldbindingar

13. Bankinn er í ábyrgð fyrir skuldbindingum Eftirlaunasjóðs starfsmanna Landsbankans og Seðlabankans að sínum hluta. Að auki hvíla á bankanum beinar skuldbindingar vegna eftirlaunakjara bankastjóra. Samkvæmt mati tryggingarfræðings eftirlaunasjóðsins nema þessar skuldbindingar bankans um 876 millj. kr. í árslok 1993. Til útreiknings á þessari fjárhæð er miðað við 3% vexti. Í lok ársins 1992 hafði bankinn fært til skuldar 800 millj. kr. vegna skuldbindingar sinnar, og var það áætluð fjárhæð. Eftir færslu verðbóta og vaxta fyrir árið 1993 sem nam 49 m. kr. er mismunurinn, 27 millj. kr., færður til gjalda í rekstrarreikningi bankans.

Skattamál

14. Með lögum nr. 124/1993 var landsútsvar felldur frá og með árinu 1993, en það var 1% af vaxtamun. Þá var einnig felldur niður skattur af hagnaði af sölu gjaldeyris frá og með 1. júlí 1993, en skattur af umboðslaunum vegna gjaldeyrisviðskipta er 45%. Hann mun lækka í áföngum þar til hann verður felldur niður frá 1. janúar 1996. Skattur til ríkissjóðs, sbr. skýringu nr. 7, er 50% af meðalhagnaði næstliðinna 3 ára, og hefur þá afkoma hvers árs verið færð til verðlags í janúar 1994.

Eigið fé

15. Í árslok 1992 nam eigið fé bankans 11.546,6 millj. kr., en 13.445,1 millj. kr. í árslok 1993. Þessi hækkun skýrist á eftirfarandi hátt:

	Millj. kr.
Eigið fé í ársbyrjun	11.546,6
Verðbreytingargjöld	345,0
Hagnaður skv. rekstrarreikningi	2.720,8
Skattur til ríkissjóðs	(1.167,3)
Eigið fé í árslok	13.445,1

Meðal eigin fjár er stofnfé bankans að fjárhæð 1 millj. kr., en það er óbreytt frá stofnun hans á árinu 1961.

Breytingar á afkomu bankans

16. Á síðastliðnum fimm árum hefur eigið fé bankans breyst eins og eftirfarandi tafla sýnir (tölur í þús. kr.):

	1989	1990	1991	1992	1993
Eigið fé í ársbyrjun	5.022	8.303	8.008	9.098	11.546
Verðbreytingafærsla	1.084	593	612	142	345
Hagnaður (tap) fyrir skatta	2.670	(118)	1.164	2.976	2.721
Skattur til ríkissjóðs	(473)	(770)	(686)	(672)	(1.167)
Eigið fé í árslok	8.303	8.008	9.098	11.545	13.445

Eigið fé sem hlutfall af heildareignum í lok sömu ára:

Heildareignir (millj. kr.)	43.528	41.304	45.567	51.144	56.193
Hlutfall eigin fjár og heildareigna	19,1%	19,4%	20,0%	22,6%	23,9%

17. Rekstrarkostnaður Seðlabankans 1993

Laun og launatengd gjöld			
Laun	kr.	263.849.067	
Föst yfirvinna	"	17.204.443	
Önnur yfirvinna	"	20.219.087	
Bifreiðastyrkir	"	16.647.914	
Eftirlaunagreiðslur	"	23.596.830	
Launatengd gjöld	"	41.722.060	
Orlof og orlofsframlag	"	175.920	383.415.321
Aðkeypt þjónusta			
Sérfræðistörf	"	3.147.039	
Póst- og símgjöld	"	18.605.703	
Tryggingar	"	2.784.749	
Auglýsingar	"	3.985.027	
Tölvuvinnsla	"	11.030.616	
Öryggisvarsla	"	6.334.228	
Aðkeyptur akstur	"	4.672.369	50.559.731
Eignir og lausafjármunir			
Húsnæði	"	6.828.661	
Rafmagn og hiti	"	7.677.975	
Hreingerningar og ræstivörur	"	5.882.821	
Viðhald o.fl.	"	13.184.756	
Tölvu- og skrifstofubúnaður	"	12.603.894	
Viðhald og viðgerð búnaðar	"	7.993.911	
Bóka- og myntsafn, listaverk	"	12.261.880	
Bifreiðar	"	-847.600	
Bifreiðarekstur	"	4.442.972	70.029.270
Ýmsir rekstrarliðir			
Ritföng, prentun o.fl.	"	6.949.067	
Gestamóttaka og fundahöld	"	12.600.125	
Ferðakostnaður	"	24.827.854	
Fræðslumál	"	6.869.874	
Starfsmannaþjónusta	"	9.530.433	
Gjafir og styrkir	"	6.702.123	
Útgáfustarfsemi	"	15.002.147	
Óskiptur kostnaður	"	9.547.531	92.029.154
Samtals kostnaður			<u>596.033.476</u>

STJÓRN BANKANS OG STARFSLIÐ

Stjórn bankans

Skipan bankastjórnar var óbreytt til loka júní 1993: Jóhannes Nordal formaður, Tómas Árnason og Birgir Ísl. Gunnarsson.

Að eigin ósk hvarf Jóhannes Nordal frá störfum sem bankastjóri við Seðlabankann í júnílok 1993. Jóhannes varð hagfræðingur Landsbanka Íslands árið 1954 og síðan einn bankastjóra Landsbankans árið 1959. Hann varð seðlabankastjóri árið 1961 þegar Seðlabanki Íslands tók til starfa sem sjálfstæð stofnun á grundvelli laga sem samþykkt voru á Alþingi það ár. Jóhannes var formaður bankastjórnarinnar frá 1964 þar til hann lét af störfum. Jóhannes Nordal hefur verið formaður stjórnar Landsvirkjunar frá 1965 og gegnt fjölda annarra trúnaðarstarfa. Jóhannes starfaði að bankamálum í tæplega fjóra áratugi, þar af þrjá við mótun og uppbyggingu Seðlabanka Íslands. Af hálfu bankaráðsins var honum þakkað árangursríkt starf hans fyrir bankann og þjóðfélagið.

Jón Sigurðsson tók við starfi seðlabankastjóra 1. júlí 1993, en hann lét af störfum sem alþingismaður og ráðherra iðnaðar- og viðskiptamála um miðjan júní. Jón var kjörinn formaður bankastjórnarinnar hinn 8. júlí 1993.

Í árslok 1993 lét Tómas Árnason af störfum seðlabankastjóra fyrir aldurs sakir. Hann varð sjötugur í júlímánuði 1993, en gegndi störfum til ársloka með leyfi ráðherra. Tómas var skipaður bankastjóri frá 1. janúar 1985 og gegndi því störfum við bankann í níu ár. Áður átti Tómas langan starfsferil sem alþingismaður, forstjóri Framkvæmdastofnunar og ráðherra fjármála og viðskiptamála. Á fundi bankaráðs við áramótin var honum þakkað níu ára farsælt samstarf.

Hinn 12. nóvember tilkynnti Jón Sigurðsson bankaráðinu að honum hefði verið boðin staða aðalbankastjóra við Norræna fjárfestingarbankann og hann hefði ákveðið að þiggja þetta boð. Lætur Jón Sigurðsson af störfum bankastjóra í Seðlabanka Íslands hinn 11. apríl 1994 og mun þá taka við starfinu. Bankaráðið þakkaði Jóni árangursríkt samstarf og óskaði honum velfarnaðar á nýjum vettvangi og taldi ánægjulegt að Íslendingi skyldi hlotnast sá heiður að gegna aðalbankastjórastarfi í hinum norræna banka.

Bankaráðið hélt 30 fundi á árinu 1993. Skipan þess var óbreytt út árið. Formaður var Ágúst Einarsson og varaformaður Geir Gunnarsson. Kjörtími bankaráðsins rennur út 31. október 1994.

Hinn 1. janúar 1994 varð sú breyting að Geir Gunnarsson tók sæti í bankaráði Búnaðarbanka Íslands og Gunnar R. Magnússon, löggiltur endurskoðandi, hlaut kosningu í bankaráð Seðlabankans í stað Geirs til októberloka 1994. Jafnframt skipaði ráðherra Ólaf B. Thors varaformann bankaráðs fyrir tímabilið frá 1. janúar til 31. október 1994.

Starfsnefndir

Bankastjórnin ákvað í maímánuði að setja á stofn nefnd starfsmanna er hafa skyldi umsjón með daglegum markaðsaðgerðum Seðlabankans á gjaldeyrismarkaði og verðbréfmarkaði og vera bankastjórn til ráðuneytis á því sviði. Nefndin kallast markaðsnefnd.

Fyrir voru, skv. reglum frá 1984 og 1988, þrjár nefndir á vegum bankastjórnar, fræðslunefnd, safnanefnd og tölvunefnd. Formennska í nefndunum er í höndum aðstoðarbankastjóra.

Starfslið og deilda-skipting

Í árslok 1993 voru starfsmenn Seðlabankans 147 að tölu, 84 karlar og 63 konur, og er það fimm starfsmönnum færri en í árslok 1992. Starfsgildi voru 136,7, en 10 starfsmenn voru í hlutastarfi eða í 6,7 starfsgildum, og af 16 störfum við sameiginlegt mötuneyti, öryggis- og hús-vörslu eru 7 vegna hlutdeildar Reiknistofu bankanna, Þjóðhagsstofnunar og Iðnþróunarsjóðs. Vegna breyttra aðstæðna, einkum á sviði peninga- og gjaldeyrismála, voru í apríl sl. gerðar nokkrar breytingar á skipulagi bankans sem m.a. miðuðu að því að fella saman skylda starfsemi í samtals átta svið auk endurskoðunar. Eftirfarandi yfirlit sýnir skiptingu starfsliðs eftir viðfangsefnum í árslok:

	<i>Starfsmenn</i>	<i>Starfsgildi</i>
Aðalskrifstofa	9	
Skrifstofa bankastjórnar	6	6
Lögfræðingar	3	3
Alþjóðasvið	9	
Erlend viðskipti	5	5
Alþjóðadeild	4	4
Bókhaldssvið	12	
Bókhaldsdeild	12	11,5
Eftirlitssvið	15	
Bankaeftirlit	12	11,1
Gjaldeyriseftirlit	3	2,5
Hagfræðisvið	19	
Hagfræðideild	11	10,6
Safnadeild	8	7,7
Peningamálasvið	7	
Peningamáladeild	7	7

	<i>Starfsmenn</i>		<i>Starfsgildi</i>
Rekstrar- og afgreiðslusvið	52		
Rekstrardeild		32	24,3
Afgreiðsludeild		8	8
Fjárhirslur		12	12
Tölfræðisvið	17		
Tölfræðideild		10	10
Tölvudeild		7	7
Endurskoðun	7		
Endurskoðunardeild	7	7	
		147	136,7

Á árinu voru 6 nýir starfsmenn ráðnir til starfa og 11 létu af störfum, en starfsgildum fækkaði um 4,8 milli ára. Meðal þeirra 11 sem létu af störfum voru 5 starfsmenn sjóðadeildar, en þeir fluttust til Lánasýslu ríkisins sem tók frá áramótum við starfsemi Ríkisábyrgðasjóðs, og var sjóðadeild um leið lögð niður. Bankinn annast áfram Orkusjóð, Hafnabótasjóð, Tryggingarsjóð viðskiptabanka og Verðjöfnunarsjóð sjávarútvegsins. Til sumarstarfa voru ráðnir 27 starfsmenn, og er það tveimur fleira en á síðasta ári.

STJÓRN SEÐLABANKA ÍSLANDS 31. DESEMBER 1993

Bankastjórn

Jón Sigurðsson, formaður
Tómas Árnason
Birgir Ísl. Gunnarsson

Bankaráð

Aðalmenn

Ágúst Einarsson prófessor, formaður
Geir Gunnarsson fv. alþingismaður, varaformaður
Davíð Aðalsteinsson bóndi
Ólafur B. Thors forstjóri
Guðmundur Magnússon prófessor

Varamenn

Margrét Heinreksdóttir lögfræðingur
Leó Löve lögfræðingur
Davíð Sch. Thorsteinsson forstjóri
Halldór Ibsen framkvæmdastjóri
Birgir Björn Sigurjónsson hagfræðingur

Aðstoðarbankastjórar

Björn Tryggvason   Bjarni Bragi Jónsson
Eiríkur Guðnason

Forstöðumaður bankaeftirlits

Þórður Ólafsson

ADALSKRIFSTOFA

Skrifstofa bankastjórnar

Björn Tryggvason aðstoðarbankastjóri
Ingimundur Friðriksson ráðunautur bankastjórnar
Ágústa Johnson deildarstjóri

Lögfræðingar

Sveinbjörn Hafliðason forstöðumaður
Sigfús Gauti Þórðarson lögfræðingur

ALÞJÓÐASVIÐ

Erlend viðskipti

Sigurður Örn Einarsson skrifstofustjóri
Axel Rúnar Pálmason hagfræðingur

Alþjóðadeild

Ólafur Ísleifsson forstöðumaður
Jón Þ. Sigurgeirsson viðskiptafræðingur

BÓKHALDSSVIÐ

Bókhaldsdeild

Ingvar A. Sigfússon aðalbókari
Árni Þórðarson deildarstjóri
Ísólfur Sigurðsson viðskiptafræðingur

Verðjöfnunarsjóður sjávarútvegsins

Ólafur Örn Klemensson hagfræðingur

EFTIRLITSSVIÐ

Bankaefirlit

Þórður Ólafsson forstöðumaður
Ragnar Hafliðason aðstoðarforstöðumaður
Jóhann H. Albertsson deildarstjóri
Unnur Gunnarsdóttir deildarstjóri
Þorsteinn Marinósson deildarstjóri

Gjaldeyriseftirlit

Stefán M. Gunnarsson forstöðumaður
Þorsteinn Magnússon viðskiptafræðingur

ENDURSKOÐUN

Endurskoðunardeild

Gunnlaugur Arnórsson aðalendurskoðandi
Bjarni Kjartansson deildarstjóri

HAGFRÆÐISVIÐ

Hagfræðideild

Bjarni Bragi Jónsson aðstoðarbankastjóri
Már Guðmundsson forstöðumaður
Valdimar Kristinnsson ritstjóri
Guðmundur Guðmundsson tölfræðingur
Markús Möller hagfræðingur

Safnadeild

Ólafur Pálmason forstöðumaður
Jónas Finnbogason deildarstjóri

PENINGAMÁLASVIÐ

Peningamáladeild

Eiríkur Guðnason aðstoðarbankastjóri
Sveinn E. Sigurðsson forstöðumaður
Ólafur K. Ólafs viðskiptafræðingur

REKSTRAR- OG AFGREIÐSLUSVIÐ

Rekstrardeild

Stefán Þórarinnsson rekstrarstjóri
Jón H. Friðsteinsson deildarstjóri
Þórður Gautason hagfræðingur

Afgreiðsludeild

Skúli Sigurgírmsson forstöðumaður
Pétur Urbancic deildarstjóri

Fjárhirslur

Stefán B. Stefánsson aðalféhirðir
Auður Gísladóttir deildarstjóri

TÖLFRÆÐISVIÐ

Tölfræðideild

Yngvi Örn Kristinnsson forstöðumaður
Jakob Gunnarsson viðskiptafræðingur
Oddrún Jónasdóttir tölvufræðingur

Tölvudeild

Björn Gunnarsson forstöðumaður
Ingunn S. Þorsteinsdóttir tölvunarfræðingur

Til ársloka 1993: *Ríkisábyrgðasjóður*

Harald S. Andrésson forstöðumaður
Sigurður G. Thoroddsen deildarstjóri

